

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

8/2019

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno

tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493

e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301

Číslo 8/2019 vychází 22. 11. 2019

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Advokát	č. 45
Nebezpečné pronásledování	č. 41
Obnova řízení	č. 44
Odvolání	č. 42
Oprava rozhodnutí	č. 42
Poškození věřitele	č. 43
Překážka věci rozhodnuté	č. 44
Řízení o dovolání	č. 38
Stížnost	č. 45
Škoda	č. 43
Trvání vazby	č. 39
Vyloučení soudce	č. 40
Vysvětlení	č. 45

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akcie	č. 101
Akcie na jméno	č. 101
Akcionář	č. 101
Akciová společnost	č. 101, č. 103
Analogie legis	č. 105
Bolestné	č. 97
Cenné papíry	č. 101
Dobré mravy	č. 97
Evropský platební rozkaz	č. 93
Incidenční spory	č. 104
Insolvenční řízení	č. 104
Jednatel	č. 94
Jistota	č. 92
Jmenování	č. 94
Konkurenční doložka	č. 103
Majetková podstata	č. 105
Náhrada škody	č. 99, č. 102
Odpovědnost státu za škodu	č. 98
Poctivost (o. z.)	č. 105
Popření otcovství	č. 95
Promlčení	č. 97, č. 102
Představenstvo	č. 101
Reorganizace	č. 105
Rozhodčí řízení	č. 104
Smlouva cestovní	č. 100
Smlouva spotřebitelská	č. 100
Společné jmění manželů	č. 96
Společnost s ručením omezeným	č. 94
Účastníci řízení	č. 94
Věc/cena zvláštní obliby (o. z.)	č. 99
[Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]	
Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 103
Zástavní právo	č. 101
Zdánlivé právní jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 103
Ztížení společenského uplatnění	č. 97

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 38

Č. 38

Řízení o dovolání

§ 265e odst. 1 tr. ř.

Z hlediska určení počátku běhu dovolací lhůty je bez významu, že obhájci obviněného byl rozsudek odvolacího soudu doručen do datové schránky dvakrát, přičemž podruhé k tomu došlo na základě žádosti obhájce o opětovné doručení z důvodu nemožnosti provedení konverze původně doručeného rozsudku ve smyslu § 22 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Relevantní je pouze první doručení, pokud technický problém při doručování do datové schránky neměl vliv na možnost adresáta seznámit se s obsahem doručované písemnosti.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 4 Tdo 393/2019, ECLI:CZ:NS:2019:4.TDO.393.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného A. V. proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 10. 2018, č. j. 4 To 468/2018-125, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 7 T 25/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 6. 2018, č. j. 7 T 25/2018-105, byl obviněný A. V. uznán vinným přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 tr. zákoníku na skutkovém základě, že „dne 12. 2. 2018 v době od 12:00 do 12:45 hodin v L. – Č. Ú. posprejoval signalizačním sprejem zámkovou dlažbu a podezdívku u vjezdu k domu č. XY, a to v délce 7,6 metru a šíři 1,2 metru, čímž V. K., trvale bytem XY, způsobil škodu ve výši nejméně 6 834 Kč“. Za to byl obviněný podle § 228 odst. 2 tr. zákoníku, § 67 odst. 2 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku a § 68 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k peněžitému trestu ve výměře 20 denních sazeb po 200 Kč, tedy v celkové výši 4 000 Kč. Pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil soud podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku náhradní trest odnětí svobody v trvání jednoho měsíce. Výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. pak soud obviněnému uložil povinnost zaplatit poškozené V. K. na náhradu škody částku 6 834 Kč.

2. O odvolání obviněného proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 11. 10. 2018, č. j. 4 To 468/2018-125, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušil toliko ve výroku, jímž byla obviněnému uložena povinnost k náhradě škody, a podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou V. K. s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. V ostatních výrocích zůstal rozsudek okresního soudu nedotčen.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti shora citovanému rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný A. V. následně dovolání s odkazem na důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V jeho odůvodnění předně uvedl, že k vyznačení hranic svého a sousedního pozemku signalizačním sprejem, včetně nadepsání jmen jejich vlastníků, přistoupil poté, co nebyl s to přimět majitele vedlejšího pozemku k řešení vzájemného sporu jinou cestou. Šlo o to, že vjezd na tento pozemek zbudovaný poškozenou V. K. částečně zasahoval i na jeho pozemek. Přestože v průběhu řízení bylo konstatováno, že podle nového geometrického zaměření postříkal sprejem pozemek cizí, je dovolatel přesvědčen, že mu tuto skutečnost nelze přičítat k tíži. Zámkovou dlažbu totiž postříkal i v místě, které je opravdu součástí jeho pozemku, což je podle jeho názoru dostatečným důkazem pro závěr, že nejednal v úmyslu poškodit cizí věc, ale pouze vytyčit onu hranici mezi oběma pozemky. Spor byl navíc odhodlán řešit i podáním žaloby v občanskoprávním řízení. Soudy rozhodující v posuzované trestní věci však po výtce dovolatele zmíněná specifika jeho jednání patřičně nezohlednily při posouzení společenské škodlivosti činu a jeho bagatelní skutek kriminalizovaly zcela v rozporu s principem pojetí trestního práva jako prostředku ultima ratio a zásadou subsidiarity trestní represe zakotvenou v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Přitom se nedopustil typického sprejerského vandalizmu vyznačujícího se zákeřností, zlomyslností a hrubou neúctou k obecným zásadám ohleduplného občanského soužití, na něž skutková podstata přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 tr. zákoníku primárně míří. Neměl v úmyslu dlažbu ani podezdívku poničit trvale, ale pouze upozornit vlastníka sousedního pozemku na neudržitelnost stávající situace a přimět ho k jejímu řešení. Zvolil k tomu sice nevhodný, ale zároveň šetrný postup, když použil obyčejný signalizační sprej, s nímž se běžně pracuje na stavbách. Takovým sprejem nastříkaná barva po čase vlivem působení klimatických jevů z povrchu zcela mizí. Ostatně, dlažbu a podezdívku poškozené sám omyl, aby tento proces ještě urychlil. Ani to však soudy nevzaly v potaz a jeho jednání zcela neadekvátně kvalifikovaly jako čin soudně trestný. Dovolatel tedy navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 10. 2018, č. j. 4 To

468/2018-125, i rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 6. 2018, č. j. 7 T 25/2018-105, zrušil a soudu prvního stupně věc „vrátil“ k dalšímu řízení.

4. K podanému dovolání se v rámci řízení podle § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“), která úvodem konstatovala, že obviněný v něm pouze opakuje tytéž argumenty, které na svou obhajobu uváděl od samého počátku trestního řízení a s nimiž se již dostatečně vypořádaly soudy obou stupňů. Pokud těmto námitkám nepřisvědčily, rozhodly věcně správně. Z provedených důkazů jednoznačně vyplynulo, že podezdivka a zámková dlažba, které zbudovala poškozená, do vlastnictví obviněného nijak nezasahovaly. Pokud je tedy obviněný postříkal sprejem, naplnil veškeré zákonné znaky přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 tr. zákoníku, přičemž jeho jednání bylo zároveň do té míry společensky škodlivé, že aplikace zásady subsidiarity trestní represe v daném případě nepřicházela v úvahu. Napadená rozhodnutí soudů tak podle mínění státní zástupkyně žádnou vadou, již by bylo nutno odstranit v dovolacím řízení, netrpí. Navrhla proto, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

č. 38

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

5. Obviněný A. V. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroků rozhodnutí soudu, které se ho bezprostředně dotýkají. Dovolání bylo podáno prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř. Jeho přípustnost je dána podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť meritorním pravomocným rozhodnutím krajského soudu byl k odvolání obviněného zrušen odsuzující rozsudek soudu prvního stupně toliko ve výroku o náhradě škody (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 6 Tdo 1480/2003, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 14/2005 tr.).

6. Dále bylo nutné zkoumat, zda obviněný podal dovolání včas. K tomu je vhodné v obecné rovině připomenout, že dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, a to do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému směřuje (§ 265e odst. 1 tr. ř.). Lhůta k podání dovolání je zachována také tehdy, je-li před jejím uplynutím dovolání podáno u Nejvyššího soudu nebo u soudu, který rozhodl ve věci ve druhém stupni, anebo je-li podání, jehož obsahem je dovolání, dáno ve lhůtě na poštu a adresováno soudu, u něhož má být podáno, nebo který má ve věci rozhodnout (§ 265e odst. 3 tr. ř.). Jestliže se rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci,

běží lhůta k podání dovolání od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději (§ 265e odst. 2 tr. ř.).

č. 38

7. Z předloženého procesního spisu Okresního soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 7 T 25/2018, Nejvyšší soud zjistil, že obviněný A. V. byl v době, kdy trestní řízení pravomocně skončilo rozsudkem odvolacího soudu, právně zastoupen Mgr. P. S. (viz plná moc ze dne 12. 4. 2018 založená na č. 1. 40). Dále se ze spisu podává, že obviněný si tento rozsudek osobně převzal dne 7. 11. 2018. Jeho obhájci Mgr. S. byl rozsudek doručen do datové schránky již dne 2. 11. 2018 (k tomu viz doklady založené na č. 1. 127 spisu).

8. Z uvedeného je zřejmé, že poslední den lhůty k podání dovolání v posuzované trestní věci připadl u obviněného na pondělí 7. 1. 2019. Skutečnost, že obhájci Mgr. S. bylo rozhodnutí odvolacího soudu k jeho žádosti zasláno znovu dne 16. 11. 2018, neboť původní dokument podle telefonického sdělení soudu „nemohl konvertovat“, je z hlediska určení počátku běhu dovolací lhůty bez významu. Takový technický problém totiž obecně nemá vliv na možnost adresáta seznámit se s obsahem doručované písemnosti. To ovšem zároveň znamená, že pokud obhájce odeslal dovolání obviněného Okresnímu soudu v Českých Budějovicích až dne 15. 1. 2019 (viz č. 1. 138 spisu), podal je po uplynutí lhůty stanovené v § 265e odst. 1 tr. ř., a tedy opožděně.

9. V návaznosti na tom je nutno zdůraznit, že zákon (§ 265e odst. 4 tr. ř.) bez výjimky, tj. bez ohledu na okolnosti, za nichž k marnému uplynutí lhůty k podání dovolání došlo, vylučuje její navrácení. Zákonodárce tím zdůraznil povahu dovolání jako mimořádného opravného prostředku a vyjádřil svůj záměr neprodlovat nežádoucím způsobem období, v němž by mohla být stabilita napadeného pravomocného rozhodnutí ještě zákonným způsobem zpochybněna. Dovolací lhůta je navíc poměrně dlouhá, takže zákon obviněnému poskytuje dostatečně časové rozpětí, aby vyvinul účinnou procesní aktivitu a dovolání stihl podat prostřednictvím obhájce včas.

10. Podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. Nejvyšší soud dovolání odmítne, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která ho znovu podala, když ho předtím výslovně vzala zpět. Protože ve věci obviněného A. V. dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno opožděně, rozhodl v souladu s posledně citovaným ustanovením zákona o jeho odmítnutí, aniž by napadené rozhodnutí věcně přezkoumával podle kritérií uvedených v ustanovení § 265i odst. 3 tr. ř.

Č. 39

Č. 39

Trvání vazby

§ 72 odst. 1 tr. ř.

Pro určení počátku běhu tříměsíční lhůty uvedené v § 72 odst. 1 tr. ř. je rozhodné nabytí tzv. absolutní právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě, tj. ve vztahu ke všem osobám oprávněným podat stížnost (§ 140 odst. 1 tr. ř.).

Pouze ve zcela výjimečných případech, kdy postup soudu (např. průtahy ve vyhotovení rozhodnutí o vazbě) představuje neoprávněný zásah do ústavně zaručených práv obviněného zakotvených v čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 8 odst. 2 a 5 Listiny, je třeba vycházet z tzv. relativní právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě, tj. ve vztahu k obviněnému (viz nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019, sp. zn. 4 Tz 29/2019, ECLI:CZ:NS:2019:4.TZ.29.2019.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného R. C., podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 389/2016, a pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 390/2016, byl porušen zákon v ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněného R. C.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Proti obviněnému R. C. bylo dne 4. 5. 2016 zahájeno trestní stíhání pro zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. a), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku (sp. zn. KRPL59094/TČ2015-180070-MU).
2. Usnesením ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 0 Nt 21038/2016, rozhodl Okresní soud v Liberci na návrh státního zástupce o vzetí obviněného do vazby z důvodů uvedených v § 67 písm. b), c) tr. ř. Proti tomuto usnesení podal státní zástupce stížnost, neboť navrhoval, aby byl obviněný vzat do vazby také z důvodu podle

§ 67 písm. a) tr. ř. O této stížnosti rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 31 To 243/2016, tak, že ji zamítl pro její nedůvodnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.

3. Obviněný podal dne 1. 8. 2016 žádost o propuštění z vazby. Státní zástupyně žádosti nevyhověla a dne 8. 8. 2016 ji předložila Okresnímu soudu v Liberci s návrhem na její zamítnutí. Usnesením ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 0 Nt 17028/2016, rozhodl Okresní soud v Liberci o zamítnutí žádosti obviněného o propuštění z vazby a o nepřijetí jeho písemného slibu jako náhradu vazby. Usnesením ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 0 Nt 26028/2016, rozhodl rovněž tento soud k návrhu státního zástupce z téhož dne o ponechání obviněného ve vazbě z důvodů uvedených v § 67 písm. c) tr. ř.

4. Proti usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 0 Nt 17028/2016, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 0 Nt 26028/2016, podal obviněný stížnosti, o nichž rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci tak, že tato usnesení usneseními ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 389/2016, a ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 390/2016, zrušil. Zároveň vydal příkaz k propuštění obviněného z vazby.

II.

Stížnost pro porušení zákona

5. Proti pravomocnému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 389/2016, a proti pravomocnému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 390/2016, podal ministr spravedlnosti České republiky stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného R. C. Vytkl v ní, že zákon byl porušen v ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. ve prospěch tohoto obviněného.

6. V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti nejprve popsal a shrnul průběh řízení až po vydání napadených usnesení. Dále předstřel znění relevantních ustanovení trestního řádu, a to konkrétně ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. a § 147 odst. 1 tr. ř., podle něhož při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení. Následovalo jeho vlastní posouzení věci. Ministr spravedlnosti s ohledem na obsah odůvodnění napadených usnesení uvedl, že Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl na základě totožných důvodů. Krajský soud dovodil, že v předchozím postupu státního zástupce a Okresního soudu v Liberci nebyly dodrženy lhůty vyplývající z ustanovení § 72 odst. 1, 2 tr. ř., neboť státní zástupce i okresní soud vycházeli při počítání uvedených lhůt z absolutní právní moci a nikoli z relativní právní moci předchozího rozhodnutí o vazbě. Krajský soud podle odůvodnění rozhodnutí vycházel při svých úvahách z nálezu Ústavní-

ho soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14, a ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14. Za poslední rozhodnutí o vazbě, od jehož relativní právní moci, tj. právní moci ve vztahu k obviněnému počítal uvedené lhůty, považoval krajský soud rozhodnutí okresního soudu o vzetí obviněného do vazby ze dne 6. 5. 2016, za rozhodný okamžik pro počátek běhu lhůt pak považoval den 6. 5. 2016, jelikož se obviněný po vyhlášení rozhodnutí vzdal práva stížnosti. Podle ministra spravedlnosti měl však Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci na rozhodnutí tohoto soudu ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 31 To 243/2016, pohlížet jako na poslední rozhodnutí o vazbě, od jehož právní moci (8. 6. 2016) počala běžet lhůta podle § 72 odst. 1 tr. ř. Jelikož tak neučinil, napadenými usneseními podle jeho názoru porušil zákon. Dále ministr spravedlnosti uvedl, že byť trestní řád neobsahuje výčet rozhodnutí spadajících pod pojem „jiné rozhodnutí o vazbě“ ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř., je takovým rozhodnutím i usnesení o vazbě soudu druhého stupně. Jeho uvedený způsob výkladu je podpořen kupříkladu usnesením Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. 11 Tvo 39/2013, ze kterého jednoznačně vyplývá, že usnesení soudu druhého stupně, který rozhoduje o stížnosti proti rozhodnutí soudu prvního stupně o ponechání obviněného ve vazbě (či jiného obdobného rozhodnutí) ve vazebním řízení, je skutečně oním „jiným rozhodnutím o vazbě“.

7. S ohledem na ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. nebyl podle názoru ministra spravedlnosti Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci při svém rozhodování o stížnosti státního zástupce vázán pouze stížnostními námitkami státního zástupce, které směřovaly k uplatnění dalšího vazebního důvodu [podle § 67 písm. a) tr. ř.], ale v rámci revizního principu musel přezkoumat i důvody, pro které Okresní soud v Liberci rozhodl o vzetí obviněného do vazby z důvodů podle § 67 písm. b), c) tr. ř. Rozhodnutím ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 31 To 243/2016, kterým zamítl stížnost státního zástupce, tak zároveň potvrdil správnost rozhodnutí Okresního soudu v Liberci o vzetí obviněného do vazby. Na základě toho ministr spravedlnosti dovodil, že poukaz krajského soudu na relativní právní moc ve vztahu k obviněnému se jeví jako nepřiléhavý. Pokud by krajský soud zohlednil existenci usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 31 To 243/2016, jako „jiného rozhodnutí o vazbě“, nemohl by dospět k závěru o nedodržení lhůt vyplývajících z ustanovení § 72 tr. ř. Lhůta pro učinění dalšího rozhodnutí o vazbě tak končila až dnem 8. 9. 2016 a lhůta pro podání návrhu státního zástupce dnem 24. 8. 2016.

8. Ministr spravedlnosti uvedl, že cílem stížnosti pro porušení zákona není polemika se závěry Ústavního soudu ve výše zmíněných nálezech, neboť poukázal na zcela odlišné procesní okolnosti, které posuzoval Ústavní soud v těchto nálezech. Jednalo se o situaci dvou spoluobviněných, o jejichž ponechání ve vazbě bylo rozhodnuto Okresním soudem v Českých Budějovicích, přičemž tento soud vyhotovil písemná rozhodnutí až s odstupem více než čtyř měsíců a tato nabyla

právní moci až po doručení státní zástupkyni. Během této doby nebylo učiněno žádné další rozhodnutí o vazbě a Ústavní soud tak dospěl k závěru, že průtahy na straně soudu spočívající v doručení usnesení státnímu zástupci nemohou být k tíži obviněného. V nyní posuzované věci však bylo učiněno další rozhodnutí o vazbě obviněného, od něhož měl být počítán běh lhůty pro opětovné rozhodnutí o vazbě. Ministr spravedlnosti proto dospěl k závěru, že oběma napadenými usneseními došlo k porušení zákona ve prospěch obviněného R. C. Na závěr uvedl, že rozhodnutí Nejvyššího soudu v této věci bude mít judikaturní význam pro rozhodování v obdobných věcech, neboť bude najisto postaveno, zda rozhodnutí o stížnosti státního zástupce proti rozhodnutí o vazbě je „jiným rozhodnutím o vazbě“ ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. S ohledem na vše uvedené proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 389/2016, a pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 390/2016, byl porušen zákon v ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněného R. C.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

9. Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon byl porušen ve prospěch obviněného R. C., a to v ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř.

10. Podle § 72 odst. 1 tr. ř. nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě je v přípravném řízení soudce povinen rozhodnout na návrh státního zástupce o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští. Jinak musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby.

11. Podle § 74 odst. 1 tr. ř. je proti rozhodnutí o vazbě (§ 68, 69, 71, 71a, 72, § 72a odst. 3, § 73 a 73a) přípustná stížnost. Na rozhodování o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě se obdobně užijí ustanovení o vazebním zasedání (§ 73d až 73g).

12. Právní moc a vykonatelnost usnesení je upravena v § 140 tr. ř., přičemž podle prvního odstavce tohoto ustanovení je usnesení pravomocné a vykonatelné, jestliže zákon proti němu stížnost nepřipouští [písm. a)], jestliže zákon proti němu stížnost sice připouští [písm. b)], avšak stížnost nebyla ve lhůtě podána [písm. aa)], oprávněné osoby se stížnosti výslovně vzdaly nebo ji výslovně vzaly zpět [písm. bb)], nebo podaná stížnost byla zamítnuta [písm. cc)]. Podmínkou právní moci tedy je, aby tu nebyla již žádná osoba oprávněná podat stížnost a zároveň nebylo žádné řízení o stížnosti v běhu. Jednoznačným okamžikem právní

moci [eventualita pod písm. cc)] je rozhodnutí soudu, který o stížnosti rozhodoval, o zamítnutí podané stížnosti.

13. V nyní posuzované věci bylo zapotřebí se zabývat okamžikem, odkdy započala běžet tříměsíční lhůta pro další rozhodnutí soudce o vazbě ve smyslu § 72 odst. 1 tr. ř. Konkrétně, zda je tímto okamžikem den 6. 5. 2016, kdy se v rámci vazebního zasedání po vyhlášení usnesení o vzetí obviněného do vazby (usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 0 Nt 21038/2016) z důvodů podle § 67 písm. b), c) tr. ř. vzdal obviněný práva stížnosti, a to i za osoby oprávněné podat stížnost v jeho prospěch, nebo den 8. 6. 2016, kdy bylo usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, sp. zn. 31 To 243/2016, rozhodnuto o zamítnutí stížnosti státního zástupce proti zmíněnému usnesení Okresního soudu v Liberci, které tímto dnem nabylo právní moci ve smyslu § 140 odst. 1 písm. b), cc) tr. ř.

14. Pro přehlednost Nejvyšší soud znovu uvádí, že dne 17. 8. 2016 rozhodl Okresní soud v Liberci usnesením, sp. zn. 0 Nt 17028/2016, o zamítnutí žádosti obviněného o propuštění z vazby a o nepřijetí jeho písemného slibu jako náhradu vazby. Usnesením ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 0 Nt 26028/2016, rozhodl rovněž tento soud k návrhu státního zástupce z téhož dne o ponechání obviněného ve vazbě z důvodů uvedených v § 67 písm. c) tr. ř.

15. Proti těmto dvěma usnesením podal obviněný stížnosti, o nichž rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci nyní napadenými usneseními, a to tak, že je podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušil. Zároveň vydal příkaz k propuštění obviněného z vazby. Z odůvodnění obou napadených usnesení se podává, že krajský soud nerozporoval skutečnost, že poslední rozhodnutí o vazbě nabylo právní moci dnem 8. 6. 2016, nicméně uvedl, že je zároveň nutné zvažovat i nabytí relativní právní moci k osobě obviněného R. C., ke kterému došlo okamžikem vzdání se práva podat stížnost, tj. dnem 6. 5. 2016. Krajský soud vyslovil názor, že den 6. 5. 2016, kdy usnesení nabylo vůči obviněnému právní moci, je třeba zároveň považovat za okamžik, od něhož započala běžet lhůta tří měsíců ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. Konec této lhůty tak připadl na den 6. 8. 2016. Zákonná lhůta proto nebyla v případě obviněného zachována, neboť další rozhodnutí o vazbě učinil Okresní soud v Liberci až dne 17. 8. 2016 a dne 24. 8. 2016. Svě závěry opíral krajský soud o již zmíněné nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14, a ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14.

16. Nejvyšší soud nejprve uvádí, že lhůta tří měsíců započne běžet od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě (§ 72 odst. 1 tr. ř.). Rozhodující zde je okamžik právní moci rozhodnutí (usnesení) o vzetí do vazby nebo právní moci jiného, posledního rozhodnutí o vazbě. Pojem jiné rozhodnutí o vazbě zákon sice výslovně nevymezuje, ale lze dovodit, že jde o jakékoli rozhodnutí soudu o ponechání obviněného ve vazbě, a to vedle rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby.

17. Podle § 72 odst. 1 tr. ř. musí být poslední rozhodnutí o vazbě v právní moci. Jestliže bude rozhodnutí o vazbě napadeno oprávněnou osobou a v zákonné lhůtě stížností (srov. § 74 odst. 1 tr. ř.), jež bude soudem, který o stížnosti rozhodoval, zamítnuta, pak až okamžikem takového rozhodnutí nabývá podle § 140 odst. 1 písm. b), cc) tr. ř. stížností napadené usnesení právní moci.

18. Z toho důvodu není v nyní posuzované věci potřeba zkoumat, zda usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 31 To 243/2016, je „jiným rozhodnutím o vazbě“, jak navrhoval ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, neboť tímto usnesením byla zamítnuta stížnost státního zástupce, jakožto oprávněné osoby podat stížnost, a až tímto okamžikem, tj. dnem 8. 6. 2016, nabylo stížností napadené usnesení o vzetí obviněného do vazby (usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 0 Nt 21038/2016) právní moci. Jinak řečeno pravomocným rozhodnutím o vzetí do vazby bylo v dané věci usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 0 Nt 21038/2016, které nabylo právní moci až poté, co rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, sp. zn. 31 To 243/2016, o stížnosti státního zástupce, tj. dnem 8. 6. 2016.

19. Dále se Nejvyšší soud zabýval ve světle již zmíněné judikatury Ústavního soudu otázkou, od kterého okamžiku započala běžet lhůta tří měsíců ve smyslu § 72 odst. 1 tr. ř. Není pochyb o tom, že absolutní právní moc nabylo usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 0 Nt 21038/2016, dnem 8. 6. 2016, jelikož ani Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci v napadených usneseních tuto skutečnost nerozporoval.

20. Aniž by Nejvyšší soud nerespektoval judikaturu Ústavního soudu, s ohledem na zcela odlišné procesní okolnosti případů, v nichž Ústavní soud zmíněnými nálezy rozhodoval, je třeba konstatovat, že v nyní posuzované věci byl okamžikem rozhodujícím pro počátek běhu tříměsíční lhůty ve smyslu § 72 odst. 1 tr. ř. den absolutní právní moci (8. 6. 2016) a nikoliv den 6. 5. 2016, kdy se obviněný vzdal práva stížnosti a usnesení Okresního soudu v Liberci, sp. zn. 0 Nt 21038/2016, vůči němu nabylo právní moci (relativní právní moc).

21. Ve věcech, v nichž rozhodoval Ústavní soud, byl učiněn výše uvedený závěr s ohledem na zcela odlišné a výjimečné okolnosti, jež nelze s nyní posuzovaným případem srovnávat. Ústavní soud rozhodoval ve dvou případech, přičemž stěžovatelé byli spoluobvinění. Jednalo se o téměř identická rozhodnutí. Předmětná usnesení o ponechání obviněných ve vazbě okresní soud vyhotovil v písemné formě až s odstupem čtyř měsíců, a teprve poté je doručil státní zástupkyni, obviněným a jejich obhájcům, v důsledku čehož také došlo k pozdějšímu nabytí právní moci (ve vztahu ke státní zástupkyni). Ústavní soud konstatoval, že prodlevy s doručením písemného vyhotovení usnesení o ponechání obviněného ve vazbě byly neoprávněné, a uvedl, že organizační problémy na straně státní moci nemohou jít k tíži obviněného. Jelikož nebyla v těchto věcech v důsledku pozděj-

šího nabytí právní moci dodržena lhůta tří měsíců podle § 72 odst. 1 tr. ř., došlo k nepřipustnému zásahu do ústavně zaručeného práva obou obviněných na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listiny“) a v důsledku toho též do jejich práv na osobní svobodu (čl. 8 odst. 2 a 5 Listiny). Proto Ústavní soud učinil závěr, že „za okamžik, který je rozhodující pro počátek běhu tříměsíční lhůty uvedené v § 72 odst. 1 trestního řádu, je v posuzované věci třeba považovat moment, kdy bylo rozhodnutí o vazbě vyhlášeno při veřejném zasedání soudu, jemuž byl obviněný přítomen (viz § 135 a § 137 odst. 1 tr. ř.). Jestliže by se tato lhůta počítala až od doby, kdy takové rozhodnutí bylo v písemném vyhotovení se značným časovým odstupem doručeno státnímu zástupci, jež se veřejného zasedání neúčastnil, mohlo by to vést k umělému a nepřipustnému, třeba i několikaměsíčnímu prodlužování intervalu mezi přezkoumáváním podmínek dalšího trvání vazby, přičemž by se tím i otevíral prostor pro případné spekulativní zneužívání takového postupu ze strany orgánů činných v trestním řízení [srov. přiměřeně též nálezy sp. zn. II. ÚS 234/08, ze dne 24. 4. 2008 (N 78/49 SbNU 147)].“ (Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14; srov. rovněž nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/149.)

22. Trestní řád na žádném místě nerozlišuje a nestanovuje, za jakých okolností je třeba vycházet z absolutní právní moci a za jakých z právní moci relativní, a proto platí, že je třeba primárně vycházet z právní moci ve smyslu ustanovení § 140 tr. ř., tj. z právní moci absolutní, a pouze ve zcela výjimečných případech je třeba připustit opačný výklad ve prospěch obviněného, který zastává Ústavní soud, jestliže by jinak bylo neoprávněně zasaženo do jeho ústavně zaručených lidských práv a svobod. Nejvyšší soud se domnívá, že takový závěr je zcela v souladu s judikaturou Ústavního soudu, přičemž zároveň má za to, že jako takový byl i Ústavním soudem zamýšlen (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. II. ÚS 2343/15).

23. Jiný závěr nelze učinit ani s ohledem na gramaticko-logickou interpretaci ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. V tomto ustanovení je výslovně stanoveno, že nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě je v přípravném řízení soudce povinen rozhodnout na návrh státního zástupce o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští. Není stanoveno, že se musí jednat o právní moc ve vztahu k obviněnému, nebo že by se snad i v případě podané stížnosti proti rozhodnutí o vzetí do vazby nebo proti jinému rozhodnutí o vazbě počítala tříměsíční lhůta od oznámení usnesení, proti němuž stížnost směřuje.

24. Přistoupením k takovému výkladu, že by tříměsíční lhůta započala běžet od relativní právní moci ve vztahu k obviněnému, si lze ad absurdum představit také situaci, kdy by se obviněný práva podat stížnost vzdal nebo by svého práva nevyužil, zatímco státní zástupce by stížnost podal, a to ve prospěch obviněného, a přesto by byla tříměsíční lhůta počítána od okamžiku, kdy vůči obviněnému na-

bylo rozhodnutí právní moci. Takovým postupem by přitom mohlo dojít naopak i ke zkrácení práv obviněného.

č. 39

25. V neposlední řadě by tímto výkladem byl také popřen význam a smysl opravného řízení, při němž dochází na základě revizního principu k úplnému a všestrannému přezkoumání stížností napadeného usnesení. Příslušný orgán, který o stížnosti rozhoduje, přezkoumá správnost všech výroků stížností napadeného usnesení (proti nimž může stěžovatel podat stížnost), a řízení předcházející napadenému usnesení (srov. § 147 odst. 1 tr. ř.). To znamená, že musí zkoumat, zda nevykazuje takové usnesení procesně či hmotněprávní vady a zda byla v řízení mu předcházejícím dodržena všechna příslušná ustanovení trestního řádu, a to bez ohledu na to, zda oprávněná osoba, která stížnost podala, vady usnesení nebo řízení mu předcházející vytkla. Přitom trestní řád neznemožňuje, aby i v případě, že státní zástupce podá stížnost v neprospěch obviněného, bylo na základě takto provedeného přezkumu nakonec rozhodnuto ve prospěch obviněného, třebaže se obviněný práva podat stížnost vzdal nebo svého práva nevyužil. Ve vazebních věcech takto může tedy například i shledat, že nebyl dán žádný důvod vazby, ačkoliv byl obviněný vzat do vazby pro některý z důvodů uvedených v § 67 tr. ř., byť státní zástupce podanou stížností navrhoval vzetí do vazby i z dalších vazebních důvodů uvedených v tomto ustanovení. Tak mohl učinit i Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, který v nyní posuzované věci rozhodoval o stížnosti státního zástupce podané v neprospěch obviněného proti usnesení Okresního soudu v Liberci o vzetí obviněného do vazby ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 0 Nt 21038/2016. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci přezkoumával toto usnesení uvedeným způsobem, a jestliže stížnost zamítl, pak tím zároveň potvrdil správnost tohoto usnesení. Započetí běhu tříměsíční lhůty od absolutní právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo jiného rozhodnutí o vazbě v takovém případě nemůže samo o sobě představovat neoprávněný zásah do práv obviněného, neboť v rámci řízení o stížnosti dochází k celkovému přezkumu stížností napadeného usnesení.

26. Nejvyšší soud neshledal žádný relevantní důvod pro závěr, že by lhůta uvedená v § 72 odst. 1 tr. ř. měla započít běžet vždy bezvýhradně od okamžiku, kdy by rozhodnutí o vzetí do vazby nebo jiné rozhodnutí o vazbě nabylo ve vztahu k obviněnému právní moci. Není tedy pochyb o tom, že při určení počátku pro běh tříměsíční lhůty je rozhodné nabytí právní moci ve smyslu § 140 odst. 1 tr. ř. a jen ve zcela výjimečných případech je třeba vycházet z právní moci ve vztahu k obviněnému. Opačný závěr podle Nejvyššího soudu z příslušných ustanovení trestního řádu a ani z provedeného výkladu nevyplývá, a jako takový je ho proto třeba odmítnout.

27. Lze tedy shrnout, že v posuzovaném případě nedošlo k žádným průtahům, resp. neexistovaly žádné výjimečné okolnosti, jež by představovaly neoprávněný zásah do ústavně zaručených práv obviněného zakotvených v čl. 36 odst. 1 Lis-

tiny a čl. 8 odst. 2 a 5 Listiny. Nezbyvá proto než uzavřít, že Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci pochybil, jestliže předmětná usnesení zrušil jen z důvodu nedodržení zákonné lhůty uvedené v § 72 odst. 1 tr. ř., neboť je s ohledem na vše uvedené očividné, že tato lhůta byla zachována.

28. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 389/2016, a pravomocným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 31 To 390/2016, byl porušen zákon v ustanovení § 72 odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněného R. C. Podle § 269 odst. 1 tr. ř. není právní moc obou usnesení dotčena.

č. 39

Č. 40

Č. 40

Vyloučení soudce

§ 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

Námítka podjatosti soudce uplatněnou v dovolání z kteréhokoliv dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. nelze shledat důvodnou, jestliže směřuje proti soudci, který rozhodoval v jiném trestním řízení, než z něhož vzešlo rozhodnutí napadené dovoláním.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 8 Tdo 444/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TDO.444.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné A. P. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 3 To 393/2018, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 88 T 80/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2018, sp. zn. 88 T 80/2018, byla obviněná A. P. uznána vinnou přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku, jehož se dopustila tím, že se nejméně v době od 29. 11. 2017 do 10. 1. 2018 v B. i jinde vyhýbala výkonu trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 28. 4. 2017, sp. zn. 4 T 37/2017, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 1. 8. 2017, sp. zn. 4 To 181/2017, které nabylo právní moci téhož dne, ačkoli dne 30. 8. 2017 převzala výzvu k nástupu trestu odnětí svobody nejpozději do 22. 9. 2017 do Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence B.-B., poté ve dnech 18. 9. 2017 a 22. 9. 2017 podala žádosti o odklad, které však nebyly ze strany soudu akceptovány, dne 24. 10. 2017 jí byla doručena opětovná výzva k nástupu do výkonu trestu nejpozději do 10. 11. 2017, na což reagovala další žádostí o odklad výkonu trestu datovanou dne 8. 11. 2017, která byla dne 23. 11. 2017 Městským soudem v Brně pod sp. zn. 4 T 37/2017 opětovně zamítnuta, což jí bylo doručeno písemně dne 29. 11. 2017 s poučením o následcích nenastoupení a výzvou k okamžitému nástupu do výkonu trestu, přesto do výkonu trestu nenastoupila a do věznice byla dodána Policií České republiky až dne 10. 1. 2018, a to na základě Příkazu k dodání do

výkonu trestu odnětí svobody vydaného Městským soudem v Brně pod sp. zn. 4 T 37/2017 dne 11. 12. 2017.

2. Za tento přečin byla obviněná podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců, pro jehož výkon byla podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazena do věznice s ostrahou.

3. Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 3 To 393/2018, odvolání obviněné podané proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítl.

č. 40

II.

Dovolání obviněné

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala obviněná prostřednictvím obhájce z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. dovolání, v němž soudům vytýkala, že neprojednaly její námitky o podjatosti, dále že skutek, jenž jí je kladen za vinu, byl nesprávně právně posouzen, a že trest, který jí byl uložen, je nevhodný.

5. K námitce podjatosti obviněná poukázala na nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 55/04, na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 3 Tdo 791/2016, a ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 3 Tdo 992/2016, aby zdůvodnila, proč ji má Nejvyšší soud projednat s odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Konkrétně uvedla, že ji vznesla v žádosti o odklad výkonu trestu, kterou podala dne 4. 12. 2017 vůči soudci, jenž rozhodoval ve věci její předchozí žádosti o odklad výkonu trestu, ale soudy ji při rozhodování přehlížely. Pokud odvolací soud ve vztahu k námitce podjatosti uvedl, že ve věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 4 T 37/2017 nebyla podána žádná samostatná námitka podjatosti soudce, s tímto argumentem se neztotožnila, a tvrdila, že tím, že se jí soudy nezabývaly, bylo zkráceno její právo na nestranného soudce. Protože není žádným právním předpisem stanoveno, jakým způsobem má být námitka podjatosti formulována, ani nejsou určeny její povinné náležitosti, měl se s podanou námitkou podjatosti soudce vypořádat (viz článek 36 odst. 1 Listiny a nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04).

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněné je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

7. Vzhledem k tomu, že napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející mohou být podrobena přezkumu Nejvyšším soudem jen na podkladě dovolání relevantně

opřeného o některý ze zákonných dovolacích důvodů taxativně vypočtených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř., bylo nutné zkoumat, zda dovolání obsahuje výhrady naplňující označené dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

č. 40

8. Dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu lze namítat zásadně vady právní povahy, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde, nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným.

IV.**Důvodnost dovolání**

9. Nejvyšší soud se nejprve zbýval námitkou podjatosti, jež byla rovněž obsahem podaného dovolání obviněné. K této námitce podjatosti je třeba uvést, že ji směřovala proti jinému rozhodnutí a řízení, než v němž je nyní dovolání podáváno, neboť námitku nevznesla proti soudci, který vydal usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 3 To 393/2018, jenž rozhodoval o jejím odvolání v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 88 T 80/2018, ale proti soudci ve věci Městského soudu v Brně sp. zn. 4 T 37/2017, v níž jí byl uložen trest odnětí svobody, ježž odmítala dobrovolně nastoupit.

10. Z uvedeného je zjevné, že obviněná vznáší tuto námitku zcela mimo dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g), tr. ř., protože pro skutečnost, kterou vytýká, slouží zásadně jiný samostatný důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř., jenž neuvedla, avšak podle něhož lze dovolání podat, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta. Potřeba je však zdůraznit, že ve věci rozhodl vyloučený orgán tehdy, jestliže rozhodnutí napadené dovoláním učinil soudce, který byl ve věci vyloučen. Musí jít o orgán, který je nejen vyloučen, ale který ve věci samé rozhodl, tj. že vydal rozhodnutí, jímž je napadáno dovolání opřené o důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

11. Tak tomu v projednávané věci není, byť jde o přečin maření výroku úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku, protože věcí samou, ve které bylo nyní podáno dovolání ve smyslu § 265a odst. 1 tr. ř., je rozhodnutí soudů o nenastoupení pravomocně uloženého trestu, nikoliv ta věc, z níž nenastoupený trest vzešel. Tato jiná trestní věc slouží toliko jako skutkový podklad, který vyplývá z obsahu vykonávacího řízení v již pravomocně skončené věci, v níž, pokud bylo dovolání podáno, bylo o něm již dříve rozhodnuto (zde šlo o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1606/2017). Proto námitka podjatosti soudce rozhodujícího v uvedeném vykonávacím řízení

je nepřípustná a nemůže být vůbec jakýmkoliv důvodem pro podání dovolání proti rozhodnutí ve věci, v níž bylo rozhodnuto o vině přečinem podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku.

12. Orgán, který byl podle obviněné vyloučen, tak byl soudce v jiné trestní věci, než proti níž dovolání směřuje, protože tím měl být soudce, jenž rozhodoval o její žádosti o odklad výkonu trestu odnětí svobody ve věci Městského soudu v Brně vedené pod sp. zn. 4 T 37/2017. V ní ale obviněná dovolání nepodává, protože to směřuje proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 3 To 393/2018, ve věci Městského soudu v Brně sp. zn. 88 T 80/2018. Z tohoto důvodu jde o námitku, která se zcela míjí s podmínkami, za nichž lze dovolání v této konkrétní věci podat [srov. § 265a odst. 2, 1 tr. ř.]. Je proto zcela bezpředmětné, že obviněná uvedenou námitku podává mimo označený důvod, protože taková námitka není vůbec přípustná.

13. Poté se Nejvyšší soud vypořádal ostatními dovolacími námitkami obviněné a z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 41

Č. 41

Nebezpečné pronásledování

§ 354 odst. 1 tr. zákoníku

Zákonný znak „jiného dlouhodobě pronásleduje“ u přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 tr. zákoníku může být spatřován i v době trvající jeden měsíc, jestliže jde o velmi intenzivní jednání vyznačující se soustavností, úporností, tvrdošíjností, a pro svou nebezpečnost vyvolává důvodnou obavu u poškozeného a případně graduje ve fyzické násilí, výrazně vybočuje z mezí normálních společenských vztahů, je prováděno různými prostředky a spočívá v kombinaci alternativ vymezených v citovaném ustanovení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tdo 178/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TDO.178.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. S. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 3 To 228/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově pod sp. zn. 102 T 110/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. 102 T 110/2015, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě jako soudu odvolacího ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 3 To 228/2017, byl obviněný P. S. uznán vinným v bodě 1) přečinem nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku, v bodě 2) zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, v bodě 3) pokusem přečinu ublížením na zdraví podle § 21 odst. 1 k § 146 odst. 1 tr. zákoníku, v bodě 4) zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, v bodě 5) přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1 tr. zákoníku, v bodě 6) přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1 tr. zákoníku, přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. zákoníku a přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, a v bodě 7) přečinem neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 odst. 1 tr. zá-

koníku a přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Skutku v bodě 1), v němž soudy spatřovaly přečin nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku se dopustil tak, že v přesně nezjištěné době, nejméně však v období od 30. 9. 2013 do 31. 10. 2013 v O.-P. a jinde, opakovaně soustavně telefonicky prostřednictvím svého mobilního telefonu z mobilního telefonního čísla XY neustále telefonoval a posílal SMS zprávy G. B. na její telefonní číslo XY, kdy takto se ji pokoušel dennodenně telefonicky minimálně 2x až 3x kontaktovat a zasílal jí soustavně SMS zprávy, ve kterých jí vyhrožoval pobitím či ublížením na zdraví, a to vše proto, že neunesl skutečnost, že s ním G. B. ukončila druhovský poměr, přičemž tyto výhrůžky pobitím s ohledem ke skutečnosti, že G. B. znala obviněného P. S. jako agresivního muže, u ní vzbudily obavu, že by mohl tyto výhrůžky uskutečnit. Za posuzované trestné činy a za sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, kterým byl obviněný uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. 103 T 32/2015, jenž nabyl právní moci dne 12. 3. 2015, a sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku byl obviněný odsouzen podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti roků nepodmíněně. Pro výkon tohoto trestu ho podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu čtyř roků.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

2. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání směřující proti výroku o vině přečinem nebezpečného pronásledování, jehož se měl dopustit výše popsaným skutkem.

3. Výrok o vině tímto přečinem obviněný považoval za vadný proto, že se vůbec nejedná o přečin nebezpečného pronásledování ve smyslu § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku, neboť jednání kladené mu za vinu nedosáhlo takové intenzity a netrvalo tak dlouho, aby došlo k naplnění znaků předmětné skutkové podstaty, která předpokládá dlouhodobé pronásledování v intenzitě ohrožující psychickou i fyzickou integritu či život pronásledované osoby, když škodlivý projev chování není snadné vždy jednoznačně stanovit. Dlouhodobostí je třeba rozumět jednání trvající několik měsíců nebo let. Ojedinelé nebo náhodné projevy, byť nežádoucího chování takové požadavky nesplňují, protože se vyžaduje tvrdošíjně, vytrvalě a systematické jednání, může gradovat a vybočuje z běžných norem. Obviněný zdůraznil vztah závislosti délky závadového jednání na jeho

intenzitě a četnosti s tím, že čím je jednání intenzivnější, tím kratší doba postačí k naplnění dané skutkové podstaty, když se za takový čin považují jen způsoby pronásledování představující opakované (alespoň deset pokusů) trvající nechtěné navazování kontaktů s obětí za použití násilí nebo jiných srovnatelných praktik trvajících nejméně po dobu čtyř týdnů.

č. 41

4. V posuzovaném případě však podle obviněného tato kritéria naplněna nebyla, neboť šlo o telefonické kontaktování poškozené (voláním i SMS) minimálně dvakrát až třikrát denně po dobu jednoho měsíce. Uvedená doba pro naplnění znaku dlouhodobosti nepostačuje, a to mimo jiné i proto, že čin je vymezen obdobím od 30. 9. 2013 do 31. 10. 2013 bezprostředně navazujícím na rozpad partnerského vztahu s poškozenou. Poukázal i na nízkou intenzitu jednotlivých aktů pronásledování představované 38 SMS. Protože při nízké intenzitě jednání vymezená doba nenaplnňuje znak dlouhodobosti, nebyly znaky přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku naplněny.

5. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (§ 265h odst. 2 tr. ř.) ve svém vyjádření neshledal výhrady obviněného proti naplnění znaku dlouhodobosti u přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku za opodstatněné. Odkázal např. na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1594/2015, nebo ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1084/2014, aj., jakož i na obecné vymezení tohoto znaku, který shledal naplněným. Přestože obviněný poškozenou G. B. proti její vůli opakovaně telefonicky kontaktoval po dobu přinejmenším čtyř týdnů, kladl důraz na to, že šlo o neustálé telefonování a posílání SMS zpráv, ve kterých ji kromě jiného vyhrožoval fyzickým napadením a ublížením na zdraví. Takové hrozby v poškozené vzbudily důvodnou obavu z jejich možné realizace, neboť poškozená byla v nedávné minulosti jeho přítelkyní, znala jeho trestní minulost a věděla, že jde o osobu agresivní. I v takovém případě se jedná o pronásledování ve smyslu uvedené judikatury splňující podmínku soustavného a systematického jednání, které nebylo jen krátkodobé či nahodilé. Nemělo charakter náhodného excessu či jednorázové snahy o navázání kontaktu po rozchodu. Protože státní zástupce dospěl k závěru, že soudy správně jednání obviněného právně kvalifikovaly jako přečin nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku, jeho dovolání neshledal opodstatněným a navrhl, aby ho Nejvyšší soud jako celek odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde

lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), dále posuzoval, zda námitky obviněného obsahově odpovídají důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející může Nejvyšší soud jako soud dovolací přezkoumat jen na podkladě dovolání relevantně opřené o některý z důvodů vymezených v ustanovení § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

7. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jeho prostřednictvím je možné namítat zásadně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03).

č. 41

IV.

Důvodnost dovolání

8. Pokud jde o dovolací námitky vůči právnímu posouzení činu pod bodem 1) jako přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku, obviněný vytýkal, že se ho nemohl dopustit, protože doba, po kterou jej měl páchat, je velmi krátká a intenzita jeho činu nevýznamná a že šlo o bezprostřední reakci na rozpadlý partnerský vztah. Soud prvního stupně se touto výhradou již zabýval a na vinu obviněného usuzoval z toho, že šlo o dobu čtyř týdnů, během níž obviněný „soustavně a opakovaně ze svého mobilního telefonu telefonoval a posílal SMS zprávy na mobilní telefon poškozené a takto ji kontaktoval 2x až 3x denně telefonními hovory a značným množstvím SMS zpráv, ve kterých ji vyhrožoval pobitím či ublížením na zdraví, proto, že se s ním rozešla ... četnost telefonických hovorů i SMS zpráv v kritickém období mezi obviněným a poškozenou čítající 97 komunikací, v nichž nejsou zahrnuty telefonické hovory...“ Poukázal na to, že se jednalo nejen o působení prostřednictvím telefonické komunikace, ale docházelo k pronásledování rovněž na Facebooku, s cílem přesvědčit poškozenou, aby se k němu vrátila (viz strana 17 rozsudku soudu prvního stupně). Odvolací soud (viz zejména bod 31. jeho rozsudku) se s těmito úvahami ztotožnil, navíc poukázal na intenzitu jednání obviněného, jehož byly svědkem i jiné osoby, které vnímaly i jeho agresivitu. Lze tak shrnout, že soudy na uvedenou právní kvalifikaci usuzovaly z časté komunikace, a šlo o opakované soustavné telefonické volání, jehož cílem bylo, aby se poškozená k obviněnému vrátila. V rámci těchto telefonických kontaktů obviněný poškozené vyhrožoval fyzickou újmou, což poškozená považovala za nebezpečné a důvodně se ho obávala. Podle soudů proto byly naplněny všechny znaky přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku, jímž obviněného uznaly vinným.

9. Nejvyšší soud s ohledem na skutek, jak byl v bodě 1) vymezen, a se zřetelem na tato odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí považuje za nutné k výhradám obviněného uvést, že přečinu nebezpečného pronásledování § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým a vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, a toto jednání je způsobilé vzbudit v poškozeném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Jde o jednání spočívající v dlouhodobém pronásledování prováděném taxativně vymezenými formami, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Společným jmenovatelem těchto forem je v souhrnu záměr jiného obtěžovat tak intenzivně, že to již ohrožuje jeho psychickou a v některých případech i fyzickou integritu. Hlavním znakem nebezpečného pronásledování (stalkingu) je obsesivní fixace známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností (srov. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2769).

10. Skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 tr. zákoníku je tvořena uvozujícím znakem „kdo jiného dlouhodobě pronásleduje“, který je naplněn dalšími popsány alternativními znaky uvedenými pod písmeny a) až e), přičemž toto jednání musí být způsobilé „vzbudit v jiném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých“.

11. Ve vztahu k dlouhodobosti je třeba zdůraznit, že se jí rozumí jednání trvající určitou dobu (zpravidla nejméně jeden měsíc), které je prováděno opakovaně. Právě v opakování a dlouhodobosti spočívá závažnost tohoto jednání. Ojedinelé nebo nahodilé projevy, byť jinak nežádoucího chování tyto požadavky nesplňují. Skutek pachatele, který učinil jediný projev podřaditelný pod pojem pronásledování, nelze kvalifikovat podle § 354 odst. 1 tr. zákoníku, neboť jedním aktem nemůže být naplněn u tohoto přečinu požadovaný znak dlouhodobosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 11 Tdo 1672/2011). Z hlediska dlouhodobosti lze odkázat na ustálené chápání tohoto pojmu ve smyslu opakujícího se, zpravidla i systematicky a soustavně prováděného jednání. Z klinického hlediska jsou pod „stalking“ zahrnovány jen takové způsoby pronásledování, které představují opakované, trvající nechtěné navazování kontaktů s obětí za použití násilí nebo jiných srovnatelných praktik (vydírání, útisku apod.), přičemž se zde opakováním rozumí více než 10 pokusů o kontakt, trvajícím obdobím pak minimálně doba 4 týdnů (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 3 Tdo 1625/2016). Pokud takové pronásledování pokračuje delší dobu, je považováno za potenciálně vysoce nebezpečné, neboť se zde zvyšuje pravděpodobnost

gradace útoků (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3295 až 3296; obdobně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1036/2016, ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1360/2014, ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1084/2014, aj.).

12. K takto vymezenému znaku dlouhodobosti pronásledování je však třeba pro jeho naplnění zdůraznit, že jej nelze posuzovat zcela izolovaně, ale v návaznosti na jednotlivé formy jednání posuzovaného přečinu popsané pod písmeny a) až e) citovaného ustanovení [v projednávaném případě šlo o alternativy a), c)], podle nichž se dá usuzovat zejména na intenzitu takového jednání, která v případě velmi intenzivního a závažného jednání může založit znak dlouhodobosti i v případě kratší doby. Stejně tak je současně nutné zvažovat i význam obavy, kterou je toto jednání způsobilé v poškozeném vzbudit. Pronásledování může trvat kratší dobu, tzn. např. čtyři týdny (viz přiměřeně analogicky např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1333/2013). Tak tomu však může být v případě, že jde o intenzivní a důrazné vyhrožování ubližením na zdraví nebo jinou újmu [srov. znak pod písmenem a)] nebo velmi vytrvalé, četné a obtěžující kontakty prostřednictvím prostředků elektronických komunikací [srov. znak pod písmenem c)], které se projeví v prostředcích a použité formě, především však v dopadu, jaký na poškozeného mají, a v jaké závažnosti se u něj projeví konkrétní důvodná obava. Na tu však lze usuzovat nejen z okolností vlastního pronásledování, ale i z dalších zkušeností, které poškozený s obviněným v minulosti měl.

13. Pro posouzení „důvodné obavy“ postačuje, aby byla obava dána i souhrnem všech či některých z těchto alternativních forem, aniž by u každé z nich musel konkrétní znak nutně dosahovat takové intenzity, která by byla požadována, pokud by existovala jen jako jediná. Je však nutné v každém případě trvat na tom, aby se jednalo o dlouhodobé pronásledování, které má způsobilost vzbudit obavy, jež jsou s ním spojovány. V tomto smyslu je nezbytné, aby se důvodná obava týkala jeho života nebo zdraví a aby byla reálná, což odlišuje nebezpečné pronásledování od projevů, při kterých bylo sice použito např. trvalejšího vyhledávání dřívějšího partnera, silných slov, nebo i častých a četných SMS zpráv, ale ve skutečnosti o nic závažného nešlo (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011, ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 757/2015, či ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. 8 Tdo 891/2018).

14. Obecně je třeba uvést, že důvodnou obavou se zde rozumí obava objektivně způsobilá vyvolat její vyšší stupeň, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na poškozenou působeno, přičemž však není nutné, aby takový pocit v poškozené osobě skutečně vyvolala. Důvodná obava nemusí vzniknout, její vznik však musí být reálný, proto je třeba pečlivě hodnotit povahu a závažnost vyhledávání osobní blízkosti, sledování, kontaktování či omezování v obvyklém způsobu života poškozené osoby, jelikož je třeba odlišit nebezpečné pronásledování od projevů, při kterých bylo sice použito např. silných slov, ale ve skutečnos-

ti o nic závažného nešlo (k tomu přiměřeně např. č. 38/1971-II., č. 21/2011 Sb. rozh. tr.). Vzbuzení důvodné obavy o život anebo zdraví poškozené je třeba v souladu s ustáleným výkladem rozumět výraznější tíživější pocit zla, kterým je ohrožována, přičemž je třeba ovšem každý případ posuzovat velmi individuálně, s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem. Pod důvodné obavy o život a zdraví patří rovněž způsobení psychických poruch na zdraví, které právě v důsledku pronásledování pachatele velmi často u poškozené osoby nastanou a které poškozené osoby ovlivňují ve způsobu života.

15. Nejvyšší soud v souladu se závěry soudů obou stupňů shledal, že v projednávaném případě se jednalo o relativně krátkou dobu, která je v popisu posuzovaného skutku vymezena dobou 30. 9. až 31. 10. 2013, což je podle shora naznačené judikatury doba hraniční, a proto je třeba důsledně posuzovat další okolnosti, za nichž k pronásledování došlo, i to, za jakých dalších podmínek se odehrávalo.

16. Při takto hraniční době je zde třeba klást obzvláštní důraz na to, aby šlo o velkou intenzitu, s níž se obviněný snažil o kontakt s poškozenou, k čemuž zde došlo, protože se jednalo o dva až tři telefonáty denně a zaslání SMS v počtu více než devadesáti za dobu čtyř týdnů, což již je dostačující k tomu, aby se jednalo o vytrvalé pronásledování prostředky elektronické komunikace ve smyslu § 354 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku (k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011). Dalším rozhodujícím kritériem je v této věci skutečnost, že poškozená na SMS či telefonáty reagovala negativně odmítáním obviněného a žádostmi o ukončení jeho aktivit vůči ní. Důležitá je zde i druhová četnost, která se promítala i do facebookové komunikace. Rozhodný je též obsah těchto zpráv, v nichž obviněný poškozené vyhrožoval újmou na zdraví, což sice byly výhrůžky činěné v uvedené písemné podobě, avšak nelze je posuzovat izolovaně, ale zasadit je do kontextu všech událostí, k nimž v rozhodném období od září do října 2013 ze strany obviněného vůči poškozené docházelo. Pokud je totiž ve skutkových zjištěních popsáno, že poškozená „znala obviněného jako agresivního muže“ a „že tyto výhrůžky u ní vzbudily obavu“, jde o skutečnosti, které mají zcela reálný podklad, a to nejen v excesech jejich vzájemného soužití, ale i v dalších činech popsaných v napadeném rozhodnutí, kdy obviněný fyzicky napadl J. P. jako osobu, s níž poškozená navázala vztah, a i jemu vyhrožoval zabitím. Nelze přehlédnout, že se choval i za jiných okolností k poškozené agresivně. Souhrn všech těchto zkušeností, které poškozená s obviněným měla, a projevy, jichž se vůči ní nebo jejímu příteli dopouštěl, svědčí o velmi intenzivní povaze pronásledování, které vyústilo i v násilné projevy vůči jiným osobám.

17. Z uvedených důvodů nelze snahu o kontaktování poškozené a nátlak na ni činěný označit za standardní chování, ale naopak za projevy soustavné, vytrvalé, tvrdošíjně a vybočující z mezí normálních vztahů. Bylo navíc zcela působivé vyvolat důvodnou obavu poškozené o její zdraví, neboť jí vyhrožoval opakovaně a soustavně fyzickou újmou, a takto jednal přesto, že ho poškozená opakovaně

žádala, aby svého jednání zanechal. Obviněný tak činil i přesto, že poškozená mu dávala najevo, že jeho pozornost nevítá, že je jí nepříjemná. Své chování vůči ní (i jejímu příteli) stupňoval, ale též vyhledával jeho osobní přítomnost. Ani jednání směřující vůči partnerovi poškozené nelze vytrhávat z kontextu důvodnosti obavy, kterou v poškozené vynucené trvalé telefonické kontakty obviněného vyvolaly, neboť tyto projevy byly spojeny a vedeny tímž záměrem, jímž byla snaha o obnovu vztahu s poškozenou a odrazení případného soka. Vzhledem k době páchání trestné činnosti a k počtu nežádoucích kontaktů ze strany obviněného je nepochybné, že v posuzovaném případě byl naplněn znak dlouhodobosti, který se sice nevyznačuje větší délkou doby, ale vysokou intenzitou. Pronásledoval ji různými prostředky dostupných elektronických komunikací (SMS, telefonátů, případně prostřednictvím Facebooku), a šlo o souhrn těchto prostředků ve smyslu § 354 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku.

18. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že jednání obviněného vzbudilo v poškozené důvodnou obavu o její život a zdraví, když tato si opakovaně na nevhodné chování obviněného stěžovala jiným osobám, svěřovala se a ukazovala SMS, z čehož je nepochybné, že se snažila určitým způsobem najít u těchto osob pomoc a ochranu, o čemž svědčí i to, že spolu s J. P. opustila jejich dosavadní bydliště, aby se před obviněným skryli (srov. příměření usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2018, sp. zn. 4 Tdo 777/2018). O důvodnosti obav svědčí rovněž skutečnost, že obviněný byl ochoten své výhrůžky skutečně naplnit, jak dokázal svým jednáním vůči J. P., jakož i reakce svědka P. V., který byl osobně agresivnímu jednání a chování obviněného vůči poškozené G. B. v minulosti přítomen a z místa se raději vzdálil.

19. Ze všech rozvedených důvodů Nejvyšší soud považuje závěry o vině obviněného v bodě 1) přečinem nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku za správné a v tomto směru dovolání obviněného za nedůvodné.

20. Poté se dovolací soud vypořádal i s ostatními dovolacími námitkami obviněného a z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených shledal dovolání obviněného jako celek zjevně neopodstatněným a proto jej podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 42

Č. 42

Oprava rozhodnutí, Odvolání

§ 131 odst. 1, § 133 tr. ř., § 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Oprava výroku o vině provedená podle § 131 odst. 1 tr. ř. spočívající ve vypuštění souběžné kvalifikace jednoho ze skutků, jimiž byl obviněný uznán vinným, zakládá ve smyslu § 133 tr. ř. právo obviněného napadnout takto opravený rozsudek odvoláním, avšak jen v rozsahu těch výroků, jichž se změna vyhotovení rozsudku dotkla.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 6 Tdo 814/2018, ECLI:CZ:NS:2018:6.TDO.814.2018.2)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. P. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. 4 T 71/2014, ve výroku, jímž byl obviněnému uložen souhrnný trest. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud pak Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, byl obviněný M. P. uznán vinným pod bodem I. výroku o vině jednak přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku, přečinem omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem porušování tajemství přepravovaných zpráv podle § 182 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, spáchanými v jednočinném souběhu, a jednak přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku, spáchanými v jednočinném souběhu, a pod bodem II. výroku o vině jednak přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku (bod II./1.) a jednak přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, přečinem porušování domovní svobody podle § 178

odst. 1, 2 tr. zákoníku a zločinem omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, spáchanými v jednočinném souběhu (bod II./2.).

2. Obviněný byl za tyto trestné činy odsouzen podle § 171 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená H. K. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. O odvoláních obviněného a poškozené podaných proti tomuto rozsudku rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, jímž podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek toliko ve výroku, kterým byla poškozená podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. při nezměněném výroku o vině i trestu odvolací soud znovu rozhodl, že obviněný je povinen podle § 228 odst. 1 tr. ř. nahradit poškozené H. K. způsobenou škodu ve výši 60 760 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal poškozenou se zbytkem jejího nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Jinak zůstal napadený rozsudek nedotčen. Odvolání obviněného bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

4. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 1 T 165/2013, byla podle § 131 odst. 1 tr. ř. ve vyhotovení rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, opravena zřejmě nesprávnost, která se stala v označení trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným pod bodem II./2. ve výroku o vině, a to tak, že byla vypuštěna právní kvalifikace v podobě přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

5. Proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, ve znění tohoto opravného usnesení, podal obviněný odvolání, o němž rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, kterým je podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, podal obviněný M. P. prostřednictvím svého obhájce dovolání, jež opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. b), g) a l) tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. uplatnil v obou jeho variantách, dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. uplatnil obviněný zčásti, stejně jako dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v rámci druhé varianty dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

7. Obviněný úvodem svého dovolání poukázal na to, že nebyl odvolacím soudem poučen o možnosti podat prostřednictvím obhájce proti jeho usnesení dovolá-

ní a že napadené usnesení Městského soudu v Praze nebylo řádně označeno číslem jednacím, když na jeho popisu, který obdržel, byla uvedena toliko spisová značka. Dále obviněný uvedl přehled dosavadního řízení relevantní pro jím uplatněné námitky.

č. 42

8. Dovolatel byl odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, proti němuž podal odvolání, jež bylo rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, podle § 256 tr. ř. zamítnuto. Následně na podkladě podání obhájce obviněného soud prvního stupně usnesením ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 1 T 165/2013, provedl podle § 131 odst. 1 tr. ř. opravu zřejmě nesprávnosti svého rozsudku, když vypustil v bodě II./2. výroku o vině část právní kvalifikace. Dovolatel je toho názoru, že tato oprava se podstatně dotkla obsahu jednoho z výroků, začala mu tedy běžet lhůta k odvolání podle § 133 tr. ř., které podal dne 11. 8. 2017. Městský soud v Praze jako soud odvolací však vrátil věc soudu prvního stupně bez vyřízení, neboť měl za to, že jeho rozsudkem ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, byla založena právní moc trestní věci a bez ohledu na ustanovení § 133 tr. ř. nelze ve věci rozhodnout o odvolání proti pravomocnému rozsudku, ale namísto by bylo toliko využití mimořádného opravného prostředku. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. Ult 3/2018, bylo Městskému soudu v Praze uloženo, aby ve lhůtě 20 pracovních dnů rozhodl o odvolání obviněného. Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 4077/17, kterým byla odmítnuta ústavní stížnost obviněného, uvedl, že citovaným opravným usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 byl podstatným způsobem dotčen výrok o vině v rozsudku tohoto soudu, a dovolateli proto podle § 133 tr. ř. začala běžet lhůta k podání nového odvolání. Městský soud v Praze však jeho odvolání usnesením ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, zamítl podle § 253 odst. 1 tr. ř., neboť dospěl k závěru, že obviněný není osobou oprávněnou k podání dalšího odvolání. Vrchní státní zastupitelství v Praze dne 12. 3. 2018 sdělilo, že Ústavní soud ve svém usnesení vyjádřil závazný právní názor, že obviněnému začala běžet lhůta k podání nového odvolání a Ministerstvo vnitra dne 16. 3. 2018 sdělilo, že trestní věc obviněného není doposud pravomocně skončená.

9. S ohledem na výše uvedené uplatnil obviněný M. P. dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho první variantě, neboť Městský soud v Praze rozhodl o zamítnutí jeho odvolání, aniž by byly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí. Odvolací soud ho zamítl podle § 253 odst. 1 tr. ř. na základě nesprávného závěru, který odporuje závaznému právnímu názoru Ústavního soudu. Tento závěr odporuje také vyjádření téhož senátu odvolacího soudu ze dne 8. 1. 2018 zaslanému Vrchnímu soudu v Praze. Obviněný namítá, že opravným usnesením soudu prvního stupně byl podstatně dotčen výrok o jeho vině, když opravou došlo ke změně právní kvalifikace, přičemž část obsahující vypuštěnou právní kvalifikaci lze považovat za samostatný výrok. K tomuto dodal, že dosud nedošlo k opravě protokolu o hlavním líčení ani opisů a originálu rozsudku.

10. V dalších částech svého dovolání obviněný konkretizoval, v čem spatřuje naplnění ostatních dovolacích důvodů, a závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, a aby tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

11. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství, který považuje námitku obviněného stran dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho první alternativě za opodstatněnou. Nepokládá totiž za správný závěr odvolacího soudu, že obviněný není osobou oprávněnou podat odvolání. Opravným usnesením soudu prvního stupně došlo ke změně právní kvalifikace jednoho ze skutků, a tím byl nepochybně podstatným způsobem dotčen výrok o vině. Obviněnému proto v souladu s ustanovením § 133 tr. ř. začala běžet lhůta k podání nového odvolání a odvolací soud pochybil, pokud jej neshledal osobou oprávněnou k jeho podání. Podle názoru státního zástupce měl odvolací soud přezkoumat odvolání obviněného podle § 254 tr. ř. i po věcné stránce, a nikoli je zamítnout podle § 253 odst. 1 tr. ř.

12. Státní zástupce se vyjádřil i k dalším uplatněným dovolacím důvodům a závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené usnesení, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je v této trestní věci přípustné dovolání, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda je podala oprávněná osoba. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

14. Protože dovolatel ve svém dovolání uplatnil takovou argumentaci, která svědčí závěru, že nejsou splněny podmínky pro rozhodnutí o něm způsobem

upraveným v § 265i odst. 1 tr. ř., tj. formou jeho odmítnutí, přezkoumal Nejvyšší soud na jeho podkladě podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené usnesení a shledal, že dovolání je opodstatněné v níže vymezeném rozsahu.

č. 42

15. Ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 10 vedeného pod sp. zn. 1 T 165/2013 vyplývají (jak již bylo částečně uvedeno pod bodem I. tohoto usnesení) následující skutečnosti.

16. Obviněný M. P. byl odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013. Proti tomuto rozhodnutí podali obviněný a poškozená odvolání, o nichž rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, jímž podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek toliko ve výroku, kterým byla poškozená podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občansko-právních. Odvolací soud podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. při nezměněném výroku o vině i trestu znovu rozhodl tak, že obviněného zavázal podle § 228 odst. 1 tr. ř. povinností nahradit poškozené H. K. způsobenou škodu ve výši 60 760 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal poškozenou se zbytkem jejího nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občansko-právních. Jinak zůstal rozsudek soudu prvního stupně nezměněn. Odvolací soud zamítl odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. jako odvolání nedůvodné.

17. Obhájce obviněného podal dne 29. 5. 2017 návrh na opravu rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, podle § 131 odst. 1 tr. ř., přičemž upozornil na to, že předsedou senátu vyhlášený rozsudek se na více místech odlišuje jak z důvodu písařských chyb, tak i jiných zřejmých nesprávností od znění jeho písemného vyhotovení. Navrhl proto, aby vyhotovení rozsudku a jeho opisy byly opraveny tak, aby byly v naprosté shodě s obsahem rozsudku tak, jak byl vyhlášen. Předseda senátu shledal návrh částečně důvodným, a rozhodl tudíž usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 1 T 165/2013, tak, že podle § 131 odst. 1 tr. ř. ve vyhotovení zmíněného rozsudku opravil zřejmou nesprávnost, která se stala v označení trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným pod bodem II./2. výroku o vině, a to formou vypuštění právní kvalifikace skutku jako přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

18. Obviněný podal prostřednictvím svého obhájce dne 11. 8. 2017 odvolání proti (opravenému) rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, jelikož měl za to, že oprava vyhotovení rozsudku se podstatně dotkla výroku tohoto rozsudku, a začala mu proto jako osobě přímo dotčené opraveným výrokem běžet lhůta k podání odvolání ve smyslu § 133 tr. ř. Vůči rozsudku uplatnil námitky v rozsahu, který plyne z písemného vyhotovení odvolání založeného ve spise.

19. Městský soud v Praze jako soud odvolací vrátil spis předložený k rozhodnutí o tomto odvolání soudu prvního stupně bez věcného vyřízení s tím, že roz-

sudkem odvolacího soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, byla „založena právní moc trestní věci“ a bez ohledu na opravné usnesení a skutečnost, že byla při podání odvolání respektována lhůta stanovená v § 133 tr. ř., nelze znovu rozhodnout o odvolání proti pravomocnému rozsudku a lze postupovat pouze na podkladě mimořádného opravného prostředku (viz sdělení Městského soudu v Praze ze dne 23. 10. 2017).

20. Obviněný podal prostřednictvím svého obhájce návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, přičemž Vrchní soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. Ult 3/2018, tak, že Městskému soudu v Praze uložil, aby ve lhůtě 20 dnů od doručení opisu tohoto usnesení rozhodl o odvolání obviněného. Obviněný podal zároveň prostřednictvím svého obhájce ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 4077/17, odmítnuta. Ústavní soud ve svém usnesení vyjádřil závazný právní názor, že opravným usnesením byl podstatným způsobem dotčen výrok o vině v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, neboť došlo ke změně právní kvalifikace jednoho ze skutků, za něž byl stěžovatel odsouzen. Podle § 133 tr. ř. proto stěžovateli začala běžet lhůta k podání nového odvolání, přičemž stěžovatel tuto možnost využil a odvolání podal.

21. Městský soud v Praze rozhodl o odvolání obviněného usnesením ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, jímž je podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítl jako podané osobou neoprávněnou. V odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud uvedl, že jeho rozsudkem ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, nabyl rozsudek soudu prvního stupně právní moci a nelze znovu rozhodnout o odvolání proti pravomocnému rozsudku. Dospěl k závěru, že oprava vyhotovení rozsudku se podstatně nedotkla obsahu výroku o vině, a tím ani výroku o trestu v daném rozsudku. Proto obviněného nepovažuje za osobu oprávněnou k podání dalšího odvolání.

22. K tomu Nejvyšší soud mimo jiné zdůraznil, že opravným usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 1 T 165/2013, byla provedena oprava, kterou byla z právního posouzení skutku spáchaného obviněným a popsaného pod bodem II./2. ve výroku o vině vypuštěna právní kvalifikace jako přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Vynětím uvedené právní kvalifikace došlo ke změně právního posouzení tohoto jednání obviněného, šlo proto o opravu, která se podstatně dotkla výroku o vině. Vzhledem k tomu, že obviněný je bezesporu osobou přímo dotčenou opravou tohoto výroku, začala mu podle § 133 tr. ř. běžet lhůta pro podání odvolání, o čemž měl být podle téhož ustanovení poučen.

23. Obviněný podal své odvolání v zákonné lhůtě. Tuto skutečnost nezpochybnil ani odvolací soud, který totiž rozhodl o odvolání obviněného nikoli tak, že je podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítl pro jeho opožděnost, nýbrž tak, že šlo o opravný prostředek podaný neoprávněnou osobou.

24. Důvod k takovému posouzení odvolání obviněného spatřoval odvolací soud v tom, že „k tomuto závěru jej vedlo především opravné usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. 7. 2017 o vypuštění právní kvalifikace podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku z výroku o vině pod bodem II./2. rozsudku. Podle okolností konkrétního případu odvolací senát zkoumal, zda se oprava rozsudku podstatně dotkla výroku o vině pod bodem II./2. rozsudku obvodního soudu, aby se muse-lo rozhodnout o odvolání v této trestní věci znovu. Odvolací soud konstatoval, že obviněný M. P. byl odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, pro celkem 8 dalších trestných činů, 7 přečinů a jeden zločin, z nichž nejzávažnější je zločin omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, podle něhož jako podle nejpřísněji trestného z uvedených deliktů byl jmenovanému také ukládán trest odnětí svobody v trvání 5 let se zařazením do věznice s ostrahou. Z uvedených důvodů nepřipadal v úvahu závěr, že by se oprava vyhotovení rozsudku podstatně dotkla obsahu výroku o vině, a tím i výroku o trestu v předmětném rozsudku. Proto obviněný není osobou oprávněnou k podání dalšího odvolání s odkazem na toto opravné usnesení a jeho účinky. Rozsudek je pravomocný dnem 22. 5. 2014 rozhodnutím odvolacího soudu sp. zn. 9 To 167/2014.“ Z těchto důvodů Městský soud v Praze „zamítl odvolání obviněného jako podané osobou neoprávněnou podle § 253 odst. 1 tr. ř.“.

25. Uvedenou argumentaci považuje Nejvyšší soud za nesprávnou, neboť se vyhýbá posouzení toho, k čemu jsou určena ustanovení § 131 odst. 1 tr. ř. (tj. oprava písařských chyb a jiných zřejmých nesprávností, k nimž došlo ve vyhotovení rozsudku a jeho opisech) a § 133 tr. ř. (tj. přiznání práva státnímu zástupci a osobě přímo dotčené opraveným výrokem napadnout opravený rozsudek odvoláním v tom případě, dotkla-li se oprava podstatně některého z výroků v něm obsažených), tj. rozhodnout, zda v důsledku opravy příslušného výroku došlo k takové změně, kterou je třeba pokládat za podstatnou z hlediska vlastního obsahu opraveného výroku. Jinými slovy vyjádřeno, odvolací soud měl posoudit, zda vypuštění jedné ze souběžných právních kvalifikací skutku popsaného pod bodem II./2. ve výroku o vině, konkrétně přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku, představuje onu podstatnou obsahovou změnu, která ve smyslu § 133 tr. ř. zakládá osobám uvedeným v tomto ustanovení (nově) právo napadnout opravený rozsudek odvoláním.

26. Jak plyne z výše reprodukované citace odůvodnění usnesení odvolacího soudu napadeného dovoláním, ten postupoval jinak. S odkazem na to, co uvedl (odsouzení dovolatele pro další trestné činy), uzavřel, že výrok o vině (avšak podle odvolacího soudu hodnocený v jeho celistvosti, tj. vyjadřující trestní odpovědnost obviněného za veškerou trestnou činnost, jejímž spácháním byl rozsudkem soudu prvního stupně uznán vinným) není podstatně dotčen tím, že jedna souběžná kva-

likace byla vypuštěna z výroku o vině. Obdobným způsobem přistoupil k posouzení výroku o trestu, ač ve vztahu k němu se, z pohledu řešené problematiky, vůbec neměl vyjadřovat, neboť žádným způsobem nedošlo k jeho opravě.

27. Odůvodnění napadeného rozhodnutí vyznívá tak, že za osobu neoprávněnou k podání odvolání byl obviněný označen proto, že podle odvolacího soudu nedošlo označenou opravou k takové změně výroku rozsudku soudu prvního stupně, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem odvolacího soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 9 To 167/2014, jež by bylo možno označit za změnu podstatnou, a která by tak založila právo nově napadnout tento výrok odvoláním.

28. Nejvyšší soud nemůže přisvědčit takovému hodnocení. Na rozdíl od případů, kdy se oprava bude dotýkat marginálních záležitostí – hodnoceno z hlediska posouzení smyslu a významu sdělení obsaženého v opravovaném výroku (např. oprava písařských překlepů, oprava gramatických, interpunkčních či obdobných vad apod.) – není možno opravu, jejímž smyslem je snížení rozsahu trestní odpovědnosti obviněného, kterou nutně představuje vypuštění jedné ze souběžných právních kvalifikací, považovat za změnu, jež by se podstatně nedotkla obviněného.

29. Podle dovolacího soudu v této otázce nevznikají žádné pochybnosti. To, že takovou změnu výroku rozsudku je třeba považovat za podstatnou změnu ve smyslu § 133 tr. ř., totiž plyne i z komentářové literatury [viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1722: „... např. změna v ... právním posouzení“; DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 1038: „... či změna v právní větě (nesprávná citace příslušného zákonného ustanovení).“].

30. Navíc uvedená otázka byla pro odvolací soud právně závazným způsobem vyřešena již (jeho rozhodnutím předcházejícím) usnesením Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. IV. ÚS 4077/17, kde Ústavní soud potvrdil, že „uvedeným opravným usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 byl podstatným způsobem dotčen výrok o vině v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013, neboť došlo ke změně právní kvalifikace jednoho ze skutků, za něž byl stěžovatel odsouzen (k tomu srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1722). Podle § 133 tr. ř. proto stěžovateli začala běžet lhůta k podání nového odvolání, přičemž stěžovatel tuto možnost využil a odvolání podal.“ Toto rozhodnutí odvolací soud při svém rozhodování zjevně nerespektoval.

31. Pochybení odvolacího soudu, které odůvodňuje závěr, že obviněný opodstatněně uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho první variantě, tedy že bylo rozhodnuto o odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., aniž by byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, spočívá v tom, že odvolací soud označil obviněného za osobu neoprávněnou k podání odvolání proti rozsudku, který napadl svým řádným opravným prostředkem.

32. Odkaz odvolacího soudu na to, že rozsudek soudu prvního stupně je pravomocný v důsledku předcházejícího rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo odvolání obviněného napadající vadně vyhotovený rozsudek jako nedůvodné zamítnuto, je nepřipadný. Je totiž třeba dojít k závěru, že ustanovení § 133 tr. ř., jsou-li jeho předpoklady naplněny, představuje jeden z případů, jímž dochází k prolomení právní moci rozsudku. Plyne-li z něj to, že státní zástupce a osoba přímo dotčená provedenou změnou (opravou) výroku jsou oprávněni k podání odvolání (tj. řádného opravného prostředku), pak je z logiky věci zřejmé, že opravený výrok, resp. ani výroky na něj bezprostředně obsahově navazující, nemohou být nadále považovány za pravomocné a s ohledem na to, že u rozsudku nemůže vykonatelnost předcházet okamžiku nabytí právní moci, ani za vykonatelné.

33. Druhou otázkou je to, v jakém rozsahu zakládá ustanovení § 133 tr. ř. právo oprávněné osoby napadnout opravený rozsudek odvoláním. Citované ustanovení tuto otázku explicitně neupravuje, neboť stanoví jen okruh osob oprávněných k podání dovolání (státní zástupce a osoba přímo dotčená opraveným výrokem) a počátek běhu odvolací lhůty upravené ustanovením § 248 tr. ř. (od doručení opisu usnesení o opravě, a byla-li proti usnesení o opravě podána stížnost, od doručení rozhodnutí o stížnosti).

34. Již i proto, že zmíněné ustanovení zakládá průlom do právní moci rozsudku, je třeba přistoupit k jeho výkladu restriktivně. Za užití teleologického výkladu je nezbytné dovodit, že právo napadnout opravený rozsudek odvoláním se může vztahovat jen k výroku opravenému, resp. též k výrokům, které obsahově bezprostředně navazují na opravený výrok, tj. těm, jež mají v opraveném výroku svůj podklad a nemohou bez něj samostatně obstát. Bylo by totiž proti smyslu úpravy, jímž je zájem napravit zřejmé nesprávnosti a poskytnout, mají-li za následek podstatou obsahovou změnu výroku, státnímu zástupci a dotčené osobě právo reakce na ni cestou řádného opravného řízení. Ani z garance poskytované čl. 2 odst. 1 protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované pod č. 209/1992 Sb.) totiž nelze dovodit, že by tato oprava měla sloužit něčemu jinému, než poskytnout možnost uplatnit námitky vůči takovým skutečnostem, které nebyly zřejmé z původně vyhotoveného rozsudku. Nelze však dojít k tomu, že by ustanovení § 133 tr. ř. mělo založit oprávnění odvolatele napadnout odvoláním i výroky nikterak nedotčené opravou, jež mohou (vzhledem k jejich procesní oddělitelnosti) samostatně obstát, a dosáhnout tak jejich opětovného přezkoumání soudem druhého stupně, resp. jejich (prvního) přezkoumání za situace, že možnost jejich napadení odvolatel v minulosti (tj. vůči původně vyhotovenému rozsudku) nevyužil.

35. Protože obviněného M. P. je nezbytné pokládat za osobu oprávněnou podat proti opravenému rozsudku odvolání, nebylo možno akceptovat rozhodnutí odvolacího soudu, které v této věci vydal. Odvolací soud byl povinen věcně přezkoumat výrok o vině obsažený pod bodem II./2. v rozsudku soudu prvního stupně

ně, jakož i výroky na něj obsahově navazující. Pokud tak neučinil, založil svým usnesením vadu, která naplnila dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho první variantě.

36. Tento dovolací důvod uplatnil obviněný zjevně opodstatněně. Jak je zřejmé již z výše uvedeného, v situaci, kdy je obviněnému nedůvodně odepřen přístup k soudu druhého stupně, nastává to, že napadený rozsudek není věcně přezkoumán. K tomu došlo v případě dovolatele (viz výše). Nastane-li tato situace, pak logicky nemůže dojít k vadě, k jejíž nápravě je určena varianta druhá, tj. k tomu, že v rámci přezkumného řízení není odstraněna vada zatěžující napadený rozsudek či řízení mu předcházející. Vyjádřeno jinak, je vyloučeno, aby odvolací soud svým nesprávným postupem ve vztahu k jednomu obviněnému (odvolateli) rozhodl způsobem, který by založil důvod k naplnění obou variant upravených ustanovením § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Buď v důsledku svého pochybení nepřistoupí k věcnému přezkoumání napadeného rozsudku, odepře tak odvolateli přístup k soudu druhé instance a založí tím dovolací důvod v jeho první alternativě, anebo přistoupí k takovému přezkumu, neodstraní existující vadu, a založí tak dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé variantě. Současné naplnění obou variant ve vztahu k jednomu a témuž obviněnému je vyloučeno.

37. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud zabýval ostatními dovolacími důvody, o které opřel obviněný M. P. své dovolání, a protože ho shledal zčásti důvodným, neboť rozhodnutí odvolacího soudu zatěžuje vada naplňující jeden z jím uplatněných důvodů dovolání, konkrétně dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho první variantě, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 9 To 167/2014, jakož i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Takovým obsahově navazujícím rozhodnutím je i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. 4 T 71/2014, jímž byl obviněný uznán vinným přečinem pojistného podvodu podle § 210 odst. 2, 4 tr. zákoníku, a to v části, ve které mu byl uložen souhrnný trest ve výměře 5 let a 4 měsíců s jeho výkonem ve věznici s ostrahou, za současného zrušení výroku o trestu obsaženého v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. 1 T 165/2013. Tato část výroku výše citovaného rozsudku, tj. o souhrnném trestu, byla proto rovněž zrušena. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

38. Úkolem Městského soudu v Praze je, aby znovu rozhodl o odvolání obviněného s přihlédnutím k tomu, co je vyjádřeno v tomto usnesení.

Č. 43

Č. 43

Poškození věřitele, Škoda

§ 137, § 138, § 222 odst. 1 tr. zákoníku

U trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku vzniká škoda na majetku poškozeného věřitele a spočívá v tom, že tento věřitel neobdržel od dlužníka plnění k uspokojení své pohledávky, tj. nedošlo k důvodně očekávanému přírůstku na majetku věřitele, kterého by jinak bylo možno dosáhnout, kdyby dlužník nejednal způsobem uvedeným v citovaném ustanovení.

V takovém případě se výše škody odvíjí od hodnoty zničeného, poškozeného, zatajeného, zcizeného, učiněného neupotřebitelným nebo odstraněného majetku dlužníka, který by bylo možné jinak použít k uspokojení pohledávek jeho věřitelů, pokud by dlužník nejednal některým ze způsobů jednání vyjmenovaných v ustanovení § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

Spočívá-li poškození věřitele v tom, že dlužník prodal svůj majetek použitelný k uspokojení pohledávky věřitele a obdržel za něj kupní cenu, kterou nepoužil k uspokojení pohledávky věřitele, pak za situace, že tato kupní cena zahrnovala i daň z přidané hodnoty, již byl takový prodej jako zdanitelné plnění zatížen a kterou byl povinen dlužník zaplatit (odvést) příslušnému finančnímu úřadu, nemůže výše škody způsobené věřiteli zahrnovat i částku daně z přidané hodnoty. Totéž platí o výši případně získaného prospěchu, je-li znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 922/2018, ECLI:CZ:NS:2018:5.TDO.922.2018.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání, které podal obviněný J. P. proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 16. 2. 2018, sp. zn. 14 To 16/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Pelhřimově pod sp. zn. 2 T 117/2015 rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušuje rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 16. 2. 2018, sp. zn. 14 To 16/2017, i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. 2 T 117/2015. Podle

§ 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Pelhřimově, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

č. 43

1. Rozsudkem Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. 2 T 117/2015, byl obviněný J. P. uznán vinným pod bodem I. výroku o vině zločinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku a pod bodem II. výroku o vině přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 tr. zákoníku, kterých se dopustil skutky zde podrobně popsanými.

2. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 222 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 4 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu čtyř roků. Dále byl obviněnému uložen podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu právnických osob na dobu 5 let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit škodu poškozeným, a to obchodní společnosti V. A., spol. s r. o., ve výši 1 849 548 Kč, obchodní společnosti Z. P., a. s., ve výši 2 038 219 Kč a obchodní společnosti A. C., spol. s r. o., ve výši 4 482 557 Kč, s tím, že podle § 229 odst. 2 tr. ř. byly obchodní společnosti Z. P., a. s., a A. C., spol. s r. o., odkázány se zbytkem uplatněných nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti shora zmíněnému rozsudku podali odvolání jednak obviněný ohledně všech jeho výroků, jednak v jeho neprospěch státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Pelhřimově ohledně výroků o vině a trestu a jednak poškozená obchodní společnost A. C., spol. s r. o., ohledně výroku, jímž jí byl přiznán nárok na náhradu škody. O těchto odvoláních rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře rozsudkem ze dne 16. 2. 2018, sp. zn. 14 To 16/2017, následujícím způsobem. Jednak výrokem pod bodem I. podle § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř. z podnětu odvolání obviněného a státního zástupce odvolací soud zrušil v celém rozsahu napadený rozsudek soudu prvního stupně a současně podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného uznal vinným pod bodem I. výroku o vině zločinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku, kterého se obviněný dopustil ve stručnosti tím, že v době od 25. 9. 2009 do 23. 3. 2011 v P., část XY, v postavení jednatele obchodní společnosti F. P., s. r. o., se záměrem znemožnit úhradu splatných a v budoucnu splatných závazků této obchodní společnosti, zejména u věřitelů – obchodních

č. 43

společností V. A., spol. s r. o., v celkové výši nejméně 1 907 457,70 Kč, Z. P., a. s., v celkové výši nejméně 2 521 385,70 Kč, A. C., spol. s r. o., v celkové výši nejméně 4 284 538,70 Kč, postupně zcizil z majetku obchodní společnosti F. P., s. r. o., motorová vozidla v hodnotě nejméně 5 518 800 Kč a vlastnická práva k nim převedl na obchodní společnost P. S., s. r. o., a dále v rozporu s opakovanými sliby a zčásti i s písemnou smlouvou o zajišťovacím převodu práva znemožnil zaplacení uvedených finančních závazků nově vypěstovanými zemědělskými komoditami jejich prodejem jiným odběratelům, přičemž převzaté peníze použil na jiné účely než na slibované zaplacení existujících dluhů, když takto prodal obchodní společnosti Z. P., s. r. o., řepku v celkové kupní ceně 3 511 356 Kč. Svým jednáním tak obviněný postupně zcizil z vlastnictví obchodní společnosti F. P., s. r. o., majetek v celkové hodnotě nejméně 9 030 156 Kč a neuspokojeným věřitelům – obchodním společnostem V. A., spol. s r. o., Z. P., a. s., a A. C., spol. s r. o., znemožněním uspokojení jejich dílem splatných pohledávek způsobil škodu v celkové výši nejméně 8 713 382,10 Kč.

4. Odvolací soud dále tímž rozsudkem uznal obviněného vinným pod bodem 2. výroku o vině přečinem zkršlování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku, kterého se obviněný dopustil ve stručnosti tím, že za období let 2004 a 2006 až 2010 v P., část XY, či jinde v postavení jednatele obchodní společnosti F. P., s. r. o., opakovaně nesplnil svou zákonnou povinnost vyplývající z tehdy platného obchodního zákoníku (zákona č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a zákona o účetnictví (zákona č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), když neuložil účetní závěrky zastupované obchodní společnosti do sbírky listin v obchodním rejstříku vedeném u Krajského soudu v Českých Budějovicích, a tím ohrozil a omezil na právech zejména své obchodní partnery v postavení věřitelů, přičemž následně uložil účetní závěrku za rok 2004 dne 29. 6. 2006, za roky 2006, 2007 a 2008 až po výzvě rejstříkového soudu dne 26. 3. 2010 a za roky 2009 a 2010 v průběhu trestního řízení dne 10. 9. 2012. Dále obviněný za období let 2004 až 2010 v P., část XY, či jinde v postavení jednatele obchodní společnosti P. S., s. r. o., opakovaně nesplnil svou zákonnou povinnost vyplývající z tehdy platného obchodního zákoníku (zákona č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a zákona o účetnictví (zákona č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), když neuložil účetní závěrky zastupované obchodní společnosti do sbírky listin v obchodním rejstříku vedeném u Krajského soudu v Českých Budějovicích, a tím ohrozil a omezil na právech zejména své obchodní partnery v postavení věřitelů, přičemž následně uložil účetní závěrku za rok 2004 dne 29. 6. 2006, za roky 2005, 2006 a 2007 dne 22. 12. 2009, za rok 2008 dne 11. 3. 2010 a za roky 2009 a 2010 v průběhu trestního řízení dne 10. 9. 2012. Konečně obviněný za období roku 2010 v P., část XY, či jinde v postavení jednatele obchodní společnosti E. P., s. r. o., nesplnil svou zákonnou povinnost vyplývající z tehdy platného obchodního zákoníku (zákona č. 513/1991 Sb., ve znění pozděj-

ších předpisů) a zákona o účetnictví (zákona č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), když neuložil účetní závěrky zastupované obchodní společnosti do sbírky listin v obchodním rejstříku vedeném u Krajského soudu v Českých Budějovicích, a tím ohrozil a omezil na právech zejména své obchodní partnery v postavení věřitelů, přičemž následně uložil účetní závěrku v průběhu trestního řízení dne 11. 9. 2012.

č. 43

5. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen k trestům totožným s těmi, které mu byly uloženy ve výroku o trestu ve zrušeném rozsudku soudu prvního stupně.

6. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. odvolací soud uložil obviněnému povinnost nahradit škodu obchodní společnosti V. A., spol. s r. o., ve výši 1 849 548 Kč, obchodní společnosti Z. P., a. s., ve výši 2 521 385,70 Kč a obchodní společnosti A. C., spol. s r. o., ve výši 4 284 538,70 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. pak byly tyto obchodní společnosti odkázány se zbytkem uplatněných nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

7. Konečně odvolací soud výrokiem pod bodem II. ve svém rozsudku podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání poškozené obchodní společnosti A. C., spol. s r. o.

II.

Dovolání obviněného

8. Obviněný J. P. podal proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a jímž napadl toto rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu.

9. Podle názoru obviněného spočívá napadený rozsudek na nesprávném právním posouzení obou skutků a dále na nesprávném hmotněprávním posouzení otázek významných pro rozhodnutí ve věci samé, které jsou řešeny jinými předpisy než předpisy trestního práva. Obviněný shledal v předchozím řízení porušení svého základního práva na spravedlivý proces, neboť v řízení mělo dojít k tzv. extrémnímu nesouladu mezi skutkovými závěry soudů obou stupňů a provedenými důkazy, přestože obviněný namítal nesprávnost skutkových východisek ve svém odvolání a před odvolacím soudem byly provedeny další důkazy, které vyvracejí správnost skutkových závěrů soudu prvního stupně. Odvolací soud se podle obviněného řádně nevypořádal s jeho námitkami, náležitě nezhodnotil nově provedené důkazy a v napadeném rozsudku dostatečně nezdůvodnil své závěry. Rovněž nebyly provedeny všechny navrhované důkazy, aniž by soud odůvodnil, z jakého důvodu je neprovedl, přičemž tyto důkazy mohly svědčit ve prospěch obviněného.

10. Ohledně skutku uvedeného pod bodem I./1. ve výroku o vině v odsuzujícím rozsudku odvolacího soudu obviněný namítl, že rozhodnutí spočívá na nesprávném hmotněprávním posouzení otázky výše způsobené škody, protože soud zahr-

nul do této výše i částku odpovídající dani z přidané hodnoty (dále jen „DPH“). Odvolací soud nijak neodůvodnil svůj závěr, z jakého zákonného ustanovení lze dovodit, že DPH se neodečítá od hodnoty zemědělských vozidel, pouze odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 3 Tdo 1483/2015, přičemž příslušné právní posouzení otázky DPH je v tomto rozhodnutí řešeno v rozporu se závěrem odvolacího soudu. Jak dále obviněný zdůraznil, odvolací soud se nijak nevypořádal ani s jeho námitkou, že rovněž do ceny prodaných zemědělských komodit se pro účely stanovení výše způsobené škody neměla započítávat částka odpovídající DPH, kterou byla obchodní společnost F. P., s. r. o., povinna při prodeji fakturovat odběratelům a uhradit do státního rozpočtu, což také učinila. Nesprávným shledal obviněný rovněž závěr odvolacího soudu, podle něhož fakturovaná částka DPH nenavysuje hodnotu majetku a celkovou hodnotu aktiv obchodní společnosti F. P., s. r. o., protože vyfakturovaná DPH musí být odvedena finančnímu úřadu, a tudíž nemůže být použita na úhradu dluhů vůči věřitelům. Podle obviněného soudy nižších stupňů nesprávně právně posoudily otázku DPH při stanovení výše škody i při stanovení hodnoty zcizených zemědělských vozidel a prodaných komodit, a to v rozporu se zákonem o DPH i se zákonem o účetnictví, podle kterého DPH není součástí ocenění hodnoty majetku zachyceného v účetnictví plátce DPH a nenavysuje hodnotu majetku podniku. Navíc odvolací soud nevzal v úvahu, že pokud by poškozené obchodní společnosti prodaly zemědělské stroje a komodity, aby získaly finanční prostředky na úhradu svých pohledávek vůči obchodní společnosti zastoupené obviněným, která byla plátcem DPH, byly by povinny odvést tuto daň finančnímu úřadu, a tudíž by nemohla poškozeným obchodním společností vzniknout škoda v této částce. Tentýž názor potvrdila i znalkyně Ing. A. K. ve svém odborném vyjádření, jímž byl v řízení proveden důkaz (tento důkaz ovšem soud nijak nevyhodnotil). Podle přesvědčení obviněného je vyloučeno, aby obchodní společnost F. P., s. r. o., u níž bylo prokázáno, že neměla ke dni 31. 3. 2011 žádné závazky vůči finančnímu úřadu, měla z vyfakturované DPH, kterou odvedla finančnímu úřadu, jakýkoliv majetkový prospěch.

11. Jak dále obviněný zdůraznil, odvolací soud se nijak nevypořádal s navrženými důkazy, konkrétně s výsledkem znalkyně Ing. A. K. k důsledkům hoto-
vostních plateb a dohody o vzájemném započtení pohledávek na rozsah závazků obchodní společnosti F. P., s. r. o., vůči obchodní společnosti Z. P., a. s. Totéž pochybení shledal obviněný ohledně výsledku znalce z oboru ekonomika k posouzení toho, zda obchodní společnost F. P., s. r. o., v roce 2010 byla vzhledem ke svým nákladům schopna hradit poškozené obchodní společnosti Z. P., a. s., přímými dodávkami komodit vyšší rozsah závazků, než jak se stalo. Podle názoru obviněného tedy jde o opomenuté důkazy a jejich neprovedením odvolací soud porušil právo obviněného na spravedlivý proces vyplývající z Listiny základních práv a svobod.

12. Z rozsudku odvolacího soudu není podle přesvědčení obviněného zřejmé, z čeho soud dovodil naplnění všech znaků skutkové podstaty zločinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku, včetně znaků jeho kvalifikované skutkové podstaty. Z odůvodnění jak soudu prvního stupně, tak soudu odvolacího především nevyplývá, v čem konkrétně měl spočívat získaný prospěch velkého rozsahu, kdo a v jaké konkrétní výši ho měl získat a jak se tento prospěch promítl v majetku obohaceného subjektu. V rozsudecích soudů obou stupňů pak podle obviněného chybí rovněž odůvodnění naplnění subjektivní stránky zmíněného zločinu.

13. Podle názoru obviněného odvolací soud bez jakéhokoliv odůvodnění upřednostnil znalecký posudek ke stanovení hodnoty prodaných vozidel vypracovaný znalcem přibraným policejním orgánem, tj. Ing. P. K., oproti znaleckému posudku Ing. P. B., který předložil obviněný. Pokud se soud nechtěl přiklonit k řádně provedenému důkazu v podobě posudku znalce Ing. P. B., měl přistoupit k zadání revizního znaleckého posudku. Dále obviněný vytkl, že se odvolací soud nevypořádal s listinným důkazem, a to Dohodou o vzájemném započtení pohledávek ze dne 3. 9. 2010, přičemž nesprávné stanovení celkové výše závazků obchodní společnosti F. P., s. r. o., vůči obchodní společnosti Z. P., a. s., se pak projevilo i v nesprávné výši částky, kterou má zaplatit obviněný této obchodní společnosti podle výroku o náhradě škody.

14. Obviněný shledal vadu i v tom, že v řízení nebylo zkoumáno, jaké konkrétní zemědělské komodity v rozhodné době prodala obchodní společnost F. P., s. r. o., jiným odběratelům než věřitelům, a zda všechny prodané komodity v případě, kdyby smlouvy o zajišťovacím převodu práva byly platné, měly být předmětem naturálního plnění, které mělo sloužit k uspokojení poškozených obchodních společností. Odvolací soud se podle obviněného nevypořádal s jeho námitkami, že závazek obchodní společnosti F. P., s. r. o., podle Smlouvy o zajišťovacím převodu vlastnického práva se týkal jen ozimé řepky olejné vypěstované na pozemcích uvedených v této smlouvě (o výměře 150 ha), avšak obviněnému bylo kladeno za vinu, že prodal jiným odběratelům řepku v kupní ceně 3 511 356 Kč, tedy že šlo o veškerý prodej této komodity jinému odběrateli. Obchodní společnost F. P., s. r. o., však ke dni 30. 11. 2009 pěstovala řepku ozimou na 185 ha, ke dni 31. 5. 2010 zase pěstovala řepku ozimou na 185 ha a řepku jarní na 200,80 ha. Proto pokud nebylo prokázáno, kolik řepky, která měla sloužit jako naturální plnění k úhradě závazků vůči poškozeným obchodním společnostem, prodala obchodní společnost F. P., s. r. o., jiným odběratelům, měl odvolací soud rozhodnout v souladu s pravidlem „in dubio pro reo“, tudíž ve skutkových pochybnostech ve prospěch obviněného. Podle obviněného se soudy nižších stupňů nezabývaly ani tím, v jaké možné výši mohla obchodní společnost F. P., s. r. o., vůbec přímo dodávat nově vypěstovanou produkci obchodní společnosti A. C., spol. s r. o., aby mohla obchodní společnost F. P., s. r. o., provozovat ekonomickou činnost a hradit další

závazky, mj. i závazky vůči finančnímu úřadu ve formě platby DPH. Stejně tak se soudy nezabývaly tím, na co byly peníze obdrženy za prodané komodity použity, a nebylo vzato v úvahu, že v rozhodné době došlo hotovostními platbami k částečným úhradám pohledávek poškozených obchodních společností.

č. 43

15. Obviněný ve svém dovolání vytkl i porušení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího pravidla o použití trestního práva jako „ultima ratio“ soudy nižších stupňů, protože ekonomické obtíže obchodní společnosti F. P., s. r. o., bylo možné vyřešit prostředky civilního práva. Podle obviněného byl totiž vůči obchodní společnosti F. P., s. r. o., podán insolvenční návrh, v němž obviněný spatřuje nátlak ze strany obchodní společnosti Z. P., a. s., která tím hodlala vyřadit obchodní společnost F. P., s. r. o., z konkurence v zemědělské výrobě. U obchodní společnosti Z. P., a. s., bylo navíc prokázáno, že nesprávně započítávala hotovostní platby provedené obchodní společností F. P., s. r. o.

16. Ohledně zločinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku pak obviněný shledal i nesprávné právní posouzení otázky platnosti zajištění půjčky, kterou poskytl V. H. obchodní společnosti F. P., s. r. o., když ji soud prvního stupně považuje za absolutně neplatnou, aniž by uvedl, z jakých důvodů. Odvolací soud se podle názoru obviněného nijak nevypořádal s jeho námitkou, že nedošlo k poškození věřitelů obchodní společnosti F. P., s. r. o., v částece odpovídající poskytnuté půjčce, protože ta byla využita v rámci běžného hospodaření této obchodní společnosti. Stejně tak se odvolací soud nijak nezabýval tím, že zápis v technickém průkazu vozidla neprokazuje jeho vlastnictví a že zápis obchodní společnosti P. S., s. r. o., v technických průkazech zemědělských vozidel vyjadřoval zajištění pohledávek obchodní společnosti P. S., s. r. o., z minulosti. Jak dále obviněný zdůraznil, odvolací soud náležitě nevyřešil ani právní otázku, zda mohlo platně dojít k převodu vlastnického práva k předmětným zemědělským vozidlům z obchodní společnosti F. P., s. r. o., na obchodní společnost P. S., s. r. o., když podle tehdy platného obchodního zákoníku bylo potřeba k nabytí či úplatnému převodu majetku za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu, což byl i případ každého ze čtyř zemědělských vozidel, aby hodnota tohoto majetku byla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Použití těchto ustanovení obchodního zákoníku se vyžadovalo z důvodu, že u obou obchodních společností byl shodný jednatel i společník. Pokud by měla insolvenční správkyně pochybnosti o platnosti převodu zmíněných zemědělských vozidel na obchodní společnost P. S., s. r. o., mohla uplatnit neplatnost tohoto převodu a zařadit zemědělská vozidla do majetkové podstaty úpadce – obchodní společnosti F. P., s. r. o. Platnost převodu by potom řešil soud na základě případné excindační žaloby.

17. Ve vztahu ke skutku, v němž soudy nižších stupňů spatřovaly přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku,

obviněný vytkl, že odvolací soud pouze odkázal na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a nijak se nevypořádal s uplatněnými námitkami.

18. Přitom podle obviněného v rozsudcích soudů obou stupňů není uvedeno, podle jakého zákonného ustanovení a v jakém termínu měl obviněný v postavení jednatele obchodních společností F. P., s. r. o., P. S., s. r. o., a E. P., s. r. o., uloženu povinnost založit do sbírky listin u obchodního rejstříku účetní závěrky těchto obchodních společností.

19. Jak dále obviněný zdůraznil, soud prvního stupně neprovedl dokazování ohledně naplnění znaku objektivní stránky přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku vyjádřeného formulací „jiného ohrozí nebo omezí na právech“. Ačkoliv tuto námitku obviněný uplatnil již ve svém odvolání, odvolací soud se s ní nijak nevypořádal a totéž platí o tvrzení obviněného, podle něhož nenaplnil subjektivní stránku uvedeného přečinu. Podle obviněného nebyl vyhodnocen ani důkaz spočívající v odborném vyjádření Ing. A. K. ohledně splnění povinnosti zveřejnit účetní závěrky obchodní společnosti F. P., s. r. o., ve sbírce listin v obchodním rejstříku v období od 1. 4. 2010 až 30. 11. 2010.

20. Podle názoru obviněného účetní závěrka obchodní společnosti F. P., s. r. o., za rok 2010 měla být založena do sbírky listin u obchodního rejstříku do 31. 12. 2011. Ovšem od 12. 10. 2011 byla tato obchodní společnost na základě rozhodnutí soudu v úpadku, na její majetek byl prohlášen konkurz a byl ustanoven insolvenční správce. Obviněný tedy nemohl mít právní povinnost zakládat účetní závěrky do sbírky listin u obchodního rejstříku, protože tuto povinnost měl od 12. 10. 2011 ustanovený insolvenční správce. Odvolací soud však uvedenou skutečnost pominul a totéž platí o tvrzení obviněného, podle něhož všechny poškozené obchodní společnosti byly seznámeny s ekonomickou situací obchodní společnosti F. P., s. r. o., a tudíž nezaložením účetních závěrek do sbírky listin u obchodního rejstříku nemohly být ohroženy nebo omezeny na svých právech.

21. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadený rozsudek odvolacího soudu, tak i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby nově rozhodl tak, že se obviněný zprošťuje obžaloby a že poškozené obchodní společnosti se odkazují se svými nároky na řízení ve věcech občanskoprávních. Současně obviněný navrhl podle § 265o odst. 1 tr. ř. odklad výkonu napadeného rozhodnutí v části výroku I., kterým mu byla uložena povinnost nahradit škodu zde uvedeným poškozeným.

III. Vyjádření k dovolání

22. K dovolání obviněného J. P. se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho

č. 43

názoru námitky obviněného, jimiž zpochybňuje skutková zjištění učiněná soudy, a to jak v obecné rovině, tak ve vztahu k jednotlivým dílčím zjištěním, neodpovídají dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Jde o námitku, podle které měla být pohledávka obchodní společnosti Z. P., a. s., snížena o částku 95 708,20 Kč s ohledem na provedené započtení, a tvrzení obviněného týkající se údajného svévolného postupu zaměstnanců této obchodní společnosti při započítávání plateb v hotovosti. Rovněž polemiku obviněného o tom, v jakém rozsahu se vyprodukovaných zemědělských komodit týkala smlouva o zajišťovacím převodu práva, považuje státní zástupce za námitku skutkového charakteru. Totéž se týká údajného použití zemědělských vozidel k zajištění půjčky poskytnuté V. H., když obviněný odmítá skutkové zjištění, podle kterého v době, kdy došlo k půjčce, již nebyla tato zemědělská vozidla majetkem obchodní společnosti F. P., s. r. o.

23. Podle státního zástupce neodpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu ani tvrzení obviněného vytykající odvolacímu soudu neprovedení jím navrhovaných důkazů. Navíc znalkyně Ing. A. K., jejíž výslech považuje obviněný za opomenutý důkaz, byla vyslechnuta u hlavního líčení a podle názoru státního zástupce jde obviněnému o to, že soud z její výpovědi nevyvodil závěry v jeho prospěch. Dále mělo jít o provedení znaleckého posudku z oboru ekonomiky k posouzení nákladovosti obchodní společnosti F. P., s. r. o., v roce 2010; zde jde ovšem o otázku, která se netýká podstaty věci, tj. poškozování věřitelů formou zmenšování majetku obchodní společnosti F. P., s. r. o. Neprovedení, resp. neopakování navrhovaných důkazů nemohlo založit porušení práva obviněného na spravedlivý proces, byť se odvolací soud těmito důkazními návrhy v odůvodnění rozhodnutí výslovně nezabýval.

24. Za nedůvodnou považuje státní zástupce i námitku obviněného, podle níž do ceny zcizených zemědělských vozidel a zemědělských produktů neměla být zahrnuta částka odpovídající DPH. Při stanovení výše škody se totiž ve smyslu § 137 tr. zákoníku vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a místě činu obvykle prodává. Škodou proto byla v dané věci cena předmětných zemědělských vozidel a zemědělských komodit a nebylo důvodu, aby se v tomto směru přihlíželo k nějakým hypotetickým daňovým dopadům, které by mělo případné použití těchto věcí k uspokojení pohledávek pro dlužníka nebo věřitele. Státní zástupce v této otázce odkazuje na závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 25/2004 Sb. rozh. tr.

25. Státní zástupce se neztotožnil ani s pochybnostmi obviněného, které se týkají subjektivní stránky zločinu poškození věřitele, jímž byl uznán vinným, protože tato je vyjádřena ve skutkové větě, podle které obviněný jednal „se záměrem znemožnit úhradu splatných a v budoucnu splatných závazků společnosti“. Totéž platí o námitce, podle které ze soudních rozhodnutí není patrné, v čem spočíval obviněným získaný prospěch velkého rozsahu, když je evidentní, že tento pro-

spěch představuje částka 8 713 382,10 Kč, kterou by při řádném chodu věci obviněný musel použít na úhradu dluhů obchodní společnosti F. P., s. r. o. Nerelevantní je také tvrzení obviněného ohledně údajné neplatnosti převodu zemědělských vozidel, když neplatnost tohoto úkonu z hlediska civilního práva nemění nic na tom, že fakticky došlo k převodu majetku na jiný subjekt a k jeho odstranění z dosahu věřitelů.

26. Za částečně důvodné považuje státní zástupce výhrady obviněného týkající se prodeje zemědělských komodit (řepky), protože tím nedošlo ke zmenšení majetku obchodní společnosti F. P., s. r. o., přičemž ze skutkových zjištění nevyplývá neadekvátnost prodejních cen, za které obviněný prodal řepku. Prodej majetku, za který dlužník získal odpovídající protihodnotu, nezakládá jeho trestní odpovědnost za poškození věřitele ve smyslu § 222 odst. 1 tr. zákoníku, protože k tomu by mohlo dojít až zcizením částky utržené za prodané zemědělské komodity. Tvrzení obviněného, podle něhož se takto získané peníze použily i k úhradě pohledávek poškozených věřitelů, má skutkovou povahu, odvolací soud však fakticky připustil, že tyto prostředky byly použity k úhradě jiných skutečně existujících závazů obchodní společnosti F. P., s. r. o. Zaplacení skutečně existující pohledávky dlužníkem ovšem nezakládá trestní odpovědnost podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku, a to ani za situace, pokud jím dlužník zcela nebo částečně zmaří uspokojení pohledávky jiného věřitele.

27. Jestliže se obviněný domáhá uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, není to podle státního zástupce důvodné. V posuzované trestní věci totiž nejsou žádné výjimečné okolnosti, pro které by jednání obviněného nedosahovalo společenské škodlivosti ani těch nejlehčích v praxi se vyskytujících případů trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku. U tzv. úpadkových deliktů má poškozený téměř vždy alespoň teoretickou možnost domáhat se svých práv prostředky civilního práva a nepřiměřené uplatnění zásady subsidiarity trestní represe by pak zpochybňovalo zařazení skutkových podstat těchto trestných činů do trestního zákoníku.

28. Pokud jde o přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku, státní zástupce nepovažuje za důvodnou námitku obviněného, podle které nejsou ve skutkové větě citována zákonná ustanovení, z nichž obviněnému vyplývala povinnost zakládat účetní závěrky do obchodního rejstříku. Obecný odkaz na obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a zákon o účetnictví (zákon č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), z něhož je patrné, že šlo o povinnosti uložené zákonem, je zde dostačující.

29. Za opodstatněné ovšem pokládá státní zástupce tvrzení obviněného, podle něhož z rozhodnutí soudů nižších stupňů nevyplývá naplnění zákonného znaku přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku vyjádřeného formulací „jiného ohrozí nebo omezí na právech“. Je

totiž nutné, aby ve skutkové větě ve výroku o vině bylo výslovně vyjádřeno to, jaká práva a kterých osob (např. věřitelů) tím byla ohrožena a jakým způsobem se tak stalo (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 5 Tdo 1138/2017). Skutková věta v napadeném rozsudku odvolacího soudu však neobsahuje tyto údaje, protože je zde uvedeno pouze to, že obviněný „omezil a ohrozil na právech zejména své obchodní partnery v postavení věřitelů“, přičemž bližší konkretizaci neobsahuje ani odůvodnění rozhodnutí jak soudu prvního stupně, tak ani odvolacího soudu. Za této situace považuje státní zástupce za předčasné vyjadřovat se k možnému naplnění subjektivní stránky zmíněného přečinu.

30. Závěrem svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 16. 2. 2018, sp. zn. 14 To 16/2017, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal tomuto soudu věc k novému projednání a rozhodnutí.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

31. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

32. Pokud jde o dovolací důvod, obviněný J. P. opřel své dovolání o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. K výkladu tohoto dovolacího důvodu Nejvyšší soud připomíná, že je dán tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. S poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. však nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu, či prověřovat zákonnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Východiskem pro případné naplnění citovaného dovolacího důvodu jsou zásadně jen skutková zjištění stabilizovaná v pravomocně ukončeném řízení a vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popřípadě i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem trestního práva hmotného, ale i jiných hmotněprávních odvětví.

33. Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného rozsudku i jemu předcházející řízení, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, přičemž obviněný J. P. v části svého dovolání uplatnil námitky, které odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V případě zločinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku jde zejména o nesprávné právní posouzení znaku této kvalifikované skutkové podstaty v podobě způsobení škody velkého rozsahu a získání prospěchu velkého rozsahu pro sebe nebo pro jiného. U přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku jde především o nesprávné právní posouzení zákonného znaku skutkové podstaty v podobě ohrožení nebo omezení na právech jiného. Námitky obviněného, jimiž se snažil zpochybnit správnost skutkových zjištění jak soudu prvního stupně, tak odvolacího soudu, a jejich hodnocení důkazů, jsou však mimo citovaný dovolací důvod. Po přezkoumání pak dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněného je zčásti důvodné a že napadený rozsudek odvolacího soudu ani jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně nemohou obstát.

**b) Ke zločinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1
písm. a), odst. 4 písm. a) a b) tr. zákoníku**

34. Nejvyšší soud k tomu připomíná, že trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní, byť i jen část svého majetku, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou. Pachatelem trestného činu je zde dlužník nebo fyzická osoba jednající jménem právnické osoby, která je dlužníkem (§ 114 odst. 2 tr. zákoníku). Obviněnému J. P. byla z uvedených tzv. složitých skutkových podstat kladena za vinu varianta spočívající ve zmaření uspokojení věřitelů obchodní společnosti F. P., s. r. o., a to tím, že jako její jednatel zcizil, byť i jen část svého majetku, přičemž tímto činem způsobil škodu velkého rozsahu a pro sebe získal prospěch velkého rozsahu, takže podle odvolacího soudu naplnil též okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedené v § 222 odst. 4 písm. a) a b) tr. zákoníku.

35. Nejvyšší soud považuje za důvodnou především tu námitku obviněného, podle které napadený rozsudek spočívá na nesprávném hmotněprávním posouzení otázky výše způsobené škody, protože soudy nižších stupňů zahrnuly jak do výše stanovené hodnoty zemědělských vozidel, tak do hodnoty prodaných zemědělských komodit i částku odpovídající DPH.

36. V případě trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku vzniká škoda na majetku poškozeného věřitele (případně věřitelů) a spočívá v tom, že tento věřitel neobdržel od pachatele – dlužníka plnění k uspokojení své pohledávky, tj. nedošlo k důvodně očekávanému přírůstku na majetku věřitele,

č. 43

kterého by bylo možno dosáhnout, kdyby dlužník nejednal způsobem uvedeným v § 222 odst. 1 tr. zákoníku. Výši škody potom představuje hodnota zničeného, poškozeného, zatajeného, zcizeného, učiněného neupotřebitelným nebo odstraněného majetku dlužníka, který by bylo možné jinak použít k uspokojení pohledávek jeho věřitelů, kdyby dlužník nejednal některým ze způsobů jednání vyjmenovaných v ustanovení § 222 odst. 1 tr. zákoníku. Tato škoda odpovídá celé výši zmařených pohledávek jen tehdy, je-li hodnota uvedeného majetku dlužníka stejná nebo vyšší; je-li hodnota majetku nižší, škoda je jen v této výši (viz rozhodnutí pod č. 36/2007-III. Sb. rozh. tr.). V ostatních případech je třeba zjistit, v jakém rozsahu bylo dotčeno plnění ve prospěch věřitele, tj. zejména to, zda bylo zmařeno uspokojení jeho pohledávky zcela nebo jen zčásti a zda byl dlužník i před spácháním trestného činu schopen splnit celý svůj dluh nebo jen jeho část (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2206 až 2227). Pro úplnost je vhodné dodat, že hodnotou zničeného, poškozeného, zatajeného, zcizeného, učiněného neupotřebitelným nebo odstraněného majetku dlužníka, lze-li ji vyjádřit v penězích, je podle § 492 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, její cena.

37. Jednání obviněného J. P. podle odsuzujícího rozsudku odvolacího soudu spočívalo v tom, že v postavení jednatele obchodní společnosti F. P., s. r. o., zcizil z vlastnictví této obchodní společnosti majetek (zemědělská vozidla a různé komodity) v celkové hodnotě nejméně 9 030 156 Kč, a tím znemožnil uspokojení dílem splatných pohledávek věřitelů zmíněné obchodní společnosti v celkové výši 8 713 382,10 Kč, přičemž ve stejné výši spatřoval odvolací soud škodu způsobenou dotčeným věřitelům, neboť celková výše jejich pohledávek je nižší, než jaká měla být hodnota majetku zcizeného obviněným. K tomu ovšem Nejvyšší soud zdůrazňuje, že pokud škodu na majetku věřitelů představuje hodnota zemědělských vozidel a hodnota zemědělských komodit, které obviněný prodal na úkor poškozených věřitelů, bylo nutné tuto hodnotu stanovit v takové výši, v jaké byl takto zcizený majetek reálně použitelný k uspokojení pohledávek dotčených věřitelů, kdyby se obviněný nedopustil jednání, jímž zemědělské stroje a zemědělské komodity zcizil z majetku obchodní společnosti F. P., s. r. o., a převedl je na osoby odlišné od poškozených věřitelů. Jestliže by se tedy obchodní společnost zastoupená obviněným jako dlužník rozhodla zpeněžit zemědělská vozidla a zemědělské produkty jejich prodejem ze svého majetku za účelem uspokojení pohledávek svých věřitelů, bylo by její zákonnou povinností jakožto plátce DPH na základě ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a § 36 odst. 1 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, odvést z ceny prodaných zemědělských vozidel a zemědělských komodit, tj. ze získané úplaty za usku-tečněné zdanitelné plnění, částku odpovídající výši DPH do státního rozpočtu prostřednictvím správce daně. Tuto částku, která představuje jakousi přírážku k prodejní ceně a jejíž odvedení správci daně je zákonnou daňovou povinností

obchodní společnosti zastoupené obviněným, by tedy nemohla obchodní společnost F. P., s. r. o., jako dlužník a plátce DPH využít k úhradě svých dluhů vůči věřitelům. Z tohoto důvodu proto nelze částku odpovídající DPH zahrnovat do hodnoty zemědělských vozidel a zemědělských komodit, tudíž do hodnoty majetku, který by byl způsobilý k uspokojení pohledávek věřitelů jmenované obchodní společnosti. Jak je z uvedeného patrné, odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku výše škody způsobené jednáním obviněného, když při jejím stanovení vycházel z obvyklé ceny zcizeného majetku obchodní společnosti F. P., s. r. o., včetně DPH, aniž by zvážil, zda částka odpovídající DPH je použitelná k uspokojení pohledávek poškozených věřitelů této obchodní společnosti. Vzhledem k tomu nemohou obstát ani výroky o povinnosti obviněného k náhradě škody způsobené jednotlivým poškozeným, nebyla-li v nich zohledněna zmíněná skutečnost.

38. Pokud se odvolací soud vypořádal s námitkou obviněného ohledně zahrnutí DPH do výše způsobené škody toliko odkazem na závěry uvedené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1483/2015, nelze to považovat za příléhavou a dostatečnou argumentaci. V případě, jímž se zabývá citované usnesení, totiž soudy zahrnuły částku odpovídající DPH do výše škody vzniklé jednáním obviněného s odůvodněním, že výše škody stanovená na základě ustanovení § 137 tr. zákoníku zahrnuje i částku připadající na DPH, protože příslušnou věc, která byla předmětem trestného činu, je možno pořídit jen za cenu, která zahrnuje DPH; pokud jde o výrok o náhradě způsobené škody, zde by DPH podle závěru uvedeného rozhodnutí neměla být zahrnuta, což vyplývá např. z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1952/2006, podle něhož v případě, je-li poškozený plátcem DPH, skutečnou škodou na jeho majetku je pouze částka vynaložená na uvedení věci do předešlého stavu bez DPH uhrazené plátcem na vstupu. Ve shora zmíněné trestní věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 3 Tdo 1483/2015 ovšem šlo o přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, u něhož představuje škoda způsobená pachatelem újmu, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a při stanovení její výše se vychází v souladu s ustanovením § 137 tr. zákoníku z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává, a nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo na uvedení věci v předešlý stav. Jinak řečeno, škodu zde představuje výše peněžních prostředků, kterou musí poškozený vynaložit, aby si mohl opatřit stejnou věc, jež mu byla trestným činem poškozena, přičemž do této výše připadá i částka odpovídající DPH, jestliže se taková věc obvykle prodává za cenu zahrnující DPH (viz rozhodnutí pod č. 25/2004 Sb. rozh. tr.). Zmíněné závěry o výši škody ovšem nelze uplatnit v případě trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku, jehož následkem je sice rovněž zásah do cizích majetkových práv (práv věřitelů dlužníka), ale pachatel zde nejedná přímo vůči majetku poškozeného, jako je tomu u trestných činů krádeže, zpronevěry, podvodu nebo poškození cizí věci,

č. 43

u nichž pak poškozený musí k náhradě takto způsobené škody vynaložit plnění zahrnující i DPH, je-li DPH součástí obvyklé ceny, od níž se odvíjí výše způsobené škody. Pachatel trestného činu poškození věřitele totiž nakládá (v alternativě podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku) jako dlužník se svým majetkem, resp. s majetkem právnické osoby jako dlužníka, jejímž jménem jedná ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku, nikoli tedy s majetkem poškozeného věřitele. Újma na majetku dotčeného věřitele proto vzniká jen nepřímo tím, že v důsledku jednání dlužníka (resp. jménem dlužníka – právnické osoby) nedojde k důvodně očekávanému přírůstku na majetku věřitele v podobě uspokojení jeho pohledávky. Vzhledem k tomu se zde výše způsobené škody nemůže odvíjet přímo od nějaké hodnoty poškozené věci patřící do majetku poškozeného věřitele, ale jen od hodnoty dlužníkova majetku, z něhož by bylo možno uspokojit pohledávku dlužníkova věřitele, a od výše této pohledávky, která zůstala neuspokojena.

39. Totéž přiměřeně platí ve vztahu k důvodným výhradám obviněného, pokud jde o výši prospěchu, který měl získat trestným činem poškození věřitele. I zde obviněný správně vytkl, že do výše prospěchu velkého rozsahu (jímž se ve smyslu § 138 odst. 1, 2 tr. zákoníku rozumí prospěch dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč) byla zahrnuta i částka odpovídající DPH, která byla součástí plnění získaného prodejem zemědělských vozidel a zemědělských komodit, ačkoli z částky odvedené jako DPH nemohl mít žádný prospěch. Přitom z tzv. skutkové věty v napadeném rozsudku odvolacího soudu nevyplývá, v jaké konkrétní výši měl být tento prospěch získán, nicméně z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně je zřejmé, že tento prospěch má být ve výši 8 713 382,10 Kč, což je zároveň celková výše způsobené škody trestným činem poškození věřitele. Jak je ovšem patrné z potvrzení finančního úřadu, které je přílohou odborného vyjádření znalkyně Ing. A. K., obchodní společnost F. P., s. r. o., neměla ke dni 31. 3. 2011 žádné daňové závazky vůči finančnímu úřadu, což svědčí o tom, že řádně odvedla DPH z částky získané prodejem zemědělských strojů a zemědělských komodit. Proto zmíněná obchodní společnost nemohla získat jednáním obviněného žádný prospěch ohledně té části kupní ceny, resp. hodnoty prodaných zemědělských strojů a zemědělských komodit, která tvoří částku zaplacenou jako DPH. V této části posuzovaného skutku tedy rovněž došlo k jeho nesprávnému právnímu posouzení, které je navíc v rozporu i s dosavadní judikaturou vyjádřenou v rozhodnutí pod č. 31/2009 Sb. rozh. tr. Podle citovaného rozhodnutí (byť se vztahuje k trestnému činu zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, ale v řešené otázce je nadále použitelné) platí, že při posuzování otázky, zda byla naplněna okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby u trestného činu, spočívající v tom, že pachatel získal pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, je třeba vycházet jen z tzv. čistého prospěchu, do něhož nelze zahrnovat náklady vynaložené na jeho dosažení, tj. ani daň (např. daň z přidané hodnoty, daň z příjmů, spotřební

daň), kterou pachatel skutečně zaplatil (odvedl) v souvislosti s činností nebo plněním, od nichž se odvozuje získaný prospěch.

**c) K přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění
podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku**

č. 43

40. Nejvyšší soud zde připomíná, že přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen. Jde tedy o ohrožovací trestný čin, jehož následkem je ohrožení majetkových práv konkrétních osob. Musí dojít k ohrožení majetkových práv nejméně jedné konkrétní osoby odlišné od pachatele. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném vedení a uchování účetnictví a dalších dokladů sloužících k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole a na pravdivosti zápisů v příslušných veřejných rejstřících. Pachatelem může být v zásadě kterákoli fyzická nebo právnická osoba.

41. Nejvyšší soud shledal důvodnou i námitku obviněného, podle které z výroku o vině pod bodem I./2. v rozsudku odvolacího soudu nevyplývá naplnění zákonného znaku přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku v podobě ohrožení nebo omezení jiného na právech. K trestní odpovědnosti za tento přečin je totiž nezbytné, aby bylo ve skutkové větě ve výroku o vině v odsuzujícím rozsudku výslovně vyjádřeno, práva kterých osob (např. věřitelů) tím byla ohrožena a jakým způsobem se tak stalo. Ohrožení majetkových práv jiného se musí týkat konkrétních práv určitých osob (např. právě věřitelů), které je třeba výslovně uvést v popisu skutku, v němž je spatřován trestný čin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku. Zákonným znakem tohoto trestného činu sice není způsobení škody na cizím majetku, ale z rozhodných skutkových zjištění musí být zřejmé, v jakém alespoň minimálním rozsahu pachatel ohrozil majetková práva jiného, a to např. s poukazem na výši pohledávek věřitelů (viz přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2008, sp. zn. 5 Tdo 845/2008, publikované pod č. T 1135 však v sešitě 50 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 5 Tdo 381/2012). V nyní projednávané věci obviněného tzv. skutková věta odsuzujícího rozsudku neobsahuje požadované údaje, protože je v ní uvedeno bez jakékoliv specifikace dotčených osob a ohrožených či omezených práv pouze to, že obviněný „omezil a ohrozil na právech zejména své obchodní partnery

v postavení věřitelů“. Bližší údaje o ohrožení nebo omezení práv jiných nejsou uvedeny ani v odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů; zde je pouhé konstatování, podle něhož nedoložení účetních závěrek obsahujících údaje o hospodářském výsledku obchodní společnosti do obchodního rejstříku „ohrožuje zájmy dalších osob, k čemuž také v tomto případě došlo“, přičemž odvolací soud se omezil na tvrzení o správnosti tohoto závěru. Lze proto uzavřít, že ze skutkových zjištění, tak jak jsou vymezena ve výroku o vině v odsuzujícím rozsudku ve vztahu k přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku, nevyplyvá naplnění všech znaků objektivní stránky skutkové podstaty tohoto přečinu.

42. Pokud jde o výhrady obviněného, podle nichž ve skutkové větě ve výroku o vině pod bodem I./2. v napadeném rozsudku odvolacího soudu nejsou uvedena příslušná ustanovení zákona, podle nichž byl obviněný povinen ukládat účetní závěrky do obchodního rejstříku, považuje je Nejvyšší soud rovněž za důvodné. Skutková podstata přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku totiž vyžaduje, aby pachatel porušil konkrétní povinnost podat návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do příslušného veřejného rejstříku, přičemž taková povinnost je mu uložena určitým zákonem nebo smlouvou. Proto zde nestačí jen obecný odkaz na obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a zákon o účetnictví (zákon č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) ve skutkové větě v odsuzujícím rozsudku, jak se stalo v nyní posuzované věci obviněného, zejména když potřebná konkretizace není obsažena ani v odůvodnění rozhodnutí jak soudu prvního stupně, tak odvolacího soudu. Ve skutkové větě v odsuzujícím rozsudku je tedy nutno uvést, jakým konkrétním ustanovením příslušného zákona byla obviněnému uložena povinnost, v jaké lhůtě měla být tato povinnost splněna a rovněž to, kdy byla tato povinnost splněna, případně že nebyla splněna, aby bylo možné konstatovat naplnění zákonného znaku skutkové podstaty daného přečinu v podobě nepodání návrhu na zápis zákonem stanoveného údaje do příslušného rejstříku nebo sbírky listin bez zbytečného odkladu.

d) K ostatním námitkám obviněného

43. Nejvyšší soud nemohl akceptovat tvrzení obviněného J. P., že v případě skutku uvedeného pod bodem I./1. ve výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu byla porušena zásada subsidiarity trestní represe a použití trestního práva jako „ultima ratio“. Trestným činem je totiž obecně každý protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání (viz stanovisko publikované

pod č. 26/2013-I., II. Sb. rozh. tr.). Navíc Nejvyšší soud zdůrazňuje, že ani pojetí trestního práva jako „ultima ratio“ nevylučuje spáchání trestného činu a uložení trestu v případě závažného porušení určitých povinností, které lze sankcionovat i mimotrestními prostředky, protože trestní zákoník chrání též soukromé zájmy fyzických a právnických osob. Nicméně úvahy o uplatnění subsidiarity trestní represe v případě obviněného jsou zatím předčasné, protože Nejvyšší soud shledal důvodnými jeho námitky, jimiž zpochybnil naplnění znaků zločinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku, konkrétně výši způsobené škody a získaného prospěchu.

44. Pokud jde o námitku obviněného ohledně naplnění subjektivní stránky přechinu zkeslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku, Nejvyšší soud se jí nemohl zabývat, protože by to bylo rovněž předčasné za současné situace, kdy není zcela zřejmé, zda obviněný nesplněním své zákonné povinnosti ohrozil nebo omezil na právech jiného a jakou konkrétní povinnost porušil, a zda tedy naplnil všechny znaky objektivní stránky skutkové podstaty zmíněného přechinu.

45. Dále obviněný J. P. ve zbylé části svého dovolání nesouhlasil se skutkovými zjištěními, která ve věci učinily soudy nižších stupňů, a zejména vytkl to, jak soud prvního stupně nebo odvolací soud hodnotil důkazy, jak se vypořádal s rozpory mezi důkazy a jak postupoval při dokazování. Tím obviněný zpochybnil výsledky dokazování a shledal existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v chybném procesním postupu soudů nižších stupňů. Takové námitky se ovšem nijak netýkají právního posouzení skutků, které jsou obsaženy ve výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu a za něj byl obviněný odsouzen, ani jiného hmotněprávního posouzení. Provádění důkazů, včetně jejich hodnocení a vyvozování skutkových závěrů z důkazů, totiž neupravuje hmotné právo, ale předpisy trestního práva procesního, zejména pak ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6, § 89 a násl., § 207 a násl. a § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř.

46. Obdobný závěr platí rovněž pro tu dovolací námitku obviněného, jejímž prostřednictvím vytkl porušení zásady „in dubio pro reo“, tj. postupu v pochybnostech ve prospěch obviněného. I v tomto případě jde o institut trestního práva procesního, takže ani případné porušení uvedené zásady není způsobilé založit existenci hmotněprávního dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o nějž obviněný opírá své dovolání.

47. Ani námitka obviněného J. P., v níž poukázal na existenci tzv. extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy, neodpovídá hmotněprávní povaze dovolacího důvodu vymezeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Takové tvrzení totiž nevytýká žádné porušení hmotného práva a ani z něj není patrné, v čem by mělo spočívat nesprávné právní posouzení skutku či jiné nesprávné hmotněprávní posouzení, resp. které zákonné ustanovení nebylo správně vyloženo nebo uplatněno.

V. Závěrečné shrnutí

č. 43

48. Na podkladě shora uvedených skutečností a úvah Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného J. P. důvodným, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud zrušením pozbyla svůj podklad. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal věc Okresnímu soudu v Pelhřimově, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

49. Soud prvního stupně tak v uvedeném rozsahu opětovně projedná trestní věc obviněného J. P. a odstraní vady vytknuté tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu. Ve vztahu ke skutku popsanému pod bodem 1. ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku soud prvního stupně po případném doplnění dokazování opětovně posoudí výši škody způsobené jednáním obviněného a rovněž výši jím získaného prospěchu. Ohledně skutku pod bodem 2. ve výroku o vině v odsuzujícím rozsudku soud doplní dokazování za účelem zjištění, zda byl skutečně naplněn zákonný znak skutkové podstaty přečinu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 2 alinea 3 tr. zákoníku v podobě ohrožení nebo omezení jiného na právech. Pokud po doplnění dokazování okresní soud nedospeje k jasnému závěru o naplnění všech znaků skutkové podstaty daného přečinu, bude namíste obviněného zprostit ohledně tohoto skutku obžaloby. Soud prvního stupně zároveň ve skutkové větě rozsudku mimo jiné uvede konkrétní ustanovení příslušného zákona, z nichž obviněnému vyplývala povinnost ukládat určité dokumenty do sbírky listin v obchodním rejstříku. Při novém projednání soud prvního stupně v případě tohoto skutku rovněž neopomene patřičně odůvodnit naplnění subjektivní stránky. Současně Nejvyšší soud připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je soud prvního stupně vázán právními názory vyslovenými v tomto rozhodnutí a při odůvodňování rozsudku musí důsledně respektovat ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř.

50. Nad rámec rozhodnutí o dovolání pokládá Nejvyšší soud za nutné upozornit, že nepovažuje za dostatečný způsob, jímž se odvolací soud vypořádal s námitkou obviněného týkající se množství vypěstované zemědělské komodity – řepky, kterou prodal jiným odběratelům. Pokud totiž obviněnému bylo kladeno za vinu, že prodal obchodní společností Z. P., s. r. o., řepku v kupní ceně 3 511 356 Kč, a to v rozporu se Smlouvou o zajišťovacím převodu vlastnického práva ze dne 17. 12. 2009 uzavřenou s obchodní společností A. C., spol. s r. o., je nutné se zabývat obhajobou obviněného, že je mu kladen za vinu prodej veškeré jím vypěstované řepky, tedy řepky ozimé i jarní, ačkoliv se zmíněná smlouva o zajišťovacím převodu práva týkala s ohledem na datum uzavření smlouvy jen řepky ozimé.

51. Rovněž ohledně ocenění zemědělských vozidel, které obviněný zcizil, se odvolací soud vypořádal nepřesvědčivě s tím, proč upřednostnil znalecký posu-

dek znalce Ing. P. K. před znaleckým posudkem znalce Ing. P. B., který předložil obviněný, a to s přihlédnutím ke skutečnosti, že tímto znaleckým posudkem byla stanovena hodnota zemědělských vozidel výrazně nižší (i z důvodu, že byla stanovena cena bez DPH). Protože zjištění hodnoty zemědělských vozidel je podstatné pro stanovení výše škody způsobené jednáním obviněného, je nezbytné přesvědčivě odůvodnit tak výrazně odlišnou odhadnutou cenu zemědělských vozidel oběma znaleckými posudky, případně zjistit tuto hodnotu revizním znaleckým posudkem.

52. Ohledně skutku pod bodem 2. výroku o vině odsuzujícího rozsudku pak Nejvyšší soud dodává, že považuje za nutné vypořádat se s námitkou opomenutou odvolacím soudem, podle které obviněný neměl v určitém období povinnost zakládat jakožto jednatel obchodní společnosti F. P., s. r. o., účetní závěrky do sbírky listin v obchodním rejstříku, jelikož tuto povinnost měl ustanovený insolvenční správce zmíněné obchodní společnosti. Odvolací soud se měl náležitě zabývat touto námitkou i s přihlédnutím k tomu, že mu bylo známo, že proti obchodní společnosti F. P., s. r. o., bylo vedeno insolvenční řízení.

53. Nad rámec dovolacího přezkumu Nejvyšší soud rovněž zdůrazňuje, že předpokladem dokonání trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je okolnost, aby pohledávka věřitele již byla splatná; jednání dlužníka způsobem uvedeným v citovaném ustanovení před splatností pohledávky věřitele může být jen pokusem tohoto trestného činu nebo přípravou, je-li trestná (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 5 Tdo 287/2014). Jestliže tedy obviněný podle skutkové věty odsuzujícího rozsudku odvolacího soudu jednal „se záměrem znemožnit úhradu splatných a v budoucnu splatných závazků společnosti“ a „znemožněním uspokojení jejich dílem splatných pohledávek“ způsobil věřitelům škodu, není přiléhavé kvalifikovat tuto část jednání obviněného jako dokonaný trestný čin poškození věřitele.

Č. 44

Č. 44

Obnova řízení, Překážka věci rozhodnuté

§ 11 odst. 1 písm. h), § 284 odst. 1 tr. ř.

Při povolení obnovy řízení ve výroku o trestu podle § 284 odst. 1 tr. ř. je třeba vždy zrušit tento výrok celý, tj. ohledně všech druhů uložených trestů. Pokud by soud v rozporu s tímto pravidlem zrušil v napadeném odsuzujícím rozsudku oddělitelný výrok o uložení jednoho druhu trestu a ponechal nedotčený jak výrok o jiném druhu trestu, tak i celý výrok o vině, po právní moci takového rozhodnutí o obnově řízení již nelze pokračovat v trestním stíhání pro překážku věci rozhodnuté [§ 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.].

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 8. 2018, sp. zn. 1 To 51/2018, ECLI:CZ:VSOL:2018:1.TO.51.2018.1)

Vrchní soud v Olomouci podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnosti odsouzeného V. K. i státního zástupce podané proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 7. 2018, sp. zn. 40 T 2/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením ze dne 12. 7. 2018, sp. zn. 40 T 2/2014, rozhodl Krajský soud v Brně tak, že podle § 278 odst. 1 tr. ř. povolil u odsouzeného V. K. obnovu trestního řízení v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 40 T 2/2014 a podle § 284 odst. 1 tr. ř. zrušil výrok o trestu, který byl odsouzenému uložen rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 40 T 2/2014, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 1 To 63/2014, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Jde již o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně o návrhu na povolení obnovy řízení odsouzeného V. K., když prvním usnesením ze dne 9. 6. 2016, sp. zn. 40 T 2/2014, Krajský soud v Brně zamítl návrh odsouzeného na povolení obnovy řízení. O stížnosti odsouzeného podané proti tomuto usnesení rozhodl Vrchní soud v Olomouci svým usnesením ze dne 25. 7. 2016, sp. zn. 1 To 39/2016, tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

3. Nálezem Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. II. ÚS 3672/16, bylo rozhodnuto tak, že shora citovaným usnesením Vrchního soudu v Olomouci bylo porušeno právo stěžovatele (odsouzeného V. K.) na spravedlivý proces, a toto rozhodnutí bylo zrušeno. Na zmíněný nálezn pak reagoval Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. I To 39/2016, jímž podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně a uložil mu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Podle závěrů citovaného nálezu Ústavního soudu pak bylo soudu prvního stupně uloženo, aby vyhověl návrhu odsouzeného na povolení obnovy trestního řízení a aby po právní moci tohoto usnesení při nezměněném výroku o vině rozhodl znovu o uložení trestu odsouzenému.

4. V rámci návrhu na povolení obnovy řízení se odsouzený V. K. domáhá nového posouzení důvodnosti uložení trestu vyhoštění z území České republiky na dobu neurčitou, který mu byl pravomocně uložen. Podle citovaného nálezu Ústavního soudu se jak soud prvního stupně, tak soud stížnostní řádně nezabývaly splněním podmínek pro uložení tohoto druhu trestu občanu Evropské unie. Návrh odsouzeného je v tomto směru důvodný, takže po povolení obnovy bude nutno se v dalším řízení nově zabývat splněním podmínek pro uložení trestu vyhoštění.

II.

Stížnosti státního zástupce a odsouzeného

5. Státní zástupce odůvodnil svoji stížnost tím, že navrhoval, aby bylo návrhu odsouzeného na obnovu řízení vyhověno a aby byl zrušen výrok o trestu, ovšem pouze v části, v níž byl uložen trest vyhoštění. Podle jeho názoru nic nebrání přistoupit pouze ke zrušení tohoto dílčího trestu, neboť uložený nepodmíněný trest odnětí svobody má plnou oporu ve výroku o vině a zrušení trestu vyhoštění nijak nenarušuje výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody, který odsouzený aktuálně vykonává ve Slovenské republice, na jejímž území byl uznán odsuzující rozsudek. K tomuto názoru se ve stížnosti odsouzeného připojil rovněž jeho obhájce s tím, že nové skutečnosti nemohou objektivně změnit výrok o trestu odnětí svobody, nicméně do pravomocného rozhodnutí soudu bude odsouzený, který momentálně vykonává trest odnětí svobody na území Slovenské republiky, převezzen do České republiky a umístěn do vazby, což je v rozporu se zásadami trestního řízení a soudního řízení jako takového. V závěrech se oba opravné prostředky domáhají rozhodnutí stížnostního soudu tak, že se zrušuje pouze část výroku o trestu, jímž byl odsouzený V. K. odsouzen k trestu vyhoštění z území České republiky.

III.

Posouzení důvodnosti stížností

6. Vrchní soud v Olomouci přezkoumal jako soud stížnostní napadené usnesení, jakož i řízení jemu předcházející, a dospěl k závěru, že opravné prostředky nejsou důvodné.

7. V první řadě je třeba poukázat na to, že obnova řízení je mimořádným opravným prostředkem upraveným v ustanoveních § 277 a násl. tr. ř. a pozitivní rozhodnutí o povolení obnovy řízení pak ve svém důsledku znamená, že se zrušuje napadený rozsudek, ať zcela nebo částečně, a soud dále pokračuje v řízení, které vyústí ve vydání rozsudku nového. V daném případě tedy jde o nové rozhodnutí o trestu, tj. o rozhodnutí, které má vždy takový charakter, že se ukládá nějaký trest, nebo že se od něj upouští. V projednávané trestní věci po zrušení pouze výroku o trestu vyhoštění by v dalším řízení soud v podstatě nemohl vydat žádné rozhodnutí, neboť rozhodnutí o uložení trestu odnětí svobody by zůstalo pravomocné a rozsudek, jehož výrokem by bylo, že se odsouzenému neukládá trest vyhoštění, pokud by soud dospěl k závěru, že nejsou splněny podmínky pro jeho uložení, by nemohl být vydán. Konečně se lze odvolat i na komentář k trestnímu řádu, podle kterého je ve vztahu k obnově řízení nutno chápat výrok o trestu při uložení více trestů jako jeden celek.

8. Nemohou zde obstát ani argumenty stěžovatelů o komplikovaném postavení odsouzeného, který je ve výkonu trestu odnětí svobody na území Slovenské republiky, neboť ve spise se nachází opis usnesení, jímž byl odsouzený podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody.

9. Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem bylo tedy rozhodnuto o obou stížnostech tak, jak je patrné z výroku tohoto usnesení.

Č. 45

Č. 45

Vysvětlení, Advokát, Stížnost

§ 158 odst. 5 tr. ř.

Ustanovení § 158 odst. 5 věty první tr. ř., které upravuje právo osoby podávající vysvětlení na právní pomoc advokáta, navazuje na ustanovení čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, které zaručuje každému nárok na právní pomoc před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Tato ustanovení nelze vykládat zúženě tak, že omezují roli advokáta jen na jeho pasivní přítomnost při podání vysvětlení. V závislosti na obsahu zmocnění advokáta osobou podávající vysvětlení totiž není vyloučeno, aby byl advokát oprávněn i k podání stížnosti proti usnesení, které se týká práv a povinností osoby podávající vysvětlení a proti němuž je stížnost přípustná.

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 2 To 67/2018, ECLI:CZ:VSOL:2018:2.TO.67.2018.1)

Vrchní soud v Olomouci podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost P. Š. proti usnesení policejního orgánu – Policie České republiky, Národní centrály proti organizovanému zločinu, expozitury Brno ze dne 29. 6. 2018, č. j. NCOZ-3227-1359/TČ-2016-417603.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením policejního orgánu – Policie České republiky, Národní centrály proti organizovanému zločinu, expozitury Brno ze dne 29. 6. 2018, č. j. NCOZ-3227-1359/TČ-2016-417603, bylo rozhodnuto tak, že podle § 79a odst. 1 tr. ř. se zajišťují věci – nemovitosti vlastníka – ve společném jmění manželů P. Š. a E. Š., zapsané na listu vlastnictví č. XY pro katastrální území S., obec P., okres P., s tím, že jednotlivé pozemky zapsané na označeném listu vlastnictví jsou ve výroku napadeného usnesení specifikovány ve speciální tabulce, přičemž zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že tyto věci jsou výnosem z trestné činnosti. Dále byly tomu, komu byly věci zajištěny, vysloveny zákazy a omezení týkající se zajištěných věcí.

II. Stížnost a vyjádření k ní

č. 45

2. Proti tomuto usnesení podal stížnost toliko P. Š., a to prostřednictvím svého právního zástupce – advokáta JUDr. R. N. Podaná stížnost není blíže odůvodněna.

3. Dozorující státní zástupce v předkládací zprávě vyjádřil názor, že JUDr. R. N. je právním zástupcem P. Š. ve smyslu ustanovení § 158 odst. 5 tr. ř., které omezuje jeho roli jen na právní pomoc v souvislosti s podáním vysvětlení, aniž by právní zástupce přebíral další oprávnění obhájce obviněného, tedy zejména práva podávat za obviněného opravné prostředky (§ 41 odst. 2 tr. ř.). V důsledku toho neměl policejní orgán doručit opis napadeného usnesení advokátovi JUDr. R. N. a takto podanou stížnost by měl stížnostní soud zamítnout podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podanou osobou neoprávněnou.

III. Posouzení důvodnosti stížnosti

4. Vrchní soud v Olomouci s ohledem na stanovisko státního zástupce musel přezkoumat procesní otázky související s podáním stížnosti P. Š. prostřednictvím advokáta JUDr. R. N. a dospěl v této souvislosti k následujícím závěrům.

5. V první řadě je třeba konstatovat, že ustanovení § 158 odst. 5 tr. ř. při stanovení práva osoby podávající vysvětlení na právní pomoc advokáta navazuje na úpravu v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (publikované pod č. 2/1993 Sb.), která zaručuje každému právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Vztaheno k trestnímu řízení proto ustanovení § 158 odst. 5 tr. ř. nelze chápat zúženě tak, že omezuje roli advokáta jen na jakousi pasivní přítomnost při samotném podání vysvětlení, nýbrž podle přesvědčení stížnostního soudu je jeho oprávnění širší, a byť nezahrnuje veškerá oprávnění obhájce obviněného, je třeba mu přiznat i právo na sepsání a podání stížnosti proti usnesení, které se týká práv a povinností osoby podávající vysvětlení v dané fázi řízení a proti němuž je přípustná stížnost. Speciální otázkou by bylo, zdali taková stížnost byla podána včas, neboť advokát vymezený v ustanovení § 158 odst. 5 tr. ř. není osobou, již by se měl doručovat opis určitého (napadeného) usnesení.

6. Tím se však daná problematika nevyčerpává, neboť je třeba upozornit na skutečnost, že P. Š. udělil již dne 7. 11. 2017 advokátovi JUDr. R. N. tzv. generální plnou moc, zahrnující i podávání opravných prostředků, která byla předložena jako opora pro přítomnost JUDr. R. N. při podání vysvětlení ve dnech 23. 5. a 12. 6. 2018. Ačkoliv v napadeném usnesení i v předkládací zprávě je P. Š. označen jako osoba podezřelá, nebyla věnována pozornost skutečnosti, že vydáním

napadeného usnesení v situaci, kdy nebyl P. Š. obviněn z prověřované trestné činnosti, se automaticky ve smyslu § 42 odst. 1 tr. ř. stal zúčastněnou osobou. Na tuto skutečnost nebylo nijak reagováno i s ohledem na ustanovení § 50 odst. 1 větu první tr. ř., podle něhož se zúčastněná osoba mimo jiné může dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba, o čemž je třeba ji poučit. Z návaznosti jednotlivých procesních kroků v daném řízení lze přitom dovodit, že s ohledem na obsah tzv. generální plné moci udělené JUDr. R. N. v poněkud paradoxní procesní situaci spočívající v tom, že osoba podávající vysvětlení a označená jako podezřelý se v určitém okamžiku v důsledku neexistence sdělení obvinění stala zúčastněnou osobou. V této fázi řízení je JUDr. R. N. zmocněncem zúčastněné osoby, tedy osobou, již se napadené usnesení oznamuje podle § 137 odst. 2 tr. ř. Jestliže bylo usnesení oznámeno doručením opisu jednak P. Š. a následně i JUDr. R. N., pak lhůta k podání stížnosti počala běžet ve smyslu § 143 odst. 1 tr. ř. od oznámení JUDr. R. N., v důsledku čehož je třeba ji označit za včasnou a podanou oprávněnou osobou.

7. Proto stížnostní soud pokládá názor dozorujícího státního zástupce, rozvedený v jeho předkládací zprávě, za mylný a v neveřejném zasedání musel podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumat správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení mu předcházející. Na základě tohoto postupu dospěl stížnostní soud k závěru, že stížnost není důvodná, a to z následujících důvodů.

8. Při neexistenci konkrétních stížnostních námitek je třeba konstatovat, že se policejní orgán v odůvodnění napadeného usnesení přesvědčivým způsobem zabýval skutkovými i právními okolnostmi významnými pro zajištění nemovitosti manželů Š. podle § 79a odst. 1 tr. ř. V tomto směru je možno odkázat na odůvodnění napadeného usnesení. V další části odůvodnění pak Vrchní soud v Olomouci poukázal na některé skutečnosti, z nichž vyplývá podezření ze spáchání trestné činnosti a vztah zajištěných věcí k ní.

9. Za této situace nezbylo než konstatovat, že napadené usnesení je věcně správné, a proto bylo rozhodnuto způsobem uvedeným ve výroku tohoto usnesení.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 92

Č. 92

Jistota

§ 11 zákona č. 91/2012 Sb., § 107a o. s. ř.

Má-li se subjekt, po kterém by jinak bylo možno požadovat (postupem podle § 11 zákona č. 91/2012 Sb.) složení zálohy při podání žaloby, stát „novým“ žalobcem až v důsledku rozhodnutí soudu o návrhu původního žalobce dle § 107a o. s. ř., může se postup podle § 11 uvedeného zákona uplatnit (prosadit) jako předpoklad, bez jehož splnění (tedy bez složení jistoty) se taková osoba „novým“ žalobcem stát nemůže.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5689/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.5689.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2016, sp. zn. 68 Co 237/2016, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. 19 C 19/2013, a věc vrátil Obvodního soudu pro Prahu 6 k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce (G. F. R. C., s. r. o. v likvidaci) se domáhal po prvním žalovaném (P. P.) a druhém žalovaném (České republice – Ministerstvu spravedlnosti) zaplacení částky 15 000 000 Kč společně a nerozdílně a po druhém žalovaném zaplacení částky 512 554 953,108 Kč s příslušenstvím (tvořeným specifikovaným úrokem z prodlení).
2. Usnesením ze dne 14. 4. 2016, č. j. 19 C 19/2013-399, zamítl Obvodní soud pro Prahu 6 návrh žalobce, aby namísto něj bylo v řízení pokračováno se společností R. C. L., ID No.: 141780, se sídlem T., Seychelská republika (dále jen „společnost R“) jako jeho procesním nástupcem.
3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že dne 1. 10. 2015 došel soudu návrh žalobce dle § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), aby na jeho místo do řízení vstoupila společnost R, odůvodněný tím, že tyto subjekty uzavřely dne 29. 8. 2015 smlouvu o postoupení pohledávky, jež je předmětem řízení. Žalobce doložil souhlas společnosti R se vstupem do řízení a oznámení o postoupení pohledávky žalovaným.
4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že postup žalobce je účelový a představuje zneužití § 107a o. s. ř. za účelem zajištění případné nedobytnosti

pohledávky na náhradu nákladů řízení žalovaných. V podrobnostech uvedl, že nebyl tvrzen (natož doložen) důvod postoupení pohledávky, nebyla prokázána bonita společnosti R, která je osobou s nepřehlednou majetkovou strukturou, sídlící v „daňovém ráji“, vymahatelnost případné pohledávky prvního žalovaného vůči žalobci z titulu náhrady škody vzniklé prvnímu žalovanému postoupením pohledávky je značně omezená, neboť žalobce v blízké časové souvislosti s postoupením pohledávky snížil svůj základní kapitál na zlomek původní hodnoty a jeho jediným společníkem je společnost se sídlem v Kyperské republice. Nadto žalobce pohledávku postoupil po dvou letech trvání sporu, čímž zmařil již nařízené soudní jednání a zajistil si možnost vrácení soudního poplatku z žaloby pro případ jejího zpětvzetí.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze usnesením ze dne 1. 7. 2016, č. j. 68 Co 237/2016-438, usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

6. Odvolací soud – odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2012, sp. zn. III. ÚS 468/11, uveřejněný pod č. 30/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3013/2010, uveřejněné pod č. 46/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 46/2012“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu – přisvědčil závěru soudu prvního stupně, že byly splněny podmínky pro zamítnutí návrhu žalobce „prostřednictvím § 2 o. s. ř.“. Konstatoval, že ze smlouvy o postoupení pohledávky (doložené v odvolacím řízení) nelze dovodit důvod postoupení pohledávky, že smluvní strany připouštějí možnost zpětvzetí žaloby a že výše úplaty za postoupení neodpovídá výši postupované pohledávky.

7. Dále přitakal názoru soudu prvního stupně o nejasné struktuře společnosti R., která sídlí v Seychelské republice, tedy ve státě s vysokým stupněm anonymity podnikatelského prostředí, a jejíž solventnost žalobce nedoložil. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 32 Cdo 1944/2015, uzavřel, „že je tak prokázána jistota zneužití pohledávky za účelem její případné nedobytnosti, resp. obtížné vymahatelnosti na postupníkovi, kdy po zhodnocení výše uvedených okolností již nelze dovodit pouze prostou obavu, že pohledávka bude nedobytnou“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, máje za to, že odvolací soud se při posouzení podmínek procesního nástupnictví podle § 107a o. s. ř. odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu.

9. Dovolatel namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, obšírně polemizuje se závěrem odvolacího soudu o účelovosti postoupení pohledávky a zneužití procesní úpravy a požaduje, aby

Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že návrhu na procesní nástupnictví se vyhovuje, anebo rozhodnutí odvolacího soudu (popřípadě soudů obou stupňů) zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

10. S poukazem na označená rozhodnutí Nejvyššího soudu dovolatel tvrdí, že uzavření smlouvy o postoupení pohledávky řádně doložil, přičemž hmotněprávní ani procesněprávní úprava nevyžaduje uvedení důvodu postoupení pohledávky. Zdůrazňuje, že zamítnutí návrhu dle § 107a o. s. ř. by mělo být výjimečným případem, kdy lze s jistotou dovodit, že cílem postupu je zneužití procesní úpravy, neboť takovéto rozhodnutí soudu představuje odeprání procesní ochrany a odejmutí práv pro nového žalobce, kterému tak není dovoleno domáhat se svých práv v řízení před soudem. Dále namítá, že závěr odvolacího soudu o účelovosti postoupení je založen pouze na nepodložených domněnkách. Důvodem pro zamítnutí návrhu není ani skutečnost, že společnost R má sídlo v Seychelské republice, ani to, že žalobce nedoložil dostatek finančních prostředků společnosti R.

11. O tom, že v daném případě nejde o účelové postoupení, svědčí podle dovolatele také skutečnost, že uhradil nemalý soudní poplatek a společnost R se zavázala k úhradě nemalé úplaty za postoupení. Závěrem dodává, že ve věci neproběhlo ani první jednání a soud prvního stupně nařídil proti prvnímu žalovanému předběžné opatření.

12. První žalovaný navrhuje dovolání odmítnout a rozhodnutí odvolacího soudu potvrdit.

13. Druhý žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné nebo zamítnout jako nedůvodné.

III. Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., části první, článku II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání žalobce je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se při řešení otázky procesního práva, zda se v souzené věci jednalo o výjimečný případ zakládající důvod k zamítnutí návrhu žalobce podle § 107a o. s. ř. za jinak splněných formálních předpokladů pro vyhovění takovému návrhu, nedržel důsledně ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a v tomto ohledu se od ní odchýlil.

IV. Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se

nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

č. 92

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Podle § 2 o. s. ř., v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, které nebyly splněny dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práv nebylo zneužíváno.

19. Podle § 107a o. s. ř., má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o něž v řízení jde, vstoupil do řízení namísto dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 (odstavec 1). Soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány (odstavec 2). Ustanovení § 107 odst. 4 platí obdobně (odstavec 3).

20. Z obsahu spisu je patrné, že:

[1] Žalobu s návrhem na nařízení předběžného opatření (č. l. 1 až 97) podal dovolatel u soudu prvního stupně (již) 8. 2. 2013. Téhož dne složil jistotu (potřebnou pro účely nařízení předběžného opatření) ve výši 10 000 Kč.

[2] Usnesením ze dne 14. 2. 2013, č. j. 19 C 19/2013-100, soud prvního stupně zamítl návrh na nařízení předběžného opatření, jímž dovolatel požadoval zakázat prvnímu žalovanému dispozice se specifikovanou bytovou jednotkou včetně spoluvlastnického podílu na společných částech domu a pozemku. Usnesením ze dne 25. 3. 2013, č. j. 68 Co 140/2013-144, odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

[3] Podáním datovaným 25. 2. 2013 (č. l. 106 až 127) se první žalovaný vyjádřil k žalobě.

[4] Podáním datovaným 30. 5. 2013 (č. l. 153 až 155) se k výzvě soudu prvního stupně (provedené usnesením ze dne 15. 5. 2013, č. j. 19 C 19/2013-151) vyjádřil k žalobě druhý žalovaný.

[5] Dovolatel k výzvě soudu prvního stupně (provedené usnesením ze dne 6. 11. 2013, č. j. 19 C 19/2013-171) zaplatil dne 12. 11. 2013 soudní poplatek z žaloby ve výši 750 000 Kč (srov. záznam č. l. 175).

[6] Podáním datovaným 1. 12. 2013 (č. l. 179) první žalovaný navrhl přikázání věci z důvodu vhodnosti Obvodnímu soudu pro Prahu 2. K tomuto

návrhu se vyjádřili druhý žalovaný (č. l. 186) a dovolatel (č. l. 189 až 192). [7] Usnesením ze dne 6. 2. 2014, č. j. 1 Nc 1380/2014-199, Městský soud v Praze rozhodl tak, že věc se k projednání a rozhodnutí Obvodnímu soudu pro Prahu 2 nepřikazuje.

[8] Podáním datovaným 11. 3. 2014 (č. l. 203 až 222) se druhý žalovaný opětovně vyjádřil k žalobě.

[9] Podáním datovaným 31. 3. 2014 (č. l. 261 až 283) se dovolatel vyjádřil k dosud snesené argumentaci obou žalovaných.

[10] Soud prvního stupně nařídil jednání ve věci na 17. 9. 2015 (odročeno z důvodu žádosti druhého žalovaného) a na 13. 10. 2015 (odročeno z důvodu žádosti prvního žalovaného).

[11] Podáním datovaným 5. 8. 2015 (č. l. 295 až 328) se první žalovaný opětovně vyjádřil k věci.

[12] Podáním datovaným 1. 10. 2015 (č. l. 340 až 341) dovolatel navrhl, aby do řízení na jeho místo vstoupila společnost R. K návrhu dovolatele se vyjádřil první žalovaný (č. l. 352 až 356, 358 až 367, 388 až 398).

21. Na základě shrnutí obsahu spisu, jak bylo provedeno výše, je zjevné, že účastníci řízení již učinili v dané věci celou řadu procesních úkonů [a soud prvního stupně rozhodl o návrhu na nařízení předběžného opatření (usnesení ze dne 14. 2. 2013), odvolací soud rozhodl o odvolání proti usnesení, jímž soud prvního stupně zamítl návrh na předběžné opatření (usnesení ze dne 25. 3. 2013), nadřízený soud rozhodl o návrhu na přikázání věci jinému soudu (usnesení ze dne 6. 2. 2014)]. Rozhodnutí ve věci samé však dosud nevydal ani soud prvního stupně.

22. Soudy obou stupňů založily své rozhodnutí o návrhu na vstup společnosti R do řízení na závěru, že cílem dovolatelova návrhu dle § 107a o. s. ř. je zneužití procesní úpravy za účelem nedobytnosti možné pohledávky žalovaných na náhradu nákladů řízení.

23. Při výkladu ustanovení § 107a o. s. ř. ve vazbě na zneužití procesní úpravy ve smyslu § 2 o. s. ř. se judikatura Nejvyššího soudu ustálila na závěru, podle něhož nelze vyloučit, že soud může ve výjimečných případech založit důvod k zamítnutí žalobcova návrhu dle § 107a o. s. ř. (při jinak formálně doložených předpokladech pro to, aby takovému návrhu bylo vyhověno) prostřednictvím ustanovení § 2 o. s. ř. Takový postup by byl namísto např. tehdy, bylo-li by možno dovodit podle toho, co v řízení vyšlo najevo, že cílem návrhu na vydání rozhodnutí dle § 107a o. s. ř. je zneužití procesní úpravy za tím účelem, aby se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči neúspěšnému žalobci nedobytnou. Prostá obava, že případná pohledávka na náhradu nákladů řízení se v budoucnu stane nedobytnou, však k takovému kroku nepostačuje (nejistota o poctivosti pohrutek, jež účastníka vedly k postoupení soudně vymáhané pohledávky, k tak zásadnímu odepření procesní ochrany vést nemůže). K tomu viz R 46/2012.

24. K posledně uvedenému závěru se přitom Nejvyšší soud přihlásil v řadě rozhodnutí, za mnohá např. usnesení ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1665/2013, ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1634/2012, dále ze dne 21. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 535/2013, nebo ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. 33 Cdo 353/2015.

25. Obdobný závěr přijal (mimo jiné s odkazem na citované R 46/2012) Ústavní soud, jenž v nálezu sp. zn. III. ÚS 468/11 zdůraznil, že obecné soudy nemohou přistupovat k rozhodnutí o procesním nástupnictví podle § 107a o. s. ř. formalisticky, ale musí také posoudit skutečnost, zda nejde pouze o účelové zneužití procesní úpravy, zejména s ohledem na § 2 o. s. ř. (zda pohledávka nebyla účelově postoupena s úmyslem zneužít procesní úpravu). Výše popsaný postup soudu odchylný se od běžného postupu výslovně zakotveného v § 107a odst. 2 o. s. ř. tak přichází v úvahu pouze v případech zcela zjevného zneužití institutu procesního nástupnictví a jako výjimka z pravidla musí být uplatňován restriktivně. Aby mohl takto postupovat, musí soud rozhodující o procesním nástupnictví návrh na vydání rozhodnutí dle § 107a o. s. ř. bez rozumných pochybností považovat za prostředek ke zneužití procesní úpravy.

26. Nejvyšší soud dále v důvodech R 46/2012 dodal, že možnost uložit tomu, kdo má vstoupit do řízení namísto žalobce jako jeho procesní nástupce postupem podle § 107a o. s. ř., aby předtím složil ve stanovené lhůtě jistotu na náklady řízení, občanský soudní řád neupravuje, přičemž přiměřená aplikace § 51 odst. 1 zákona č. 97/1967 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, na tyto situace je možná jen v případě, že do řízení má takto vstoupit osoba s bydlištěm (sídlem) ve státě, který není členem Evropské unie (srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1088/2010, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 6, ročníku 2011, pod č. 83).

27. Právní posouzení věci odvolacím soudem (co do splnění podmínek pro aplikaci § 2 o. s. ř.) shora uvedeným závěrům neodpovídá, neboť odvolací soud nevzal v potaz, že v dané věci je veden spor o majetkové právo a společnost R je zahraničním subjektem sídlícím mimo teritoriální působnost práva Evropské unie.

28. Jde-li o řízení, v němž má žalovaný možnost navrhnout složení jistoty na náklady řízení dle § 11 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“) a dosud nebyly zkoumány podmínky (pozitivní i negativní) vymezené v § 11 ZMPS, není namístě žalovanému poskytnout ochranu prostřednictvím § 2 o. s. ř. Přitom Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že v případě, kdy se subjekt, po kterém by jinak bylo možno požadovat (postupem podle § 11 ZMPS) složení zálohy při podání žaloby, má stát „novým“ žalobcem až v důsledku rozhodnutí soudu o návrhu původního žalobce dle § 107a o. s. ř., se postup podle § 11 ZMPS může uplatnit (prosadit) jako předpoklad, bez jehož splnění (tedy bez složení jistoty) se taková osoba „novým“ žalobcem stát nemůže

(návrhu podle § 107a o. s. ř. nelze vyhovět). Srov. k tomu dále (ve vazbě na § 107a o. s. ř.) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 32 Cdo 1279/2018, a obecně pak usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 27 Cdo 5912/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1407/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3681/2014, uveřejněné pod č. 14/2017 Sb. rozh. obč.

29. V režimu § 11 ZMPS se otázka, zda žalovaný ve věci již jednal nebo vykonal procesní úkon (§ 11 odst. 2 písm. a/ ZMPS), odvíjí od okolností vzešlých z návrhu podle § 107a o. s. ř. (jehož prostřednictvím se osoba, které lze uložit složení jistoty, má „novým“ žalobcem stát).

30. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud je zrušil. Důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

31. Pro účely dalšího řízení Nejvyšší soud uvádí, že navrhnou-li žalovaní složení jistoty určené soudem na náklady řízení, soud prvního stupně posoudí, zda nejsou naplněny podmínky stanovené v § 11 odst. 2 a 3 ZMPS.

Č. 93

č. 93

Evropský platební rozkaz

čl. 12 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, čl. 20 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, čl. 8 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007

Právo na přezkum evropského platebního rozkazu ve smyslu čl. 20 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. 12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, nezakládá skutečnost, že požadovaná kopie návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (čl. 12 odst. 2 tohoto nařízení) nebyla vyhotovena v jazyce, kterému žalovaný rozumí, nebo v jazyce přijímajícího členského státu, a že žalovaný nebyl vyrozuměn o právu odmítnout či vrátit doručovanou písemnost.

Evropský platební rozkaz doručенý žalovanému s takovou vadou se nestane vykonatelným a lhůta stanovená žalovanému pro podání odporu nezačne běžet, dokud vada nebude zhojena tím, že žalovanému bude předán jednotný formulář uvedený v příloze II nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. 11. 2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech.

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2013, sp. zn. 29 Co 310/2013.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 23 Cdo 1542/2016, ECLI:CZ:NS:2018:23.CDO.1542.2016.1)

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Praha-západ (dále jen „soud prvního stupně“) rozhodl usnesením ze dne 8. 4. 2013, č. j. 7 EVC 1/2012-35, tak, že žádost právní předchůdkyně žalované na přezkum evropského platebního rozkazu vydaného Okresním soudem Praha-západ ze dne 1. 8. 2012, sp. zn. 7 EVC 1/2012, se odmítá (bod I. výroku) a že evropský platební rozkaz vydaný Okresním soudem Praha-západ ze dne 1. 8. 2012, sp. zn. 7 EVC 1/2012, zůstává v platnosti (bod II. výroku).

2. K odvolání právní předchůdkyně žalované Krajský soud v Praze usnesením ze dne 17. 6. 2013, č. j. 29 Co 310/2013-46, potvrdil usnesení soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

3. Odvolací soud vyšel ze zjištění soudu prvního stupně o tom, že dne 3. 8. 2012 byl právní předchůdkyni žalované doručen výše uvedený evropský platební rozkaz, který se dne 3. 9. 2012 stal vykonatelným. Podáním ze dne 21. 12. 2012 požádala právní předchůdkyně žalované o přezkum evropského platebního rozkazu s tím, že jednak z důvodu pochybení zaměstnance právní předchůdkyně žalované nebyl evropský platební rozkaz včas předán osobám oprávněným v této věci za právní předchůdkyni žalované jednat, a tak nebyl bez jakéhokoliv zavinění právní předchůdkyně žalované doručen včas. Současně evropský platební rozkaz nebyl doručen spolu s vyrozuměním přijímajícího subjektu o možnosti odmítnout nebo vrátit doručovanou písemnost proto, že doručovaná písemnost nebyla v celém rozsahu přeložena do příslušného jazyka, neboť kopie formuláře návrhu na vydání evropského platebního rozkazu přiloženého k evropskému platebnímu rozkazu, která obsahuje bližší popis nároku, byla předložena pouze v českém jazyce.

4. Odvolací soud se plně ztotožnil se závěry soudu prvního stupně o tom, že v dané věci není dán důvod pro přezkum evropského platebního rozkazu ve výjimečných případech ve smyslu ustanovení čl. 20 odst. 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. 12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (dále též jen „nařízení o evropském platebním rozkazu“), neboť za situace, kdy evidentně došlo k pochybení zaměstnankyně právní předchůdkyně žalované, nelze dospět k závěru, že by doručení evropského platebního rozkazu nebylo provedeno dostatečně včas bez jakéhokoliv zavinění ze strany právní předchůdkyně žalované tak, aby si tato neměla možnost připravit obhajobu. Pokud šlo o druhou námitku právní předchůdkyně žalované, tedy že součástí doručovaných písemností nebylo i vyrozumění adresáta o tom, že může odmítnout přijetí doručované písemnosti podle čl. 8 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. 11. 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech („doručování písemností“) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 (dále též jen „nařízení o doručování písemností“), pak soud uvedl, že doručené písemnosti toto upozornění neobsahovaly, ale uvedený nedostatek nemůže způsobit neplatnost či možnost přezkumu evropského platebního rozkazu, neboť takový následek nařízení nepředpokládá. Odvolací soud uvedl, že z charakteru právní předchůdkyně žalované – jde o právnickou osobu sídlící v Rakousku – je zcela jednoznačně zřejmé, že právní předchůdkyně žalované, resp. její zaměstnanci odpovědní za přijímání písemností německý jazyk zjevně ovládají. Odvolací soud uzavřel, že právní předchůdkyni žalované nic nebránilo v tom, aby se s těmito písemnostmi řádně seznámila a aby, pokud s důvody, pro které byl

evropský platební rozkaz vydán, nesouhlasí, učinila v zákonné lhůtě adekvátní procesní úkon, tedy aby podala odpor.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 93

5. Usnesení odvolacího soudu napadla právní předchůdkyně žalované (dále též „dovolatelka“) dovoláním. Jeho přípustnost spatřuje v naplnění podmínek § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené usnesení stojí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena. Dle dovolatelky spočívá rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., a to konkrétně skutečnosti, že ačkoliv kopie formuláře návrhu přiloženého dle čl. 12 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu k evropskému platebnímu rozkazu byla právní předchůdkyni žalované předložena pouze v českém jazyce, a současně nebyla vyrozuměna o možnosti odmítnout přijetí písemnosti dle čl. 8 odst. 1 nařízení o doručování písemností, neshledal soud důvody pro přezkum evropského platebního rozkazu ve smyslu čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu. Dovolatelka zpochybňuje závěr odvolacího soudu, že evropský platební rozkaz byl řádně doručen, neboť není možné považovat doručení za řádné, když nebylo dodrženo též ustanovení čl. 8 odst. 1 nařízení o doručování písemností. Toto procesní pochybení představuje výjimečnou okolnost, která by zakládala právo na přezkum evropského platebního rozkazu dle čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu. Dovolatelka uvádí, že absence překladu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu vedla k porušení pravidla, podle kterého má být žalovaný informován o nároku a jeho odůvodnění, aby si na základě těchto informací zvolil, zda podá odpor, nebo nebude nárok popírat, a odkazuje na bod 13 preambule nařízení o evropském platebním rozkazu. Dle názoru dovolatelky, jde o natolik závažné porušení procesních práv právní předchůdkyně žalované, které zakládá právo právní předchůdkyně žalované požádat o přezkum evropského platebního rozkazu z důvodu jiných výjimečných okolností dle čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu. Navrhuje proto, aby dovolací soud zrušil usnesení soudu prvního stupně, jakož i odvolacího soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalobkyně se k podanému dovolání vyjádřila v tom smyslu, že nesouhlasí s tvrzením, že právní předchůdkyně žalované založila svoji žádost o přezkum předmětného platebního rozkazu na skutečnosti, že kopie návrhu na vydání evropského platebního rozkazu byla předložena pouze v českém jazyce, a toto tvrzení považuje za účelové. Žalobkyně proto navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III. Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jakožto soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle občanského soudního řádu ve znění dotčeném novelou provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., účinnou od 1. 1. 2013.

8. Po zjištění, že právní předchůdkyně žalované podala dovolání v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou řádně zastoupenou advokátem, jímž bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), Nejvyšší soud nejprve posuzoval, zda je dovolání přípustné.

9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

10. Dovolání je přípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to otázky, zda situace, kdy je adresátovi doručena písemnost, jejíž část není přeložena do některého z jazyků předvídaných v čl. 8 odst. 1 nařízení o doručování písemností, a současně adresát není poučen ve smyslu tohoto ustanovení o možnosti odmítnout přijetí doručované písemnosti, zakládá právo na přezkum evropského platebního rozkazu ve výjimečných případech ve smyslu čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu.

IV. Důvodnost dovolání

11. Podle čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu po uplynutí lhůty stanovené v čl. 16 odst. 2 má žalovaný rovněž právo požádat o přezkum evropského platebního rozkazu u příslušného soudu v členském státě původu, pokud byl platební rozkaz s ohledem na požadavky stanovené tímto nařízením zjevně vydán chybně nebo z důvodu jiných výjimečných okolností.

12. Čl. 27 nařízení o evropském platebním rozkazu uvádí, že tímto nařízením není dotčeno použití nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. 5. 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, které bylo nahrazeno výše uvedeným nařízením o doručování písemností.

13. Dle čl. 8 odst. 1 nařízení o doručování písemností přijímající subjekt vyrozumí adresáta pomocí jednotného formuláře uvedeného v příloze II o tom, že může odmítnout přijetí doručované písemnosti v okamžiku jejího doručení nebo že může vrátit písemnost přijímajícímu subjektu do jednoho týdne od doručení,

pokud není vyhotovena v jednom z následujících jazyků nebo k ní není připojen překlad do některého z těchto jazyků: a) jazyk, kterému adresát rozumí, nebo b) úřední jazyk přijímajícího členského státu nebo v případě, že v daném členském státě je několik úředních jazyků, úřední jazyk nebo jeden z úředních jazyků místa doručení.

č. 93

14. Základem námitek dovolatelky, jež jsou předmětem dovolacího přezkumu, je skutečnost, že kopie návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (formulář A), kterou je třeba dle čl. 12 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu připojit k evropskému platebnímu rozkazu, nebyla vyhotovena v jazyce, kterému právní předchůdkyně žalované jako adresát rozumí, ani v jazyce přijímajícího členského státu, a současně nebyla vyrozuměna o právu odmítnout či vrátit doručovanou písemnost. Otázkou k řešení přitom je to, zdali tato skutečnost zakládá právo na přezkum evropského platebního rozkazu ve výjimečných případech ve smyslu čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu.

15. Jedná se tedy o otázku výkladu unijního práva. Na základě čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve čl. 234, resp. čl. 177 Smlouvy o založení Evropského společenství) je soud členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, povinen předběžnou otázku předložit Soudnímu dvoru Evropské unie (srov. např. nálezn Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 1658/11). Nejvyšší soud se zabýval tím, zda mu v souladu s ustanovením článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (jakožto soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva) nevznikla povinnost obrátit se na Soudní dvůr s posuzovanými otázkami.

16. Soudní dvůr v rozsudku ze dne 6. 10. 1982, ve věci CILFIT v. Ministry of Health, C-283/81 (1982), uzavřel, že národní soudy posledního stupně nemají povinnost k položení předběžné otázky, jestliže: 1/ Otázka komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) není významná pro řešení daného případu. 2/ Existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*). 3/ Výklad a správná aplikace komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) jsou naprosto zjevné (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) je zjevný, musí: a/ porovnat jednotlivé jazykové verze textu, b/ užívat terminologie a právních pojmů komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie), c/ vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie), d/ být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru (srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2325/2008).

17. S odkazem na článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve článek 234, resp. článek 177 Smlouvy o založení Evropského společenství) a výklad

přijatý soudním dvorem EU v rozsudku ze dne 6. 10. 1982, ve věci CILFIT v. Ministry of Health C-283/81 (1982), zde k otázce, kterou by bylo třeba řešit, neexistuje ustálená judikatura Soudního dvora týkající se podobné otázky (tzv. *acte éclairé*).

18. Nejvyšší soud proto usnesením ze dne 30. 11. 2016, č. j. 23 Cdo 1542/2016-137, podle § 109 odst. 1 písm. d) o. s. ř. přerušil řízení na dobu do rozhodnutí Soudního dvora o odpovědi na následující předběžnou otázku, kterou mu položil: „Je třeba čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu vykládat tak, že absence poučení adresáta o možnosti odmítnout přijetí doručované písemnosti dle čl. 8 odst. 1 nařízení o doručování písemností zakládá právo žalovaného (adresáta) žádat přezkum evropského platebního rozkazu podle čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu?“

19. Soudní dvůr vydal dne 6. 9. 2018 ve věci C-21/17 rozsudek, jímž odpověděl na shora uvedenou předběžnou otázku takto:

„Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. 12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. 11. 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech („doručování písemností“) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 musí být vykládána v tom smyslu, že v případě, kdy je evropský platební rozkaz doručován žalovanému, aniž byl návrh na vydání tohoto platebního rozkazu přiložený k tomuto rozkazu vyhotoven v jednom z jazyků, o němž se má za to, že mu žalovaný rozumí, nebo k němu není připojen překlad do některého z těchto jazyků, jak vyžaduje čl. 8 odst. 1 nařízení č. 1393/2007, musí být žalovaný pomocí jednotného formuláře uvedeného v příloze II posledně uvedeného nařízení řádně poučen o svém právu odmítnout přijetí dotčené písemnosti.

20. Vada řízení v případě opomenutí této formální náležitosti musí být zhojena v souladu s ustanoveními posledně zmíněného nařízení tím, že dotyčné osobě bude předán jednotný formulář uvedený v příloze II tohoto nařízení.

21. V takovém případě se v důsledku procesního pochybení dotýkajícího se doručení platebního rozkazu spolu s návrhem na jeho vydání nestane tento platební rozkaz vykonatelným a lhůta stanovená žalovanému pro podání odporu nemůže začít běžet, takže článek 20 nařízení č. 1896/2006 se nepoužije.“

22. V odůvodnění k odpovědi na předběžnou otázku Soudní dvůr dovodil, že požadavky čl. 8 odst. 1 nařízení č. 1393/2007 se použijí nejen na doručení samotného platebního rozkazu, ale i na doručení návrhu na jeho vydání. Obě tyto písemnosti tedy musí být doručeny adresátovi v jazyce, o němž se má ve smyslu uvedeného čl. 8 odst. 1 za to, že mu adresát bude rozumět. Pro tyto účely musí být k doručované písemnosti připojen jednotný formulář uvedený v příloze II tohoto nařízení, jímž bude dotyčná osoba vyrozuměna o svém právu odmítnout přijetí

č. 93

předmětné písemnosti. Soudní dvůr odkázal na závěry rozsudku ze dne 2. 3. 2017, Henderson, C-354/15, EU:C:2017:157, s tím, že nepřiložení jednotného formuláře uvedeného v příloze II nařízení č. 1393/2007 nemůže způsobit neplatnost ani doručované písemnosti. V případě takového vadného doručení, k jakému došlo ve věci v původním řízení, se evropský platební rozkaz nestal platně vykonatelným a lhůta stanovená žalovanému pro podání odporu nezačala běžet (obdobně viz rozsudek ze dne 4. 9. 2014, eco cosmetics a Raiffeisenbank St. Georgen, C-119/13 a C-120/13, EU:C:2014:2144, body 41 až 43 a 48). Vada řízení v případě opomenutí této formální náležitosti musí být zhojena v souladu s ustanoveními posledně zmíněného nařízení tím, že dotyčné osobě bude předán jednotný formulář uvedený v příloze II tohoto nařízení.

23. Jestliže tedy kopie návrhu na vydání evropského platebního rozkazu (formulář A), kterou je třeba dle čl. 12 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu připojit k evropskému platebnímu rozkazu, nebyla vyhotovena v jazyce, kterému žalovaný rozumí, ani v jazyce přijímajícího členského státu, a současně nebyl žalovaný vyrozuměn o právu odmítnout či vrátit doručovanou písemnost, nezakládá tato skutečnost právo na přezkum evropského platebního rozkazu ve výjimečných případech ve smyslu čl. 20 odst. 2 nařízení o evropském platebním rozkazu.

24. V poměrech projednávané věci dovolatelka nebyla poučena o možnosti odmítnutí doručované písemnosti v souladu s čl. 8 nařízení o doručování písemností, tato skutečnost představuje nikoli důvod neplatnosti řízení, ale opomenutí, které je třeba zhojit v souladu s ustanoveními uvedenými v tomto nařízení. V případě takového vadného doručení, k jakému došlo ve věci v původním řízení, se evropský platební rozkaz nestal vykonatelným a lhůta stanovená žalované pro podání odporu nezačala běžet. Důvod pro přezkum evropského platebního rozkazu ve smyslu čl. 20 nařízení o evropském platebním rozkazu tak v projednávané věci není dán, neboť, jde-li o přezkumné řízení, je třeba připomenout, že k tomuto řízení dojde, jak to uvádí samotný nadpis čl. 20 nařízení č. 1896/2006, pouze „ve výjimečných případech“, které jsou taxativně vymezeny v tomto článku, přičemž absence doručení mezi tyto výjimečné případy nepatří.

25. Potvrdil-li odvolací soud napadeným usnesením výrok soudu prvního stupně o tom, že se odmítá žádost právní předchůdkyně žalované na přezkum předmětného evropského platebního rozkazu, je tento jeho závěr správný.

26. Nejvyšší soud proto podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání zamítl.

Č. 94

Č. 94

Účastníci řízení, Společnost s ručením omezeným, Jednatel, Jmenování
§ 198 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., § 2 písm. e) z. ř. s., § 6 z. ř. s., § 7 z. ř. s.,
§ 85 písm. a) z. ř. s.

Řízení o jmenování jednatele společnosti s ručením omezeným podle § 198 odst. 3 z. o. k. je řízením ve statusové věci právnické osoby ve smyslu § 2 písm. e) z. ř. s., jež lze zahájit pouze na návrh; okruh účastníků se určí podle § 6 odst. 1 z. ř. s.

Další návrh na jmenování jednatele soudem, podaný osobou odlišnou od původního navrhovatele ohledně téže společnosti a téhož skutkového stavu před pravomocným skončením řízení o původním návrhu, je nutno považovat za přistoupení do řízení zahájeného tímto původním návrhem.

Nejvyšší soud zamítl dovolání společnosti N. P. I. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2017, sp. zn. 14 Cmo 241/2016.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.1875.2018.1)

I. Dosavadní průběh řízení

1. Navrhovatelka se jako jedna ze dvou společnic společnosti E. P. M., spol. s r. o. (dále jen „společnost EPM“), domáhá, aby byli jednatelem společnosti EPM jmenováni I. Ř., a V. L.; návrh odůvodňuje tvrzením, že dřívějším jednatelům (A. H. a S. G.) zanikla funkce uplynutím jejich tříletého funkčního období a noví jednatele doposud nebyli zvoleni.
2. Městský soud v Praze usnesením ze dne 24. 2. 2016, č. j. 77 Cm 180/2015-54: [1] přibral do řízení jako účastníci společnost N. P. I., která je druhou společnicí společnosti EPM (dále jen „společnice NP“) [výrok I.], a [2] ukončil účast společnosti EPM, I. Ř., a V. L. v řízení (výrok II.).
3. Ve vztahu k ukončení účasti společnosti EPM v řízení soud prvního stupně uvedl, že společnost, jejíž jednatele mají být v řízení jmenováni, je účastníkem řízení tehdy, „jestliže existuje osoba oprávněná za ni jednat, tj. jednatel“.
4. K odvoláním navrhovatelky, společnosti EPM, I. Ř., a V. L. proti II. výroku usnesení soudu prvního stupně Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 2. 5. 2017, č. j. 14 Cmo 241/2016-126:

[1] změnil část výroku II. usnesení soudu prvního stupně, kterou byla ukončena účast společnosti EPM v řízení, tak, že se účast společnosti EPM v řízení neukončuje, a

[2] potvrdil zbývající část výroku II. usnesení soudu prvního stupně.

č. 94

5. Řízení o návrhu na jmenování jednatele soudem je podle odvolacího soudu řízením ve statusové věci právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“). Účastníci řízení o jmenování jednatele nejsou v zákoně výslovně určeni, a proto je podle odvolacího soudu „nutné jejich okruh dovodit z obecné úpravy obsažené v § 6 z. ř. s.“.

6. Odvolací soud nejprve uvedl, že „ve statusových věcech je účastníkem sama společnost, ovšem z povahy věci plyne, že v řízení o jmenování jednatele je účastníkem jen tehdy, je-li zde osoba oprávněná za ni jednat“.

7. Jelikož je ve spisu založena plná moc z 2. 8. 2011, kterou společnost EPM (jednající svými tehdejšími jednately) udělila K. H. k zastupování společnosti „ve všech věcech (mimo jiné i k podávání návrhů na zahájení řízení a opravných prostředků)“, vyšel odvolací soud z toho, že tu je osoba oprávněná jednat v řízení za společnost EPM, a proto není dán důvod, aby byla účast společnosti EPM v řízení ukončena.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti té části výroku usnesení odvolacího soudu, již odvolací soud změnil výrok II. usnesení soudu prvního stupně tak, že se účast společnosti EPM v řízení neukončuje, podala společnice NP dovolání. Jeho přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Posuzováno podle obsahu dovolání jde o otázku, zda je společnost s ručením omezeným, jejíhož jednatele má soud jmenovat v řízení podle § 198 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „z. o. k.“), účastníkem tohoto řízení i přesto, že tu není osoba oprávněná za společnost jednat (či ji v řízení zastupovat).

9. Dovolatelka namítá, že napadené usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se odvoláním napadená část usnesení soudu prvního stupně potvrzuje, případně aby usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

10. Plná moc udělená K. H. není podle mínění dovolatelky „procesní plnou mocí ani plnou mocí udělenou pro určitý úkon v řízení o jmenování společnosti EPM“,

a proto v tomto řízení nemůže K. H. vystupovat jako zástupkyně společnosti EPM (k tomu odkazuje na usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. III. ÚS 326/03, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 420/2002, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo 15/2005).

11. Dovolatelka dovozuje, že K. H. nemůže v řízení vystupovat jako zástupkyně společnosti EPM, neboť její zájmy jsou v rozporu se zájmy společnosti. K. H. totiž vystupuje jako žalovaná v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 73 Cm 64/2016, v němž se po ní společnost EPM domáhá náhrady škody (k tomu dovolatelka odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2011, sp. zn. 28 Cdo 847/2011). Mimo to je K. H. manželkou A. H., který je „ekonomickým vlastníkem“ navrhovatelky.

12. Z těchto důvodů lze podle přesvědčení dovolatelky uzavřít, že „společnost EPM nemůže být účastníkem řízení o jmenování jednatelů, neboť zde není osoba, která by byla dle procesních předpisů oprávněna za ni jednat v soudním řízení (o jmenování jednatelů)“.

13. Nad to dovolatelka doplňuje, že v řízení o jmenování jednatele se nejedná o právech a povinnostech společnosti, jejíž jednatel má být jmenován, což vyplývá podle jejího přesvědčení ze skutečnosti, že volba jednatele patří do působnosti valné hromady a společnost „se na procesu jmenování jednatelů žádným způsobem nepodílí“. Společnost EPM tedy podle dovolatelky nemá být (vůbec) účastníkem probíhajícího řízení, aniž by hrálo roli, zda tu je osoba oprávněná za společnost jednat (či ji v řízení zastupovat).

14. Společnost EPM (zastoupená K. H.) ve vyjádření k dovolání spolčnice NP uvedla, že dovolání není přípustné, a tudíž má být odmítnuto. Nad rámec toho dodala, že K. H. je osobou oprávněnou za společnost v řízení jednat, a proto není žádný důvod, aby byla ukončena účast společnosti EPM v řízení.

III. Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelkou otevřené otázky, zda je společnost s ručením omezeným, jejíž jednatel má soud jmenovat v řízení podle § 198 odst. 3 z. o. k., účastníkem tohoto řízení, dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešené.

IV. Důvodnost dovolání

16. Dovolání není důvodné.

17. Podle § 198 z. o. k. v případě smrti jednatele, odstoupení nebo odvolání z funkce anebo jiného ukončení jeho funkce, zvolí valná hromada do 1 měsíce nového jednatele (odstavec 1). Nebude-li jednatel zvolen podle odstavce 1, jmenuje jednatele soud na návrh osoby, která na tom má právní zájem, a to na

dobu, než bude řádně zvolen nový jednatel, jinak může soud společnost i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci (odstavec 3).

18. Podle § 2 písm. e) z. ř. s. zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřenského fondu.

č. 94

19. Podle § 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s. rozhoduje krajský soud jako soud prvního stupně ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora a přeměn.

20. Podle § 6 z. ř. s. je v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, účastníkem řízení navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. (odstavec 1). Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje (odstavec 2).

21. Podle § 85 písm. a) z. ř. s. jsou řízeními o některých otázkách týkajících se právnických osob řízení ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora a přeměn.

22. Podle § 7 z. ř. s. jestliže někdo z těch, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, se neúčastní řízení od jeho zahájení, soud, jakmile se o něm dozví, jej přibere do řízení jako účastníka. Proti takovému usnesení není odvolání přípustné (odstavec 1). Jestliže se řízení účastní ten, o jehož právech nebo povinnostech se v řízení nejedná, soud usnesením jeho účast v řízení ukončí (odstavec 2).

23. Řízení o jmenování jednatele společnosti s ručením omezeným podle § 198 odst. 3 z. o. k. je řízením ve statusové věci právnické osoby ve smyslu § 2 písm. e) z. ř. s. [viz § 3 odst. 2 písm. a), resp. § 85 písm. a) z. ř. s.], jež lze zahájit pouze na návrh (§ 13 odst. 1 věta první z. ř. s., § 198 odst. 2 z. o. k.).

24. Na rozdíl od právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srov. 135 odst. 2 a § 194 odst. 2 obch. zák.) zákon neoznačuje, kdo je účastníkem řízení o jmenování člena voleného orgánu. Účastenství v řízení tudíž nelze určit podle § 6 odst. 2 z. ř. s.

25. Je tedy nutné posoudit, zda na určení okruhu účastníků dopadá ustanovení § 6 odst. 1 z. ř. s. Gramatický výklad naznačuje, že tomu tak není, neboť podle svého doslovného znění dopadá § 6 odst. 1 z. ř. s. toliko na řízení, jež lze zahájit i bez návrhu (jímž řízení o jmenování jednatele není). Nicméně v důsledku akceptace takového výkladu by bylo nutné podle § 1 odst. 3 z. ř. s. a § 90 o. s. ř. dovozovat, že účastníky řízení o jmenování jednatele jsou „žalobce a žalovaný“. Takové (ryze formální) vymezení účastníků řízení je však v poměrech řízení upravených zákonem o zvláštních řízeních soudních zásadně nepřijatelné, neboť nereflektuje specifickou povahu účastenství v tzv. nesporném řízení, v němž strany zásadně nevystupují v kontradiktorním postavení.

26. Nejvyšší soud proto (shodně s odbornou literaturou) dovozuje, že vztah obou odstavců ustanovení § 6 z. ř. s. je nutné považovat za vztah obecné (§ 6 odst. 1 z. ř. s.) a zvláštní (§ 6 odst. 2 z. ř. s.) úpravy, již se účastenství poměruje bez ohledu na

to, zda tato řízení lze zahájit toliko na návrh či i bez návrhu. Stanoví-li zákon okruh účastníků řízení výslovně, určí se okruh účastníků v souladu s § 6 odst. 2 z. ř. s. podle takového výslovného pravidla (a to i v případě, že tato řízení lze zahájit i bez návrhu). Definice obsažená v § 6 odst. 1 z. ř. s. se uplatní tehdy, chybí-li výslovná úprava, a to bez ohledu na to, zda lze dané řízení zahájit i bez návrhu nebo jenom na návrh (srov. Lavický, P. § 6 in LAVICKÝ, P. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 31).

27. I v řízení o jmenování jednatele společnosti s ručením omezeným podle § 198 odst. 3 z. o. k. se proto určí okruh účastníků podle § 6 odst. 1 z. ř. s.

28. Při řešení otázky, zda je společnost, jejíž jednatele má soud jmenovat v řízení podle § 198 odst. 3 z. o. k., osobou, o jejichž právech nebo povinnostech má být v takovém řízení jednáno, je podle přesvědčení Nejvyššího soudu nutné vycházet z toho, že jmenováním jednatele dochází k zásahu veřejné moci (soudu) do vnitřních poměrů společnosti (k tomu v poměrech zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a ve vztahu ke jmenování chybějících členů představenstva a dozorčí rady akciové společnosti srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4235/2013, uveřejněné pod č. 10/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

29. Tento (zákonem předvídaný) zásah soudu do vnitřních poměrů společnosti má bezprostřední vliv na právní vztahy „uvnitř“ společnosti. Osoba, kterou soud do funkce jednatele jmenuje, vstupuje do právního vztahu se společností, v níž bude působit jako člen jejího statutárního orgánu.

30. Proto je obdobně jako v řízení o vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce podle § 63 a násl. z. o. k. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016) nepochybné, že společnost, jejíž jednatele má jmenovat soud v řízení vedeném podle § 198 odst. 3 z. o. k., je osobou, o jejichž právech nebo povinnostech se v takovém řízení jedná (ve smyslu § 6 odst. 1 z. ř. s.), a je tak (vždy) účastníkem řízení.

31. Pro tento závěr je přitom zcela bez významu, zda tu je osoba oprávněná za společnost v řízení jednat (nebo ji v řízení zastupovat). To vyplývá ze skutečnosti, že pro posouzení, zda společnost je účastníkem řízení, v němž jí má být jmenován jednatel podle § 198 odst. 3 z. o. k., je rozhodné pouze to, zda se v tomto řízení jedná o jejich právech nebo povinnostech.

32. Skutečnost, že tu není osoba oprávněná za společnost jednat nebo že je sporné, kdo je osobou oprávněnou za ni jednat, je nanejvýš důvodem, pro nějž má být společnosti jmenován procesní opatrovník podle § 29 odst. 2 o. s. ř. (je-li tu nebezpečí z prodlení); to platí i pro řízení upravená zákonem o zvláštních řízeních soudních (§ 1 odst. 2 z. ř. s.).

33. Ve světle výše uvedeného lze uzavřít, že společnost EPM je účastníkem řízení v projednávané věci (bez ohledu na to, zda existuje osoba oprávněná za ni jednat).

34. Pro úplnost má Nejvyšší soud za potřebné doplnit, že společník bez dalšího (jen proto, že je společníkem) účastníkem řízení o jmenování jednatele společnosti s ručením omezeným není (jeho práva a povinnosti řízením dotčeny nejsou).

35. Nicméně, jak Nejvyšší soud dovodil již v usnesení ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009, je-li řízení o jmenování člena představenstva akciové společnosti soudem podle ustanovení § 194 odst. 2 obch. zák. zahájeno návrhem prvního navrhovatele, je nutno další návrh na jmenování člena představenstva soudem, podaný osobou odlišnou od původního navrhovatele ohledně téže společnosti a téhož skutkového stavu před pravomocným skončením řízení o původním návrhu, považovat za přistoupení do řízení zahájeného tímto původním návrhem. Byť byl přijat v poměrech akciové společnosti v režimu obchodního zákoníku, tento závěr se obdobně uplatní i v poměrech společnosti s ručením omezeným v režimu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014.

36. Společník se tudíž řízení může účastnit v pozici (dalšího) navrhovatele.

37. Na tomto místě je třeba dodat, že v projednávané věci společnosti NP účastníkem řízení je, neboť byla soudem prvního stupně do řízení přibrána (pročež byl dán důvod zabývat se i jejím dovoláním).

38. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud v řízení neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.

39. Protože bylo dovolání zamítnuto, Nejvyšší soud nerozhodoval o návrhu na odklad právní moci napadeného rozhodnutí, jenž sdílí osud dovolání (srov. obdobně důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1785/17).

40. K absenci výroku o nákladech dovolacího řízení viz důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. 20 Cdo 970/2001, uveřejněného pod č. 48/2003 Sb. rozh. obč.

Č. 95

Č. 95

Popření otcovství

§ 792 o. z., § 425 odst. 1 z. ř. s., § 425 odst. 2 z. ř. s.

Prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství podle ustanovení § 792 o. z. představuje výjimečný postup, kterým je zasahováno do stabilních poměrů dítěte, které jsou chráněny prekluzivní lhůtou k popření otcovství a jejichž ochrana je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů dítěte, právního otce a případně i biologického otce. Tento postup slouží výhradně k umožnění nápravy poměrů v případech, kdy stávající stav působí takové následky, které se přičítí základním hodnotám společnosti do té míry, že jeho zachování je společensky zcela nepřijatelné, a které proto odůvodňují zásah do stabilních poměrů dítěte.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1012/2016, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.1012.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání otce proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. srpna 2015, sp. zn. 29 Co 90/2015.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Otec se návrhem ze dne 1. 4. 2014 současně domáhal popření otcovství založeného souhlasným prohlášením rodičů k nezletilé XY a prominutí zmeškání popěrné lhůty.

2. Okresní soud v Berouně usnesením ze dne 8. 12. 2014, č. j. 23 Nc 214/2014-79, návrh na prominutí zmeškání lhůty k podání návrhu na popření otcovství zamítl. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nejsou dány podmínky předpokládané ustanovením § 792 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tedy že prominutí zmeškání popěrné lhůty nevyžaduje zájem dítěte a veřejný pořádek. Soud prvního stupně uvedl, že zájem dítěte na prominutí zmeškání lhůty lze shledat pouze v případě, kdy by změna v určení otcovství přinesla zásadní zlepšení poměrů nezletilého dítěte. Nic však nenasvědčuje tomu, že by v projednávaném případě takové změny v důsledku popření otcovství nastaly. Neztotožnil se s argumentací otce, že v zájmu dítěte je vždy znát svého biologického otce. Popřením otcovství by nezletilá svého biologického otce nepoznala, což ani není primárním cílem řízení. Soud prvního stupně dále

dospěl k závěru, že pokud jde o podmínku veřejného pořádku, musí jít o určité objektivní důvody obecné povahy. Navrhovatel argumentoval především tím, že není v souladu s veřejným pořádkem, aby hradil výživné na nezletilou, přestože zjevně není jejím biologickým otcem. Okresní soud považoval tyto námitky za ryze subjektivní ekonomické zájmy otce, které svou podstatou nedosahují požadavku na objektivitu a obecnost překážek veřejného pořádku a jako takové tedy nemohou být důvodem prominutí popěrné lhůty.

3. Krajský soud v Praze svým usnesením ze dne 5. 8. 2015, č. j. 29 Co 90/2015-155, usnesení soudu prvního stupně potvrdil, přičemž konstatoval, že jeho závěry plně sdílí a s výrokem rozhodnutí, jakožto i s jeho odůvodněním se plně ztotožňuje. Odvolací soud se nadto musel vypořádat s připojenou námitkou podjatosti samosoudce JUDr. T. Š. Neshledal existenci okolností, které by pochybnosti o nepodjatosti soudce zakládaly, a konstatoval proto, že soudce z projednávání věci vyloučen není.

II. Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal otec (dále jen „dovolatel“) řádné a včasné dovolání, jehož přípustnost spatřuje v ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

5. Dovolatel ve svém dovolání namítá nesprávné posouzení podmínek pro prominutí popěrné lhůty soudem prvního stupně i soudem odvolacím. Naplnění podmínky zájmu dítěte i veřejného pořádku spatřuje především v nesouladu mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím. Dále poukazuje na zásah do práva na rodinný život, které chápe jako právo na to, aby jeho rodina byla tvořena jeho biologickými dětmi, resp. rodina nezletilého dítěte jeho biologickými rodiči. Nadto shledává nesprávným postup okresního soudu, který neprovedl důkaz výsledkem údajného biologického otce a ani neučinil jiné kroky, které by k označení biologického otce vedly. Navrhovatel má za to, že podmínky pro prominutí popěrné lhůty jsou dány. Dovolatel v neposlední řadě též napadá právní závěr, že zde nejsou dány okolnosti, které by svědčily pro podjatost soudce JUDr. T. Š.

6. Jelikož napadené rozhodnutí bylo vydáno dne 5. 8. 2015 a řízení bylo zahájeno dne 1. 4. 2014, Nejvyšší soud jako soud dovolací dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.).

7. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

III. Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou přípustnosti a důvodnosti dovolání.

9. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

10. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

11. V projednávané věci je rozhodná právní otázka, za jakých okolností veřejný pořádek vyžaduje, aby bylo prominuto zmeškání lhůty k popření otcovství, která dosud nebyla v judikatuře odvolacího soudu řešena. Dovolání je proto přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

12. Podle ustanovení § 792 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též „o. z.“ nebo „občanský zákoník“), je-li návrh na popření otcovství podán po uplynutí popěrné lhůty, může soud rozhodnout, že zmeškání lhůty promijí, pokud to vyžadují zájem dítěte a veřejný pořádek.

Podle ustanovení § 425 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“) byl-li návrh na popření otcovství podán po uplynutí popěrné lhůty, soud může do 4 měsíců od podání návrhu zmeškání lhůty prominout, vyžaduje-li to zájem dítěte a veřejný pořádek. K rozhodnutí nařídí soud jednání, je-li to třeba.

Podle ustanovení § 425 odst. 2 z. ř. s. po právní moci rozhodnutí o návrhu na prominutí zmeškání lhůty nařídí soud jednání. Rozhoduje-li o zamítnutí návrhu z důvodu podání po uplynutí popěrné lhůty, není třeba jednání nařizovat.

13. Právní úprava popírání otcovství po uplynutí popěrné lhůty, účinná od 1. 1. 2014, je výsledkem vývoje, který právní řád v této oblasti zaznamenal počínaje nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09 (N 139/58 SbNU 141), vyhlášeným ve Sbírce zákonů dne 20. 8. 2010 pod č. 244/2010 Sb., který s účinností k 31. 12. 2011 zrušil ustanovení § 57 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, podle něhož manžel mohl do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl, že se jeho manželce narodilo dítě, popřít u soudu, že je jeho otcem. Důvodem zrušení ustanovení § 57 odst. 1 zákona o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2011, nebylo samotné stanovení určité lhůty pro podání návrhu na popření otcovství, nýbrž vymezení této lhůty a podmínek jejího běhu, které vyváženým způsobem nerespektovalo všechna dotčená práva a chráněné zájmy (bod 48)

s přihlédnutím k tomu, že za prostředek směřující k ochraně základního práva právního otce Ústavní soud nepovažoval popěrnou žalobu, kterou (po uplynutí lhůty stanovené v ustanovení § 57 odst. 1 zákona o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2011) mohl podat nejvyšší státní zástupce podle ustanovení § 62 zákona o rodině (srov. bod 40). Ústavní soud z hlediska úvah de lege ferenda vyjádřil názor, že při konstruování přípustnosti návrhu na popření otcovství po uplynutí popěrné lhůty bude nutno přihlédnout zejména k tomu, zda se právní otec dítěte mohl dozvědět o skutečnostech, které by jeho otcovství zpochybňovaly, zda i se znalostí těchto skutečností podnikl právní kroky k popření svého otcovství a zda popření jeho otcovství nebrání – v konkrétním případě, nikoliv paušálně – jiné chráněné zájmy, zejména zájem dítěte, jemuž čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte přiznává privilegované – nikoliv však absolutní – postavení. Zákonodárce by tedy měl při stanovení nové lhůty dopadající i na ostatní domněnky otcovství a ostatní oprávněné subjekty přihlédnout k zájmům všech dotčených účastníků řízení se zvláštním důrazem na zájem dítěte a stabilitu ustálených rodinných vztahů a potřebu rodinného zázemí pro výchovu dítěte. Pokud zákonodárce upraví možnost prolomení i nově stanovené přiměřeně delší lhůty ve zcela zvláštních a odůvodněných případech, které dosavadní úprava svěčuje výlučně do diskreční pravomoci nejvyššího státního zástupce, musí současně zřetelně stanovit nejen podmínky pro takové prolomení lhůty, ale i zřetelné meze v zájmu ochrany práv dítěte i matky (bod 51). Zákonem č. 84/2012 Sb., účinným ode dne 20. 3. 2012, zákonodárce změnil nejen znění ustanovení § 57 odst. 1 zákona o rodině, ale rovněž znění ustanovení § 62 zákona o rodině, a to za účelem větší aktivace a snížení diskrece Nejvyššího státního zastupitelství při „prolamování“ popěrné lhůty. Nová právní úprava popírání otcovství, obsažená v ustanoveních § 785 až § 793 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vychází z předchozí právní úpravy, nicméně v podobě ustanovení § 792 o. z. opouští ingerence státního zástupce do paternitních sporů (srov. nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2017 sp. zn. I. ÚS 475/17, bod 15 a 17), aniž by současně – oproti zahraničním úpravám – přiznávala aktivní věcnou legitimaci k popření otcovství samotnému dítěti.

14. K vývoji právní úpravy popření otcovství po uplynutí popěrné lhůty se Ústavní soud vyjádřil rovněž v usnesení ze dne 3. 5. 2017 sp. zn. I. ÚS 475/17, kde v bodu 27. uvedl, že mechanické přebírání abstraktních úvah z judikátů Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) či Ústavního soudu bez zohlednění konkrétních okolností každého případu je nepřipadné. ESLP několikrát přezkoumával z hlediska Úmluvy případy, ve kterých se manžel matky či osoba stanovená na základě některé z právních domněnek otcovství domáhala popření otcovství z důvodu rozporu právního postavení se skutečným stavem zjištěným na základě biologického důkazu (testu DNA), přičemž lhůty k popření otcovství stanovené právní úpravou již marně uplynuly. Ve své judikatuře však

neformuloval právo na určení biologického otcovství absolutně, ale realizoval test na poli článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života), jehož obsahem je srovnání zájmu stěžovatele s konkrétními okolnostmi obecného zájmu či zájmu dítěte. Posouzení nejlepšího zájmu dítěte je podle ESLP klíčové, neboť zájem dítěte může převážet nad zájmem rodičů. V jeho judikatuře je s ohledem na zájem dítěte rozlišována situace, kdy stěžovatel s jistotou věděl nebo měl důvody se domnívat, že nebyl otcem dítěte od prvního dne jeho života, ale z důvodů nesouvisejících se zákonem nepodnikl žádné kroky k popření otcovství v zákonné lhůtě (viz např. rozsudek ESLP ve věci R. proti Dánsku ze dne 28. 11., 1984 č. 8777/79, rozhodnutí ESLP ve věci Y. proti Rakousku ze dne 19. 10. 1999, č. 34308/96, rozhodnutí ESLP ve věci K. proti České republice ze dne 8. 1. 2007, č. 39277/06). V těchto případech ESLP přiznává větší váhu zájmu dítěte, ospravedlnitelnému snahou zajistit právní jistotu, než zájmu stěžovatele na popření otcovství. Naopak případ, ve kterém stěžovatel neměl možnost zjistit v popěrné lhůtě jednoho roku, že není otcem dítěte, což mu zabránilo popřít otcovství, byl důvodem ke konstatování porušení čl. 8 Úmluvy (viz rozsudek ESLP ve věci S. proti Rusku ze dne 24. 11. 2005, č. 74826/01). V jiné věci, ve které stěžovatel neměl podle relevantního národního práva žádnou možnost napadnout soudní určení jeho otcovství z doby, kdy ještě nebyly dostupné odpovídající lékařské metody umožňující zjištění otcovství s téměř 100% jistotou, jeho vztahy s jeho – tehdy čtyřicetiletou dcerou neměly žádnou sociální základnu a ani dcera netrvala na zachování statusového poměru se stěžovatelem, ESLP konstatoval, že obecný zájem na ochraně práv stěžovatelovy putativní dcery v této fázi již dosti ztratil na významu v porovnání s tím, když byla dítětem, a spravedlivá rovnováha mezi zájmy stěžovatele a zájmy společnosti nebyla dodržena (viz rozsudek ESLP ve věci P. proti Slovensku ze dne 10. 10. 2006, č. 10699/05). V jiné věci, ve které řešil práva biologického otce versus práva právního otce, ESLP konstatoval, že rozhodnutí národního soudu o zamítnutí žaloby stěžovatele na zákonné určení otcovství sledovalo nejlepší zájem rodiny tvořené matkou, právním otcem a dítětem; dát stávajícímu rodinnému vztahu mezi dítětem a jeho právním otcem přednost před vztahem s jeho biologickým otcem spadá do posuzovací volnosti členského státu, a k porušení Úmluvy tedy nedošlo (viz rozsudek ESLP ve věci A. proti Německu ze dne 22. 3. 2012, č. 45071/09).

15. Z podaného vývoje úpravy popírání otcovství po uplynutí popěrné lhůty po 1. 1. 2014 se podává, že ustanovení § 792 o. z. nahrazuje dosavadní ustanovení § 62 zákona o rodině, svěřující úvahu o prolomení popěrné lhůty do diskrece nejvyššího státního zástupce a nově ji svěřuje soudům, přičemž prolomení popěrné lhůty je právně dovolené jen vyžaduje-li to zájem dítěte a veřejný pořádek. Gramatickému a logickému výkladu zákona neodpovídající a proto nepřesná je úvaha Ústavního soudu vyjádřená jako obiter dictum v nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 2964/12 (bod 29 a 36), že ustanovení § 792

o. z. umožňuje prominout zmeškání popěrné lhůty, jestliže to vyžaduje zájem dítěte nebo veřejný pořádek, resp. že ustanovení § 792 o. z. umožňuje prominout zmeškání popěrné lhůty nejen z důvodu, že to vyžaduje zájem dítěte, nýbrž též tehdy, vyžaduje-li to veřejný zájem. Zákodárce totiž v ustanovení § 792 o. z. užil spojení „a“ vyjadřující kumulaci podmínek a nikoliv spojku „nebo“, kterou občanský zákoník užívá (bez čárky) výhradně ve slučovacím významu, zatímco s vylučovacím významem se používá výraz „anebo“ (s čárkou), případně „nebo“ (s čárkou). Při formulaci „A nebo B“ bude skutková podstata normy naplněna, ať již nastane jedna či druhá možnost či nastanou-li obě zároveň, zatímco při formulaci „A, nebo B“ se počítá s tím, že může nastat právě jen jedna, anebo právě jen druhá varianta (důvodová zpráva k občanskému zákoníku, bod 7., Obecné části, 1.A). Naproti tomu užití spojky „a“ nepřipouští možnost splnění i jen jedné z podmínek. Obě podmínky jsou tedy formulovány kumulativně, což znamená, že otcovství založené první nebo druhou domněnkou lze úspěšně popřít jen, jsou-li současně splněny obě podmínky.

16. A contrario otcovství po uplynutí popěrné lhůty nelze úspěšně popřít, jestliže by popření otcovství vyžadoval veřejný pořádek, ale nebylo by v zájmu dítěte; jestliže by popření bylo v zájmu dítěte, ale přičilo by se to veřejnému pořádku, anebo jestliže by popření nevyžadoval veřejný pořádek, ani by nebylo v zájmu dítěte. Je proto úlohou obecných soudů, aby v každém jednotlivém případě pečlivě zjišťovaly jak okolnosti svědčící pro zachování daného právního stavu, tak pro jeho změnu.

17. Zatímco k podmínce nejlepšího zájmu dítěte se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vyjádřil (srov. např. rozsudek ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 298/2010, rozsudek ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 677/2013 aj.) – přičemž závěry dosažené ve vztahu k právní úpravě obsažené v zákoně č. 91/1963 Sb., o rodině, lze aplikovat i ve vztahu k právní úpravě obsažené v o. z. – tak, že v řízení o popření a následném určení otcovství je v nejlepším zájmu dítěte bezpochyby soulad mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím, tedy mezi rodičovstvím založeným biologickými vazbami mezi dítětem a poskytovatelem genetického materiálu (biologické rodičovství), rodičovstvím, kde rodič vykonává péči o nezletilé dítě zahrnující zejména péči o jeho zdraví a o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj (sociální rodič), a rodičovstvím založeném na právních domněnkách, kdy rodičem je ten, koho zákon za rodiče dítěte považuje (právní rodičovství); není-li tento soulad dobře možný, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu uvážit, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje, pak obsahem pojmu veřejný pořádek se dovolací soud dosud zabýval toliko pouze ve vztahu k právu mezinárodnímu soukromému (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2335/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3200/2013 aj.) a právu veřejnému (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2015,

sp. zn. 30 Cdo 3054/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1314/2013 aj.), nikoliv však právu soukromému.

18. V kontextu práva soukromého je třeba vykládat pojem veřejného pořádku samostatně, a nelze se tak proto zcela bez výhrad opírat o výklad provedený např. v rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2011, č. j. 3 As 4/2010-6, kde bylo vyloženo, že při pojmu „veřejný pořádek“, resp. „závažné narušení veřejného pořádku“ je potřeba přihlížet ke specifickým okolnostem vzniku, původu a účelu ustanovení, stejně jako je třeba pak dané ustanovení přiměřeným způsobem vyložit rovněž ve vztahu k individuálním okolnostem jednotlivých případů, nebo v rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, který stanovil obecný test použití výhrady veřejného pořádku, který „předpokládá kromě společenského nepořádku, který představují všechna porušení práva, existenci skutečného, aktuálního a dostatečně závažného ohrožení některého ze základních zájmů společnosti“; tedy, (1) nestačí pouhé porušení práva, ale (2) musí existovat skutečná a dostatečně závažná hrozba (3) dotýkající se základního zájmu společnosti (srov. bod 35 rozsudku ze dne 27. 10. 1977, B., 30/77, R., s. 1999, bod 21 rozsudku ve věci C., bod 66 rozsudku ve věci O. a O., bod 46 rozsudku ve věci Komise proti Španělsku, bod 43 rozsudku ze dne 7. 6. 2007, Komise proti Nizozemí, C-50/06, Sb. rozh., s. I-4383, bod 23 rozsudku ve věci J.).

19. Avšak i v rámci jednotného soukromoprávního předpisu bude třeba přikročit k specifickému výkladu veřejného pořádku u jednotlivých soukromoprávních institutů, neboť občanský zákoník ani důvodová zpráva k němu jednotnou definici nenabízí. Namísto toho pojem „veřejného pořádku“ užívá zejména v kontextu rozlišení jeho kogentních a dispozitivních ustanovení (§ 1 odst. 2 o. z.), v rámci zrušení právnické osoby vyvíjející nezákonnou činnost [§ 172 odst. 1 písm. a) o. z.], při rozhodování o neplatnosti právního jednání soudem (§ 588 o. z.) či v rámci určení splnění podmínek pro prominutí popěrné lhůty pro podání návrhu na popření otcovství, kterou může soud prominout, pokud to vyžadují zájem dítěte a veřejný pořádek (§ 792 o. z.).

20. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku v obecné rovině veřejný pořádek v poměrech soukromého práva chápe jako jednu z podstatných náležitostí demokratického právního státu ve smyslu čl. 9 odst. 2 Ústavy (srov. důvodovou zprávu k o. z.). Jde o soubor pravidel, na nichž je třeba bezvýhradně trvat, na rozdíl od dobrých mravů však mají původ v samotném právním řádu a nikoliv v etice. Jde o základní hodnotové a řídicí principy, bez nichž nemůže demokratická společnost fungovat a které jsou základem budování právního státu. Veřejný pořádek – jako kritérium omezující autonomii vůle – se osnova nepokouší blíže definovat, neboť to v právní normě není možné, stejně jako není možné právní normou definovat dobré mravy. Orientačně lze vyjít z pojetí, že veřejný pořádek prostupuje celé právo a zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti.

21. V obecné rovině tak lze pod pojmem veřejného pořádku chápat např. zájem na stabilitě státu, zájem na potírání kriminality, ale též ochranu právního postavení třetích osob. V rozporu s veřejným pořádkem bude tedy taková situace, která se v daném čase bude jevit jako zcela společensky nepřijatelná. Jde tedy o pojem neurčitý, jehož konkrétní význam je v čase proměnlivý (obdobně srov. též studii francouzského Kasačního soudu k pojmu veřejný pořádek – Rapport sur l'ordre public. Cour de cassation, 2013. Dostupné z: https://www.courdecassation.fr/IMG/pdf/cour_de_cassation_rapport_2013.pdf).

22. K vyjasnění pojmu veřejného pořádku nepřispívá ani komentářová literatura, která se obecně shoduje na tom, že na jednotném uchopení veřejného pořádku se neshodne. Obsah pojmu veřejného pořádku považuje za velmi mlhavý, neboť konec konců záleží na tom, co ještě tvoří právní základy společenského řádu, a co již nikoliv, tj. které pravidlo je základní sociální normou, a které jí už není. Výstižně proto Dvořák B. (Rozpor právního jednání se zákonem. Bulletin advokacie, 2011, č. 3, s. 33) poznamenává, že navzdory výskytu pojmu veřejného pořádku ve francouzském, švýcarském, quebeckém a nizozemském občanském právu málokdo zřejmě ví, co tento pojem znamená, což dokládá přehledem různých koncepcí a názorů na vymezení tohoto pojmu a jeho funkci (LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014).

23. Specificky k pojmu veřejného pořádku o popírání otcovství podle ustanovení § 792 o. z. Hrušáková M. uvádí, že je možné jej definovat jako opak alespoň hrozby veřejné poruchy způsobilé ohrozit kohokoli na jeho právech nebo ohrozit obecné blaho. Veřejný pořádek je odrazem požadavku stability ve statusových poměrech, která ovšem nesmí být samoučelná. Lze říci, že veřejný pořádek vyžaduje, aby právní (matrikový) stav odpovídal biologické (genetické) – a nepochybně také sociální – realitě. Matriční zápis nesmí mást. Nemá-li matriční zápis oporu v biologickém (genetickém) a sociálním rodičovství, nelze trvat na jeho stabilitě, neboť tento stav nemusí nikomu, notabene dítěti, přinášet žádný užitek. Autorka dále favorizuje zájem dítěte, jako druhou z kumulativních podmínek vyjmenovaných v ustanovení § 792 o. z., když uvádí, že došlo-li by ke zdánlivé kolizi obou kumulativních podmínek v konkrétní věci, nezbude než posoudit význam a účel obou chráněných zájmů a přiklonit se k zájmu dítěte, o které v těchto věcech jde především. Zájemem dítěte tak není a nemůže být stabilita ve statusových poměrech tzv. za každou cenu, ale sladění právního (matrikového) rodičovství s rodičovstvím biologickým (genetickým) a sociálním. Nicméně uvedené okolnosti nelze hodnotit izolovaně, nýbrž v jejich vzájemné souvislosti a s přihlédnutím k dalším konkurujícím si zájmům a hodnotám, zejména skutečnostem, které vyšly v průběhu řízení najevo, tak, aby z hodnocení vyplynul nezvratný závěr o existenci či neexistenci zájmu dítěte na novém uspořádání rodinných poměrů. Sociální dimenze rodičovství nemající oporu

v biologickém (genetickém) stavu nesmí být bagatelizována, ale ani favorizována (HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 588–593).

24. Jde-li o zahraniční přístup k pojmu veřejného pořádku v oblasti soukromého práva obecně a práva rodinného zvláště, je ze srovnávací analýzy vypracované oddělením analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu (7/2017) zřejmé, že ve značné části zkoumaných států (viz níže) v rámci vnitrostátní soukromoprávní úpravy absentuje koncept veřejného pořádku. Převládá buď odkaz na korektiv dobrých mravů, nebo použití základních principů, jako jsou veřejný zájem a v oblasti rodinného práva nejlepší zájem dítěte. Pokud dochází v soukromém právu k využití pojmu veřejného pořádku, děje se tak roztržštěným způsobem se současnou absencí zákonné definice tohoto pojmu. Lze konstatovat, že veřejný pořádek se v civilní oblasti ve zkoumaných zemích vyskytuje především v podobě výhrady v mezinárodním právu soukromém.

25. Německá doktrína nabízí sumarizující a systematizující náhled na postavení pojmu veřejného pořádku způsobem, který u pojmu veřejný pořádek rozlišuje mezi jeho negativní, nebo pozitivní povahou. Ve své negativní podobě se projevuje jako výhrada veřejného pořádku v rámci mezinárodního práva soukromého buď jako kolizněprávní výhrada, nebo jako výhrada při uznání cizích rozhodnutí. V obou případech je cílem zamezit pronikání právních ustanovení nebo zamezit uznání cizích rozhodnutí, která nejsou kompatibilní s vnitrostátním veřejným pořádkem. Na straně druhé představuje veřejný pořádek v pozitivní podobě buď důvod k legitimizaci zásahu, či omezení práva (tzv. Rechtfertigungsgrund) jak na úrovni unijního práva, tak na úrovni vnitrostátního veřejného (ústavního) práva, nebo představuje samostatný objekt ochrany, zejména v oblasti policejního práva. Dle německé nauky se pojem veřejného pořádku sice explicitně nevyskytuje v ustanoveních občanského zákoníku, uplatní se nicméně v podobě korektivu dobrých mravů dle § 138 německého občanského zákoníku [Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)], kde následek rozporu s dobrými mravy představuje právě neplatnost právního jednání. Smyslem předmětného ustanovení je přitom zamezení zneužití autonomie vůle a zajištění jakéhosi etického minima (FREY, M., PFEIFER, L. Der ordre public – die öffentliche Ordnung: derselbe Begriff, verschiedene Funktionen – ein Rechtsprinzip. EuR. Heft 6. 2015, s. 725–733). Dle německého práva zahrnuje okruh subjektů oprávněných k popírání otcovství otce, který byl v době narození dítěte manželem matky, nebo své otcovství uznal či v případě narození dítěte do třetího dne od smrti manžela, dále muže, který místopřísežně prohlásí, že v době početí dítěte žil s matkou. Oprávněním k popírání otcovství disponuje také matka, dítě, resp. do vydání rozhodnutí Spolkového ústavního soudu – i příslušný úřad. Popěrná lhůta činí dva roky, přičemž běžet počíná v okamžiku, kdy se oprávněná osoba dozvěděla

o okolnostech zakládajících podezření o otcovství. Pouze v případě dítěte poskytuje zákon možnost tuto lhůtu prodloužit. Dítěti tak znovu počne běžet dvouletá lhůta od okamžiku, kdy se dozví o okolnostech, které pro něj činí následky spojené s otcovstvím nepřijatelným [srov. § 1600b občanského zákoníku, Úřední popírání otcovství mělo sloužit k zamezení zneužívajícího uznání otcovství za účelem získání německého státního občanství dítěte a s tím spojených sociálních dávek (BAMBERGER, H. G., ROTH, H. Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 2. München: C. H. Beck, 2012, s. 669)]. Úpravu úředního popírání otcovství nicméně shledal Spolkový ústavní soud jako odporující absolutnímu zákazu odnětí státního občanství zakotveném v čl. 16 Základního zákona, jelikož ztráta občanství je dotčenou osobou – dítětem neovlivnitelná. Spolkový ústavní soud v předmětném nálezu kromě konstatování protiústavnosti úředního popírání otcovství artikuloval také svůj postoj k ústavněprávní povaze nebiologického rodičovství. O rodičovství v ústavněprávním smyslu se tak jedná v případě otcovství vzniknuvšího uznáním i tehdy, pokud muž není ani biologickým otcem a ani nezaložil sociálně-rodinné vztahy s dítětem (Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 1 BvL 6/10).

26. Ani rakouský Obecný občanský zákoník [Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)] v části upravující rodinné právo pojem veřejného pořádku nepoužívá. Lhůta pro popírání otcovství je v rakouském právu dvouletá, přičemž začátek lhůty se shoduje s okamžikem, kdy se muž dozvěděl o skutečnostech, které zakládají důvodnou pochybnost o jeho otcovství. Tato lhůta přitom končí nejpozději 30 let po narození dítěte, a to pro všechny osoby vyjma dítěte. Dítě může totiž popírat otcovství kdykoliv (§ 153 ABGB).

27. Švýcarská úprava poskytuje manželovi jednoletou lhůtu k popření otcovství, jejíž běh začíná u okamžiku, kdy se manžel dozvěděl o narození dítěte a o skutečnosti, že není otcem nebo že matka dítěte žila v době početí v domácnosti s jiným mužem. Lhůta však končí nejpozději pátým rokem po narození dítěte. Dítě může popírat otcovství nejpozději rok po dovršení zletilosti. Popření otcovství po uplynutí lhůty je sice ve Švýcarsku možné, ale pouze pokud je toto zpoždění způsobeno vážnými důvody. Zákon ale samotnou existenci těchto důvodů neváže na pojem veřejného pořádku.

28. Belgická úprava otevírá možnost popírat otcovství manželovi, matce, dítěti a domnělému biologickému otci, každý oprávněný subjekt má přitom k dispozici jinou popěrnou lhůtu. Manžel může popírat otcovství do jednoho roku od okamžiku, kdy se dozvěděl, že není otcem, matka má k dispozici také jednoletou lhůtu počínající narozením dítěte. Biologický otec může podat návrh na popření otcovství do jednoho roku od okamžiku, kde se dozvěděl o svém otcovství. Dítě může podle ustanovení § 318 odst. 2 belgického občanského zákoníku podat návrh nejdříve po dovršení 12. roku, nejpozději však při dovršení 22. roku. Předmětná úprava vyvolala před belgickým ústavním soudem rozsáhlou debatu a ve vztahu

k dvojímu omezení dítěte podat návrh na popření otcovství shledal Ústavní soud zásah do čl. 22 Ústavy garantujícího respektování soukromého a rodinného života. Právní jednání směřující k určení původu, tudíž univerzální právo znát svůj původ, má totiž v zásadě převážet nad rodinným klidem (family peace) a právní jistotou rodinných svazků. Předmětné ustanovení tak nepřiměřeně zasahuje do práv dítěte k respektování soukromého a rodinného života (rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 18/2016).

29. Italská judikatura – obdobně jako německá – odkazuje na veřejný pořádek s ohledem na vyloučení jednání z dispozice jednotlivce. Italská úprava umožňuje podat návrh na popření otcovství matce, a to v šestiměsíční lhůtě od narození dítěte, manželovi matky, který má k dispozici jednoletou lhůtu, která běží buď od okamžiku narození dítěte, nebo od okamžiku, kdy zjistil okolnosti zpochybňující jeho otcovství. Tato lhůta nicméně uplyne nejpозději pět let po narození. Pouze dítě není omezeno lhůtou pro podání návrhu na určení otcovství, může tak ale učinit nejprve po dosažení zletilosti. Italské právo neumožňuje prominutí lhůt s odkazem na veřejný pořádek. S jednoletou lhůtou k popření otcovství se lze setkat i ve španělské úpravě, přičemž samotná lhůta počne běžet zápisem do matriky nebo okamžikem, kdy se manžel dozví, že není otcem dítěte. S prodloužením této lhůty nicméně zákon nepočítá. Pojem veřejného pořádku se v obdobných případech neaplikuje. V rámci rodinného práva se totiž tento výraz spojuje buď s nemožností dosažení dohody ohledně občanského stavu, či se váže na jiné zásady, jakými jsou třeba nejlepší zájem dítěte. Zákonná definice těchto konceptů nicméně není k dispozici.

30. Návrh na popření otcovství může dle estonského právního řádu podat muž, jehož otcovství vzniklo na základě manželství s matkou dítěte, resp. muž, který uznal otcovství, matka a samotné dítě. Do jednoho roku od narození dítěte je oprávněn k podání návrhu na popření otcovství i muž, který podá návrh na určení otcovství namísto muže, který je manželem matky či své otcovství uznal. Po uplynutí jednoleté lhůty je pro muže usilujícího o určení jeho otcovství stále otevřena cesta k popírání otcovství muže, který je veden v matrice jako otec dítěte, nicméně za takových okolností je již nutný souhlas matky a otce vedeného v matrice. Chybí-li takový souhlas, soud může pořád udělit povolení muži usilujícímu o určení jeho otcovství, a to při zohlednění zájmů dítěte a existenci dobrého důvodu. Pokud to vyžaduje nejlepší zájem dítěte, může dokonce podat návrh na popření otcovství jiného muže vzniknuvšího na základě uznání i ministr z příslušného resortu, jsou-li důvodné pochybnosti, že otec vedený v matrice není biologickým otcem dítěte. Popěrná lhůta tak činí rok a běží od okamžiku, kdy se oprávněná osoba dozví o důvodech popření otcovství. Lhůta však nikdy nezačne běžet před narozením dítěte, resp. před zápisem uznání otcovství do matriky. Dítě může podat návrh na popření otcovství i jako dospělý, neučinil-li tak dříve jeho právní zástupce. V takovém případě se shoduje počátek lhůty s okamžikem, kdy

se dítě dozvědělo o skutečnostech zakládajících pochybnost o otcovství, nezačne ale běžet před dovršením dospělosti.

č. 95

31. Podle lotyšského práva jak matka dítěte, tak manžel matky dítěte může napadnout domněnku otcovství do dvou let od okamžiku, kdy se dozvěděl, že není biologickým otcem dítěte. Dítě má taktéž k dispozici dvouletou lhůtu po dovršení zletilosti. Muž, který se považuje za biologického otce dítěte, může do dvou let od narození dítěte podat návrh na popření otcovství, zemřela-li matka během porodu nebo pokud matka a její manžel žili před narozením dítěte více než 306 dnů odděleně. Dítě může do dvou let od okamžiku, kdy se dozvědělo o okolnostech vylučujících otcovství, napadnout uznání otcovství. Občanský zákoník nicméně výslovně stanovuje, že napadení uznání otcovství musí být v souladu s právem dítěte na svou identitu a se stabilním rodinným zázemím (§ 156 lotyšského občanského zákoníku. Dostupné z: www.vvc.goy.ly/export/sites/default/docs/LRTA/Citl/The Civil Law.doc).

Ústavnost dvouleté časové lhůty pro popírání otcovství byla aprobovaná i Ústavním soudem (rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 2008-43-0106).

32. Prominutí dvouleté lhůty je na rozdíl od některých právních úprav dle finských předpisů možné. Nedodržení lhůty k podání návrhu na popření otcovství lze prominout, předloží-li návrhovateli odůvodněnou omluvu nebo prokáže-li existenci velmi vážných důvodů. Opožděný návrh se ovšem automaticky odmítne, není-li podán bezprostředně po odpadnutí překážky. K podání návrhu na popření otcovství jsou oprávněni jak dítě, tak matka, i muž, jehož otcovství je založeno buď na základě manželství s matkou, nebo na základě rozhodnutí místní matriky. Možnost podat návrh na popření otcovství má i muž domnívající se, že je otcem dítěte. K podání po zákonem předepsané lhůtě dochází v praxi především v případech, kdy „otec“ dítěte získal pochybnosti o svém otcovství až po uplynutí této lhůty. Dle literatury nepředstavuje nicméně ani tato skutečnost, dokonce ani zájem dítěte dostatečně vážný důvod k prominutí dvouleté lhůty. Na rozdíl od matky a „otce“ se ovšem u dítěte neuplatní žádné lhůty k podání návrhu na popření otcovství. Dále dochází dle finského rodinného práva k automatickému popření otcovství manžela matky, pokud uznal otcovství jiný muž při současném souhlasu matky, manžela a dítěte staršího 15 let. V takovém případě se rovněž neuplatní časové restrikce (§ 40 zákona o otcovství. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2015/en20150011.pdf>).

33. Polská úprava umožňuje popření otcovství muži, který dříve své otcovství uznal, ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy se dozvěděl, že není otcem dítěte. Musí tak nicméně učinit nejpozději do okamžiku získání zletilosti dítěte. Zmeškání této lhůty má za následek odmítnutí jeho návrhu na popření otcovství. Popěrná lhůta v případě matky činí taktéž šest měsíců, jejíž počátek je totožný s narozením dítěte. Zletilé dítě může také podat návrh na popření otcovství, musí tak ale učinit

nejpozději do dovršení 21. roku života. Ze subjektů oprávněných podat návrh na popření otcovství není vázán žádnou lhůtou pouze státní zástupce, který je činný v zájmu dítěte nebo z důvodu ochrany veřejného zájmu [čl. 63 zákona o rodině a opatrovnictví (KRO)]. Státní zástupce přitom nereprezentuje ani domnělého otce, ani dítě, nýbrž vystupuje nezávisle jakožto ochránce práva, ve snaze předejít situacím nesouladným s právem či se skutečností. Důraz se klade na zájem dítěte, který vyžaduje, aby právní a biologický původ dítěte byl v souladu.

34. Slovenský zákon o rodině umožňuje manželovi popřít otcovství do tří let od okamžiku, kdy se dozvěděl o okolnostech zpochybňujících jeho otcovství, stejně tak může učinit i matka. Bylo-li pravomocně rozhodnuto, že pozdější manžel není otcem dítěte znovu vdané matky, počíná běžet tříletá lhůta na popření otcovství pro dřívějšího manžela dnem, kdy se dozvěděl o pravomocném rozhodnutí. Muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, může otcovství popřít do tří let ode dne určení, pouze pokud je vyloučené, že by mohl být otcem dítěte. Matka má k dispozici taktéž tříletou lhůtu. Vyžaduje-li to zájem dítěte a rodičům uplynula lhůta k popření otcovství, může soud na návrh dítěte rozhodnout o přípustnosti řízení na popření otcovství (§ 86 až § 96 zákona č. 36/2005 Z. z. – zákon o rodině a o změně a doplnění některých zákonů).

35. Maďarská úprava poskytuje matce a dítěti se souhlasem opatrovnického orgánu možnost podat návrh na popření otcovství před tím, než dítě dovrší třetí rok života. Jiné osoby oprávněné k podání návrhu na popření otcovství tak mohou učinit rok od okamžiku, kdy byla založena domněnka otcovství. Zakládá-li se domněnka otcovství na omylu, nebo je výsledkem podvodu či nátlaku, otec může podat návrh do roku od zjištění omylu nebo od ukončení nátlaku. I zletilé dítě může podat návrh, a to do jednoho roku od zletilosti. Nicméně pokud se oprávněná osoba dozví o rozhodné skutečnosti pro popírání otcovství až po začátku dané časové lhůty, má možnost podat návrh až do roku poté, co se o této skutečnosti dozvěděla. Nelze však prodloužit lhůty s odkazem na veřejný pořádek.

36. Explicitní zmínku o veřejném pořádku v souvislosti s popíráním otcovství lze nalézt v nizozemském právu. Dle nizozemských předpisů [§ 1:205 (2) Civil Code Book. Dostupné z: [htW:UWW;.dutchcivillaw.com/civilcodebook01.htm](http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook01.htm)] může státní zastupitelství podat návrh na zrušení uznání otcovství na základě konfliktu s veřejným pořádkem (public order) v případě, kdy muž, který dříve uznal otcovství, není biologickým otcem dítěte. Sekundární literatura (ERP, J. H. M., VLIET, L. P. W. Netherlands Reports to the Seventeenth International Congress of Comparative Law) parafrázuje předmětné ustanovení jako možnost státního zastupitelství podat žádost o zrušení uznání otcovství na základě porušení veřejného pořádku (public policy), pokud uznání neučinil biologický otec. Limitace v podobě veřejného pořádku se objevuje i ve vymezení obsahu předmanželské smlouvy, jejíž ustanovení nesmí porušit dobré mravy, veřejný pořádek a kogentní ustanovení práva. Zatímco v čistě vnitrostátním kontextu se

pojem veřejný pořádek vyskytuje ojediněle, v nizozemském civilním právu se objevuje především v souvislosti s uznáváním cizích rozhodnutí, tedy v oblasti mezinárodního práva soukromého.

č. 95

37. Veřejný pořádek ve smyslu ustanovení § 792 o. z. představuje korektiv autonomie vůle rodičů, který je třeba chápat tak, že by' je občanský zákoník vystaven na široké autonomii vůle osob, které si obecně mohou ujednat práva a povinnosti odchýlně od zákona (srov. § 1 odst. 2 o. z., věta před středníkem), pak v oblasti rodinného práva vtěleného do občanského zákoníku je tato svoboda vůle vyloučena v oblasti, kde je dotčen legitimní zájem třetích osob a především dítěte, jehož zájem musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte). Tato povinnost ovšem nesměřuje jen proti orgánům a institucím uvedeným v čl. 3 Úmluvy, ale i ve vztahu k samotným rodičům (§ 875 odst. 1 o. z.). Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany [§ 3 odst. 2 písm. b) o. z.] a rodiče mají přirozené právo brát se o své štěstí a štěstí své rodiny, ovšem jen způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým, počítaje v to i dítě tvořící součást rodiny (§ 3 odst. 1 o. z.). Dítě není jen pasivním příjemcem dobrodíní poskytovaných mu právními předpisy, ale má být především jejich aktivním nositelem, k čemuž je ovšem třeba zapotřebí pomoci, k níž jsou, nejsou-li tu, nebo nechtějí-li rodiče, povolány orgány vyjmenované v čl. 3 Úmluvy. Tento požadavek je o to silnější v právním prostředí, kde dítě – na rozdíl od výše uvedených jiných právních úprav – nemá aktivní věcnou legitimaci k popření otcovství matrikového otce. Klíčovým právem dítěte v oblasti statusové je právo znát své rodiče, je-li to možné (čl. 7 Úmluvy). Statusové postavení dítěte je dáno jeho příbuzenstvím, přičemž příbuzenství sleduje přirozený stav věcí, tedy kdo je skutečným rodičem dítěte, jako danou a neměnnou hodnotu, která je objektivně zjiitelná na základě vědeckého poznání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2017 sp. zn. 21 Cdo 1369/2015). I když soulad biologického, právního a sociálního otcovství by měl být pravidlem, není tomu tak vždy a pro případ posouzení, která ze složek otcovství převáží, je určující význam v kolizi stojících zájmů dotčených osob, přičemž přední hledisko je přiznáváno zjištěnému zájmu dítěte.

38. Podmínka veřejného pořádku je na rozdíl od podmínky zájmu dítěte podmínkou objektivní. Nelze ji tedy ztotožňovat se subjektivními zájmy kteréhokoliv účastníka řízení o popření otcovství. Situaci odporující veřejnému pořádku je v tomto kontextu nezbytné chápat jako takovou situaci, která odporuje základním hodnotám společnosti, na nichž je nezbytné trvat. Situace odporující veřejnému pořádku je tedy charakterizována takovou okolností, kterou by bylo třeba stejným způsobem hodnotit vždy tehdy, pokud nastane, nehlédě na další konkrétní okolnosti případu (konkrétní situaci rodičů či dítěte). Jinými slovy, prominout zmeškání popěrně lhůty lze pouze tehdy, pokud stávající stav vyvo-

lává takové následky, které jsou v daném čase společensky nepřijatelné, neboť jsou v rozporu se základními hodnotami, na nichž je nezbytné trvat. Lze tedy uvažovat např. o situaci, kdy prohlášení o určení otcovství k dítěti bylo učiněno na základě podvodu či v rozporu se zákonem, kdy jde o rodičovství incestní, které nadto není v souladu s biologickou realitou apod. (shodně je též pojem veřejného pořádku ve vztahu k otázkám určování a popírání otcovství vykládán v právu francouzském, které mělo být podle důvodové zprávy inspiračním zdrojem při vtělení tohoto pojmu do českého občanského zákoníku, k tomu srov. HAUSER, Jean a LEMOULAND, Jean-Jacques. *Ordre public et bonnes moeurs*. Répertoire de droit civil, 2016.).

39. Možnost prominout zmeškání lhůty k popření otcovství je tedy nutno chápat jako výjimečný postup, kterým je zasahováno do stabilních poměrů dítěte, které jsou chráněny prekluzivní lhůtou k popření otcovství a jejichž ochrana je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů dítěte, právního otce a případně i biologického otce (shodně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1863/2014). Tento postup slouží výhradně k umožnění napravení poměrů v případech, kdy stávající stav působí takové následky, které se přičítají základním hodnotám společnosti do té míry, že jeho zachování je společensky zcela nepřijatelné, a které proto odůvodňují zásah do stabilních poměrů dítěte.

40. V poměrech projednávané věci otec argumentoval tím, že se přičítí veřejnému pořádku, aby hradil výživné na nezletilou a měl rodičovskou odpovědnost k nezletilé, která není jeho biologickým dítětem. Matrikový otec byl od narození dcery v roce 2003 přesvědčen, že je i jejím biologickým otcem, k popření otcovství se odhodlal až v souvislosti s návrhem na rozvod, maje za to, že je roky podváděn a popření otcovství považuje za „první úkon směřující k rozvodu“. Vztahy nezletilé k rodičům otec označuje za „vcelku bezkonfliktní“. Matka i kolizní opatrovník návrhu oponovali zejména s poukazem, že nezletilá považuje matrikového otce za „svého otce“, má k němu i k jeho rodičům vytvořeny citové vazby a není v jejím zájmu je narušit či zrušit. Popření otcovství matrikový otec shledává jak v zájmu nezletilé, která má právo znát biologické rodiče, tak i v souladu s veřejným pořádkem, jemuž se přičítí stav, kdy matrikový otec hradí „veškeré náklady spojené s výchovou a výživou takového dítěte“. Taková okolnost je však ryze subjektivním zájmem dovolatele a nelze ji hodnotit jako přičítající se základním hodnotám do té míry, že by takový trvalý stav byl v daném čase společensky nepřijatelný.

41. Jak bylo uvedeno výše, není-li možný soulad biologického, sociálního a právního rodičovství, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu uvážit, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje. Takové hodnocení je však součástí posuzování naplnění podmínky zájmu dítěte a jeho vyvažování se zájmy dalších účastníků, neboť jde o okolnosti ryze subjektivního charakteru. Předmětné

ustanovení však vedle zájmu dítěte vyžaduje dále též naplnění podmínky rozporu s veřejným pořádkem. V projednávané věci ovšem nebyly prokázány takové okolnosti, které by nasvědčovaly tomu, že prominutí zmeškání popěrné lhůty vyžaduje veřejný pořádek, a za těchto okolností bylo tedy namíste návrh otce na prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství již z tohoto důvodu zamítnout.

č. 95

42. S ohledem na skutečnost, že usnesení odvolacího soudu je co do posouzení ve věci samé správné, nezabýval se dovolací soud pro bezpředmětnost návrhem otce na vyslovení podjatosti soudce Okresního soudu v Berouně JUDr. T. Š., neboť sám dovolatel uvedl, že se jedná o návrh pro případ, že by Nejvyšší soud zrušil usnesení Okresního soudu v Berouně a věc mu vrátil k novému projednání.

43. Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné. Protože nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo stíženo vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. a nebyla zjištěna ani jiná vada, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 96

č. 96

Společné jmění manželů

§ 714 odst. 1 o. z.

Dojde-li k platnému prodeji věci tvořící součást společného jmění manželů za trvání manželství, je předmětem vypořádání společného jmění částka za prodej získaná, nikoliv tzv. obvyklá cena takové věci zjištěná ke dni zániku společného jmění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018, ECLI:CZ:NS:2018:22.CDO.3457.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 15 Co 93/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Tachově (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 12. 12. 2017, č. j. 5 C 20/2016-173, přikázal do vlastnictví žalobce věci v celkové hodnotě 15 600 Kč a do vlastnictví žalované věci v celkové hodnotě 48 200 Kč (výrok I.), žalobci uložil povinnost zaplatit žalované na vyrovnání podílů částku 12 600 Kč (výrok II.) a ohledně věcí, u nichž nebylo prokázáno, že by byly součástí společného jmění manželů (dále také „SJM“), žalobu zamítl (výrok III.). Dále rozhodl o nákladech řízení (výroky IV.–VI.). Soud prvního stupně vypořádal cenu motocyklu Y. (dále jen „motocykl“), který žalobce za trvání manželství prodal bez souhlasu žalované. Soud vzal za prokázané, že žalobce koupil motocykl za trvání manželství dne 6. 11. 2013 za částku 120 000 Kč. Dne 22. 1. 2014 žalobce motocykl prodal za částku 58 000 Kč. Ze znaleckého posudku soud zjistil, že obvyklá cena motocyklu ke dni 17. 6. 2015 činila 142 000 Kč. Podle tvrzení žalobce, které vzal soud s přihlédnutím ke kupní smlouvě za prokázané, byl motocykl v době prodeje nepojízdný a měl nefunkční motor. Vzhledem k tomu, že se žalovaná nedovolala relativní neplatnosti právního jednání žalobce, soud prvního stupně jej posoudil jako platné. Žalobce tvrdil, že částku 58 000 Kč, za niž motocykl prodal, ponechal v domě v T. v otevřeném trezoru. Žalobce však ani po poučení podle § 118a odst. 3 občanského soudního řádu neoznačil důkazy k tomu, že tuto finanční částku v domě zanechal, a soud prvního stupně proto z tvrzení žalobce nevyšel. Navíc se toto tvrzení jevilo jako nedůvěryhodné, jelikož

v době prodeje motocyklu byly vztahy účastníků narušené. Z těchto důvodů soud prvního stupně uzavřel, že si žalobce utrženou finanční částku ponechal, a proto ji při vypořádání SJM započtl na podíl žalobce.

č. 96

2. K odvolání žalované Krajský soud v Plzni (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 27. 4. 2018, č. j. 15 Co 93/2018-215, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I., II., IV.–VI. tak, že do vlastnictví žalobce přikázal věci v celkové hodnotě 35 800 Kč a do vlastnictví žalované věci v celkové hodnotě 28 200 Kč, žalobci uložil povinnost zaplatit žalované na vyrovnání podílů částku 74 800 Kč a rozhodl o nákladech řízení vzniklých před soudem prvního stupně (výrok I.). Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II.). Odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně, aniž by hodnotil vyhotovený znalecký posudek na cenu motocyklu jako nesprávný či neúplný nebo by jej měl za nevěrohodný, nijak neodůvodnil, proč ze znaleckého posudku nevyšel. Odvolací soud měl závěry znaleckého posudku za správné a „nespatřil žádný důvod pro neuzítí tohoto důkazu“; proto shledal, že při stanovení výše vypořádacího podílu měla být zohledněna hodnota motocyklu podle závěru znaleckého posudku.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu, neboť se odvolací soud při řešení otázky hmotného práva (posouzení hodnoty motocyklu) odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. V řízení nebylo zjištěno, že by se žalovaná v promlčeci lhůtě dovolala relativní neplatnosti prodeje motocyklu vůči všem stranám právního jednání. Jelikož tedy byl motocykl za trvání manželství platně prodán, stává se podle judikatury Nejvyššího soudu předmětem vypořádání částka tímto prodejem získaná, tj. částka 58 000 Kč, neboť ta je součástí SJM, a nikoliv částka 142 000 Kč stanovaná znaleckým posudkem jako cena motocyklu. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření uvedla, že z judikátů uváděných žalobcem nelze činit zjednodušené závěry, šlo v nich o skutkově naprosto nesrovnatelné věci. Navíc žalobce obmyslně a účelově převedl motocykl za zhruba třetinovou cenu na svoji družku, aniž by to žalovaná tušila. Odkazuje na základní pravidlo, že vypořádání SJM se provádí v obvyklých cenách (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 24433/99). Napadené rozhodnutí je s tímto pravidlem v souladu a je zcela přesvědčivé. Odvolací soud se od ustálené judikatury neodchýlil a navíc otázka, která z cen je správná, je otázkou skutkovou. Dovolání nespátřuje ani jako přípustné, ani jako důvodné. Navrhuje, aby dovolací soud věc zamítl a přiznal žalované náhradu nákladů dovolacího řízení.

III. Přípustnost dovolání

č. 96

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“) – (srovnej článek II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb.), neboť rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno po 29. 9. 2017.
6. Jelikož k zániku SJM a k prodeji motocyklu došlo po 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání a rozhodl o něm podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) – [k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 (uveřejněný pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.), či ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017 (dostupný na www.nsoud.cz)].
7. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.
8. Podle § 241a odst. 1–3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.
9. V dané věci bylo pro právní posouzení podstatné, jakým způsobem se do vypořádání SJM promítne platný prodej věci tvořící součást SJM za trvání společného jmění. Protože tato otázka v poměrech o. z. nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, na jejím posouzení je rozhodnutí odvolacího soudu založeno a právní závěry v daném ohledu přijaté dovolatel napadá, je dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné a je i důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

10. V řízení o vypořádání společného jmění manželů i nadále platí, že dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť. Skutečnost, že ve vztahu k některé z vypořádávaných položek je dovolání přípustné, neznamená, že je dovolání přípustné bez dalšího i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud

je již jen z tohoto důvodu oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2537/2013 (uveřejněný pod č. C 12 873 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“), či ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017 (dostupný na www.nsoud.cz)].

č. 96

11. Podle § 713 odst. 1, 2 o. z. součástí společného jmění užívají, berou z nich plody a užitky, udržují je, nakládají s nimi, hospodaří s nimi a spravují je oba manželé nebo jeden z nich podle dohody. Povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně.

Podle § 714 odst. 1 o. z. v záležitostech týkajících se společného jmění a jeho součástí, které nelze považovat za běžné, právně jednájí manželé společně, nebo jedná jeden manžel se souhlasem druhého. Odmítá-li manžel dát souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti, či není-li schopen vůli projevit, může druhý manžel navrhnout, aby souhlas manžela nahradil soud. Podle odst. 2 jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.

Podle § 586 odst. 1 o. z. je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. Podle odst. 2 nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.

12. V poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), byla správa majetku v SJM založena (§ 145 odst. 2) na východiscích, podle nichž obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů mohl vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech bylo třeba souhlasu obou manželů; jinak byl právní úkon neplatný.

13. Absence souhlasu druhého manžela s převodem vlastnického práva k věci tvořící součást SJM zakládala relativní neplatnost takového právního úkonu s tím, že pokud se druhý z manželů neplatnosti proti všem účastníkům příslušného právního úkonu nedovolal, jednalo se o právní úkon platný [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4002/2011 (uveřejněný pod č. C 10 696 v Souboru), či ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1433/2015 (uveřejněný pod č. C 14 804 v Souboru)].

14. Vzhledem k tomu, že stávající právní úprava obsažená v o. z. je založena rovněž na rozlišování jednání v běžných a neběžných záležitostech a na koncepci relativní neplatnosti právního jednání, lze tyto závěry dovolacího soudu vyslovené v poměrech obč. zák. aplikovat i v poměrech o. z.

15. Závěr o platném právním jednání ohledně správy (nakládání) součástí SJM tak vedle případů neběžných záležitostí, v nichž se manžel nedovolal relativní neplatnosti, míří primárně také na případy právních jednání v běžných záležitostech.

16. Pro poměry souzené věci však rozlišování mezi správou majetku v SJM v běžné a neběžné záležitosti není podstatné z toho důvodu, že soud prvního stupně uzavřel, že se žalovaná relativní neplatnosti kupní smlouvy nedovolala a odvolací soud vzhledem k jím zaujatému právnímu názoru o nutnosti vypořádání obvyklé ceny motocyklu tuto otázku zjevně nepovažoval za právně významnou. Ostatně ani v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, ani ve vyjádření k dovolání žalovaná netvrdí, že by v dané věci mělo jít o neběžnou záležitost, v jejímž rámci by se dovolala relativní neplatnosti kupní smlouvy pro absenci jejího souhlasu s uzavřením kupní smlouvy. Proto se dovolací soud dále zabýval otázkou, jakou věc či hodnotu měl odvolací soud v této situaci zahrnout do vypořádání SJM, jestliže za trvání manželství došlo k platnému prodeji movité věci tvořící součást SJM.

17. Úprava obsažená v o. z. spočívá (stejně jako právní úprava obsažená v obč. zák.) na koncepci relativní neplatnosti jednání v neběžných záležitostech týkajících se součástí SJM a možnosti samostatného jednání každého z manželů v záležitostech běžné správy, přičemž se i v poměrech o. z. prosadí závěr formulovaný v režimu obč. zák., podle něž, jestliže jde o právní jednání, jehož prostřednictvím je nakládáno s majetkem tvořícím součást SJM, které je právním jednáním platným, ať již proto, že jej učinili oba manželé ve shodě, nebo proto, že jej učinil pouze jeden z manželů bez souhlasu druhého, ale tento manžel se relativní neplatnosti takového právního úkonu nedovolal, důsledkem existence takového jednání je skutečnost, že majetek, jehož se týká, je zákonem předvídaným způsobem vyveden z režimu společného jmění manželů (právě proto, že se jedná o jednání platné). To platí tím spíše v případech, kdy se jedná o správu součástí SJM v záležitosti, kterou lze považovat za běžnou.

18. Předmětem vypořádání se v takových případech může stát toliko hodnota za takový majetek získaná (finanční částka získaná za převod movité či nemovité věci, obchodního podílu apod.), neboť ke dni rozhodování soudu o vypořádání SJM již taková věc netvoří součást SJM právě proto, že došlo k platnému právnímu jednání ohledně takové součásti SJM [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1765/2018, ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1326/2012, či ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009 (dostupné na www.nsoud.cz)].

19. Při závěru o platném uzavření kupní smlouvy ohledně motocyklu tak mohla být předmětem vypořádání toliko částka získaná za jeho převod, nikoliv tzv. obvyklá cena motocyklu ke dni zániku SJM, jak nesprávně dovodil odvolací soud.

20. Pro úplnost lze podotknout, že tzv. obvyklá cena motocyklu zjištěná znaleckým posudkem, z níž vyšel odvolací soud, nemohla být předmětem vypořádání v žádném případě. Obecně platí, že buď šlo o právní jednání platné, protože se žalovaná relativní neplatnosti nedovolala, a pak nešlo o snížení hodnoty SJM

žalobcem proto, že na platné jednání je potřeba nahlížet tak, že bylo učiněno se souhlasem obou manželů, případně se jednalo o běžnou správu majetku v režimu SJM, anebo by se jednalo o právní jednání, ve vztahu k němuž by se žalovaná relativní neplatnosti dovolala a předmětem vypořádání by v tomto případě mohl být toliko motocykl, protože nebyl platně prodán a tvoří stále součást SJM. Posledně uvedený závěr uvádí dovolací soud při vědomí zákonných ustanovení upravujících tzv. nabývání od neoprávněného u movitých věcí (§ 1109–§ 1113), aniž by v této souvislosti musel řešit konkurenci ochrany majetku v SJM pro řádně uplatněnou námitku relativní neplatnosti na straně jedné a ochranu nabyvatele jednajícího v dobré víře v oprávnění převodce věc převést, neboť žalovaná se relativní neplatnosti převodní smlouvy nedovolala.

21. Jelikož rozsudek odvolacího soudu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

22. Propojení zkoumané části výroku rozhodnutí odvolacího soudu s částí výroku, která přezkoumání nepodléhá, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, který přezkoumávat nelze [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3307/2006 (uveřejněný pod č. C 5 768 v Souboru)].

Č. 97

Č. 97

Promlčení, Bolestné, Ztížení společenského uplatnění, Dobré mravy
§ 106 odst. 1 obč. zák., § 3036 o. z., § 3079 odst. 1 o. z.

Jestliže ke škodní události došlo před 1. 1. 2014, posoudí se promlčení práva na náhradu újmy na zdraví, která vznikla po tomto datu, podle dosavadních předpisů, tj. podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 25 Cdo 3377/2018, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.3377.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 10 Co 332/2017.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 28. 3. 2018, č. j. 10 Co 332/2017-73, potvrdil rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 26. 5. 2017, č. j. 119 C 2/2017-44, jímž byla žaloba o zaplacení 353 753 Kč zamítnuta a žalobkyni byla uložena povinnost nahradit žalovanému náklady řízení, a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Mezi účastníky nebylo sporu o tom, že žalobkyně utrpěla dne 11. 3. 2013 úraz na neupraveném chodníku, za jehož údržbu odpovídá žalovaný. Rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 26. 11. 2015 byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku 53 106 Kč na náhradu bolestného, ztráty na výdělku a nákladů léčení. Žalobkyně má po úraze trvalé následky, tzv. sloní nohu, její zdravotní stav se ustálil 1. 4. 2014. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem okresního soudu, že nárok žalobkyně na náhradu za ztížení společenského uplatnění (dále jen ZSU) je třeba posuzovat dle předchozí právní úpravy, jelikož k úrazu došlo dne 11. 3. 2013, a že tento nárok je promlčený podle § 106 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále „obč. zák.“), neboť žaloba byla podána až dne 23. 1. 2017, tedy po uplynutí subjektivní dvouleté promlčecí doby.

II. Dovolání a vyjádření k němu

2. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil

od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a otázka, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Za dosud neřešenou právní otázku považuje výklad přechodného ustanovení § 3079 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen o. z.), v případě objektivní odpovědnosti za škodu. Odklon od rozhodovací praxe dovolacího soudu spatřuje v řešení otázky vzniku nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění. Dovolatelka má dále za to, že žalovaný uplatnil námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy a že ustálil-li se zdravotní stav dovolatelky až po nabytí účinnosti o. z., je třeba nárok na náhradu za ZSU posuzovat podle něj. Proto navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudky odvolacího i okresního soudu a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

3. Ve vyjádření k dovolání se žalovaný ztotožnil s právním posouzením odvolacím soudem, neboť je nepochybné, že škodná událost se stala před nabytím účinnosti o. z., proto je třeba všechny nároky z něj vyplývající posuzovat podle dosavadní úpravy. Námitky dovolatelky považuje za účelové a nedůvodné, proto navrhl, aby bylo dovolání odmítnuto.

4. Vedlejší účastník se ve svém vyjádření k dovolání ztotožnil s obsahem vyjádření žalovaného a doplnil, že výklad prezentovaný dovolatelkou by vedl k porušení základní zásady zákazu pravé retroaktivity a k dalším neakceptovatelným důsledkům při aplikaci práva. Promlčení nároku si zavinila žalobkyně sama svým váháním s podáním žaloby, neboť bezdůvodně vyčkávala na výsledek sporu o náhradu bolestného a dalších majetkových práv.

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud shledal, že dovolání žalobkyně bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky jejího advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), je přípustné pro řešení otázky aplikace přechodných ustanovení § 3079 a § 3036 o. z., neboť otázka promlčení nároku na náhradu škody způsobené za účinnosti předchozí právní úpravy, došlo-li k ustálení zdravotního stavu poškozeného po nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., dosud nebyla řešena v rozhodovací praxi dovolacího soudu. Dovolání však není důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

6. Podle § 3036 o. z. se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, které se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

7. Podle § 3079 odst. 1 o. z. právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti

tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů. Podle odstavce 2 nerozhodl-li soud ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona o náhradě škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, může na návrh poškozeného člověka, jsou-li pro to mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele (§ 2 odst. 3), přiznat poškozenému i náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona.

8. Právní otázka, jaká právní úprava se použije pro posouzení nároku na náhradu škody na zdraví, jestliže ke škodní události došlo před 1. 1. 2014, byla již dovolacím soudem vyřešena, napadené rozhodnutí je s tímto řešením v souladu a není důvodu, aby otázka promlčení takového nároku byla posouzena jinak. Rozhodné hmotné právo se podává z ustanovení § 3028 odst. 3 věty první a § 3079 odst. 1 o. z., věc se tudíž posuzuje podle dosavadních právních předpisů, tj. podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 a podle podzákoného předpisu – vyhlášky č. 440/2001 Sb. (srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1965/2016, ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3925/2013, ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1930/2016, ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1970/2015). V citovaném rozsudku sp. zn. 25 Cdo 1965/2016, dovolací soud konstatoval, že pro aplikaci přechodného ustanovení obsaženého v § 3079 odst. 1 o. z. není rozhodující okamžik vzniku škody (újmy), nýbrž je toto časové pravidlo spojeno s okamžikem škodní události, tj. zde právě s porušením zákona, neboť žalovaný nezajistil bezpečný pohyb chodců.

9. Především nelze akceptovat závěr, že nároky dovolatelky na náhradu za bolest, ztrátu na výdělku a náklady léčení by měly být posuzovány dle jiné právní úpravy než nárok na náhradu za ZSU, ačkoli jsou to všechno nároky vzniklé na základě jedné škodní události, úrazu ze dne 11. 3. 2013. Koncepci samostatných nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, nelze chápat tak, že samostatné nároky vznikají bez souvislosti se samotnou škodní událostí. Všechny složky náhrady nemajetkové újmy na zdraví se řídí právní úpravou účinnou v době vzniku škodní události, neboť to je právní skutečnost, z níž jsou nároky odvozeny a za niž odpovídá škůdce. Objektivní povaha odpovědnosti za škodu na posouzení jejího vzniku nemá žádný vliv. Je-li rozhodnou skutečností, jež určuje, kterou právní úpravu je třeba použít na daný skutkový stav, okamžik škodní události, okresní soud ve shodě s odvolacím soudem správně uzavřel, že v dané věci jde o dvouletou promlčecí dobu dle § 106 odst. 1 obč. zák., jež se dle přechodného ustanovení § 3036 o. z. počítá od okamžiku ustálení zdravotního stavu dovolatelky, tj. 1. 4. 2014. Jelikož dovolatelka uplatnila nárok na náhradu za ZSU žalobou až dne 23. 1. 2017, nelze než uzavřít, že se tak stalo zjevně po uplynutí promlčecí doby.

10. Ve vztahu k otázce rozporu námitky promlčení s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.) Nejvyšší soud dlouhodobě zastává názor, že dobrým mravům zásadně

neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdyby bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, publikovaný pod č. 59/2004 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2648/2003, či rozsudek téhož soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4221/2009, publikované pod C 2955 a C 10750 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck).

11. Z naznačených hledisek se odvolací soud věci zabýval, v rámci své úvahy zvažoval všechny rozhodné okolnosti případu jak na straně žalovaného, tak na straně žalobkyně, a vyložil, které okolnosti jej vedly k závěru o souladu námitky promlčení s dobrými mravy. Vyšel ze zjištění, že chování žalovaného bylo po celou dobu od vzniku práva žalobkyně na náhradu škody jednoznačné a neměnné, což bylo žalobkyni známo, z čehož dovodil, že případný rozpor dané námitky s dobrými mravy nelze odvodit od chování žalovaného, a proto její vznesení bylo nejen důvodné, ale též je nelze považovat za zneužití práva. Za podstatnou v tomto ohledu rovněž považoval okolnost, že žalobkyně od roku 2015 vedla se žalovaným spor o náhradu bolestného a materiální škody, její vědomost o vzniku škody spočívající v ZSU se váže k datu 1. 4. 2014, objektivně jí tedy nic nebránilo v tom, aby všechny nároky vyplývající ze škodné události uplatnila včas. Jestliže vyčkávala s podáním žaloby na náhradu za ZSU na výsledek předchozího sporu, nelze takový postup žalobkyně klást k tíži žalovaného. Lze tudíž uzavřít, že odvolací soud se v právním názoru o zcela výjimečném použití korektivu dobrých mravů dotýkajícího se obecného principu právní jistoty, k čemuž v dané věci nebyl pádný důvod, od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil.

12. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu je v dovoláním dotčených právních otázkách výkladu přechodných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb. o náhradě újmy a běhu lhůt a rozporu námitky promlčení s dobrými mravy, správný. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 98

Č. 98

Odpovědnost státu za škodu

§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., čl. 3 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., čl. 13 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí

K porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení, zakotveného v čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podmínkami ve věznici při výkonu trestu odnětí svobody, které je třeba zkoumat v jejich souhrnu, dochází jen tehdy, jestliže utrpení nebo ponížení poškozeného přesáhne nezbytnou míru utrpení a ponížení spojenou s legitimním výkonem trestu.

Nemožnost vězně osprchovat se teplou vodou před soudním jednáním, ke kterému se má dostavit, uvedené intenzity nedosahuje v situaci, kdy měl vězeň přístup k tekoucí studené vodě ve své cele a jiné okolnosti, jež by nasvědčovaly porušení čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, nebyly shledány.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sp. zn. 30 Cdo 3784/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.3784.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 29 Co 115/2014, v rozsahu, v němž směřovalo proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé; jinak je odmítl.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se po žalované domáhal zaplacení částky ve výši 200 000 Kč s tím, že v částce 100 000 Kč měla plnit žalovaná jednající Ministerstvem spravedlnosti a v částce 100 000 Kč měla plnit žalovaná jednající Ministerstvem zdravotnictví, a to jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu žalované 1), spočívajícího v porušení zákazu ponižujícího zacházení zaručeného žalobci čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované ve Sbírce zákonů pod číslem 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“), a současně v porušení zákonné povinnosti nepřipustit vznik bezdůvodné újmy podle § 6 odst. 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, když žalobci nebylo ve výkonu trestu umožněno dodržet základní hygienické zásady omezením možnosti osprchovat se v teplé

vodě před tím, než byl předveden před soud k ústním jednáním v období od srpna do prosince 2010; a rovněž v důsledku nesprávného úředního postupu žalované 2) spočívajícího v porušení čl. 13 Úmluvy, jež garantuje právo na účinné opravné prostředky, kdy k porušení tohoto článku došlo neschopností Hygienické stanice hlavního města P. účinně vyšetřit výše zmíněné akty porušování čl. 3 Úmluvy ve Vazební věznici P.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 10. 12. 2013, č. j. 17 C 43/2011-121, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalované 1) zaplacení částky 100 000 Kč (výrok I) a po žalované 2) zaplacení částky 100 000 Kč (výrok II), a dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně dospěl k následujícím skutkovým zjištěním. Na oddělení ve Vazební věznici P., kde se žalobce příležitostně zdržuje a kde se zdržoval před eskortou k předmětným ústním jednáním, bylo v rozhodném období (od srpna do prosince roku 2010) realizováno koupání odsouzených jednou týdně, od března 2012 je koupání odsouzených realizováno dvakrát týdně (konkrétně u žalobce ve středu a v neděli). Hygienická stanice města P. dne 22. 11. 2010 provedla na základě žalobcova podnětu ve Vazební věznici P. hygienickou kontrolu, jejímž účelem byl státní dozor podle § 84 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, zaměřený na dodržování hygienických podmínek ve Vazební věznici P. Podnět k provedení této kontroly byl shledán nedůvodným, stejně tak byla ředitelem věznice shledána jako nedůvodná stížnost žalobce na nevyhovující hygienický stav. Soud neměl rovněž za prokázané, že by byl žalobce při eskortě k soudním jednáním nadměrně špinavý, zapáchal nebo byl v nadměrně nevyhovujícím hygienickém stavu.

4. Zjištěný skutkový stav soud prvního stupně posoudil podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“, a uzavřel, že nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu, když výkonem pravomocí státních orgánů nedošlo k porušení pravidel předepsaných právními normami, a nedošlo ani k porušení čl. 3 a 13 Úmluvy. Žalobce neprokázal, že by byla porušována jeho práva na poskytnutí dostatečného hygienického standardu ve Vazební věznici P. Naopak, bylo prokázáno, že žalobci byl umožněn dostatečný hygienický standard v souladu s právními předpisy České republiky. Soud navíc podotkl, že se žalobce k jednání u Obvodního soudu pro Prahu 2 dne 10. 12. 2013 dostavil ve vyhovujícím hygienickém stavu, byl čistý a nikterak nezapáchal. Žalobce neunesl své břemeno tvrzení ani důkazní, když neprokázal, že by došlo ke vzniku žalobou tvrzené nemajetkové újmy, k nesprávnému jednání na straně žalovaných a ke vzniku příčinné souvislosti mezi nemajetkovou újmou a právním jednáním žalovaných.

5. Městský soud v Praze jako soud odvolací v napadeném rozsudku ze dne 19. 11. 2015, č. j. 29 Co 115/2014-171, výrokem I zamítl návrh žalobce na přerušení řízení. Výrokem II rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Výrokem III rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

6. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a souhlasil s jeho konečným závěrem, že žalobci požadované finanční odškodnění nepřislouší. Konstatoval, že je v daném případě podstatné, zda skutečnost, že žalobci nebylo v rozhodném období umožněno při pobytu ve Vazební věznici P. sprchování či koupání v teplé vodě jindy než jedenkrát týdně (vždy v pátek) a že žalobci nebylo umožněno vykoupat se den před jednáními u soudu (ve dnech v žalobě uvedených), lze posoudit jako porušení čl. 3 Úmluvy. Odvolací soud neměl pochyb o tom, že pravidla obsažená v Úmluvě jsou přímo použitelná, mají přednost před zákonem a musí být respektována. Soudce může podle čl. 95 Ústavy České republiky při rozhodování posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo mezinárodní smlouvou, může tedy v konkrétním případě odmítnout aplikaci § 21 odst. 2 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „vyhláška č. 345/1999 Sb.“). K tomuto kroku však v daném případě není důvod. Odvolací soud respektuje výklad čl. 3 Úmluvy provedený judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), tedy zejména to, že špatné zacházení musí dosahovat určitého minimálního stupně závažnosti, aby se na ně zmíněný článek vztahoval. Posouzení minimální závažnosti je z povahy věci relativní, závisí na všech okolnostech případu, jako je délka trvání tohoto zacházení, jeho fyzické či psychické následky a v některých případech i pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 21. 1. 2011, ve věci M. S. S. proti Belgii a Řecku, stížnost č. 30696/09). Posuzované zacházení, byť žalobci přinášelo pocit diskomfortu, zmíněného minimálního stupně závažnosti nedosáhlo. Není možné přehlédnout, že žalobce nebyl při pravidelné hygieně odkázán jen na sprchování jedenkrát týdně, ale že měl, jak sám v rámci skutkových tvrzení uvedl, neomezený přístup k tekoucí studené vodě v umyvadle ve své cele. Nelze tak říct, že by byl nucen snášet svůj nevyhovující hygienický stav při účasti na soudních jednáních. Odvolací soud dodal, že ESLP obdobným způsobem posoudil omezení možnosti vězně, který byl ve výkonu trestu ve Věznici V., sprchovat se teplou vodou (rozsudek ESLP ze dne 5. 4. 2012, ve věci J. proti České republice, stížnost č. 8968/08, § 72). Nepředstavuje-li posuzované zacházení porušení čl. 3 Úmluvy, není tu ani porušení práva na účinný prostředek nápravy podle čl. 13 Úmluvy, jenž měl spočívat v neschopnosti účinně vyšetřit předmětné zacházení jako porušení čl. 3 Úmluvy. V daném případě je tedy zřejmé, že vzhledem k neexistenci protiprávního postupu odpovědnost státu, ať založená zákonem č. 82/1998 Sb., nebo komunitárním právem, dána není.

II. Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v celém rozsahu dovoláním, ve kterém uplatnil následující dovolací důvody.

č. 98

8. Žalobce uvádí, že mu v rozhodném období nebylo umožněno při pobytu ve Vazební věznici P. sprchování nebo koupání v teplé vodě jindy než jednou týdně, a to vždy v pátek, což vedlo k tomu, že se nemohl osprchovat před jednáními konanými před soudem. Popsané zacházení má o to větší dopad, když odsouzený žalobce osobně reprezentoval své zájmy v jednáních před soudy. Při pocitu nedostatečné tělesné čistoty nemůže dotýčný zastupovat své zájmy s dostatečnou sebejistotou, není tak v rovném postavení a nedostatek hygieny může mít vliv na výsledek jeho sporu. Žalobce je přesvědčen, že s ohledem na závěry ESLP (viz např. rozsudek ze dne 10. 1. 2012, ve věci A. a další proti Rusku, stížnost č. 42525/07 a 60800/08) a na to, že nedostatečnou hygienou bylo citelně zasaženo do jeho důstojnosti, došlo k porušení čl. 3, 6 a 13 Úmluvy a čl. 36 a 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, přičemž porušení daných článků nemůže vyvrátit ani skutečnost, že žalobce měl neomezený přístup k tekoucí studené vodě v umyvadle ve své cele.

9. Žalobce rovněž namítá, že mezi právními předpisy České republiky relevantními v tomto sporu a Úmluvou (především jejím čl. 3) není dán soulad. K tomu žalobce uvádí, že čl. 3 Úmluvy zakazuje ponižující zacházení ve smyslu judikatury ESLP, která za ponižující zacházení mimo jiné považuje možnost sprchovat se pouze jednou týdně. Vyhláška č. 345/1999 Sb. koupání odsouzených upravuje (na základě § 81 zákona č. 169/1999 Sb.) v § 21 této vyhlášky, kde je uvedeno, že koupání se umožňuje „nejméně jednou týdně“. Pokyn vedoucího oddělení výkonu vazby a trestu Vazební věznice P. VS 21/25/2010-02/Všeob/300 (dále jen „pokyn“), jehož úkolem je režim přesně upravit, stanoví, že koupání bude realizováno „1krát týdně“. Pokyn tak není v rozporu s uvedenou vyhláškou, ale v tomto znění je v rozporu se zněním čl. 3 Úmluvy (vyhláška je pak v rozporu s Úmluvou, když svou nepřesnou formulací umožňuje vydat pokyn takového znění). Pokyn je v nesouladu s danou vyhláškou i Úmluvou, když upravuje, že ve „zvlášť odůvodněných případech“ lze „po souhlasu vychovatele či jiného odborného zaměstnance“ umožnit koupání odsouzených mimo rozpis, kdežto uvedená vyhláška formuluje jako podmínku pro koupání mimo rozpis „pracovní zařazení odsouzených“ nebo „jiné okolnosti“. Soudy se však s uvedeným rozporem mezi postupem státu a Úmluvou nevypořádaly. Žalobce dále dodává, že skutečnost, že se má žalobce zúčastnit soudního jednání, nebyla považována za jinou okolnost podle § 21 odst. 2 této vyhlášky či „zvlášť odůvodněný případ“ podle pokynu; popsané zacházení je tak v rozporu i s vnitrostátními předpisy České republiky (především s § 21 odst. 2 vyhlášky č. 345/1999 Sb.).

10. Soudy nižších stupňů se podle názoru žalobce dostatečně nevypořádaly s tvrzením, že došlo k porušení jeho práva na účinnou nápravu stanovenou v čl. 13

Úmluvy. Žalobce inicioval místní šetření ve Vazební věznici P., které provedla Hygienická stanice města P. dne 5. 10. 2010, a to za účelem prokázání porušení žalobcových práv chráněných čl. 3 a 6 Úmluvy. Závěr tohoto šetření je uveden v přípisu ze dne 8. 10. 2010, avšak toto zjištění je v přímém rozporu se zjištěním skutkového stavu, jak jej provedly soudy nižších stupňů. Lze uzavřít, že závěry místního šetření jsou chybné, šetření nebylo provedeno správně, nebyl zjištěn stav věci, a žalobci tudíž nebylo poskytnuto právo zaručené mu čl. 13 Úmluvy. Žalobce dále uvedl, že soud prvního stupně zamítl jeho návrh na provedení důkazu – ohledání na místě a odvolací soud danou kontrolu neřešil vůbec. S ohledem na rozpory mezi prokázanou realitou a výsledkem kontroly a na to, že žalobci nebylo umožněno účastnit se prováděné kontroly, je možné učinit závěr, že kontrolní pracovníci Hygienické stanice hlavního města P. porušili § 12 odst. 1 zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, a odepřeli žalobci právo zaručené mu čl. 16 Úmluvy.

11. Přípustnost dovolání pro dané otázky (námitky) žalobce spatřuje v tom, že v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a že vyřešená právní otázka má být dovolacím soudem posouzena jinak.

12. Žalované se k dovolání nevyjádřily.

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř.

15. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. musí být v dovolání vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

16. K dovolání podanému a podepsanému pouze žalobcem ze dne 28. 12. 2015 (č. l. 174) Nejvyšší soud nepřihlížel, neboť při jeho podání nebyla splněna podmínka povinného zastoupení stanovená v § 241 odst. 1 o. s. ř. (k tomu srov. § 241a odst. 5 o. s. ř.).

17. Jelikož žalobce podal dovolání proti všem výrokům odvolacího soudu, dovolací soud konstatuje, že dovolání napadající rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, v němž byl zamítnut návrh žalobce na přerušení řízení, a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, neobsahuje zákonné náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.) a v dovolacím řízení proto nelze pro vady dovolání v uvedeném rozsahu pokračovat. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání v rozsahu rozhodnutí o zamítnutí návrhu na přerušení řízení a o nákladech řízení podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

18. Dovolání napadající rozsudek odvolacího soudu v rozsahu rozhodnutí ve věci samé obsahuje všechny náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

III. Přípustnost dovolání

č. 98

19. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

20. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

21. Námitka žalobce, že se soudy nevypořádaly s tím, že mezi právními předpisy České republiky relevantními v tomto sporu a Úmluvou není soulad (srov. odst. 9 tohoto rozsudku), přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládá, neboť odvolací soud postavil svůj závěr o zamítnutí žaloby na tom, že k porušení žalobcových práv garantovaných Úmluvou nedošlo. Uvedená námitka žalobce se tedy mýlí s právním posouzením věci odvolacím soudem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97, uveřejněné pod číslem 27/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3769/2015, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 1060/16).

22. Skutečnosti tvrzené žalobcem, a to že závěry vyplývající z místního šetření Hygienické stanice města P. jsou v přímém rozporu se zjištěným skutkovým stavem, že závěry místního šetření jsou chybné, že nebyl zjištěn skutečný stav věci, že je zde rozpor mezi prokázanou realitou a výsledkem kontroly, že žalobci nebylo umožněno účastnit se kontroly, čímž došlo k porušení čl. 13 a 16 Úmluvy (srov. odst. 10 tohoto rozsudku), ze skutkových zjištění soudů neplynou. Žalobce jimi ve skutečnosti uplatňuje námitku proti skutkovým zjištěním odvolacího soudu, která je nezpůsobilým dovolacím důvodem (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

23. Námitky žalobce týkající se porušení práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 6 Úmluvy a čl. 36 a 37 odst. 3 Listiny rovněž přípustnost dovolání ve smyslu čl. 237 o. s. ř. nezakládají, neboť porušení daných práv odvozuje žalobce od kladného závěru stran toho, že vůči němu byl porušen čl. 3 Úmluvy. K tomuto porušení, jak je dále uvedeno, však nedošlo, a proto nelze uzavřít, že by na zodpovězení uvedených otázek rozhodnutí odvolacího soudu spočívalo.

24. Dovolání je přípustné pro posouzení otázky, zda došlo k porušení práva žalobce zaručeného mu čl. 3 Úmluvy tím, že se žalobce v rozhodné době nemohl vykoupat či vysprchovat teplou vodou před soudními jednáními, neboť při jeho pobytu ve věznici bylo umožněno koupání v teplé vodě jednou týdně, avšak to vše za současného a neomezeného přístupu k tekoucí studené vodě v umyvadle v cele žalobce (srov. odst. 8 tohoto rozsudku). Daná otázka nebyla v rozhodování Nejvyššího soudu dosud vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

25. Dovolání není důvodné.

26. Podle čl. 3 Úmluvy nesmí být nikdo mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

27. Úvodem je třeba předeslat, že při výkladu pojmů zakotvených v čl. 3 Úmluvy je nutné vyjít z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Z ní plyne, že zacházení, které působí buď „přímo ublížení na zdraví“, nebo „intenzivní fyzické a psychické utrpení“, je nelidským zacházením. Zacházení, které vyvolává u oběti pocity strachu, úzkosti a méněcennosti, které jsou schopny ji ponížit a pokořit a případně překonat její fyzický nebo duševní odpor, je ponižujícím zacházením. Takovým je také zacházení, pokud přimělo oběť chovat se proti své vůli nebo svědomí. Rovněž postačuje, aby oběť byla ponížena ve svých očích, i když ostatní to tak nevnímají, rovněž nevadí, že k ponížení nedošlo na veřejnosti. Nicméně veřejnost zacházení je faktorem, který zvyšuje jeho závažnost, a je tedy brán v potaz při hodnocení, zda překročilo minimální práh závažnosti pro aplikaci čl. 3 Úmluvy. Na rozdíl od mučení, nelidské ani ponižující zacházení nemusí být úmyslné, lze je tedy spáchat i z nedbalosti, a nevyžaduje se sledování nějakého účelu. Není tedy ani třeba, aby pachatelé měli výše uvedené úmysly, tedy způsobit bolest či oběť ponížit. Aby se jednalo o nelidské či ponižující zacházení, tak „utrpení nebo ponížení musí v každém případě překročit nezbytnou míru utrpení a ponížení spojenou s danou formou legitimního zacházení nebo trestu“ – k tomu srov. KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář (online). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 401–450.

28. Z judikatury ESLP, na kterou je dále odkazováno, vyplývá, že ESLP ve vztahu k nelidskému a ponižujícímu zacházení nikdy nezkoumá jen jednu okolnost, ale zvažuje všechny okolnosti případu v jejich souhrnu. To se týká i porušení zákazu ponižujícího zacházení podle čl. 3 Úmluvy v rámci omezení osobní svobody.

29. Při posuzování porušení čl. 3 Úmluvy z důvodu špatných podmínek detence se aplikují stejné principy jako obecně u čl. 3 Úmluvy [srov. KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských prá-

vech. Komentář (online). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 401–450]. ESLP již mnohokrát uvedl, že špatné zacházení musí dosahovat určitého minimálního stupně závažnosti, aby se na ně vztahoval čl. 3 Úmluvy. Posouzení této minimální závažnosti je z povahy věci relativní; závisí na všech okolnostech případu, jako je délka trvání tohoto zacházení, jeho fyzické nebo psychické následky a v některých případech i pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (srov. např. rozsudky ESLP ze dne 5. 4. 2012, ve věci J. proti České republice, stížnost č. 8968/08, § 61, ze dne 15. 12. 2015, ve věci S. proti Polsku, stížnost č. 17249/12, § 20, nebo ze dne 21. 1. 2011, ve věci M. S. S. proti Belgii a Řecku, stížnost č. 30696/09, § 219).

30. Při posuzování, zda konkrétní forma zacházení je „ponižující“ ve smyslu čl. 3 Úmluvy, ESLP přihlíží k tomu, zda jeho účelem je pokořit a ponížit dotčenou osobu a zda, co se týče jeho důsledků, negativně ovlivnilo jeho nebo její osobnost způsobem neslučitelným s čl. 3 Úmluvy. Nicméně, absence takového účelu nemůže jednoznačně vyloučit konstatování porušení tohoto článku (viz např. rozsudek ESLP ze dne 19. 4. 2001, ve věci P. proti Řecku, stížnost č. 28524/95). Vyvolané utrpení a ponížení musí v každém případě překročit nevyhnutelný prvek utrpení nebo ponížení spojený s danou formou legitimního zacházení nebo trestu.

31. Osoba ve výkonu trestu pouhým svým uvězněním neztrácí ochranu svých práv garantovaných Úmluvou. Naopak, osoby zbavené svobody jsou ve zranitelném postavení a úřady mají povinnost je chránit (srov. výše uvedený rozsudek ESLP, ve věci S. proti Polsku, stížnost č. 17249/12, § 22). Stát tak musí zajistit, aby osoby byly zbaveny svobody v podmínkách, které jsou slučitelné s jejich lidskou důstojností, způsob výkonu tohoto opatření je nevystavoval útrapám nebo tísní takové intenzity, která by překračovala nevyhnutelnou míru utrpení zákonitě spjatou se zbavením svobody, a rovněž aby, vzhledem k praktickým požadavkům odnětí svobody, bylo dostatečně zabezpečeno jejich fyzické a duševní zdraví, mimo jiné prostřednictvím poskytování lékařské péče (srov. výše uvedený rozsudek ESLP ve věci J. proti České republice, stížnost č. 8968/08, § 62, a rozsudek ESLP ze dne 15. 7. 2002, ve věci K. proti Rusku, stížnost č. 47095/99, § 95).

32. Při posuzování podmínek věznění musí být zohledněny souhrnné účinky těchto podmínek, jakož i konkrétní tvrzení učiněná stěžovatelem (viz rozsudek ESLP ze dne 6. 3. 2001, ve věci D. proti Řecku, stížnost č. 40907/98, § 46). Délka období, po něž je osoba držena za zvláštních podmínek, musí být také zohledněna (viz rozsudek ESLP ze dne 8. 11. 2005, ve věci A. proti Estonsku, stížnost č. 64812/01).

33. V souvislosti s podmínkami ve věznicích ESLP často shledal porušení čl. 3 Úmluvy v případech, jež se týkaly přelidnění vězeňských cel (viz např. rozsudky ESLP ze dne 6. 12. 2007, ve věci L. proti Rusku, stížnost č. 25664/05, § 59, a ze dne 22. 10. 2009, ve věci O. proti Polsku, stížnost č. 17885/04, § 135). Ovšem v jiných případech, kde nebylo přelidnění tak vážné, aby samo o sobě představovalo porušení čl. 3 Úmluvy, ESLP pro své posouzení souladu s tímto

ustanovením zohlednil coby relevantní další aspekty fyzických podmínek věznění. Tyto faktory zahrnovaly především dostupnost větrání, přístup k přirozenému světlu nebo vzduchu, dostatečnost topných zařízení, dodržení základních hygienických požadavků a možnost používat toaletu v soukromí. I v případech, které se týkaly větší vězeňské cely – měřící mezi 3 a 4 m² na vězně – soud dospěl k závěru o porušení čl. 3 Úmluvy, neboť faktor prostoru byl spojen s prokázaným nedostatkem větrání a osvětlení (viz např. rozsudky ESLP ze dne 18. 10. 2007, ve věci B. proti Rusku, stížnost č. 67253/01, § 44, ze dne 13. 9. 2005, ve věci O. proti Moldavsku, stížnost č. 35207/03, § 89, a ze dne 19. 4. 2001, ve věci P. proti Řecku, stížnost č. 28524/95, § 70–72), nebo s nedostatkem základního soukromí v každodenním životě vězně (viz rozsudky ESLP ze dne 1. 3. 2007, ve věci B. proti Rusku, stížnost č. 72967/01, § 73–79, ze dne 24. 7. 2001, ve věci V. proti Litvě, stížnost č. 44558/98, § 104, ze dne 8. 11. 2005, ve věci K. proti Rusku, stížnost č. 6847/02, § 106–107, ze dne 2. 6. 2005, ve věci N. proti Rusku, stížnost č. 66460/01, § 32 a 40–43) – k tomu srov. výše uvedený rozsudek ESLP, ve věci S. proti Polsku, stížnost č. 17249/12, § 23–24, a obdobně i rozsudek ESLP ze dne 25. 11. 2014, ve věci V. proti Belgii, stížnost č. 64682/12, § 69).

34. Z výše uvedeného je zřejmé, že při posuzování porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení zakotveného v čl. 3 Úmluvy nelze vyjít z jediné skutečnosti (např. žalobcem namítané nemožnosti se vykoupat či osprchovat v teplé vodě častěji než jednou týdně), ale je vždy třeba zkoumat všechny okolnosti případu, které mohou být z hlediska úvahy o porušení daného zákazu přitěžující nebo polehčující.

35. Pokud se týká námítky žalobce, že se nemohl vykoupat či osprchovat před soudními jednáními, neboť pravidla nastavená v rozhodné době umožňovala žalobci sprchování v teplé vodě pouze jednou týdně a z toho žalobcem dovozované porušení zákazu ponižujícího či nelidského zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy, je třeba odkázat opět na judikaturu ESLP, který již ve svém rozsudku ze dne 5. 4. 2012, ve věci J. proti České republice, stížnost č. 8968/08, § 64, 72 a 73, uvedl: „Cela byla také po celou dobu vybavena umyvadlem s tekoucí studenou vodou. Je pravda, že stěžovatel neměl možnost kdykoli se osprchovat teplou vodou, avšak nezdá se, že by mu to bránilo provádět hygienu do takové míry, která by byla neslučitelná s čl. 3 Úmluvy, neboť se mohl umýt každý den po práci (viz výše uvedený rozsudek ESLP, ve věci V. proti Litvě, stížnost č. 44558/98, § 108).“ ESLP tak po celkovém zhodnocení dospěl k závěru, že „podmínky stěžovatelova zbavení svobody nedosáhly minimálního stupně závažnosti, při němž by se rovnaly ponižujícímu nebo nelidskému zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy.“

36. Je nutné podotknout, že ESLP ve své judikatuře sice dospěl k závěru, že s ohledem na nedostatečné hygienické podmínky ve věznicích, kdy bylo vězňům umožněno se osprchovat teplou vodou jedenkrát týdně, došlo k porušení čl. 3 Úmluvy, avšak podmínky v místě zbavení svobody posuzoval v jejich souhrnu,

č. 98

tedy k závěru o porušení čl. 3 Úmluvy vedly i jiné aspekty (k tomu srov. např. rozsudky ESLP ze dne 1. 4. 2014, ve věci E. proti Rumunsku, stížnost č. 10662/06, ze dne 17. 12. 2009, ve věci S. proti Rusku, stížnost č. 20075/03, ze dne 19. 2. 2013, ve věci Z. proti Rusku, stížnost č. 16262/05, a ze dne 10. 3. 2015, ve věci V. a další proti Maďarsku, stížnost č. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13 a 64586/13).

37. Konkrétně v rozsudku ESLP ze dne 10. 1. 2012, ve věci A. a další proti Rusku, stížnost č. 42525/07 a 60800/08, kterého se žalobce dovolává, shledal ESLP porušení čl. 3 Úmluvy nikoli jen proto, že vězňům bylo umožněno sprchování jen jednou týdně po dobu cca 15 až 20 minut, jak se snaží dané rozhodnutí prezentovat žalobce, ale rovněž proto, že vězni byli přivedeni do sprch jako skupina, bez možnosti jakéhokoli soukromí a že počet fungujících sprchových hlavice byl příliš malý na to, aby se mohli osprchovat všichni. Nadto (a zejména proto, že) cela byla přeplněná do té míry, že v ní bylo více vězňů než míst na spaní, jídelní stůl se nacházel asi půl metru od záchodové mísy, přičemž prostor kolem ní navíc nebylo možno nijak zakrýt za účelem zajištění soukromí. Žádná z daných okolností se v případě žalobce nevyskytuje.

38. Uvedené lze shrnout tak, že má-li špatné zacházení spadat pod čl. 3 Úmluvy, musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti a malé nebo nepodstatné odchýlení nebude směřovat k porušení tohoto práva. Při posuzování podmínek detence je třeba vzít v úvahu jejich kumulativní účinek stejně jako konkrétní tvrzení poškozeného. Z judikatury ESLP nelze dovodit, že by k porušení čl. 3 Úmluvy došlo jen pro omezení sprchování či koupání v teplé vodě na jednou týdně, jak uvádí žalobce, když navíc z rozsudku ve věci J. proti České republice, stížnost č. 8968/08, je zřejmé, že uvedená okolnost sama o sobě k porušení čl. 3 Úmluvy nepostačuje, zejména má-li vězeň neomezený přístup k umyvadlu se studenou vodou. S ohledem na výše uvedené je tak možné dospět k závěru, že posuzované zacházení s žalobcem zmíněného minimálního stupně závažnosti nemohlo dosáhnout, když žalobce se mohl vysprchovat jednou týdně v teplé vodě za současného neomezeného přístupu k tekoucí studené vodě v umyvadle ve své cele (kde před soudním jednáním mohl provést osobní hygienu), a to navíc za situace, kdy ve věznici (cele) nebyly prokázány žádné hygienické nedostatky.

39. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř. dále přezkoumal, zda nebylo řízení postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., resp. i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a existenci takových vad neshledal.

40. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedeným důvodům dovolání žalobce směřující proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl; ve zbylém rozsahu dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

Č. 99

č. 99

Náhrada škody, Věc/cena zvláštní obluby (o. z.) [Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]

§ 2969 odst. 2 o. z.

Poškození věci ze svévole nebo škodolibosti podle § 2969 odst. 2 o. z. je založeno na úmyslném počínání škůdce. Jeho úmysl musí mít zvýšenou intenzitu, která se projevuje buď zcela neopodstatněným zásahem do práv poškozeného, spojeným zpravidla s potěšením či radostí ze škodního počínání samotného nebo se zjevnou neúctou k cizím právům (svévole), či zaměřením škodního počínání právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na specifický majetek, což je typicky spojeno s potěšením škůdce, že se tím nepříjemně dotkl konkrétního poškozeného (škodolibost).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 25 Cdo 992/2018, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.992.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti výroku rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 20 Co 254/2017, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně; jinak dovolání odmítl.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Hodoníně rozsudkem ze dne 15. 11. 2016, č. j. 14 C 262/2015-172, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 25 000 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu o zaplacení částky 475 000 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Žalovaná částka 500 000 Kč představuje cenu zvláštní obluby za pokácení a poškození stromů na zahradě žalobce. Soud vycházel ze zjištění, že žalovaný vnikl ve dnech 4. a 5. 3. 2015 na pozemek žalobce bez jeho souhlasu, zde pokácel tři stromy rostoucí v těsné blízkosti budov žalovaného a ořezal větve ořešáku, hrušně a jabloně. Hrušni žalovaný uřízl i větev, na níž se oběsil přítel žalobce a pod níž byl instalován náhrobek. Již před touto událostí jednala rodina žalovaného se žalobcem o odstranění větví, které zasahovaly nad nemovitost žalovaného, žalovaný žádal o povolení ke kácení dřevin Městský úřad XY, který mu sdělil, že jejich odstranění může provést jen vlastník. Žalovaný byl za tento čin trestním příkazem Okresního soudu v Hodoníně shledán vinným ze spáchání přečinu porušování domovní svobody a poškození cizí věci a byla mu uložena

povinnost nahradit škodu ve výši 48 610 Kč. Soud posoudil nárok žalobce podle § 2969 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), posuzoval, zda jednání žalobce nese znaky svévole či škodolibosti, a dospěl k závěru, že jeho jednání lze hodnotit jako svévolné, že však výjimečný vztah k poškozené věci lze shledat pouze u poškozené hrušně, tento strom žalobce svým způsobem uctívá, upravit jej do podoby pietního místa. V této části shledal soud žalobu důvodnou a přiznal žalobci cenu zvláštní obliby za poškozenou hrušň ve výši 25 000 Kč.

2. K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 26. 9. 2017, č. j. 20 Co 254/2017-242, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení potvrdil, ve vyhovujícím výroku jej změnil a žalobu o zaplacení 25 000 Kč s příslušenstvím zamítl a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyložil pojmy „svévole“ a „škodolibost“ s tím, že je na poškozeném, aby prokázal nejen úmyslné počinání škůdce, nýbrž i jeho zvýšenou intenzitu. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že daný skutek nebyl činěn ze škodolibosti ani ze svévole. Nejednalo se o zcela nepodstatný zásah do práv poškozeného spojený s potěšením ze škodného jednání nebo se zjevnou neúctou k cizím právům a jednání nebylo ani zaměřeno právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na jeho majetek. Jednalo se o dlouhodobý sousedský spor, žalovaný se neadekvátním způsobem snažil brát za svoje tvrzená práva a zamezit stromům na pozemku žalobce, aby pronikaly na pozemek žalovaného nebo ohrožovaly stav jeho nemovitostí.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v jeho potvrzujícím i měnícím výroku o věci samé napadl žalobce dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena. Za dosud neřešenou považoval otázku aplikace § 2969 odst. 2 o. z., tj. jaké jsou předpoklady náhrady ceny zvláštní obliby. Soud podle názoru žalobce nesprávně uzavřel, že musí být splněny obě podmínky současně, tedy jednání ze svévole a škodolibosti, dále nesprávně vyložil pojem svévole. Jednal-li žalovaný mimo rámec § 1016 odst. 2 o. z., který mu umožňuje šetrně odstranit kořeny a větve stromů přesahujících na jeho pozemek, pak jednal svévolně. Dovolatel odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4546/2009 s tím, že napadené rozhodnutí je s uváděným rozhodnutím rozporné. Navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, případně aby též zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud posoudil dovolání, vzhledem k datu napadeného rozhodnutí, podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 29. 9. 2017 (čl. II bod 2

zákona č. 296/2017 Sb. – dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) s právníckým vzděláním [§ 241 odst. 2 písm. a) o. s. ř.], a je proti potvrzujícímu výroku rozsudku přípustné (§ 237 o. s. ř.) pro řešení otázky podmínek náhrady ceny zvláštní obliby podle § 2969 odst. 2 o. z., neboť tato otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

č. 99

IV. Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Podle § 2969 odst. 1 o. z. při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

7. Podle odst. 2 tohoto ustanovení poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.

8. Z důvodové zprávy k § 2951 až 2971 vyplývá (byť důvodová zpráva může být toliko doplňujícím vodítkem při interpretaci právních norem, protože rozhodující je výklad textu a účelu zákona), že „ustanovení o povinnosti škůdce nahradit cenu zvláštní obliby, způsobil-li škodu ze svévole či škodolibosti, přejímá dikci § 1331 obecného občanského zákoníku a § 1172 vládního návrhu československého občanského zákoníku z roku 1937. Svévole i škodolibost jsou kvalifikované případy vystupňovaného úmyslu. Svévole směřuje k samotnému způsobení škody, škodolibost směřuje k osobě poškozeného. V prvním případě má škůdce potěšení z toho, že škodí (srov. DITTRICH, R., TADES, H. et al. Das Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch. 1. vydání. Wien: Manz, 1994, s. 1918), aniž mu zpravidla vznikne jiný prospěch; osoba poškozeného je přitom škůdci lhostejná. V druhém případě škůdce má potěšení z toho, že působí škodu právě určité osobě, protože má zájem pokorit ji nebo jí jinak ublížit. Ze svévole škodí např. ten, kdo poškrábe lak aut parkujících na parkovišti. Ze škodolibosti škodí např. ten, kdo zlomí na cizím pozemku strom, o kterém ví, že jej vlastník zasadil při narození syna a léta jej s láskou pěstuje.“ Dále důvodová zpráva vysvětluje, co se rozumí cenou zvláštní obliby. „Cenou zvláštní obliby (pretium affectionis) je mimořádná cena, při které se zohledňují i nemajetkové aspekty, zvláště pak osobní vztah poškozeného k věci. Zničí-li někdo schválně jinému jedinou fotografii jeho mrtvé matky nebo zničí-li knihu opatřenou podrobnými autorskými poznámkami pro další vydání se záměrem připravit autora o výsledek jeho několikaměsíční práce apod., pak nelze škodu nahradit peněžitým ekvivalentem odpovídajícím obvyklé ceně, protože náhradou za zničené nelze opatřit novou věc. Z toho důvodu je na-

místě, aby náhrada plnila vedle reparační funkce i funkci satisfakční. Vzhledem k tomu se cena zvláštní obliby určí obdobným postupem, jakým se určuje výše satisfakčních plnění za újmy ryze nemajetkové: výši určí a zdůvodní poškozený, a nepřistoupí-li na ni škůdce, popřípadě nedosáhnou-li strany narovnání, rozhodne o výši ceny zvláštní obliby soud.“

č. 99

9. Podle § 1331 obecného zákoníku občanského z roku 1811, z něhož současná právní úprava vychází, je-li někdo poškozen na svém jmění úmyslně nebo patrnou nedbalostí jiného; je oprávněn žádati také ušlý zisk, a byla-li škoda způsobena činem, zakázaným trestním zákonem, nebo ze svévole a škodolibosti, cenu zvláštní záliby.

10. Pojmy svévole a škodolibosti užitě v § 1331 o. z. o. byly vykládány tak, že ze svévole jedná ten, kdo bezúčelně druhého poškozuje z důvodu, že mu to působí potěšení. Svévole je tu při radosti nad škodným jednáním a jeho bezprostředních následcích samých, aniž škůdce myslí na následky další. Škodolibě jedná ten, kdo pociťuje rozkoš z nepříjemného pocitu vyvolaného u poškozeného škodlivým jednáním [srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Díl pátý (§§ 1090 až 1341). Praha 1937, Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, s. 948, body 5–6]. Není žádného důvodu totožné pojmy, užitě v § 2969 odst. 2 o. z., vykládat odlišně. Počinání škůdce podle § 2969 odst. 2 o. z. musí být úmyslné a jeho úmysl musí mít ještě zvýšenou intenzitu, která se projevuje buď zcela neopodstatněným zásahem do práv poškozeného, spojeným zpravidla s potěšením či s radostí ze škodního jednání samotného, nebo se zjevnou neúctou k cizím právům (svévole), či zaměřením škodního počinání právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na specifický majetek (škodolibost), pro které je typické potěšení škůdce z toho, že se tím nepříjemně dotkl konkrétního poškozeného (shodně viz MELZER, F. in Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 1085, bod 3, BEZOUŠKA, P. in Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1750, bod VII). Je pak na poškozeném, aby prokázal nejen úmyslné počinání škůdce, nýbrž i tuto jeho zvýšenou intenzitu.

11. Jak vyplývá již z obecného zákoníku občanského, pojmy svévole a jednání zakázané trestním zákonem nebyly totožné a ani podle současné právní úpravy nelze dovozovat, že dopustil-li se škůdce svým jednáním přečinu či zločinu, jednal ze svévole. Stejně tak nelze dovozovat, že překročí-li někdo své oprávnění vyplývající z § 1016 odst. 2 o. z. (podle něž neučiní-li to vlastník v přiměřené době poté, co ho o to soused požádal, smí soused šetrným způsobem a ve vhodné roční době odstranit kořeny nebo větve stromu přesahující na jeho pozemek, působí-li mu to škodu nebo jiné obtíže převyšující zájem na nedotčeném zachování stromu. Jemu také náleží, co z odstraněných kořenů a větví získá), je jeho jednání vždy svévolným. Poškození věci ze svévole a protiprávní jednání rovněž nelze

stavět naroveň. U poškození věci ze svévole se musí jednat o úmyslný a zcela neopodstatněný zásah do práv poškozeného, tj. bez jakéhokoliv důvodu, kdy cílem jednajícího je pouze poškodit věc buď pro vlastní potěšení, nebo s naprostou lhostejností, bez jakékoli úcty k právům jiných osob.

12. Z toho, co bylo výše řečeno, vyplývá, že odvolací soud vyložil pojmy svévole a škodolibost správně, vycházel též z důvodové zprávy k občanskému zákoníku, a dovolací soud souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že jednání žalovaného znaky svévole ani škodolibosti nenaplnuje, pokud základem jeho jednání byl dlouhodobě neřešený sousedský spor o odstranění větví či stromů přesahujících hranici pozemku žalobce a zasahujících k žalovanému, jemuž působily škodu na nemovitosti. Žalovaný se i pokusil získat povolení ke kácení těchto stromů na tamním úřadu. O odstranění přesahujících větví rodina žalovaného se žalobcem jednala. Jednání žalovaného tudíž nelze kvalifikovat jako zcela bezúčelné, ani nemělo za cíl ublížit žalobci. Nic takového ze zjištěného skutkového stavu neplyne (přičemž zjištěný skutkový stav dovolacímu přezkumu nepodléhá).

13. Brojí-li žalobce proti tomu, že cenu zvláštní obliby lze poškozenému přiznat jen za splnění obou předpokladů společně, tj. škůdce musí poškodit věc ze svévole a škodolibosti, pak takový závěr odvolací soud ve svém rozhodnutí neučinil, z § 2969 o. z. i z napadeného rozhodnutí plyne zcela jasně, že se jedná o alternativní předpoklady, tedy o poškození věci buď ze svévole, nebo ze škodolibosti.

14. Odkazoval-li dovolatel na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4546/2009, závěry uvedeného rozhodnutí na projednávanou věc vůbec nedopadají, neboť řeší zcela jinou otázku, a to odtah vozidla a povinnost vrátit jej po odpadnutí překážky zpět na místo. Dovolací soud v tomto rozhodnutí označil jednání Správy služeb hl. m. P. za svévolné, pokud držela po úklidu komunikace vozidlo bezdůvodně dále odstraněné z komunikace. Použití pojmu svévole v odkazovaném rozhodnutí nijak neodporuje výkladu tohoto pojmu provedenému výše. Navíc byl tento pojem použit za jiného právního stavu, při aplikaci právní úpravy účinné do 31. 12. 2013.

15. Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud správně dovodil nedostatek předpokladů vzniku povinnosti škůdce hradit poškozenému kromě obvyklé ceny poškozené věci ještě cenu zvláštní obliby ve smyslu § 2969 odst. 2 o. z. Dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. tedy není naplněn, Nejvyšší soud proto dovolání žalobce proti potvrzujícímu výroku napadeného rozsudku jako nedůvodné podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 100

č. 100

Smlouva cestovní, Smlouva spotřebitelská

§ 852a obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013, § 50 obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013, § 52 obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013, čl. 2 bod 4 směrnice Rady č. 90/314/EHS

Cestovní smlouva je spotřebitelskou smlouvou nejen ve vztahu mezi objednatelem zájezdu a cestovní kanceláří; spotřebitelský charakter má i ve vztahu mezi cestovní kancelář a spolucestujícími osobami, které mají podle cestovní smlouvy právo na plnění v rozsahu, v jakém bylo sjednáno v cestovní smlouvě. To, že spolucestující osoby přijaly sjednané plnění, z nich nečiní stranu cestovní smlouvy a nezakládá jejich povinnost uhradit cenu zájezdu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 33 Cdo 715/2017, ECLI:CZ:NS:2018:33.CDO.715.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. 3. 2016, sp. zn. 84 Co 479/2015.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Mostě (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 6. 2015, č. j. 14 C 37/2012-103, uložil J. K. povinnost zaplatit žalobkyni 39 110 Kč, zamítl žalobu požadující, aby obě žalované zaplatily společně a nerozdílně žalobkyni 39 110 Kč, a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že dne 13. 6. 2010 uzavřela žalobkyně (cestovní kancelář) a J. K. (původně 1. žalovaný – objednatel) cestovní smlouvu na letecký zájezd do Egypta v termínu od 16. 6. 2010 do 23. 6. 2010 za cenu 39 110 Kč. Žalované byly ve smlouvě označeny za spolucestující. Cena zájezdu byla splatná dne 13. 6. 2010, přičemž J. K. předložil žalobkyni příkaz k úhradě bankovním převodem ze dne 14. 6. 2010, jímž dokládal platbu na cenu zájezdu ve výši 39 110 Kč. K této bankovní transakci však nedošlo a do dnešního dne nedošlo k uhrazení ceny zájezdu. Poukazuje na znění § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a § 852a odst. 1 a § 50 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), soud prvního stupně uzavřel, že cestovní smlouva je platná a byla uzavřena jen mezi žalobkyní a J. K. Žalované se uzavření smlouvy neúčastnily, smlouvu nepodepsaly, přičemž v tomto právním vztahu vystupují

jako osoby „spolucestující“. V jejich případě absolvováním zájezdu mlčky vyslovily souhlas s poskytnutým plněním. Soud prvního stupně se neztotožnil s výkladem žalobkyně založeným na důvodech rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 1 As 46/2010-79. Toto rozhodnutí není totiž založeno na hodnocení povahy právního vztahu mezi provozovatelem cestovní kanceláře a spolucestujícími. Soud prvního stupně uzavřel, že osoba, v jejíž prospěch byla uzavřena cestovní smlouva, má postavení osoby oprávněné podle smlouvy ve prospěch třetího podle § 50 obč. zák., má právo přijmout poskytnuté plnění, avšak bez povinnosti zaplatit cenu zájezdu.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 2. 3. 2016, č. j. 84 Co 479/2015-155, změnil rozsudek soudu prvního stupně pouze ve výroku o nákladech řízení; jinak jej potvrdil. Současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel z totožných skutkových zjištění jako soud prvního stupně a shodně s ním uzavřel, že platná cestovní smlouva vznikla mezi žalobkyní jako provozovatelkou cestovní kanceláře a J. K. Žalovaným (osobám spolucestujícím) vzniklo v souladu s ustanovením § 50 obč. zák. právo na plnění, nikoliv již povinnost uhradit cenu zájezdu, neboť nebyly smluvní stranou smlouvy. Na tomto závěru nemůže změnit nic ani odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. 1 As 46/2010, které pojem „zákazníka“ podle § 852a odst. 1 obč. zák. a pro potřeby výkladu zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, vztahuje i na osoby, v jejichž prospěch byla cestovní smlouva uzavřena. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí dovodil, že spotřebitelská ochrana se vztahuje i na osoby spolucestující, ale již nikoli, že se tyto osoby stávají stranou cestovní smlouvy a jsou podle ní povinny plnit.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovatelka“) dovolání, které má za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť – posuzováno podle celého jeho obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) – má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud vyřešeny, konkrétně, zda je cestovní smlouva smlouvou spotřebitelskou, a zda v případě tzv. spolucestujících osob je cestovní smlouva uzavírána jako smlouva ve prospěch třetí osoby podle § 50 odst. 1 obč. zák. a zda tyto osoby mají povinnost zaplatit cenu zájezdu, pokud tak neučiní objednatel. Není srozuměna s tím, že jen ona a J. K. jsou stranami cestovní smlouvy a jen jim vznikla povinnost plnit, přičemž žalovaným povinnost splnit cenu podle smlouvy nevznikla. Souhlasí v obecné rovině s tím, že v případě smlouvy ve prospěch třetího nelze (bez dalšího) požadovat, aby třetí osoba musela (bez akceptace) cokoli plnit, tzn., že z takové smlouvy musí mít prospěch a nikoliv újmu. S tímto odůvodněním navrhla zrušit rozsudek odvolacího soudu.

4. Žalované navrhly dovolání pro nepřipustnost odmítnout, popř. jako nedůvodné zamítnout. Ze skutečnosti, že cestovní smlouvu uzavřeli jen žalobkyně a J. K., a že jen tento jejich právní vztah má povahu spotřebitelského vztahu, mají za to, že dovolání není podle § 238 odst. 1 písm. písm. d) o. s. ř., ve znění do 31. 12. 2013, přípustné. Dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, přičemž mezi žalobkyní a žalovanými (spolucestujícími) se nejedná o vztah ze spotřebitelské smlouvy.

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

6. Podle § 236 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II. bod 1. zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb. – dále jen „o. s. ř.“), dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Dovoláním dotčeným výrokem odvolacího soudu bylo rozhodnuto „pouze“ o částce 39 110 Kč, a je tedy potřeba zjistit, zda ve vztahu mezi žalobkyní a žalovanými jde o nárok vyplývající ze spotřebitelské smlouvy.

Podle § 50 odst. 1 obč. zák. účastníci mohou uzavřít smlouvu také ve prospěch třetí osoby.

Podle § 50 odst. 2 věty první obč. zák. není-li v tomto zákoně stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak, je tato osoba ze smlouvy oprávněna okamžikem, kdy s ní projeví souhlas.

Podle § 52 odst. 1 obč. zák. spotřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel.

Podle § 852a odst. 1 obč. zák. cestovní smlouvou se provozovatel cestovní kanceláře (dále jen „cestovní kancelář“) zavazuje, že zákazníkovi poskytne zájezd a zákazník se zavazuje, že zaplatí smlouvenou cenu.

7. Podle článku 2 bodu 4. směrnice Rady (ES) č. 90/314/EHS z 13. 6. 1990 o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy, pro účely této směrnice se rozumí „spotřebitelem“ osoba, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí soubor služeb („hlavní smluvní strana“) nebo jakákoliv osoba, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb („ostatní příjemci“) nebo jakákoliv osoba, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb („příjemce“).

8. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3661/2013, přijal a odůvodnil závěr, podle něhož je cestovní smlouva podle § 852a obč. zák. smlouvou spotřebitelskou. Dodal, že „úprava cestovní smlouvy v ustanoveních § 852a–852k obč. zák. je komplexní a úplná; má speciální povahu vůči obecným ustanovením občanského zákoníku o závazkových vztazích. S ohledem na charakter vztahu účastníků cestovní smlouvy, kdy vůči sobě stojí provozovatel cestovní kanceláře (v postavení dodavatele) a zákazník (v postavení spotřebitele), je cestovní smlouva (...) současně spotřebitelskou smlouvou a vztahují se na ni proto ustanovení § 52 a násl. obč. zák.“ (k tomu dále srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3283/2014, a ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 33 Cdo 747/2015, publikované pod č. 58/2017 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „Sbírka“).

9. Současně platí, že smlouva ve prospěch třetího (§ 50 odst. 1 obč. zák.), stejně jako spotřebitelská smlouva (§ 52 a násl. obč. zák.), není samostatným smluvním typem. Představuje pouze určitou modifikaci jiných smluvních typů, ať již zvlášť upravených – pojmenovaných či zvlášť neupravených – nepojmenovaných (§ 51), pokud to jejich povaha připouští.

10. Se zřetelem k tomu, že jednou z dovoláním otevřených otázek je posouzení, zda cestovní smlouva (či její část dotýkající se tzv. spolucestujících osob) může mít povahu smlouvy ve prospěch třetího a zda spolucestující osoby mají povinnost zaplatit cenu zájezdu, dovolací soud dospěl k níže uvedeným závěrům, podle nichž taková smlouva má povahu spotřebitelské smlouvy nejen ve vztahu mezi objednatelům zájezdu (tzv. hlavní smluvní stranou) a cestovní kanceláří, nýbrž takový (tzn. spotřebitelský) charakter má i ve vztahu mezi cestovní kanceláří a spolucestujícími osobami, které mají podle cestovní smlouvy právo na plnění v rozsahu, v jakém byl sjednán v cestovní smlouvě. Jinak řečeno, pro potřeby zjištění přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. dospěl dovolací soud k závěru, že vztah mezi žalobkyní a žalovanými je vztahem ze spotřebitelské smlouvy, a tudíž finanční limit 50 000 Kč do poměrů účastníků dovolacího řízení nedopadá.

11. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatelka tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (§ 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

12. Dovolatelka spojuje přípustnost svého dovolání se dvěma – podle ní – dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nevyřešenými otázkami hmotného práva. V první řadě je to otázka, zda cestovní smlouva je smlouvou spotřebitelskou, či nikoli. Jak je uvedeno shora, tuto otázku dovolací soud již vyřešil v rozsudku ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3661/2013, kde přijal závěr, podle něhož je cestovní smlouva podle § 852a obč. zák. smlouvou spotřebitelskou (...) a vztahují se na ni proto ustanovení § 52 a násl. obč. zák. Pro řešení této otázky není tudíž dovolání přípustné.

13. Naproti tomu má dovolací soud za to, že v jeho rozhodovací činnosti nebyla dosud uspokojivě vyřešena otázka, zda v případě tzv. spolecestujících osob je cestovní smlouva uzavírána ve prospěch těchto osob, odlišných od objednatele zájezdu, jako smlouva ve prospěch třetí osoby podle § 50 odst. 1 obč. zák., a zda tyto osoby mají povinnost zaplatit cenu zájezdu, pokud tak neučiní objednatel. Pro řešení této otázky je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

14. Právní úprava cestovní smlouvy představuje implementaci směrnice Rady (ES) ze dne 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy č. 90/314/EHS, do českého právního řádu, provedené zákonem č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Obecně platí, že cestovní smlouvou se provozovatel cestovní kanceláře zavazuje, že zákazníkovi poskytne zájezd a zákazník se zavazuje, že zaplatí smlouvenou cenu (§ 852a odst. 1 obč. zák.). Z § 852a odst. 2 věty první obč. zák. plyne, že návrh cestovní smlouvy předkládá zákazníkovi cestovní kancelář.

15. Se zřetelem k charakteru směrnice Rady (ES) ze dne 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy č. 90/314/EHS (dále jen „Směrnice“), založené na zásadě tzv. minimální harmonizace (na rozdíl od nyní platné směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. 11. 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, která stojí na zásadě maximální harmonizace – viz čl. 4 „Úroveň harmonizace“), je potřeba v zájmu zajištění cílů sledovaných evropským zákonodárcem v oblasti cestovního ruchu, ochrany spotřebitele, jakož i soudržnosti unijního práva, zohlednit pojem „spotřebitel“ obsažený v čl. 2 bodu 4 Směrnice i při výkladu pojmu „zákazník“ obsaženého v § 852a odst. 1 obč. zák. Platí, že národní úpravu (...) je nutné v co největším rozsahu interpretovat ve světle znění a účelu směrnice, aby bylo dosaženo výsledku uvedeného ve směrnici (nepřímý účinek – ESD, ve věci C-106/89, Marleasing SA proti La Comercial Internationale de Alimentacion SA, ESD, ve věci C-240–244/98, Océano Grupo proti R. M. Q., ESD, ve věci C-212/04, K. A. a ostatní, Sbírka rozhodnutí I-06057/2006). Autonomní charakter práva Evropské

unie znamená, že výklad směrnice i provádějících národních úprav musí být vždy činěn v kontextu práva Evropské unie, a nikoliv národního práva a jeho pojmosloví (ESD, ve věci C-29/76, LTU Lufttransport Unternehmen GmbH & Co. KG proti Eurocontrol). Z uvedených důvodů je proto nutno pojem „zákazník“ podle § 852a odst. 1 obč. zák. vykládat v souladu s účelem a smyslem Směrnice tak, že jde o osobu, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí soubor služeb („hlavní smluvní strana“), nebo o jakoukoliv osobu, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb („ostatní příjemci“), nebo o jakoukoliv osobu, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb („příjemce“), což obsahově odpovídá definici „spotřebitele“ v čl. 2 bodu 4. Směrnice.

16. Není pochyb o tom, že subjekty občanskoprávních vztahů mohou uzavřít smlouvu i ve prospěch třetí osoby (*contractus in favorem tertii*), kterou se dlužník (*promitent*) zavazuje věřiteli (*stipulantovi*), který jedná vlastním jménem, že bude plnit třetí osobě (*terciovi*); tato smlouva se však uzavírá bez účasti této třetí osoby. Projeví-li třetí osoba souhlas přijmout předmět plnění (může se tak stát výslovně či konkludentně), má právo domáhat se předmětu plnění na dlužníkovi, není-li zákonem stanoveno nebo účastníky smlouvy ujednáno něco jiného. Je-li uzavřena smlouva ve prospěch třetího, je jí založeno právo *tercia* na plnění podle smlouvy sjednané v jeho prospěch. Z toho, že věřitel svým jménem uzavřel cestovní smlouvu (*objednatel*) plyne, že veškeré povinnosti, vztahující se ke splnění smlouvy z jeho strany (mimo jiné i úhrada ceny zájezdu) tíží pouze jej a nedopadají na třetí osoby, v jejichž prospěch bylo sjednáno pouze „plnění“.

17. Promítnuto do poměrů souzené věci shora uvedené znamená, že cestovní smlouvou, kterou uzavřela žalobkyně (*cestovní kancelář*) a J. K. (jako hlavní smluvní strana), který požadoval pro sebe a pro osoby spolucestující (*ostatní příjemce*) – žalované, zajištění zájezdu do Egypta, oblast H., L. P. v termínu od 16. 6. 2010 do 23. 6. 2010, byl sjednán závazek žalobkyně vůči J. K. a jeho jménem taktéž vůči dalším osobám, které se však nestaly smluvní stranou cestovní smlouvy, nýbrž osobami oprávněnými přijmout zajištěné plnění (předmět plnění podle smlouvy), a že jen J. K. je povinen splnit závazek zaplatit cenu zájezdu. To, že žalované přijaly J. K. sjednané plnění (vyjádřily souhlas s předmětem plnění), z nich nečiní smluvní stranou cestovní smlouvy.

18. Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu vázán uplatněným dovolacím důvodem (*srovnej § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.*); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud řešena, a zda je tedy dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

19. Ačkoli dovolatelka obsáhle polemizuje s tím, jak odvolací soud rozhodl, ve vztahu k jiným právním otázkám, na nichž je rozhodnutí odvolacího soudu

založeno (kromě dvou shora uvedených), řádně nevymezila předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. Není přitom úkolem dovolacího soudu, aby na základě odůvodnění napadeného rozhodnutí sám vymezoval předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., a nahrazoval tak plnění procesní povinnosti dovolatele.

č. 100

20. Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci nebyl uplatněn důvodně.

21. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné [§ 243d písm. a) o. s. ř.] a dovolání žalobkyně zamítl.

Č. 101

Č. 101

Akcie, Akcie na jméno, Akcionář, Akciová společnost, Představenstvo, Cenné papíry, Zástavní právo

§ 2 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb., § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb., § 3 odst. 2 zákona č. 134/2013 Sb., § 4 zákona č. 134/2013 Sb., § 5 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb., § 5 odst. 2 zákona č. 134/2013 Sb., § 8 bod 2 zákona č. 134/2013 Sb., § 155 obch. zák. ve znění od 30. 6. 2013, § 263 odst. 2 z. o. k.

Sankce spočívající ve ztrátě oprávnění vykonávat práva spojená s akciemi, které akcionáři do 30. 6. 2014 nepředložili k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně za nové akcie na jméno ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb., nastoupí bez ohledu na to, kdy (popřípadě zda vůbec) společnost vyzvala akcionáře, aby jí akcie předložili, respektive na to, jakou lhůtu jim k tomu společnost stanovila.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1795/2018, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.1795.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání K. CZ, a. s., zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 11. 2017, sp. zn. 8 Cmo 164/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Navrhovatelka se svým návrhem domáhá vyslovení neplatnosti usnesení přijatých na mimořádné valné hromadě společnosti K. CZ, a. s., (dále jen „společnost“) konané 29. 5. 2015 (dále jen „valná hromada“), jimiž byli odvoláni dřívější členové představenstva a dozorčí rady a zvoleni noví členové těchto orgánů společnosti (dále jen „napadená usnesení valné hromady“).

2. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 17. 1. 2017, č. j. 35 Cm 105/2015-154, „nevyslovil neplatnost“ napadených usnesení valné hromady (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Základní kapitál společnosti ve výši 2 000 000 Kč byl rozdělen na 20 kusů kmenových akcií na majitele o jmenovité hodnotě 100 000 Kč vydaných v listinné podobě (dále jen „akcie na majitele“).

[2] D. N. (dále jen „úvěrující“) a R. V. (dále jen „úvěrovaný“) uzavřeli 10. 2. 2012 úvěrovou smlouvu (dále jen „úvěrová smlouva“), jejímž prostřednic-

č. 101

tvím se úvěrující zavázal poskytnout úvěrovanému peněžité prostředky ve výši 20 000 000 Kč (dále jen „poskytnuté peněžní prostředky“) a úvěrovaný se zavázal vrátit poskytnuté peněžní prostředky zpět do jednoho roku od uzavření úvěrové smlouvy (spolu s dohodnutým úrokem).

[3] Navrhovatelka, úvěrující a úvěrovaný uzavřeli k zajištění pohledávky úvěrujícího na vrácení poskytnutých peněžních prostředků (spolu s úvěrovou smlouvou) také smlouvu o zastavení cenných papírů (dále jen „smlouva o zastavení cenných papírů“).

[4] Ve smlouvě o zastavení cenných papírů se navrhovatelka (jako zástavkyně) zavázala, že úvěrujícímu (jako zástavnímu věřiteli) přenechá do zástavy 9 kusů akcií na majitele (dále též jen „zastavené akcie“) s tím, že zastavené akcie budou předány do notářské úschovy (dále jen „úschova“) a úvěrujícímu budou vydány, nebude-li notáři do 15. 2. 2013 předložen výpis z účtu prokazující, že úvěrovaný vrátil úvěrujícímu poskytnuté peněžní prostředky (včetně příslušenství).

[5] Jelikož notáři do 15. 2. 2013 nebyl předložen výpis z účtu, který by prokazoval, že úvěrovaný vrátil úvěrujícímu poskytnuté peněžní prostředky (včetně příslušenství), vydal notář úvěrujícímu 22. 3. 2013 z notářské úschovy zastavené akcie.

[6] Úvěrující měl u sebe zastavené akcie od jejich vydání z notářské úschovy nepřetržitě (nejméně) do 10. 1. 2017.

[7] Dne 30. 6. 2013 nabyl účinnosti zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů (dále jen „zákon č. 134/2013 Sb.“).

[8] Představenstvo společnosti rozhodlo 11. 3. 2015 o výměně akcií na majitele za akcie na jméno (navrhovatelka byla předsedkyní představenstva společnosti).

[9] Společnost měla k 11. 3. 2015 pět akcionářů:

- a. navrhovatelku, která vlastnila 11 kusů akcií na majitele,
- b. T. K., který vlastnil 5 kusů akcií na majitele,
- c. Z. K., který vlastnil 2 kusy akcií na majitele,
- d. L. P., který vlastnil 1 kus akcie na majitele a
- e. P. V., který vlastnil 1 kus akcie na majitele.

[10] Prostřednictvím denního tisku společnost zveřejnila 17. 4. 2015 výzvu, aby její akcionáři předložili akcie na majitele k výměně (dále jen „výzva v denním tisku“).

[11] Úvěrující se již v srpnu 2014 (z vlastní iniciativy) domáhal výměny zastavených akcií. V roce 2015 se dozvěděl o výzvě v denním tisku. Osobně však vyzván nebyl a k výměně zastavených akcií nedošlo.

[12] Navrhovatelka (jednající jako předsedkyně představenstva společnosti) si písemně potvrdila, že zastavené akcie byly vyměněny za akcie na jméno 21. 5. 2015 (dále jen „navrhovatelčiny akcie na jméno“).

[13] Akcie na majitele akcionářů T. K., Z. K., L. P. a P. V. byly vyměněny za listinné akcie na jméno 26. 5. 2015.

[14] Usnesením z 28. 1. 2014, č. j. 35 Cm 7/2014-27, rozhodl Krajský soud v Brně na žádost T. K., že jej zmocňuje ke svolání valné hromady.

[15] Na valnou hromadu se dostavil zástupce navrhovatelky, který předložil plnou moc a navrhovatelčiny akcie na jméno.

[16] Zástupce navrhovatelky nebyl na jednání valné hromady vpuštěn s tím, že navrhovatelka není oprávněna vykonávat akcionářská práva, protože dosud nedošlo (nemohlo dojít) k výměně zastavených akcií (neboť je u sebe má úvěřující).

[17] Valná hromada přijala napadená usnesení.

4. Soud prvního stupně odmítl argumentaci navrhovatelky, podle níž nesplnil-li úvěřující svoji povinnost předložit k výměně navrhovatelčiny akcie na majitele, dostala alespoň ona „své části“ zákonné povinnosti (když společnosti sdělila údaje potřebné k jejímu zápisu do seznamu akcionářů).

5. Pro posouzení toho, zda byla navrhovatelka oprávněna vykonávat práva spojená se zastavenými akciemi, není podle soudu rozhodující, zda došlo k zápisu navrhovatelky do seznamu akcionářů (nýbrž jen to, zda byly zastavené akcie vyměněny). Přitom platí, že nepředložil-li zástavní věřitel k výměně akcie na majitele, zakládá zákon „pouze právo na náhradu škody, nikoliv však výkon akcionářských práv.“ Jestliže tedy zastavené akcie nebyly před konáním valné hromady předloženy k výměně, nebyla navrhovatelka oprávněna vykonávat práva spojená s těmito akciemi.

6. K tomu soud prvního stupně dodal, že zástavní právo k navrhovatelčiným akciím na majitele bylo sjednáno tak, že po jejich vydání z úschovy byl úvěřující oprávněn vykonávat akcionářská práva, která jsou s těmito cennými papíry spojena. I kdyby tedy k výměně zastavených akcií došlo, nebyla by navrhovatelka oprávněna účastnit se valné hromady a hlasovat na ní.

7. K odvolání navrhovatelky Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 22. 11. 2017, č. j. 8 Cmo 164/2017-248, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že vyslovil neplatnost napadených rozhodnutí valné hromady (první výrok), rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (druhý výrok), rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí výrok) a uložil navrhovatelce povinnost zaplatit soudní poplatek (čtvrtý výrok).

8. Odvolací soud doplnil a částečně též zopakoval dokazování; vyšel tedy také z toho, že:

[1] Ve smlouvě o zastavení cenných papírů nebylo sjednáno „omezení výkonu“ akcionářských práv navrhovatelky.

[2] Po dobu trvání notářské úschovy byla navrhovatelka majitelkou zastavených akcií „v plném rozsahu akcionářských práv“.

[3] Ve výzvě v denním tisku stanovila společnost pro výměnu akcií na majitele lhůtu od 18. 5. do 18. 6. 2015.

[4] Navrhovatelka odeslala úvěrujícímu 25. 5. 2015 výzvu k výměně zastavených akcií.

č. 101

9. Odvolací soud nejprve uvedl, že napadená usnesení valné hromady mají dopad do navrhovatelčiných práv a povinností „nejen jako majoritní akcionářky společnosti, ale i „sporně“ odvolané členky představenstva“. Podle jeho přesvědčení se tedy navrhovatelka může dovolávat neplatnosti napadených usnesení valné hromady i přesto, že je omezena ve výkonu svých akcionářských práv (neboť nedošlo k výměně zastavených akcií).

10. Při věcném posouzení navrhovatelkou tvrzených důvodů neplatnosti vyšel odvolací soud z toho, že prodlení akcionáře se splněním povinnosti předložit akcie k vyznačení nezbytných údajů či k výměně „nemůže nastat, pokud je společnost v prodlení s výzvou k předložení akcií, případně v průběhu k tomu účelu stanovené lhůty“. Jestliže tedy společnost vyzvala v poměrech projednávané věci akcionáře k výměně akcií teprve v roce 2015 a stanovila k výměně akcií lhůtu od 18. 5. do 18. 6. 2015, nemohla být navrhovatelka v den konání valné hromady (29. 5. 2015) v prodlení, a proto nemohla být (a nebyla) omezena ve výkonu práv spojených se zastavenými akciemi.

11. Odvolací soud nesouhlasil ani se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož byla navrhovatelka oprávněna vykonávat akcionářská práva pouze po dobu úschovy svých akcií na majitele (a posléze již nikoliv). Ve smlouvě o zastavení cenných papírů nebylo dohodnuto oprávnění úvěrujícího k výkonu práv spojených se zastavenými akciemi a takové oprávnění nevyplyvá ani ze zákona. Navrhovatelka tedy byla v den konání valné hromady oprávněna vykonávat práva spojená se zastavenými akciemi (byla oprávněna se valné hromady zúčastnit a hlasovat na ní).

II. Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podala společnost dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice (posuzováno podle obsahu dovolání) otázek, zda:

[1] může být akcionář v prodlení se splněním povinnosti předložit listinné akcie na majitele, které nejsou imobilizovány, k vyznačení nezbytných údajů či k výměně, je-li společnost v prodlení s výzvou akcionářů k předložení takových akcií,

[2] je možné zapsat do seznamu akcionářů i osobu, která doposud nepředložila k vyznačení nezbytných údajů či k výměně listinné akcie na majitele, které nejsou imobilizovány,

[3] byl postup odvolacího soudu v rozporu s § 260 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“).

13. Dovolatelka namítá, že napadené usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

č. 101

14. Brojí proti tomu, že odvolací soud nerespektoval znění zákona, když dovodil, že prodlení akcionáře se splněním povinnosti předložit listinné akcie na majitele k vyznačení nezbytných údajů či k výměně nemůže nastat, je-li společnost v prodlení s výzvou k předložení takových akcií. Poukazuje na to, že pokud by společnost nevyzvala akcionáře k předložení akcií na majitele, nedostali by se akcionáři nikdy do prodlení se splněním povinnosti akcie předložit, a tak by nikdy nenastoupily zákonné účinky spočívající ve ztrátě oprávnění vykonávat práva spojená s akciemi, ohledně nichž jsou akcionáři v prodlení. Takový závěr je podle mínění dovolatelky v rozporu se „smyslem a cílem zákonné úpravy“.

15. Odvolacímu soudu dovolatelka vytýká, že postupoval „v rozporu s hmotným právem,“ neboť své rozhodnutí vydal, aniž by řešil jiné důvody vylučující právo navrhovatelky účastnit se valné hromady a hlasovat na ní. Podle mínění dovolatelky nebyla navrhovatelka k výkonu těchto práv oprávněna proto, že na valné hromadě neprokázala (nemohla prokázat) vlastnictví k zastaveným akciím (které měl u sebe úvěrující). Vyjít nelze ani ze zápisu navrhovatelky do seznamu akcionářů, neboť byl proveden bez toho, že by navrhovatelka předložila zastavené akcie k vyznačení nezbytných údajů či k výměně.

16. Dovolatelka namítá konečně i to, že odvolací soud „postupoval v rozporu s procesním právem, když v rámci dokazování neprovedl povinné posouzení ‚potenciálního konfliktu‘ mezi individuálním právem akcionáře a kolektivními právy společnosti“ (k tomu odkazuje na § 260 o. z.).

17. V rámci podaného dovolání dovolatelka navrhla odklad vykonatelnosti a právní moci napadeného usnesení odvolacího soudu. Svůj návrh zdůvodnila tím, že po vydání napadeného usnesení podala navrhovatelka návrh na (opětovný) zápis dřívějších členů volených orgánů (představenstva a dozorčí rady) společnosti do obchodního rejstříku.

III. Přípustnost dovolání

18. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešené (dovolatelkou otevřeně) otázky výkladu § 3 zákona č. 134/2013 Sb.

IV. Důvodnost dovolání

19. Dovolání je i důvodné.

č. 101

20. Podle § 2 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb. se k 1. 1. 2014 mění listinné akcie na majitele, které nejsou imobilizovány, na listinné akcie na jméno; k tomuto dni rovněž dochází k odpovídající změně stanov společnosti. K účinnosti změny formy podle věty první se nevyžaduje zápis do obchodního rejstříku. Úprava změny formy akcií v zákoně upravujícím právní poměry obchodních společností a družstev se nepoužije.

Podle § 3 zákona č. 134/2013 Sb. akcionáři předloží akcie uvedené v § 2 odst. 1 společnosti k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně za nové akcie na jméno a sdělí společnosti údaje potřebné pro zápis do seznamu akcionářů nejpozději do 30. 6. 2014. Akcionář, který je v prodlení s plněním těchto povinností, není po dobu prodlení oprávněn vykonávat práva spojená s akciemi, ohledně nichž je v prodlení (první odstavce). Nejpozději 3 měsíce před uplynutím lhůty podle odstavce 1 společnost uveřejní způsobem určeným pro svolání valné hromady společnosti výzvu k předložení akcií a oznámení o následcích spojených s prodlením podle odstavce 1 a § 4 (druhý odstavce).

Podle § 5 zákona č. 134/2013 Sb. drží-li akcie podle § 2 odst. 1 zástavní věřitel nebo jiná osoba, která je oprávněná mít akcie u sebe, splní povinnost předložit akcie podle § 3 odst. 1 tato osoba (první odstavce). Akcionář je povinen bez zbytečného odkladu upozornit osobu uvedenou v odstavci 1 na výzvu podle § 3 odst. 2. Nepředloží-li osoba, která byla akcionářem upozorněna na výzvu, akcie k vyznačení údajů nebo k výměně podle § 3, odpovídá akcionáři za škodu tím vzniklou (druhý odstavce).

Podle § 7 odst. 5 zákona č. 134/2013 Sb. převádí-li akcionář akcii, jejíž forma se změnila podle § 2 odst. 1, vyznačí na akcii své jméno a další údaje nezbytné k jeho identifikaci.

Podle § 8 bodu 2 zákona č. 134/2013 Sb. se v § 155 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), doplňuje věta: „Společnost může vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovanou akcii nebo v souladu se zvláštním zákonem jako imobilizovaný cenný papír; to platí obdobně též pro změnu formy nebo podoby akcií.“

Podle § 263 odst. 2 věty druhé zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích; dále jen „z. o. k.“), může společnost vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír; to platí obdobně též pro změnu formy nebo podoby akcií.

21. Z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 134/2013 Sb. (sněmovní tisk číslo 715, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013) [dále jen „důvodová zpráva“] se podává, že „existence anonymního

vlastnictví akciových společností je spjata s rizikem netransparentního prostředí“ (důvodová zpráva, s. 9), a proto mělo být „výsledkem novelizačních snah snížení korupčního prostředí a ztížení podmínek pro nelegální činnost spjatou s anonymními akciemi“ (důvodová zpráva, s. 12).

22. K dosažení tohoto cíle zákonodárce s účinností od 30. 6. 2013 omezil emise akcií na majitele, neboť stanovil, že akciové společnosti mohou vydávat akcie na majitele pouze jako zaknihované cenné papíry nebo imobilizované cenné papíry (srov. § 155 odst. 2 obch. zák. ve znění zákona č. 134/2013 Sb., resp. § 263 odst. 2 větu druhou z. o. k.).

23. U listinných akcií na majitele vydaných přede dnem účinnosti zákona č. 134/2013 Sb., které nebyly imobilizovány, ponechal zákonodárce v první řadě na společnostech, zda tyto účastnické cenné papíry zaknihují, imobilizují anebo zda změní jejich formu. Pro přijetí těchto kroků však zákonodárce stanovil časové omezení; s účinky k 1. 1. 2014 změnil formu listinných akcií na majitele, které (k tomuto datu) nebyly imobilizovány, a silou zákona z nich učinil listinné akcie na jméno (§ 2 odst. 1 věta první zákona č. 134/2013 Sb.).

24. Akcionářům byla uložena povinnost předložit společnosti nejpozději do 30. 6. 2014 akcie, jichž se tato změna dotkla, k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně za nové akcie na jméno, jakož i povinnost sdělit společnosti údaje potřebné pro zápis do seznamu akcionářů (§ 3 odst. 1 věta první zákona č. 134/2013 Sb.). Společnosti měly akcionáře k předložení akcií vyzvat nejpozději do tří měsíců před uplynutím lhůty končící 30. 6. 2014, a to způsobem určeným pro svolávání valné hromady (§ 3 odst. 2 zákona č. 134/2013 Sb.).

25. Jako následek porušení povinnosti předložit listinné akcie na majitele k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně za nové akcie na jméno zákonodárce stanovil, že akcionář není po dobu prodlžení oprávněn vykonávat práva spojená s akciemi, ohledně kterých je v prodlžení (§ 3 odst. 1 věta druhá zákona č. 134/2013 Sb.).

26. Sankce spočívající v sistaci výkonu práv spojených s akciemi, které akcionář nepředložil do 30. 6. 2014 k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně (ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb.), podle přesvědčení Nejvyššího soudu nemůže záviset na tom, kdy (popřípadě zda vůbec) společnost vyzvala akcionáře, aby jí akcie předložili, ba ani na tom, jakou lhůtu společnost akcionářům k předložení akcií stanovila.

27. Zákon č. 134/2013 Sb. neurčuje, že by k pozastavení výkonu práv spojených s akciemi, ohledně nichž je akcionář v prodlžení, nedocházelo, prodlžovala-li společnost s výzvou k jejich předložení či neuplynula-li lhůta, kterou společnost stanovila, aby jí byly akcie předloženy, a tento závěr neodpovídá ani účelu zákoně sankce stanovené pro případ prodlžení akcionáře.

28. Nelze totiž přehlédnout, že zákon č. 134/2013 Sb. sleduje v první řadě veřejný zájem (na zvýšení „transparentnosti“ akciových společností). Účelem

č. 101

zákonného požadavku, aby akcionář předložil společnosti akcie (jejichž forma byla změněna působením zákona č. 134/2013 Sb.) a sdělil jí údaje potřebné pro zápis do seznamu akcionářů, není jen umožnit společnosti splnit její povinnosti vést seznam akcionářů (§ 264 a násl. z. o. k.) a zabezpečit, aby jí emitované akcie (jež jsou v důsledku zákona nově akciemi na jméno) měly veškeré zákonné náležitosti (§ 3 odst. 1 věta první, odst. 3 zákona č. 134/2013 Sb., § 259 a 260 z. o. k.). Hlavním smyslem tohoto požadavku je snaha přimět akcionáře, aby „vystoupili z anonymity“.

29. Proto je § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb. nezbytné vykládat tak, že sankce stanovená tímto ustanovením nastoupí bez ohledu na to, kdy (popřípadě zda vůbec) společnost vyzvala akcionáře, aby jí předložili akcie, jejichž forma byla změněna působením zákona č. 134/2013 Sb., resp. na to, jakou lhůtu společnost akcionářům stanovila k předložení těchto akcií (pro případ porušení povinnosti stanovené společnosti § 3 odst. 2 zákona č. 134/2013 Sb. lze uvažovat toliko o nároku na náhradu tímto porušením způsobené škody).

30. Na tomto místě má Nejvyšší soud za potřebné uvést, že z hlediska poměrování vhodnosti, potřebnosti a míry zásahu do práv akcionáře shledává zákonodárcem zvolený způsob regulace za ústavně konformní.

31. Ačkoli totiž dochází k bezprostřednímu zásahu do vlastnického práva akcionáře, je akcionář ve výkonu práv spojených s akciemi toliko omezen (není vlastnického práva zbaven). Navíc se tak děje pouze na přechodnou dobu, neboť jsou-li akcie k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně za nové akcie na jméno předloženy (a sdělí-li akcionář společnosti údaje potřebné pro zápis do seznamu akcionářů), sistace jeho práv spojených s dotčenými akciemi bez dalšího (automaticky) odpadne (ostatně, akcionáře před případnou nečinností společnosti chrání i § 7 odst. 5 zákona č. 134/2013 Sb.). Přehlédnout nelze konečně ani to, že ke splnění povinnosti předložit akcie k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně ponechal zákonodárce delší časový úsek, neboť výše popsaná sankce spojená s nesplněním povinnosti předložit akcie nastoupila teprve 1. 7. 2014, zatímco nové emise listinných akcií na majitele, které by nebyly imobilizovány, zákonodárce vyloučil již od 30. 6. 2013 (zákon č. 134/2013 Sb. byl ve Sbírce zákonů vyhlášen 31. 5. 2013).

32. Lze dodat, že výše uvedené závěry platí také tehdy, drží-li akcie, jejichž forma byla změněna působením zákona č. 134/2013 Sb., zástavní věřitel nebo jiná osoba, která je oprávněna mít akcie u sebe. Zákon stanoví, že za těchto okolností má akcie k vyznačení nezbytných údajů nebo k výměně za nové akcie předložit osoba, která je oprávněna mít akcie u sebe (§ 5 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb.). Pro případ, že k tomu – navzdory výzvě ze strany akcionáře – nedojde, akcionáři odpovídá zástavní věřitel (nebo jiná osoba oprávněná mít akcie u sebe) za škodu vzniklou v důsledku prodlení (§ 5 odst. 2 věta druhá zákona č. 134/2013 Sb.); k pozastavení účinků § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb. však nedochází ani za těchto okolností.

33. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že vyšel-li odvolací soud ze závěru, podle něhož prodlení navrhovatelky se splněním povinnosti předložit společnosti zastavené akcie k vyznačení nezbytných údajů či k výměně za nové akcie na jméno (ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb.) nemohlo nastat, neboť v době konání valné hromady neuplynula lhůta, kterou společnost stanovila k tomu, aby jí akcionáři akcie předložili, je jeho právní posouzení věci nesprávné.

34. Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se zabýval dalšími námitkami dovolatelky – usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

35. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

36. V novém rozhodnutí odvolací soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

37. O návrhu dovolatelky na odklad vykonatelnosti a právní moci napadeného usnesení odvolacího soudu Nejvyšší soud nerozhodoval. Návrh na odklad vykonatelnosti či právní moci je totiž závislé povahy (srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16), což mimo jiné znamená, že jsou-li negativní dopady napadeného rozhodnutí do poměrů účastníka řízení (dovolatele) odstraněny tím, že dovolací soud (bez zbytečného odkladu) napadené rozhodnutí zruší, stává se návrh na odklad vykonatelnosti, resp. právní moci bezpředmětným (obsoletním). Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017.

Č. 102

Č. 102

Náhrada škody, Promlčení

§ 182 odst. 1 písm. c) obch. zák., § 398 obch. zák.

Dozorčí rada akciové společnosti je podle § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák. oprávněna rozhodnout o uplatnění nároku na náhradu škody způsobené společností členem představenstva a tento nárok jménem společnosti uplatnit bez ohledu na to, zda o to byla požádána kvalifikovaným akcionářem.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1532/2017, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.1532.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání třetího žalovaného ve vztahu mezi žalobkyní a třetím žalovaným zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 14 Cmo 338/2014, a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Krajského soudu v Plzni dne 6. 3. 2012 se žalobkyně na žalovaných domáhá zaplacení 13 062 702 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody, kterou měli způsobit společnosti BK M., a. s., (nyní BK M., a. s. v likvidaci; dále jen „dlužník“) porušením povinnosti vykonávat působnost členů představenstva s péčí řádného hospodáře. V době, kdy žalovaní vykonávali působnost členů představenstva dlužníka, vznikla dlužníkovi pohledávka za personálně propojenou společností na základě „bezúčelové“ smlouvy o půjčce, ačkoliv dlužník byl zaměřen zejména na prodej léčiv, nikoliv na poskytování půjček. Peníze, které byly personálně propojené společnosti poskytnuty, nebyly dosud dlužníkovi vráceny.
2. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 28. 5. 2014, č. j. 46 Cm 99/2012-238, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II. a III.).
3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:
 - [1] První žalovaný a druhá žalovaná byli v době od 26. 6. 2006 do 11. 6. 2010 členy představenstva dlužníka (první žalovaný byl ve stejné době předsedou představenstva dlužníka), třetí žalovaný byl členem představenstva dlužníka v době od 26. 6. 2006 do 6. 7. 2010.
 - [2] Dlužník jednající s prvním žalovaným jako předsedou představenstva dne 26. 6. 2006 zmocnil R. K. ke všem právním úkonům a jednáním vůči všem fyzickým a právnickým osobám, orgánům a dalším subjektům.

[3] Dne 3. 1. 2007 byla mezi dlužníkem a společností H. M., spol. s r. o., (nyní P., s. r. o.) uzavřena smlouva o půjčce, jejímž předmětem bylo poskytnutí peněz společnosti H. M., spol. s r. o., v celkové výši 21 000 000 Kč „ve splátkách“ (dále též jen „smlouva“). Smlouvu podepsal za obě smluvní strany R. K. Valné hromady smluvních stran neudělily k uzavření smlouvy předchozí souhlas.

[4] Žaloba o zaplacení 13 062 702 Kč podaná žalobkyní proti společnosti P., s. r. o., a projednávaná u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 42 Cm 10/2012 byla usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 2. 2014, č. j. 2 Cmo 262/2013-177, zamítnuta.

4. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že smlouva splňuje znaky smlouvy o úvěru podle § 497 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“), neboť bylo plněno ve prospěch společnosti H. M., spol. s r. o., „ve splátkách“ počínaje červnem 2007 a konče prosincem 2007. Podle soudu prvního stupně „vzhledem k absenci předchozího souhlasu valných hromad, respektive předchozího projednání, došlo v případě předmetné smlouvy k obcházení zákona“. Soud prvního stupně proto smlouvu posoudil jako absolutně neplatnou podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

5. S ohledem na námitku promlčení vznesenou žalovanými se soud prvního stupně zabýval tím, zda je žalobou uplatněné právo promlčeno, a dospěl k závěru, podle něhož promlčecí lhůta uplynula nejpozději ke dni 31. 12. 2011, když „poslední splátka“ úvěru byla společností H. M., spol. s r. o., poskytnuta dne 31. 12. 2007. Jelikož žaloba byla u soudu podána dne 6. 3. 2012, shledal soud prvního stupně námitku promlčení důvodnou a žalobu zamítl.

6. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně v záhlaví označeným usnesením rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

7. Odvolací soud nahlédnutím do obchodního rejstříku zjistil, že dne 6. 5. 2010 rozhodla valná hromada dlužníka o zrušení dlužníka s likvidací ke dni 10. 5. 2010 a zároveň jmenovala likvidátorkou Ing. J. Ř. Následně byl usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 9. 2010, č. j. KSPL 54 INS 6532/2010-A-26, které nabylo právní moci dne 2. 10. 2010, zjištěn úpadek dlužníka a žalobkyně byla ustanovena insolvenční správkyň dlužníka.

8. Odkazuje na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3688/2011, a ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3212/2013, odvolací soud uvedl, že promlčecí doba u žalobou uplatněného práva na náhradu škody začala podle § 398 obch. zák. běžet až ve chvíli, kdy se o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě, mohly dozvědět likvidátorka a poté insolvenční správkyň.

9. Odvolací soud nepřisvědčil argumentaci žalovaných, podle kterých žalobu mohla již dříve podat dozorčí rada dlužníka. Cituje § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák.

uzavřel, že dozorčí rada tak mohla učinit pouze na žádost akcionáře nebo akcionářů uvedených v § 181 odst. 1 obch. zák. (dále též jen „kvalifikovaného akcionáře“), nikoliv z vlastní iniciativy. Poukaz žalovaných na § 199 odst. 2 obch. zák. není podle odvolacího soudu případný, neboť toto ustanovení dopadá na řízení, v němž dozorčí rada uplatňuje právo na náhradu škody podle § 182 odst. 1 obch. zák.

10. Odvolací soud proto uzavřel, že s ohledem na datum jmenování likvidátorky a poté i insolvenční správkyně není žalobou uplatněné právo promlčeno.

II. Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti usnesení odvolacího soudu podal třetí žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na „vyřešení otázky hmotného či procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, a na vyřešení otázek práva hmotného či procesního, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu“.

12. Podle obsahu dovolání má dovolatel za dovolacím soudem dosud nevyřešenou otázku, zda dozorčí rada může podat z vlastní iniciativy žalobu na náhradu škody proti členům představenstva a zda § 199 odst. 2 obch. zák. dopadá pouze na případy, ve kterých dozorčí rada uplatňuje právo na náhradu škody podle § 182 odst. 1 obch. zák.

13. Dovolatel má za to, že obchodní zákoník „aktivní legitimaci“ dozorčí rady k podání žaloby nevylučuje, naopak ji v § 199 odst. 2 obch. zák. připouští. Ačkoliv zákon „aktivní legitimaci“ dozorčí radě přiznává výslovně v § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák., nelze z toho podle dovolatele uzavřít, že dozorčí rada pro zajištění plnění povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře tuto „aktivní legitimaci“ nebude v jiných případech mít. Jelikož dlužník měl dozorčí radu, která byla oprávněna podat žalobu na náhradu škody, nemohla podle dovolatele subjektivní promlčecí doba začít běžet až od jmenování likvidátorky či insolvenční správkyně, ale začala běžet u každé jednotlivé „splátky“ nejpozději jejím uhrazením.

14. Odkazuje na shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3688/2011 dovolatel považuje rozhodnutí odvolacího soudu za „nepřezkoumatelné, neúplné a nesprávné“, neboť z jeho odůvodnění nijak nevyplývá, z čeho odvolací soud dovozuje, že se na škodě podíleli všichni členové představenstva. Tato otázka je přitom zásadní pro závěr o počátku běhu promlčecí doby. Promlčecí doba by totiž podle dovolatele mohla začít běžet až ode dne, kdy se o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě, mohly dozvědět likvidátorka, popř. insolvenční správkyně, pouze za předpokladu, že bude najisto postaveno, že se na škodě podíleli všichni členové představenstva a další osoby oprávněné podat žalobu.

15. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil.

16. Žalobkyně ani ostatní žalovaní se k dovolání třetího žalovaného nevyjádřili.

III. Přípustnost dovolání

17. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na zodpovězení dovolatelem otevřených otázek hmotného práva, a sice (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky, zda dozorčí rada akciové společnosti může jménem společnosti uplatnit právo na náhradu škody vůči členovi představenstva, aniž by o to byla požádána akcionářem nebo akcionáři uvedenými v § 181 odst. 1 o. s. ř., a dále otázky počátku běhu promlčecí doby podle § 398 obch. zák., při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

č. 102

IV. Důvodnost dovolání

18. Dovolání je důvodné.

19. Rozhodné hmotné právo se podává z § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákona o obchodních korporacích), a § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinných od 1. 1. 2014. Nejvyšší soud tudíž věc posoudil podle obchodního zákoníku.

20. Podle § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák. na žádost akcionáře nebo akcionářů uvedených v § 181 odst. 1 dozorčí rada uplatní právo na náhradu škody, které má společnost vůči členovi představenstva.

Podle § 182 odst. 2 obch. zák. pokud dozorčí rada nebo představenstvo bez zbytečného odkladu nesplní žádost akcionáře, mohou akcionáři uvedení v § 181 odst. 1 uplatnit právo na náhradu škody nebo na splacení emisního kursu akcií jménem společnosti sami. Jiná osoba než akcionář, který žalobu podal, nebo osoba jím zmocněná nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jejím jménem.

Podle § 197 odst. 1 obch. zák. dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti.

Podle § 199 odst. 2 obch. zák. dozorčí rada určí svého člena, který zastupuje společnost v řízení před soudy a jinými orgány proti členu představenstva.

Podle § 194 odst. 5 obch. zák. členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním

pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy.

Podle § 397 obch. zák. nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

č. 102

Z § 398 obch. zák. se podává, že u práva na náhradu škody běží promlčecí doba ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; končí však nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti.

I. K oprávnění dozorčí rady akciové společnosti uplatnit jménem společnosti právo na náhradu škody vůči členovi představenstva.

21. Dozorčí rada je (obligatorně zřizovaným) kontrolním orgánem akciové společnosti. Její základní působnost (upravenou zákonem) vyjadřuje § 197 odst. 1 obch. zák., podle něhož dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti.

22. K tomu, aby dozorčí rada mohla efektivně plnit svoji kontrolní funkci, jí zákon dává řadu oprávnění. Členové dozorčí rady smí nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti a kontrolují, zda účetní zápisy jsou řádně vedeny v souladu se skutečností a zda podnikatelská činnost společnosti se uskutečňuje v souladu s právními předpisy, stanovami a pokyny valné hromady (§ 197 odst. 2 obch. zák.), účastní se valné hromady společnosti a jsou povinni seznámit valnou hromadu s výsledky své kontrolní činnosti (§ 201 odst. 1 obch. zák.), dozorčí rada přezkoumává řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, popřípadě i mezitímní účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty a předkládá své vyjádření valné hromadě (§ 198 obch. zák.), svolává valnou hromadu, jestliže to vyžadují zájmy společnosti, a na valné hromadě navrhuje potřebná opatření (§ 199 odst. 1 věta první obch. zák.) a vykonává další činnosti stanovené obchodním zákoníkem (srov. např. § 193 odst. 2 obch. zák.) či (v souladu s právními předpisy) stanovami. Určí-li tak stanovy, dozorčí rada volí a odvolává členy představenstva a schvaluje jejich smlouvy o výkonu funkce, jakož i jejich odměny (§ 194 odst. 1 obch. zák.).

23. Jedním z oprávnění svěřených dozorčí radě za účelem naplňování její kontrolní funkce je i právo uplatnit jménem společnosti její nárok na náhradu škody vůči členovi představenstva. Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že obchodní zákoník uvedené oprávnění dozorčí rady upravuje (poněkud nešťastně) toliko v souvislosti s institutem tzv. akcionářské žaloby (*actio pro socio*), a zdánlivě tak předpokládá, že k aktivaci tohoto oprávnění dozorčí rady je nutná žádost kvalifikovaného akcionáře předvídaná v § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák.

24. Takový názor (přijatý odvolacím soudem) však přehlíží smysl a účel právní úpravy žádosti kvalifikovaného akcionáře v posledně označeném ustanovení a odporuje systematickému výkladu právní úpravy dozorčí rady.

25. Způsobí-li člen představenstva společnosti škodu porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, je na představenstvu (jeho zbývajících členech), aby s péčí řádného hospodáře vymáhalo její náhradu. Neučiní-li tak, zakládá obchodní zákoník oprávnění dozorčí rady rozhodnout o jejím vymáhání [§ 182 odst. 1 písm. c) obch. zák.] a určit člena dozorčí rady, který bude společnost v řízení proti členu představenstva zastupovat (§ 199 odst. 2 obch. zák.). Jestliže dozorčí rada při výkonu své působnosti nezjistí, že člen představenstva společnosti způsobil porušením svých povinností společnosti škodu, popř. se rozhodne náhradu takové škody nevymáhat (viz dále), dává § 182 odst. 2 obch. zák. možnost kvalifikovanému akcionáři, aby za společnost nárok na náhradu škodu uplatnil (jako její zákonný zástupce) on. Nicméně, protože primárně je uplatnění nároku na náhradu škody úkolem představenstva, resp. dozorčí rady, § 182 odst. 2 obch. zák. určuje, že zástupčí oprávnění kvalifikovanému akcionáři vznikne pouze tehdy, požádá-li dozorčí radu v souladu s § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák. o uplatnění nároku vůči členu představenstva, a dozorčí rada (ani představenstvo) tento nárok bez zbytečného odkladu neuplatní. Je tomu tak proto, že akcionářskou žalobou mohou být řešeny pouze ty nároky, jež neuplatnila společnost sama „prostřednictvím“ k tomu určených orgánů – představenstva, popř. dozorčí rady.

26. Jinými slovy, účelem § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák. není limitovat oprávnění dozorčí rady uplatnit nárok společnosti na náhradu škody vůči členu představenstva, ale naopak určit předpoklady vzniku zástupčího práva kvalifikovaných akcionářů, které se aktivuje pouze za situace, kdy tento nárok k tomu příslušný orgán (představenstvo či dozorčí rada) neuplatní.

27. Ke stejnému závěru vede i systematický výklad právní úpravy (působnosti) dozorčí rady. Právě proto, aby byl výkon kontrolní činnosti dozorčí radou efektivní, dává zákon dozorčí radě mimo jiné i oprávnění uplatnit jménem společnosti její nárok na náhradu škody vůči členovi představenstva. Náзор zaujatý odvolacím soudem vede k tomu, že dozorčí rada, která při výkonu své kontrolní působnosti zjistí, že společností byla členem představenstva způsobena škoda, musí nejprve požádat představenstvo o svolání valné hromady, popř. tuto valnou hromadu sama svolat, na jejím zasedání akcionáře seznámit s výsledky své kontrolní činnosti a umožnit tak kvalifikovaným akcionářům podat žádost podle § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák. V situaci, kdy je dozorčí rada (konající s péčí řádného hospodáře – viz dále) přesvědčena o tom, že by společnost měla nárok na náhradu škody uplatnit, nedává takový postup smysl.

28. Nejvyšší soud proto uzavírá, že dozorčí rada je podle § 182 odst. 1 písm. c) obch. zák. oprávněna rozhodnout o uplatnění nároku na náhradu škody způsobené společností členem představenstva a tento nárok jménem společnosti uplatnit bez ohledu na to, zda o to byla požádána kvalifikovaným akcionářem.

29. K obdobným závěrům v rozhodovací praxi soudů Spolkové republiky Německo srov. zejména rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (BGH)

č. 102

ze dne 21. 4. 1997, sp. zn. II ZR 175/95, ve věci A., uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí BGH v civilních věcech (BGHZ), svazek 135, s. 244, či v časopise Neue Juristische Wochenschrift (NJW), ročník 1997, s. 1926. V poměrech české právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 pak zastává shodný názor též komentářová literatura (srov. LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., Praha, 2014, s. 2106).

30. Zbývá dodat, že členové dozorčí rady jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a odpovídají – stejně jako členové představenstva – za škodu způsobenou společnosti porušením této povinnosti (§ 200 odst. 3, § 194 odst. 4 až 7 obch. zák.). I pro členy dozorčí rady tudíž platí, že odpovídají za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce (a nikoliv za výsledek své činnosti) a jsou povinni svoji funkci vykonávat (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) jednotlivých v úvahu přicházejících rozhodnutí (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněný pod č. 131/2017 Sb. rozh. obč., část občanskoprávní a obchodní, a v něm citovanou judikaturu).

31. Z řečeného se podává, že při rozhodování o tom, zda vůči členovi představenstva uplatní nárok na náhradu škody, musí členové dozorčí rady na základě rozumně dostupných informací pečlivě zvážit, zda je uplatnění tohoto nároku v zájmu společnosti. Vedle kritérií naznačených např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009, musí v této souvislosti vzít v úvahu i specifické okolnosti sporu mezi společností a členem jejího orgánu (možnost, že nárok uplatní kvalifikovaný akcionář, vliv na dobrou pověst společnosti atd.).

32. Jak již bylo uvedeno výše, rozhodne-li dozorčí rada o tom, že jménem akciové společnosti uplatní právo na náhradu škody vůči členovi představenstva, určí podle § 199 odst. 2 obch. zák. svého člena, který bude společnost zastupovat v řízení před soudem (srov. též § 21 odst. 2 o. s. ř.).

II. K počátku běhu promlčecí doby podle § 398 obch. zák.

33. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že [1] Právnícká osoba se o vzniku škody ve smyslu § 398 obch. zák. dozví či může dozvědět zásadně v okamžiku, kdy se o vzniku škody dozví nebo mohla dozvědět osoba, která je oprávněna škodu vzniklou právnícké osobě uplatnit. Obecně přitom nepochybně platí, že takovou osobou je člen statutárního orgánu právnícké osoby. Tento obecný závěr se však neprosadí tehdy, jsou-li zájmy (členů) statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnícké osoby. Za takové situace totiž hrozí nebezpečí, že člen statutárního orgánu, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy právnícké osoby, dá přednost ochraně vlastních zájmů před ochranou zájmů této osoby.

[2] Jestliže se na vzniku škody podíleli všichni členové statutárního orgánu, popř. další osoby oprávněné podat jménem právnické osoby žalobu o náhradu škody, běží subjektivní promlčecí doba až ode dne, kdy se dozvěděla nebo mohla dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě, osoba oprávněná podat (za právnickou osobu či jejím jménem) žalobu o náhradu škody proti členovi statutárního orgánu, která se na vzniku škody nepodílela.

34. Srovnej za všechna rozhodnutí např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007, uveřejněný pod č. 82/2010 Sb. rozh. obč., ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2308/2009, ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3688/2011, ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3212/2013, a ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1667/2015.

35. Ze žalobních tvrzení ani ze skutkových zjištění soudů nevyplyvá, jaké konkrétní jednání žalovaných mělo vést ke vzniku žalobkyní tvrzené škody, a zda (a jakým způsobem) se na vzniku této škody měli podílet jednotliví žalovaní jako členové představenstva dlužníka.

36. Odvolací soud pochybil, nezabýval-li se tím, zda se na vzniku žalobkyní tvrzené škody skutečně podíleli všichni členové představenstva, a pokud ne, zda se o škodě způsobené společnosti dozvěděli nebo mohli dozvědět ti členové představenstva, kteří se na vzniku škody nepodíleli. Byl-li zde byt' jen jeden člen představenstva, jenž se na způsobení škody společností nepodílel a jenž mohl nárok na náhradu škody jménem společnosti uplatnit, počala promlčecí doba k uplatnění práva na náhradu škody běžet již ode dne, kdy se tento člen představenstva dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě.

37. S ohledem na nesprávný právní názor, podle kterého dozorčí rada dlužníka nemohla podat žalobu na náhradu škody z vlastní iniciativy, se odvolací soud (chybně) nezabýval ani tím, zda a kdy se o škodě způsobené společnosti dozvěděli nebo mohli dozvědět též členové dozorčí rady dlužníka.

38. Závěr odvolacího soudu, podle něhož promlčecí doba u žalobou uplatněného práva na náhradu škody začala podle § 398 obch. zák. běžet až ve chvíli, kdy se o škodě, a o tom, kdo je povinen k její náhradě, mohly dozvědět likvidátorka a poté insolvenční správkyňe, je tak předčasný; právní posouzení věci odvolacím soudem je z tohoto důvodu neúplné, a tudíž nesprávné.

39. Nejvyšší soud proto usnesení odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil (§ 242 odst. 1, § 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

40. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř., § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 103

č. 103

Konkurenční doložka, Akciová společnost, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Zdánlivé právní jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)] § 441 z. o. k., § 442 z. o. k., § 2518 o. z., § 2975 o. z.

Konkurenční doložka sjednaná mezi akciovou společností a členem jejího představenstva pro dobu po zániku funkce člena představenstva se řídí obecnou úpravou obsaženou v § 2975 o. z.

Smluvní strany vyhoví požadavku ustanovení § 2975 odst. 1 o. z. tehdy, lze-li z ujednání o konkurenční doložce dovodit, jakou činnost a v jakém rozsahu nesmí zavázaná strana po určitou dobu vykonávat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.5943.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. 8. 2016, sp. zn. 5 Cmo 187/2016, a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 15 Cm 211/2015, a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 24. 3. 2016, č. j. 15 Cm 211/2015-31, zamítl žalobu o zaplacení 628 116 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a 518 400 Kč s příslušenstvím (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výroky III. a IV.).
2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:
 - [1] Žalobci vykonávali v době od 22. 5. 2012 do 28. 1. 2015 funkci členů představenstva žalované.
 - [2] Oba žalobci uzavřeli dne 16. 9. 2014 s žalovanou (obsahově totožné) smlouvy o výkonu funkce člena představenstva.
 - [3] V článku VIII. smluv o výkonu funkce si strany sjednaly konkurenční doložku, kterou se žalobci zavázali, že se „po ukončení této smlouvy zdrží po dobu 6 (slovy šest) měsíců výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem podnikání společnosti a měla by vůči ní soutěžní povahu“ (článek 8.1). Za omezení vyplývající z konkurenční doložky se žalovaná zavázala zaplatit žalobcům ve smlouvě stanovené peněžitě plnění (článek 8.2).

[4] Dopisem ze dne 19. 8. 2015 byla žalovaná žalobci vyzvána k zaplacení peněžitého plnění z konkurenční doložky, a to ve výši 628 116 Kč žalobci a) a 518 400 Kč žalobci b).

[5] Žalovaná žalobcům ničeho neuhradila s odůvodněním, že sjednaná konkurenční doložka je zdánlivým právním jednáním, neboť neobsahuje všechny náležitosti vyžadované § 2975 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“).

č. 103

3. Soud prvního stupně – opíraje se zejména o „komentářovou“ literaturu [HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014] – dospěl k závěru, podle něhož se na spornou konkurenční doložku aplikuje § 2975 o. z. Úpravu zákazu konkurence člena představenstva vůči akciové společnosti obsaženou v § 441 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích; dále jen „z. o. k.“), v projednávané věci použít nelze, neboť tato platí pouze pro dobu výkonu funkce.

4. Kogentní úprava § 2975 o. z. stanoví podstatné náležitosti konkurenční doložky, tj. vymezení území, na které se zákaz konkurence vztahuje, okruh činnosti, na kterou zákaz dopadá, a okruh osob, kterých se zákaz týká, přičemž následkem absence kterékoliv z těchto náležitostí je nicotnost právního jednání. Jelikož v řízení posuzovaná konkurenční doložka obsahuje dle soudu pouze věcné vymezení (a postrádá místní a osobní vymezení), jedná se o nicotné (zdánlivé) právní jednání a žalobou uplatněným nárokům žalobců nelze vyhovět.

5. K odvolání obou žalobců Vrchní soud v Olomouci ve výroku označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok první) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok druhý).

6. Odvolací soud se po skutkové i právní stránce zcela ztotožnil se závěry soudu prvního stupně a – ve vztahu k námitkám žalobců, jež poukazovali na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007, a ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2049/2009 – zdůraznil, že v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 je třeba na konkurenční doložku sjednanou pro dobu po zániku funkce člena představenstva aplikovat obecnou úpravu obsaženou v občanském zákoníku.

II. Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podali oba žalobci společně dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíce za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (níže uvedených) otázek hmotného práva, které dosud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešeny. Dovolatelé navrhuji, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Dovolatelé předně brojí proti aplikaci obecné právní úpravy konkurenční doložky obsažené v § 2975 o. z., neboť na spornou konkurenční doložku v projednávané věci je třeba přednostně použít speciální ustanovení, a to „svou povahou bližší“ § 441 z. o. k. upravující zákaz konkurence člena představenstva po dobu výkonu jeho funkce, nebo § 2518 o. z. ve spojení s § 59 odst. 1 z. o. k. normující konkurenční doložku v rámci úpravy obchodního zastoupení (tj. „formy příkazu“).

9. Výklad § 2975 o. z. provedený soudy nižších stupňů, podle něhož konkurenční doložka musí splňovat kumulativně všechny tři náležitosti vymezené v prvním odstavci, rovněž není správný. Poukazující na ustanovení § 441 z. o. k., § 2518 o. z., § 310 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, jakož i na důvodovou zprávu k občanskému zákoníku dovolatelé dovozují, že takový výklad obecných ustanovení o konkurenční doložce není legitimní, neboť žádná ze speciálních úprav tak přísné požadavky na náležitosti doložky neklade.

10. Citující odbornou literaturu [TICHÝ, L. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 až 645). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1354], dovolatelé namítají, že i v případě přijetí shora uvedeného výkladu za situace, kdy konkurenční doložka neobsahuje některou z vyžadovaných náležitostí, ustanovení § 2975 o. z. nestanoví sankci zdánlivosti konkurenční doložky. Pojem „nepřihlíží se“ je jen vyjádřením zákazu (rozporu s právní normou) ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. Následkem absence některé z náležitostí je tak – v souladu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 508/2009 – toliko relativní neplatnost ujednání, které se mohli dovolat pouze žalobci; ti tak však neučinili.

11. Dovolatelé v rámci své argumentace podpůrně odkazují i na § 574, § 577 a § 2975 odst. 3 o. z. a uzavírají, že soudy nižších stupňů postupovaly v projednávané věci formalisticky a v rozporu s logickým a systematickým výkladem.

12. Žalovaná se ve svém vyjádření ztotožnila se závěry soudů nižších stupňů, jež pokládá za správné, a navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání žalobců zamítl.

III. Přípustnost dovolání

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení dovoláním otevřeně (a v rozhodování Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky výkladu § 2975 o. z.

IV. Důvodnost dovolání

14. Podle § 2975 o. z. neurčí-li se v ujednání zakazujícím jinému soutěžní činnost území, okruh činnosti nebo okruh osob, kterých se zákaz týká, ke konkurenční doložce se nepřihlíží (odstavec první). Zakazuje se konkurenční doložka ujednaná na neurčitou dobu nebo na dobu delší než pět let; poruší-li se

zákaz, platí, že konkurenční doložka byla ujednána na pět let (odstavec druhý). Zakazuje se konkurenční doložka omezující zavázanou stranu více, než vyžaduje potřebná ochrana oprávněné strany; poruší-li se zákaz, může soud na návrh dotčené strany konkurenční doložku omezit, zrušit nebo prohlásit za neplatnou (odstavec třetí).

15. Podle § 2518 o. z. strany si mohou ujednat, že obchodní zástupce po zániku obchodního zastoupení nesmí na určeném území nebo vůči určenému okruhu osob na tomto území vykonávat na vlastní nebo cizí účet činnost, která by měla soutěžní povahu ve vztahu k podnikání zastoupeného, zejména tu činnost, kterou při obchodním zastoupení vykonával pro zastoupeného. Konkurenční doložka, která tomu odporuje nebo která je ujednána na dobu delší než dva roky od zániku zastoupení, je neplatná (odstavec první). Omezuje-li konkurenční doložka obchodního zástupce více, než vyžaduje potřebná míra ochrany zastoupeného, může soud konkurenční doložku omezit (odstavec druhý).

I. K použitelnosti § 2975 o. z. na zákaz konkurence člena představenstva akciové společnosti.

16. Po dobu výkonu funkce podléhá člen představenstva zákaz konkurence upravenému v § 441 a § 442 z. o. k. Nic však nebrání tomu, aby si akciová společnost a člen jejího představenstva sjednali konkurenční doložku i pro dobu po zániku funkce člena představenstva (v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 srov. shodně např. rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1053/2007 a sp. zn. 29 Cdo 2049/2009).

17. Jelikož zde není žádné zvláštní ustanovení upravující takovou dohodu mezi akciovou společností a členem jejího představenstva (ustanovení § 441 a § 442 z. o. k. upravují zákaz konkurence pouze po dobu výkonu funkce), řídí se tato konkurenční doložka obecnou úpravou obsaženou v § 2975 o. z. (v odborné literatuře srov. shodně Ondřejová, D. in HULMÁK, M. a kol., op. cit. výše, s. 1765–1766). Až potud jsou závěry odvolacího soudu správné.

II. Obecně k výkladu § 2975 o. z.

18. Gramatický výklad § 2975 odst. 1 o. z. by mohl vést k (odvolacím soudem přijatému) závěru, podle něhož absence kterékoliv ze zde vypočtených náležitostí (území, okruh činnosti, okruh osob) má za následek, že se k takové doložce nepřihlíží. Jinak řečeno, že doložka neobsahující některou z uvedených náležitostí je doložkou výslovně zákonem zakázanou (srov. § 1 odst. 2 část věty před středníkem o. z. a např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, uveřejněného pod č. 152/2018 Sb. rozh. obč., či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016).

19. Nicméně gramatický výklad představuje toliko prvotní přiblížení se textu právní normy, obsažené ve vykládaném ustanovení (srov. za všechna rozhodnutí např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. III. ÚS 258/03); výklad

teleologický, systematický i historický přitom vedou k závěru odlišnému (srov. i § 2 odst. 2 o. z.).

č. 103

20. Povaze soukromého práva a rozumné potřebě běžných soukromých občanských styků odpovídá jako hlavní zásada pravidlo, že je namístě hledat spíše důvody pro platnost právního jednání než pro jeho neplatnost [srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období, 2010–2013, (dále jen „důvodová zpráva“), s. 688]. Proto § 574 o. z. výslovně určuje, že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než neplatné. To platí i při posuzování, zda je určité právní jednání zdánlivé či zda se k němu nepřihlíží.

21. Jinak řečeno, pro závěr, že ustanovení občanského zákoníku zakazuje adresátům určité ujednání, a to pod sankcí neplatnosti, zdánlivosti či toho, že se k danému ujednání nepřihlíží, musí svědčit především jeho teleologický výklad, tj. smysl a účel právní normy v tomto ustanovení obsažené (v literatuře srov. např. MELZER, F., TÉGL, P. a kol., *Občanský zákoník – velký komentář*, Svazek I, § 1–117, Praha: Leges, 2013, s. 51).

22. Sankci spočívající v tom, že se k určitému právnímu jednání nepřihlíží, upravuje občanský zákoník i zákon o obchodních korporacích na mnoha místech. Jakkoliv důvodová zpráva naznačuje, že ve všech těchto situacích jde o právní jednání zdánlivá (srov. důvodovou zprávu, s. 685 nebo 1033), je zjevné, že tomu tak v řadě případů být nemůže. Např. v § 5 odst. 2 z. o. k. uvedený obrat vyjadřuje prekluzi práva, v § 14 z. o. k. dokonce toliko dočasnou neúčinnost určitého ujednání. Ostatně z pravidla určujícího, že je-li právní jednání zdánlivé, tak se k němu nepřihlíží (§ 554 o. z.), nelze bez dalšího usuzovat na pravdivost obrácené implikace, tedy že každé jednání, k němuž se nepřihlíží, je zdánlivé.

23. Nicméně bez zřetele k tomu, zda důvodem, proč se k určitému ujednání nepřihlíží, je v tom kterém případě jeho zdánlivost, neplatnost, či dokonce pouhá (dočasná) neúčinnost, z příkazu zákonodárce nepřihlížet k němu plyne, že soud tak musí – jsou-li splněny zákonem předepsané předpoklady – učinit ex officio, bez ohledu na návrhy stran. Příkaz zákonodárce k určitému právnímu jednání nepřihlížet tak má zpravidla obdobné důsledky jako v případech zdánlivých či absolutně neplatných právních jednání.

24. I s ohledem na tyto závažné důsledky proto platí, že pro závěr, že se k určitému právnímu jednání nepřihlíží, musí svědčit smysl a účel právní normy uvedenou sankci obsahující.

25. Důvodová zpráva (s. 1126) k ustanovení § 2975 o. z. uvádí: „Stávající obecná úprava konkurenčních doložek v § 672a obchodního zákoníku je nevhodná zejména proto, že vychází z evropské směrnice vydané pro obchodní zastoupení, která pojímá konkurenční doložky příliš restriktivně s cílem chránit slabší stranu. Jedná se tudíž o zvláštní pojetí, které má zvláštní význam pro úpravu konkrétního smluvního typu.“

26. Z citované části důvodové zprávy je zjevné, že úmyslem zákonodárce bylo upravit konkurenční doložku méně striktně, než byla upravena dříve v § 672a zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a než je nyní upravena pro obchodní zastoupení v § 2518 o. z. Z obou označených ustanovení je přitom patrné, že konkurenční doložka ob stojí, vymezuje-li alternativně buď určité území, anebo určitý okruh osob na tomto území, na němž obchodní zástupce nesmí vykonávat (po určitou dobu) činnost soutěžní povahy. Výše naznačený (a soudy nižších stupňů v projednávané věci přijatý) gramatický výklad § 2975 odst. 1 o. z. tak odporuje úmyslu zákonodárce vyjádřenému v důvodové zprávě.

27. Neklade-li zákon ani na konkurenční doložku upravenou v § 2518 o. z. požadavek, aby obsahovala současně vymezení činnosti, území a okruhu osob, jichž se zákaz týká, nelze akceptovat jakýkoliv výklad, podle kterého by tyto náležitosti byly nezbytné pro konkurenční doložku v režimu § 2975 o. z., a to pod sankcí, že k ujednání tyto náležitosti neobsahující nebude ex officio přihlíženo.

28. Obecně platí, že konkurenční doložka bývá uzavírána tehdy, když osoba, již se omezuje právo vykonávat činnost soutěžní povahy (zavázaná strana), získala (či získá) díky vztahu s oprávněnou stranou určité know-how, jehož využití v soutěži bezprostředně po ukončení tohoto vztahu by mohlo oprávněnou stranu poškodit. Typicky tomu tak bývá (či může být) jak v případě obchodních zástupců, tak i v případě členů volených orgánů obchodních korporací. Proto lze považovat dočasné omezení práva zavázané strany na svobodnou volbu povolání, jakož i práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (garantovaného článkem 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) za ospravedlnitelné. Nicméně, aby takový zásah do ústavně garantovaného práva vyhovoval požadavku přiměřenosti (tedy aby do označeného práva zavázané strany nebylo zasahováno více, než je pro dosažení sledovaného cíle nezbytné), klade zákonodárce na obsah konkurenční doložky určitá omezení. Je tomu tak jak v případě konkurenční doložky uzavřené s obchodním zástupcem (v § 2518 o. z.), tak i v případě obecné úpravy konkurenční doložky v § 2975 o. z.

29. K dosažení tohoto účelu právní úpravy konkurenční doložky postačuje jednak pravidlo o časovém omezení (§ 2975 odst. 2 o. z.) a jednak pravidlo umožňující zavázané straně dosáhnout omezení, zrušení či prohlášení konkurenční doložky za neplatnou, bude-li ji omezovat více, než vyžaduje potřebná ochrana oprávněné strany (§ 2975 odst. 3 o. z.).

30. Ustanovení § 2975 odst. 1 o. z. – přes své nepřesné vyjádření – nevymezuje obligatorní náležitosti konkurenční doložky přísněji, než je tomu v případě § 2518 o. z., ale pouze zdůrazňuje obecný požadavek (viz § 553 odst. 1 o. z.) na určitost ujednání o konkurenční doložce. Aby konkurenční doložka byla určitým právním jednáním, musí z ní plynout, jaké činnosti a v jakém rozsahu nesmí zavázaná strana vykonávat. Rozsahem zákazu je přitom třeba rozumět buď určité území (na němž zavázaná strana nesmí po sjednanou dobu vyvíjet činnost sou-

těžní povahy), anebo určitý okruh osob (vůči nimž nesmí tuto činnost vyvíjet; zpravidla půjde o zákazníky či potenciální zákazníky oprávněné strany).

č. 103

31. To, zda konkrétní konkurenční doložka v tomto směru vyhovuje požadavku určitosti právních jednání, je třeba posuzovat podle pravidel pro výklad právních jednání (srov. zejména § 555 a násl. o. z. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017). I kdyby bylo výkladem možné dovodit, že strany sjednaly konkurenční doložku „pro celý svět“ či „vůči všem osobám“ (v literatuře k této možnosti srov. např. KINDL, J. Úprava konkurenčních doložek v novém občanském zákoníku – pokus o vyplnění mezer. Právní rozhledy, 2015, číslo 12, s. 419 a násl.), nepůjde o ujednání, k němuž by se nemělo bez dalšího přihlížet, ale o ujednání, u něhož přichází v úvahu postup podle § 2975 odst. 3 o. z.

32. Výklad, k němuž se přiklonil odvolací soud, vede k nespravedlivým důsledkům, kdy zavázaná strana, již především má úprava konkurenční doložky chránit, po sjednanou dobu (v důvěře v platnost a účinnost doložky) nevykonává činnost soutěžní povahy (tedy vyhoví dohodě uzavřené s oprávněnou stranou), ale neobdrží za to sjednané protiplnění, neboť se ke konkurenční doložce nemá (a to z úřední povinnosti) přihlížet.

33. Nejvyšší soud z důvodů výše popsaných uzavírá, že smluvní strany vyhoví požadavku ustanovení § 2975 odst. 1 o. z. tehdy, lze-li z ujednání o konkurenční doložce dovodit, jakou činnost a v jakém rozsahu nesmí zavázaná strana po určitou dobu vykonávat.

III. Aplikace obecných závěrů v projednávané věci.

34. V poměrech projednávané věci přitom není pochyb, že uvedenému požadavku strany vyhověly. Z ujednání je patrné, že dovolatelé se po sjednanou dobu zavázali nevykonávat činnost, již vykonává žalovaná, a to v rozsahu, v němž by touto svojí činností jakkoliv konkurovali žalované (tedy na území, na němž podniká žalovaná, a vůči osobám, které jsou či mohou být jejími zákazníky). Takové ujednání nelze považovat za neurčité.

35. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky výkladu § 2975 o. z. není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) – napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 104

Insolvenční řízení, Incidenční spory, Rozhodčí řízení
§ 199 odst. 2 IZ, § 200 odst. 6 IZ

č. 104

To, že rozhodčí soud skutečnost uplatněnou dlužníkem v rozhodčím řízení předcházejícím vydání pravomocného rozhodčího nálezu chybně vyhodnotil jako nepodstatnou v rovině právní nebo skutkové, včetně toho, že se mýlil v obsahu skutkových tvrzení, která dlužník tímto způsobem uplatnil, nezakládá právo insolvenčního správce nebo právo věřitele uplatnit stejnou skutečnost jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodčím nálezem; ve smyslu ustanovení § 199 odst. 2 a § 200 odst. 6 insolvenčního zákona jde stále o skutečnost, kterou dlužník uplatnil v rozhodčím řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2018, sen. zn. 29 ICdo 93/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.93.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 5. 2016, sp. zn. 199 ICm 2967/2014, 102 VSPH 81/2015 (MSPH 99 INS 17728/2013).

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 12. 12. 2014, č. j. 199 ICm 2967/2014-54, Městský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (J. T.) domáhal vůči žalovanému (S., a. s.) určení, že pohledávky žalovaného ve výši 5 856 187,43 Kč, 2 275 345,40 Kč a 300 510 Kč (celkem ve výši 8 432 042,83 Kč) přihlášené žalovaným do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu na majetek dlužníka (P. l., s. r. o.) pod sp. zn. MSPH 99 INS 17728/2013, nejsou po právu (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 16 456 Kč (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Dlužník (jako objednatel) uzavřel se žalovaným (jako zhotovitelem) dne 13. 8. 2003 smlouvu o dílo, kterou se žalovaný zavázal provést pro dlužníka dílo (fasádu Bytového areálu N. H.) a dlužník se zavázal zaplatit cenu díla

ve výši 55 694 837 Kč, zvýšenou posléze (po uzavření 6 dodatků) na částku 69 434 088 Kč (dále jen „smlouva o dílo“).

[2] Podle smlouvy o dílo (ve znění dodatku č. 6) mělo být dílo dokončeno do 31. 5. 2005 a dohodnut byl i způsob předání díla. Pro případ sporů vzešlých ze smlouvy o dílo se pak smluvní strany dohodly, že tyto spory bude řešit Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „rozhodčí soud“) s tím, že jakékoliv rozhodnutí rozhodčího soudu bude konečné a závazné.

[3] Podle rozhodčího nálezu rozhodčího soudu ze dne 7. 11. 2008, sp. zn. Rsp 575/08 (dále jen „rozhodčí náleze ze 7. 11. 2008“), se žalovaná domáhala u rozhodčího soudu vůči dlužníkovi zaplacení poloviny zádržného podle smlouvy o dílo ve výši 4 554 874,76 Kč a dlužník se bránil námitkou, že dílo nebylo řádně dokončeno (vyskytuje se na něm vada – lupání fasády) a že dosud nebyl podepsán předávací protokol.

[4] Rozhodčím nálezeze ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. Rsp 1279/08 (dále jen „rozhodčí náleze ze 17. 6. 2009“), rozhodl rozhodčí soud o požadavku dlužníka, aby mu žalovaný zaplatil částku 3 471 704,40 Kč jako smluvní pokutu za nedodržení termínu předání díla podle smlouvy o dílo s tím, že v době, kdy mělo dojít k předání díla, mělo dílo vady (lupání fasády), takže nebylo předáno ve sjednaném termínu. Dlužníkovi bylo přiznáno právo na zaplacení smluvní pokuty, kterou rozhodčí soud moderoval na částku 1 milión Kč (a ve zbytku dlužníkovi žalobu zamítl).

[5] Rozsudkem ze dne 29. 10. 2009, č. j. 26 Cm 178/2008-340, zrušil Městský soud v Praze rozhodčí náleze ze 7. 11. 2008.

[6] Rozsudkem ze dne 11. 4. 2011, č. j. 33 Cm 142/2009-94, zrušil Městský soud v Praze rozhodčí náleze ze 17. 6. 2009.

[7] Podle rozhodčího nálezu rozhodčího soudu ze dne 25. 3. 2013, sp. zn. Rsp 9575/08/91279/08 (dále též jen „rozhodčí náleze z 25. 3. 2013“), byl předmětem rozhodčího řízení (jež je pokračováním výše označených rozhodčích řízení) požadavek žalovaného, aby mu dlužník doplatil cenu díla ve výši 6 943 408,60 Kč s příslušenstvím, jakož i požadavek dlužníka, aby mu žalovaný zaplatil částku 2 471 704,40 Kč jako smluvní pokutu za nedodržení termínu předání díla podle smlouvy o dílo.

[8] Podáním datovaným 15. 11. 2012 se dlužník bránil v rozhodčím řízení opět námitkou, že ve stanoveném termínu nebylo dílo dokončeno bez vad (jež spočívaly v lupání fasády a v zatékání do bytů a do fasády) a že nedošlo k předání díla (např. nebyl podepsán předávací protokol).

[9] Podáním datovaným 28. 2. 2013 dlužník v rozhodčím řízení doplnil, že případné odstoupení od smlouvy o dílo žalovaným je neplatné, jelikož k odstoupení nebyl důvod. Pro případ, že by rozhodčí soud shledal odstoupení důvodným, však dlužník namítl, že v rámci nároku na vydání

bezdůvodného obohacení by žalovaná neměla nárok na úhradu celé ceny díla, ale pouze na část ceny díla po odečtení nároku na slevu.

[10] Rozhodčím nálezem z 25. 3. 2013 byly žalovanému přiznány nároky, které posléze přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka.

[11] Usnesením ze dne 8. 8. 2013, č. j. MSPH 99 INS 17728/2013-A-12, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek.

[12] Podáním z 2. 7. 2013, doplněným podáním z 22. 8. 2013, přihlásil žalovaný do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka 3 pohledávky v celkové výši 8 432 042,83 Kč, a to:

a/ pohledávku ve výši 5 856 187,43 Kč (počítáno i s příslušenstvím), z titulu nároku vyplývajícího z odstoupení od smlouvy o dílo,

b/ pohledávku ve výši 1 181 425,64 Kč s příslušenstvím, z titulu nároku vyplývajícího z odstoupení od smlouvy o dílo,

c/ pohledávku ve výši 300 510 Kč, z titulu náhrady nákladů řízení (poplatku a doplatku) v rozhodčím řízení.

Všechny tyto pohledávky přihlásil žalovaný jako vykonatelné podle rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013.

[13] Žalobce (jako věřitel č. 3) popřel pohledávky žalovaného (přezkoumané na přezkumném jednání, jež se konalo 27. 8. 2014) co do pravosti podáním z 10. 10. 2013.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – odkazuje na ustanovení § 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRŘ“), na ustanovení § 159a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), a na ustanovení § 200 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:

4. Předmětem řízení v této věci není přezkum pravomocného rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013, jímž je soud ve smyslu ustanovení § 159a o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 28 odst. 2 ZRŘ vázán. To ostatně (ohledně stejného rozhodčího nálezu, byť v jiném incidenčním řízení) potvrdil i Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 1. 10. 2014, č. j. „103 VSPH 240/2014-68“ (správně 199 ICm 3660/2013, 103 VSPH 240/2014-68 (MSPH 99 INS 17728/2013), uváděje:

„Zbývá ovšem dodat, že popření přihlášené pohledávky by obstálo již samo o sobě, i kdyby neměly platit správné závěry soudu prvního stupně na téma vázanosti pravomocným rozhodčím nálezem ze dne 25. 3. 2013, sp. zn. Rsp 9575/08/91279/08.“

V onom incidenčním řízení žalobce naopak hájil závěry rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013 ohledně smluvní pokuty přiznané dlužníku a poukazoval na správnost a závaznost rozhodčího nálezu.

5. Insolvenční soud se následně zabýval tím, zda žalovaný argumentoval v popřném úkonu jinými skutečnostmi, než které uplatnil dlužník v rozhodčím řízení,

č. 104

přičemž dospěl k závěru, že námitky dlužníka i žalobce, který je jednatelem dlužníka, se shodují. Jejich obrana proti pohledávce žalovaného spočívá v tom, že žalovaný dílo včas a řádně nedokončil a nepředal. V rozhodčím řízení dlužník rovněž namítal, že při zkoumání nároku na vydání bezdůvodného obohacení měla být zkoumána cena díla (co žalovaná ušetřila nikoli bezvadným provedením díla). Tvzení žalobce, že (potud) jde o novou skutečnost, je tedy liché; navíc bylo uplatněno až podáním z 10. 12. 2014, ačkoli dle ustanovení § 200 odst. 2 insolvenčního zákona nelze po přezkoumání přihlášené pohledávky měnit (a tedy ani doplňovat) důvod popření.

6. Jinými slovy řečeno, popěrný úkon žalobce spočíval pouze v tom, že se mu nelíbilo, jaké skutečnosti byly podle rozhodčího soudu důležité pro posouzení věci, jak byly provedeny a zhodnoceny důkazy před rozhodčím soudem a jaký skutkový a právní závěr rozhodčí soud učinil. Takové skutečnosti však ve smyslu ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona nemohou být důvodem popření vykonatelné pohledávky, neboť pokud žalobce požaduje, aby insolvenční soud jinak právně hodnotil skutečnosti uplatněné před vydáním rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013. Srov. např. „rozsudek“ Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, „sp. zn.“ 29 ICdo 7/2013; správně jde o usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 7/2013, uveřejněné pod č. 106/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 106/2013“) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Z R 106/2013 cituje insolvenční soud tuto pasáž:

„Zde je však namístě zdůraznit, že jakékoliv (byť kusé, málo srozumitelné nebo hrubě nepřesné právní posouzení věci příslušným orgánem) právní posouzení vždy vylučuje možnost popření takové pohledávky pro právní posouzení jiné.“

7. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 5. 2016, č. j. 199 ICm 2967/2014, 102 VSPH 81/2015-86 (MSPH 99 INS 17728/2013):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 8 228 Kč (bod II. výroku).

8. Odvolací soud vyšel dále z toho, že:

[1] V rozsudku ze dne 20. 5. 2015, č. j. 4 Cm 68/2013-119, jenž nabyl právní moci dne 3. 7. 2015 a stal se vykonatelným dne 8. 7. 2015, jímž Městský soud v Praze zamítl návrh na zrušení rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013 a na odklad jeho vykonatelnosti, se uvádí, že:

– Rozhodčí soud se sice nezabýval tím, zda dílo trpí vadou, avšak objasnil, proč toto zjištění nepovažuje za podstatné skutkové zjištění, když uvedl, že nebylo prokázáno, že by dlužník přes výzvy poskytl žalovanému součinnost k odstranění vad, a proto posoudil odstoupení žalovaného od smlouvy o dílo jako oprávněné.

– Pokud rozhodčí soud nepřihlédl k důkazům označeným dlužníkem ohledně vad díla, učinil tak veden svým právním posouzením, což odůvodnil sice stručně, ale dostatečně.

- Posoudil-li rozhodčí soud odstoupení od smlouvy o dílo jako platné, pak odpadla potřeba učinit závěr o skutkovém stavu, jde-li o posouzení vad díla.
- Rozhodčí soud dospěl k závěru, že dílo bylo provedeno celé, takže zhotovitel (žalovaný) neušetřil ničeho.

[2] Dlužník již v průběhu rozhodčího řízení argumentoval tím, že žalovaný nemá nárok na úhradu celé ceny díla, ale pouze části ceny ve smyslu ustanovení § 548 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), tj. ceny snížené o část, jež by odpovídala nároku na slevu, přičemž při určení výše nároku na slevu vyšel ze závěrů znaleckého posudku ze dne 28. 3. 2009 (dále jen „znalecký posudek“) a slevu vyčíslil částkou 7 200 061 Kč.

[3] V popěrném úkonu (v žalobě) přitom žalobce coby skutkové okolnosti popření uvedl, že není pravdivý a odůvodněný ani závěr rozhodčího soudu, že objednatel (dlužník) neuplatnil úsporu z titulu nedokončeného díla. Výše nároku dlužníka na slevu z ceny díla odpovídá částce 7 200 061 Kč a vyplývá ze závěrů znaleckého posudku. Nárok na slevu z ceny díla, respektive na odpočet toho, co žalobce jako zhotovitel ušetřil neprovedením díla v plném rozsahu, dlužník v řízení před rozhodčím soudem v této výši opakovaně uplatnil, a to např. ve vyjádření ze dne 15. 11. 2012 nebo ze dne 28. 2. 2013, na něž lze v tomto kontextu (podle žalobce) v plném rozsahu odkázat.

9. Výklad ustanovení § 199 insolvenčního zákona a potažmo i ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona (o mezích popření vykonatelné pohledávky přiznané věřiteli pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu) podal Nejvyšší soud v R 106/2013, v němž formuloval (podle odvolacího soudu) tyto závěry:

[1] Vykonatelná pohledávka může vzniknout (i účelově být „vyrobena“), aniž by proběhlo jakékoliv (soudní či jiné) řízení (např. prostřednictvím notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti), jež by ústilo v rozhodnutí o této pohledávce; vykonatelné rozhodnutí též může být přijato, aniž by mu předcházelo jakékoliv důkazní řízení opodstatňující závěr o existenci a správnosti výše této pohledávky (může jít např. o platební rozkaz, o rozsudek pro zmeškání nebo o rozsudek pro uznání). To je důvod pro zachování práva popřít i takovou pohledávku. (...) Nejde-li o tento případ, lze jako důvod popření vykonatelné pohledávky založené rozhodnutím uplatnit jen skutečnosti, které v řízení, jež předcházelo vykonatelnému rozhodnutí, neuplatnil dlužník; současně se zapovídá popření takové pohledávky jen pro jiné právní posouzení věci popírajícím (chyb v právním posouzení věci se nelze nikdy beze zbytku vyvarovat).

[2] Obecně tedy platí, že u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (příslušným orgánem tu může být nejen soud, ale např. též orgán veřejné správy nebo rozhodce anebo rozhodčí soud) lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše

jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí. Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz) nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání). Pro úspěch takového popření bude naopak určující, zda skutečnosti, které dříve neuplatnil dlužník, jsou způsobilé změnit výsledek „spor o pohledávku“ (právě ony jsou důvodem ve výsledku jiného právního posouzení věci); tedy, že v porovnání se skutečnostmi, které dlužník dříve uplatnil, jsou skutečnosti, které dříve uplatněny nebyly, rozhodující příčinou pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel nemá vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku (spor o pravost) nebo pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel má vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku v určité (výrokem rozhodnutí určené) výši (spor o výši).

[3] Pravidlo, podle kterého u přihlášené vykonatelné pohledávky příznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu nemůže být důvodem popření její pravosti nebo výše „jiné právní posouzení věci“, typově dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci (tedy, nejsou-li důvodem popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, nebo takové skutečnosti sice byly uplatněny, ale v porovnání s dřívějším rozhodnutím nevedly ke změně skutkových závěrů) měl zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Může jít např. o situaci, kdy příslušný orgán přiznal věřiteli pohledávku vůči dlužníku jako plnění ze smlouvy, ač plnění mělo být přiznáno jako náhrada škody nebo jako bezdůvodné obohacení nebo o situaci, kdy příslušný orgán sice správně určil (pojmenoval) právní normu, podle které měl být posouzen zjištěný skutkový stav věci, ale nesprávně ji vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (k pojmu právní posouzení věci srov. i definici uvedenou výše k dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Přitom je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem mohlo vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by „jiné“ (správné) právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši.

[4] Právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhod-

nutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne.

10. V rozsudku ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2014, pod č. 110), pak Nejvyšší soud akcentoval závěr, že režim přezkoumání vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím „příslušného orgánu“ se uplatní i pro vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem rozhodce nebo rozhodčího soudu.

č. 104

11. V dané věci není sporu o tom, že pohledávky vyplývají z pravomocného a vykonatelného rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013. Podle názoru odvolacího soudu přitom dlužník v rozhodčím řízení uplatňoval tytéž (skutkové) námitky, jež uplatnil žalobce v popěrném úkonu (žalobě) spočívající v tvrzení, že žalovaný neprovedl dílo celé a proto má dlužník dle ustanovení § 548 odst. 2 obch. zák. nárok na slevu z jeho ceny, respektive na odpočet toho, co žalobce jako zhotovitel ušetřil neprovedením díla v plném rozsahu. Dlužník i žalobce pak konkrétně vymezili skutkový rozsah nedodělků a vad díla odkazem na znalecký posudek, přičemž i nárok na slevu z ceny díla vyčíslili shodně částkou 7 200 061 Kč. V popěrném úkonu žalobce dále již jen zpochybňoval závěr rozhodčího soudu o platnosti odstoupení od smlouvy o dílo, tedy otázku právního posouzení věci.

12. Závěry vyslovené v rozhodčím nález z 25. 3. 2013 zahrnují úsudek, že nároky uplatněné na základě smlouvy o dílo (respektive na základě odstoupení od ní) byly prokázány, neodporují právním předpisům, přičemž takový úsudek je postačující pro závěr, že rozhodčí nález z 25. 3. 2013 obsahuje i právní posouzení věci ohledně přiznaných částek. Není přitom rozhodné, zda rozhodčí nález z 25. 3. 2013 měl či mohl být odůvodněn jinak či lépe, nýbrž to, že takto odůvodněn byl. Důvod popření dle § 200 odst. 6 insolvenčního zákona tak vskutku nemůže obstát.

II. Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Lze považovat ve smyslu ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona za řádně uplatněnou námitku dlužníka (tj. takovou, kterou popírající věřitel již nemůže vznést) námitku, která v řízení předcházejícímu popěrnému úkonu není po skutkové stránce vůbec zkoumána, naopak je zcela opominuta z toho důvodu, že dle názoru rozhodujícího orgánu nebyla uplatněna, respektive, o níž je učiněn skutkový i právní závěr, že nebyla vůbec vznesena? A lze (tedy) takovou námitku dlužníka, která neměla žádné účinky co do skutkového a právního posouzení věci

(tj. efektivně neuplatněnou ve smyslu ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona) následně uplatnit v popěrném úkonu věřitele jako tzv. novou skutečnost ve smyslu ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona?

14. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel poukazuje rovněž na závěry obsažené v R 106/2013, konkrétně na závěry reprodukované výše v odstavci [9] pod body 3/ a 4/. K tomu dále argumentuje tím, že námitka dlužníka, že žalovaný neprovedením díla v plném rozsahu, včetně toho, že neodstranil nespornou vadu lupání fasády, ušetřil, tedy mu nenáleží přihláškou pohledávek uplatněný nárok na doplacení odměny za provedení díla, nebyla v rozhodčím řízení předmětem skutkového zjišťování a s tím souvisejícího dokazování a právního posouzení věci rozhodčím soudem.

16. Odvolacímu soudu dovolatel dále vytýká, že zcela přehlíží závaznost rozhodčího nálezu z 25. 3. 2013 v té části, ve které rozhodčí soud uvádí, že ke slevě z důvodu neodstranění vady dlužník nic nenamítl, ani k tomu nenabídl důkaz. Shodně pak přehlíží i závěry rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 4 Cm 68/2013-119, kde bylo závazně konstatováno, že rozhodčí soud se vadami díla vůbec nezabýval.

17. Dovolatel tudíž míní, že skutkovou námitku, kterou se rozhodčí soud nezabýval v rozhodčím nálezu proto, že uzavřel, že ji dlužník nevznesl, nelze vyloučit z incidenčního řízení v této věci, neboť právě její posouzení je smyslem ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona.

III. Přípustnost dovolání

18. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

19. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení otázky dovoláním otevřené jde o věc beze zbytku dovolacím soudem nezodpovězenou.

IV. Důvodnost dovolání

20. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se

nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

23. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 199 (insolvenčního zákona)

Popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

(...)

(2) Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci.

(...)

§ 200 (insolvenčního zákona)

Popření pohledávky přihlášeným věřitelem

(...)

(2) K popření pohledávky přihlášeným věřitelem se přihlíží, jen obsahuje-li podání všechny náležitosti a je-li doručeno insolvenčnímu soudu nejpозději 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání o popřené pohledávce; § 43 občanského soudního řádu se nepoužije. Po uplynutí této lhůty již nelze měnit uplatněný důvod popření. K popření pohledávky učiněnému ve formě, která v době konání přezkumného jednání o popřené pohledávce vyžaduje jeho písemné doplnění, předložení jeho originálu, případně předložení písemného podání shodného znění, se nepřihlíží.

(...)

(6) Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době, kdy insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

24. Judikatura Nejvyššího soudu k mezím popření vykonatelné pohledávky přiznané věřiteli pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu formulovala následující (ustálené) závěry:

[1] U přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona). Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz), nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání) [R 106/2013].

[2] Pravidlo, podle kterého u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu nemůže být důvodem popření její pravosti nebo výše „jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 část věty za středníkem insolvenčního zákona), typově dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci (tedy, nejsou-li důvodem popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, nebo takové skutečnosti sice byly uplatněny, ale v porovnání s dřívějším rozhodnutím nevedly ke změně skutkových závěrů) měl zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Může jít např. o situaci, kdy příslušný orgán přiznal věřiteli pohledávku vůči dlužníku jako plnění ze smlouvy, ač plnění mělo být přiznáno jako náhrada škody nebo jako bezdůvodné obohacení nebo o situaci, kdy příslušný orgán sice správně určil (pojmenoval) právní normu, podle které měl být posouzen zjištěný skutkový stav věci, ale nesprávně ji vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (...). Přitom je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem mohlo vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by „jiné“ (správné) právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu, nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši [R 106/2013].

[3] Právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne [R 106/2013].

[4] Pravidlo, podle kterého „důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona), není překážkou pro účinné uplatnění námitky, že se promlčel „exekuční titul“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sen. zn. 29 ICdo 74/2014, uveřejněný pod č. 32/2018 Sb. rozh. obč.).

25. Judikatura označená v odstavci [24] se váže k výkladu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona, tedy k mezím popření vykonatelné pohledávky přiznané věřiteli pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, jde-li o popěrný úkon insolvenčního správce. Porovnání ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona s ustanovením § 200 odst. 6 insolvenčního zákona nicméně dokládá, že obě pravidla jsou identická. Výše citovaná judikatura se tedy uplatní i při výkladu ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona.

26. V kontextu výše citované judikatury zbývá dopovědět pro danou věc jediné; totiž to, zda popírající věřitel může uplatnit jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu skutečnosti, které dlužník v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, sice uplatnil, leč ke kterým příslušný orgán pro účely právního posouzení věci nepřihlédl.

27. V pojetí rozebraném především v R 106/2013 není pro závěr, zda šlo o skutečnost uplatněnou dlužníkem v řízení, jež skončilo pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, určující způsob, jakým se takový orgán (zde rozhodčí soud) s touto skutečností vypořádal. Pro výklad ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona (respektive ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) není (nemůže být) významné, zda jde o skutečnost, ze které příslušný orgán učinil nesprávné nebo neúplné skutkové zjištění, případně o skutečnost, na jejímž základě přijal nesprávný závěr o skutkovém stavu věci. Stejně tak není (nemůže být) významné, zda jde o skutečnost (tvrzení), ke které příslušný orgán nepřihlédl proto, že ji neměl za podstatnou pro rozhodnutí o věci. Ve všech těchto případech jde o skutečnost uplatněnou dlužníkem v řízení, jež předcházelo pravomocnému rozhodnutí příslušného orgánu, tedy o skutečnost, kterou popírající insolvenční správce (v režimu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) nebo popírající věřitel (v režimu § 200 odst. 6 insolvenčního zákona) nemůže uplatnit jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu. Jde totiž o skutečnost, kterou se příslušný orgán popsaným způsobem zabýval, byť ji pro účely rozhodnutí o věci vyhodnotil chybně:

– co do jejího obsahu (rozuměj co do posouzení, jakou skutkovou námitku ji dlužník uplatnil),

– co do její významnosti v rovině skutkové (rozuměj ohledně toho, jaký má vliv na skutková zjištění nebo na skutkové závěry příslušného orgánu o věci), nebo

– co do její významnosti v rovině právní (potud, zda jde o skutečnost, která může mít nebo má vliv na právní posouzení věci příslušným orgánem).

28. Jinak řečeno, to, že rozhodčí soud skutečnost uplatněnou dlužníkem v rozhodčím řízení předcházejícím vydání pravomocného rozhodčího nálezu chybně vyhodnotil jako nepodstatnou v rovině právní nebo skutkové, včetně toho, že se mýlil v obsahu skutkových tvrzení, která dlužník tímto způsobem uplatnil, nezákládá právo insolvenčního správce nebo právo věřitele uplatnit stejnou skutečnost

jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodčím nálezem; ve smyslu ustanovení § 199 odst. 2 a § 200 odst. 6 insolvenčního zákona, jde stále o skutečnost, kterou dlužník uplatnil v rozhodčím řízení.

č. 104

29. Dovolací argumentace se v této souvislosti soustřeďuje k otázce uplatnitelnosti skutkové námitky, že žalovaný neprovedením díla v plném rozsahu, včetně toho, že neodstranil nespornou vadu lupání fasády, ušetřil, tedy mu nenáleží přihláškou pohledávek uplatněný nárok na doplacení odměny za provedení díla. Dovolatel dovozuje způsobilost této své námitky být ve smyslu § 200 odst. 6 insolvenčního zákona důvodem popření pravosti vykonatelné pohledávky přiznané žalovanému pravomocným rozhodčím nálezem z 25. 3. 2013 z toho, že:

[1] rozhodčí soud se touto námitkou dlužníka nezabýval a neprováděl k ní dokazování,

[2] rozhodčí soud nepromítl tuto námitku dlužníka do právního posouzení věci,

[3] rozhodčí soud uzavřel, že ke slevě z důvodu neodstranění vady dlužník nic nenamítl, ani k tomu nenabídl důkaz,

[4] v rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 4 Cm 68/2013-119 bylo závazně konstatováno, že rozhodčí soud se vadami díla vůbec nezabýval.

Z odstavců [27] a [28] plyne, že v případech ad 1/ a 2/ jde o to, že rozhodčí soud neměl uplatněnou námitku za významnou pro rozhodnutí o věci v rovině skutkové i právní. V případě ad 3/ může jít o chybné vyhodnocení obsahu skutkových tvrzení, která dlužník tímto způsobem uplatnil. Vždy však jde o postoj rozhodčího soudu „k dlužníkem uplatněné skutečnosti“, takže ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona vylučuje uplatnění stejné skutečnosti jako důvodu popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky žalovaného. V případě ad 4/ jde jen o to, že Městský soud v Praze pojmenoval postup rozhodčího soudu popsany ad 1/.

30. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

31. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalobce bylo zamítnuto a u žalovaného nebyly zjištěny žádné prokazatelné náklady dovolacího řízení.

Č. 105

Č. 105**Reorganizace, Majetková podstata, Analogie legis, Poctivost (o. z.)**

§ 229 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 332 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 339 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 348 odst. 1 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 351 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 363 odst. 1 IZ ve znění do 30. 6. 2017.

Nejvyšší soud k dovolání dlužníka zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2015, sp. zn. MSPH 79 INS 13739/2014, 4 VSPH 646/2015-B, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. MSPH 79 INS 13739/2014-B, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Přeměnit reorganizaci v konkurs v době po předložení reorganizačního plánu lze pouze po zamítnutí reorganizačního plánu a poté, co dalším oprávněným osobám marně uplyne lhůta k předložení (jiného) reorganizačního plánu.

Je-li dlužník zcela omezen v nakládání s majetkem v majetkové podstatě, je pro přeměnu reorganizace v konkurs z důvodu, že dlužník neplatí řádně a včas úroky podle § 171 odst. 4 insolvenčního zákona, nebo v podstatném rozsahu neplní své jiné splatné peněžité závazky (podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona), podstatné porovnání výše dotčených pohledávek a zůstatku finančních prostředků v majetkové podstatě.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sen. zn. 29 NSČR 15/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.NSCR.15.2016.1)

I. Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 23. 3. 2015, č. j. MSPH 79 INS 13739/2014-B-148, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) přeměnil povolenou reorganizaci dlužníka R. K. H., a. s., v konkurs.

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 3. 6. 2014, č. j. MSPH 79 INS 13739/2014-A-12, insolvenční soud mimo jiné zjistil úpadek dlužníka R. K. H., a. s., povolil řešení úpadku reorganizací, ustanovil insolvenčním správcem společnost AS Z., v. o. s., (dále též jen „bývalý insolvenční správce“) a znalcem za účelem ocenění majetkové podstaty dlužníka ustanovil společnost A. E., a. s. (dále jen „společnost A“). Učinil tak proto, že dlužník společně s insolvenčním návrhem předložil reorganizační plán, o němž tvrdil, že byl přijat alespoň polovinou

všech zajištěných věřitelů a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, počítanou podle výše jejich pohledávek. Insolvenční správce byl ustanoven jako osoba určená dlužníkem v reorganizačním plánu a znalece k ocenění majetkové podstaty ustanovil insolvenční soud rovněž na návrh dlužníka.

[2] Podáním ze dne 11. 6. 2014 dlužník navrhl jmenování prozatímního věřitelského výboru ve složení C. C. P., SE (dále jen „společnost CCP“), P. Ž., jako správce dědictví věřitele L. M., a M & K D., a. s. (dále jen „společnost M“). Usnesením ze dne 25. 6. 2014, č. j. MSPH 79 INS 13739/2014-B-6, schválil insolvenční soud prozatímní věřitelský výbor v uvedeném složení.

[3] Společnost A bez výhrad souhlasila se svým ustanovením do funkce znalce. Prozatímní věřitelský výbor schválil znalci odměnu. Předsedou dozorčí rady společnosti A je T. P.

[4] Dne 4. 8. 2014 se do insolvenčního řízení dlužníka přihlásila společnost C. S. (dále jen „společnost CS“) s nezajištěnou pohledávkou ve výši 301 708 392,06 Kč (posléze ve výši 280 967 663,37 Kč). Pohledávka byla popřena bývalým insolvenčním správcem a věřitelem č. 9 C&E. A E. C. L. (dále jen „společnost C&E“).

[5] Dne 27. 8. 2014 přihlásila společnost C&E do insolvenčního řízení dlužníka pohledávku ve výši 301 125 000 Kč. Tato pohledávka byla popřena současným insolvenčním správcem Ing. L. L. (dále též jen „insolvenční správce“) a společností CS.

[6] Do insolvenčního řízení dlužníka se přihlásili i další věřitelé, které dlužník v reorganizačním plánu neuvedl.

[7] Podáním ze dne 4. 9. 2014 věřitel SKD P., a. s. (dále jen „společnost S“):

a/ zpochybnil schopnost členky představenstva dlužníka K. M. kvalifikovaně jednat za dlužníka a také všechna jednání, které jako „statutární orgán“ učinila,

b/ vytkl dlužníku, že v reorganizačním plánu neuvedl jako věřitele společnost CS s významnou pohledávkou a znemožnil tomuto věřiteli přijetí reorganizačního plánu před zahájením insolvenčního řízení,

c/ zpochybnil platnost, případně účinnost zajištění pohledávky věřitele CCP,

d/ zpochybnil pohledávku přihlášenou P. Ž. z důvodu promlčení; navíc poukázal na to, že P. Ž. zamlčel, že byl do 31. 5. 2014 členem představenstva dlužníka a do 19. 9. 2014 také jeho akcionářem,

e/ uvedl, že dlužník nesleduje reorganizačním plánem poctivý záměr, neboť jeho cílem je zpeněžit za co nejnížší cenu své nemovitosti a těmi uspokojit zajištěného věřitele CCP. Ten poskytl finanční prostředky na základě smlouvy o úvěru, který za dlužníka uzavřela K. M.; s finančními prostředky však nebylo nakládáno hospodárně a byly použity ve

prospěch osob spřízněných s dlužníkem či osob jednajících s dlužníkem ve shodě.

[8] Na schůzi věřitelů konané dne 5. 9. 2015 byl zvolen (řádný) věřitelský výbor, jehož členy se staly společnost CCP, společnost CS a společnost S. Současně byl odvolán dosavadní insolvenční správce a novým insolvenčním správcem byl ustanoven Ing. L. L.

[9] V podání ze dne 16. 10. 2014 společnost S uvedla, že dále netrvá na svých návrzích učiněných v přípisu ze dne 4. 9. 2014.

[10] Při výsledku konaném dne 17. 10. 2014 K. M. uvedla, že nemá jakékoli znalosti týkající se činnosti či dalších záměrů dlužníka. Není si vědoma toho, že by působila jako statutární orgán v jiných společnostech. Funkci člena představenstva dlužníka přijala na žádost P. Ž., který jí za toto přijetí sliboval odměnu. Uvedla, že dlužník je fakticky řízen „společností A.“, kterou jí doporučil P. Ž. Konečným vlastníkem společnosti je P. Ž., případně „pan P.“. Při výkonu své činnosti se setkávala s „panem P. a panem F.“, kterým plně důvěřovala a sama žádné nápady týkající se činnosti dlužníka nepřinášela.

[11] K. M. vystudovala Střední odbornou školu zdravotní a působí v dalších pěti společnostech „jako statutární orgán“ (mimo jiné i ve společnosti S., s. r. o., která je jediným akcionářem dlužníka). Do funkce člena představenstva byla jmenována dne 27. 11. 2013 a na konci roku 2013 a začátkem roku 2014 uzavírala úvěrové a zástavní smlouvy se společností CCP, na jejichž základě došlo k zajištění pohledávek tohoto věřitele, a to bytovými jednotkami ve vlastnictví dlužníka, které jsou dlužníkovým nejhodnotnějším majetkem. Podle vyjádření dlužníka má být tato osoba nahrazena odborně zdatným krizovým manažerem.

[12] Usnesením ze dne 21. 10. 2014, č. j. MSPH 79 INS 13739/2014-B-70, zakázal insolvenční soud dlužníku podle § 332 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nakládat s majetkovou podstatou. Učinil tak především na základě zjištění učiněných z výpovědi K. M.

[13] V podání ze dne 21. 1. 2015 insolvenční správce uvedl, že dlužník naplňuje podmínku pro přeměnu reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona.

[14] Dlužník uzavřel dne 27. 2. 2015 (bez souhlasu insolvenčního správce) se společností CCP dohodu, podle níž se v případě schválení reorganizačního plánu a/ mění úroková sazba u poskytnutého úvěru na 3 % p. a., b/ splatnost úroků nastává až 90 dnů ode dne schválení reorganizačního plánu, c/ CCP se vzdá nároku na uhrazení části úroků, a to ve výši rozdílu úrokové sazby 12,5 % p. a. a 3 % p. a. za období od 1. ledna 2015 do dne uzavření této dohody.

[15] Na účtu dlužníka se nacházejí finanční prostředky ve výši cca 3,3 mil. Kč, dlužník nevyvíjí žádnou činnost, nemá žádné zaměstnance a jediným příjmem může být nájemné z pronájmu nemovitých věcí ve výši 253 000 Kč ročně.

[16] Neuhrazené zapodstatové pohledávky věřitelů činí 2 164 073 Kč s tím, že do konce roku 2015 bude dlužník povinen dále zaplatit jednomu z věřitelů částku 1 935 978 Kč.

[17] Úroky přirůstající k zajištěné pohledávce věřitele CCP činí měsíčně 920 000 Kč. Celkové dlužné úroky činí k 13. 3. 2015 částku 9 172 919 Kč.

3. Na tomto základě, přihlížejte k tomu:

a/ jaká osoba vykonává funkci „statutárního orgánu“ dlužníka a jakým způsobem v této funkci působí,

b/ že dlužník činil prostřednictvím K. M. na konci roku 2013 a začátku roku 2014 právní jednání, která by mohla být neplatná či neúčinná a mohla být činná s úmyslem poškodit nezajištěné věřitele či zvýhodnit osoby, které fakticky řídí dlužníka,

c/ že dlužník úmyslně zamlčel některé pohledávky, a to i věřitelů dominantních, a tito věřitelé pak nemohli v době, kdy dlužník připravoval reorganizační plán, hlasovat o přijetí tohoto plánu,

d/ jaké je postavení P. Ž. v tomto insolvenčním řízení a jakým způsobem postupuje v insolvenčním řízení,

e/ že dlužníkem navržená společnost A oceňující jako znalec majetkovou podstatu dlužníka je vůči dlužníku podjatá, a dlužník o této okolnosti věděl, insolvenční soud uzavřel, že dlužník nesledoval reorganizačním plánem poctivý záměr.

4. Ačkoliv insolvenční zákon umožňuje soudu zkoumat poctivost záměru navrhovatele reorganizačního plánu pouze při povolování reorganizace (§ 326 insolvenčního zákona) a schvalování reorganizačního plánu (§ 348 insolvenčního zákona), „není podle názoru soudu žádného rozumného argumentu proti tomu, aby se poctivostí záměru předkladatele reorganizačního plánu (pokud jím byl dlužník), nemohl zabývat i v jiné fázi již probíhající (tj. povolené) reorganizace“. To platí zvláště za situace reorganizace navržené podle § 316 odst. 5 insolvenčního zákona, kdy soud nemá možnost jakkoliv si ověřit pravdivost tvrzení uvedených v návrhu. Takový dlužník pak může docílit nejen povolení reorganizace, ale i jmenování jím navrženého insolvenčního správce.

5. Nepoctivost záměru je tak vedle důvodů uvedených v § 363 insolvenčního zákona (dalším) důvodem pro přeměnu reorganizace v konkurs.

6. Dlužník dále neplatí řádně a včas úroky podle § 171 odst. 4 insolvenčního zákona a rovněž neplní a v budoucnu nebude schopen splácet splatné závazky věřitelů (pohledávky za majetkovou podstatou). Samotná dohoda mezi dlužníkem a CCP uzavřená dne 27. 2. 2015 (a týkající se úroků podle § 171 odst. 4

insolvenčního zákona) je absolutně neplatná, neboť dlužníku byl uložen zákaz disponovat s majetkovou podstatou. I kdyby však neplatná nebyla, aktuální výše úroků činí 9 172 919 Kč, když nelze odhlédnout od toho, že dohoda je účinná (a úroky se snižují) teprve splněním odkládací podmínky, kterou je schválení reorganizačního plánu.

7. Pro přeměnu reorganizace v konkurs tak svědčí i další důvod uvedený v § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona.

8. K odvolání dlužníka a věřitelského výboru Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

9. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními insolvenčního soudu i s jeho právním posouzením.

10. Uvedl, že ačkoliv § 363 insolvenčního zákona *expressis verbis* neobsahuje požadavek na poctivost záměru navrhovatele reorganizace, je i nepoctivost záměru důvodem k přeměně v konkurs podle tohoto ustanovení, neboť reorganizace jako jeden ze dvou sanačních způsobů řešení úpadku dlužníka je na poctivosti záměru jejího předkladatele celá vystavěna (obdobně jako oddlužení). Podmínka poctivého záměru se prolíná celou zákonnou úpravou reorganizace, jak plyne z § 317 odst. 2, § 323 odst. 2, § 326 odst. 1 písm. a/, § 332 odst. 1 a § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, od návrhu na povolení reorganizace až po vzetí na vědomí splnění reorganizačního plánu. Ustanovení § 363 insolvenčního zákona, obsahující taxativní výčet důvodů, pro které lze reorganizaci přeměnit v konkurs, ji pak jako důvod nezmiňuje, neboť ji má „zjevně za samozřejmou“, a to proto, že ji spojuje s povinností soudu poskytnout věřitelům ochranu před nepoctivými záměry dlužníka i po povolení reorganizace a po schválení reorganizačního plánu.

11. Závěr, že dlužník nesledoval reorganizací poctivý záměr, jak dovodil insolvenční soud, je tak podle odvolacího soudu správný.

12. Odvolací soud dále nepřisvědčil výhradám dlužníka, podle nichž měl dispoziční oprávnění k majetku dlužníka insolvenční správce, který byl schopen uhradit splatné „zapodstatové“ pohledávky dlužníka. Správci totiž nelze vytýkat, že neuspokojoval tyto pohledávky, neboť očekával budoucí nepříznivý vývoj cash flow majetkové podstaty, k čemuž také došlo. Navíc z listin předložených správcem plyne, že náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty činí měsíčně 230 tisíc Kč, k 30. 9. 2015 činí neuhrazené pohledávky za majetkovou podstatou částku 2,6 mil. Kč a do konce roku 2015 půjde o částku 4,1 mil. Kč. Přitom k úhradě těchto pohledávek jsou v podstatě peněžní prostředky jen ve výši 1,4 mil. Kč, když od července 2015 z provozování obchodního závodu dlužníka neplynou do majetkové podstaty žádné příjmy. Jestliže navíc dlužník nebyl na odvolacím jednání schopen specifikovat, jaké má pravidelné měsíční výdaje související s provozem svého obchodního závodu (aby si opatřil zdroje a dále se nezadlužoval), pak je bezdůvodná jeho kritika, že insolvenční správce měl vše zaplatit (aniž se zajímal, co bude dál), a že k tomu měl insolvenční soud

dát insolvenčnímu správci pokyn. Spoléhání dlužníka na jeho poradce a příchod investora, který za něj vše zaplatí, pak není projevem péče řádného hospodáře, ale projevem manažerského selhání a „čirého ekonomického zoufalství“.

č. 105

13. Odvolací soud tedy dovodil, že i závěr insolvenčního soudu, že byly naplněny podmínky podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona ohledně neplnění jiných splatných závazků s přihlédnutím (těž) k budoucím závazkům dlužníka, je správný.

14. K dohodě uzavřené mezi dlužníkem a CCP o snížení úroků, odvolací soud oproti insolvenčnímu soudu uvedl, že ji považuje za platnou, neboť nebyla uzavřena v rozporu s § 228 písm. a/ insolvenčního zákona. Tento závěr byl však zcela bez vlivu na shora uvedená skutková zjištění a z nich plynoucí závěry o správnosti rozhodnutí insolvenčního soudu.

II. Dovolání a vyjádření k němu

15. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jež má za přípustné pro řešení otázek dosud Nejvyšším soudem neřešených, uplatňuje dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci, a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu i insolvenčního soudu zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

16. Za dosud neřešené považuje dovolatel otázky:

[1] Zda je výčet důvodů pro přeměnu povolené reorganizace v konkurs v § 363 odst. 1 insolvenčního zákona taxativní?

[2] Zda je možné přeměnit povolenou reorganizaci v konkurs z důvodu nepoctivého záměru dlužníka?

[3] Zda lze přeměnit reorganizaci v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona v situaci, kdy se v majetkové podstatě nachází dostatek finančních prostředků k úhradě pohledávek za podstatou, ale dispoziční oprávnění k úhradě těchto pohledávek přešlo podle § 332 insolvenčního zákona na insolvenčního správce, který tyto pohledávky účelově nehradí?

[4] Zda lze k přeměně reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona přistoupit z důvodu, že dlužník nebude schopen hradit pohledávky za podstatou až v budoucnu; navíc za situace, kdy měl být reorganizační plán splněn v podstatných bodech v horizontu několika měsíců po jeho schválení, a úhrada v budoucnu vznikajících pohledávek byla zajištěna financováním ze strany investora?

17. K předestřeným otázkám dovolatel argumentuje takto:

K otázkám ad 1/ a 2/.

Dovolatel považuje důvody pro přeměnu reorganizace v konkurs uvedené v § 363 odst. 1 insolvenčního zákona za taxativní, které dále nemohou být rozšiřovány. Nepoctivý záměr dlužníka mezi tyto důvody nepatří a je podstatný

až při rozhodování soudu po přijetí reorganizačního plánu schůzí věřitelů podle § 348 insolvenčního zákona.

Dospěje-li insolvenční soud k závěru, že je dán nepoctivý záměr dlužníka, dává mu insolvenční zákon jiné nástroje, kterými může eliminovat kroky dlužníka směřující ke škodě věřitelů. Může např. podle § 332 insolvenčního zákona omezit, či dokonce odebrat dlužníku dispoziční oprávnění k nakládání s majetkovou podstatou (což ostatně soud učinil) nebo urychleně nařídít schůzi věřitelů ke schválení reorganizačního plánu a v případě schválení schůzí jej podle § 348 odst. 1 insolvenčního zákona neschválit a následně přeměnit reorganizaci v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona.

Rozhodnutím soudů nižších stupňů došlo k zásahu do práv věřitelů, kteří jsou oprávněni rozhodovat o osudu povolené reorganizace pouze na schůzi věřitelů. Schůzi věřitelů pak bylo odňato právo hlasovat o reorganizačním plánu, když zkoumání nepoctivého záměru dlužníka bylo v rámci rozhodování o přeměně reorganizace v konkurs předčasné.

K otázkám ad 3/ a 4/.

Dovolatel míní, že odvolací soud při posuzování důvodů k přeměně reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona nezohlednil, že na základě usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 10. 2014, č. j. MSPH 79 INS 13739/2014-B-70, došlo k přechodu dispozičních oprávnění z dlužníka (dovolatele) na insolvenčního správce. Ten byl jako jediný oprávněn a povinen hradit provozní pohledávky za podstatou, zatímco dovolatel jejich nehrázení nemohl nijak ovlivnit. V tomto směru má dovolatel za to, že v reorganizaci nelze aplikovat postup uvedený v § 305 odst. 2 insolvenčního zákona a odkládat hrazení pohledávek.

Dlužník navíc doložil, že na bankovním účtu měl k 28. 2. 2015 finanční prostředky v celkové výši 3 375 199,08 Kč, zatímco „provozní pohledávky za podstatou“ dosahovaly výše 2 164 073,02 Kč. Všechny tyto pohledávky tak měly a mohly být uhrazeny insolvenčním správcem.

Úvaha insolvenčního soudu, že pohledávky budou vznikat i v budoucnu, je zcela irelevantní, neboť zohlednění budoucích pohledávek je v rozporu s § 154 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), podle něhož je rozhodující skutkový stav v době vyhlášení rozhodnutí.

18. Insolvenční soud rovněž nezohlednil, že ke splnění reorganizačního plánu mělo v podstatných bodech dojít již v horizontu 3 měsíců a úvaha o tom, jaká bude výše pohledávek na konci roku 2015, tak byla bezpředmětná. Navíc insolvenční soud přehlédl, že dovolatel získal investora, který se (smluvně) zavázal financovat další fázi reorganizace, čímž bylo zajištěno hrazení v budoucnu vznikajících pohledávek za podstatou.

19. Jestliže následně odvolací soud založil svůj závěr o naplnění důvodů pro přeměnu reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního

č. 105

zákona na skutečnosti, že v období po vyhlášení usnesení insolvenčního soudu o přeměně reorganizace v konkurs došlo k nárůstu pohledávek za podstatou, když činily k 30. 9. 2015 částku 2,6 mil. Kč, zatímco v majetkové podstatě byly finanční zdroje ve výši pouze 1,4 mil. Kč, postupoval nesprávně, neboť naplnění podmínek pro přeměnu reorganizace v konkurs je třeba zkoumat ke dni rozhodnutí insolvenčního soudu. V opačném případě by byl aprobován nezákonný postup insolvenčního soudu prostým plynutím času, když dlužník by byl v důsledku nezákonného rozhodnutí insolvenčního soudu založeného na predikci budoucího stavu vývoje závodu dlužníka (v rozporu s § 154 o. s. ř.) připraven o možnost realizace v době rozhodnutí soudu prvního stupně zřejmě úspěšné reorganizace.

20. Odvolací soud také přehlédl existenci řady smluv uzavřených mezi dlužníkem a „společností L.“ jako investorem, na základě nichž mohla být reorganizace financována a získána částka až 7,5 mil. Kč.

III. Přípustnost dovolání

21. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2., části první, článku II. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

22. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro dovolatelem předkládané právní otázky, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

IV. Důvodnost dovolání

23. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

24. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí se na danou věc uplatní níže uvedená ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2017.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Podle § 316 odst. 1 insolvenčního zákona reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.

Podle § 338 odst. 1 insolvenčního zákona reorganizační plán vymezuje právní postavení dotčených osob v důsledku povolené reorganizace, a to na základě opatření sledujících ozdravení provozu dlužníkovu podniku a uspořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli.

Podle § 339 insolvenčního zákona přednostní právo sestavit reorganizační plán má dlužník, i když návrh na povolení reorganizace podal některý přihlášený věřitel. Může jej předložit současně s návrhem na povolení reorganizace anebo ve lhůtě 120 dnů od rozhodnutí o povolení reorganizace. Tuto lhůtu může insolvenční soud na návrh dlužníka přiměřeně prodloužit, nejdéle však o 120 dnů (odstavec 1). Přednostní právo sestavit reorganizační plán však nemá dlužník, který insolvenčnímu soudu oznámil, že reorganizační plán předložit nehodlá (odstavec 2). Přednostní právo sestavit reorganizační plán nemá rovněž dlužník, jehož věřitelé se tak usnesli na schůzi věřitelů. Schůze věřitelů, na které se projednává nebo schvaluje návrh na povolení reorganizace, je oprávněna přijmout takové usnesení vždy (odstavec 3). Jestliže dlužník před uplynutím lhůty podle odstavce 1 oznámí, že nehodlá předložit reorganizační plán, insolvenční soud rozhodne o ukončení této lhůty; pravost podpisů osob, které oznámení podepsaly, musí být úředně ověřena. Vyjdou-li najevo skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dlužník v sestavování reorganizačního plánu řádně nepokračuje, že postupuje způsobem, kterým může reorganizaci zmařit, nebo že zajištěným věřitelům neplatí úroky podle § 171 odst. 4, může insolvenční soud i bez návrhu rozhodnout o zkrácení nebo ukončení lhůty podle odstavce 1. Učiní tak zpravidla po vyjádření dlužníka, insolvenčního správce a věřitelského výboru (odstavec 4). Proti rozhodnutí insolvenčního soudu podle odstavců 1 a 4 není odvolání přípustné (odstavec 5). Nemá-li dlužník právo přednostně sestavit reorganizační plán nebo zaniklo-li mu toto právo rozhodnutím insolvenčního soudu podle odstavce 4, může o tom, kdo má přednostní právo sestavit reorganizační plán, rozhodnout schůze věřitelů. Nerozhodne-li schůze věřitelů podle věty první, vyzve insolvenční soud k předložení reorganizačního plánu další osoby, které návrh na povolení reorganizace podaly, nebo které se k němu připojily; ustanovení odstavců 2 a 4 platí pro tyto osoby obdobně. Ustanovení odstavce 1 o lhůtách k předložení reorganizačního plánu a možnosti jejich prodloužení platí pro tyto osoby přiměřeně (odstavec 6).

Podle § 348 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční soud schválí reorganizační plán, jestliže a/ je v souladu s tímto zákonem a jinými právními předpisy, b/ lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že jím není sledován nepoctivý záměr, c/ jej každá skupina věřitelů přijala nebo se podle § 347 odst. 4 považuje za skupinu, která jej přijala, d/ každý věřitel podle něj získá plnění, jehož celková současná hodnota je ke dni účinnosti reorganizačního plánu stejná nebo vyšší než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem, ledaže přijímající věřitel souhlasí s nižším plněním,

e/ pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené byly uhrazeny nebo mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny ihned poté, co se reorganizační plán stane účinným, ledaže bylo mezi dlužníkem a příslušným věřitelem dohodnuto jinak.

č. 105

Podle § 351 insolvenčního zákona nejsou-li splněny všechny podmínky pro schválení reorganizačního plánu, insolvenční soud jej zamítne (odstavec 1). Proti rozhodnutí o zamítnutí reorganizačního plánu mohou podat odvolání dlužník, předkladatel tohoto plánu a věřitelé, kteří hlasovali pro jeho přijetí (odstavec 2). Osoba, jejíž reorganizační plán byl zamítnut, jej může podat znovu, jen neuplynula-li jí dosud lhůta k jeho předložení. Tuto lhůtu může insolvenční soud v odůvodněných případech před jejím uplynutím prodloužit v rozhodnutí, kterým zamítá reorganizační plán (odstavec 3).

Podle § 363 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs, jestliže a/ reorganizace byla povolena na návrh dlužníka a ten její přeměnu v konkurs po tomto povolení navrhl, b/ oprávněná osoba nebo osoba určená schůzí věřitelů nesestaví ve stanovené lhůtě reorganizační plán ani po jejím případném prodloužení insolvenčním soudem nebo předložený reorganizační plán vezme zpět, a do 30 dnů poté nebude podán návrh na svolání schůze věřitelů za účelem rozhodnutí o tom, která jiná osoba má přednostní právo sestavit reorganizační plán, anebo tato jiná osoba nesestaví ve stanovené lhůtě reorganizační plán nebo jej vezme zpět, c/ insolvenční soud neschválil reorganizační plán a oprávněným osobám uplynula lhůta k jeho předložení, d/ v průběhu provádění reorganizačního plánu dlužník neplní své podstatné povinnosti stanovené tímto plánem nebo ukáže-li se, že podstatnou část tohoto plánu nebude možné plnit, e/ dlužník neplatí řádně a včas úroky podle § 171 odst. 4, nebo v podstatném rozsahu neplní své jiné splatné peněžité závazky, f/ dlužník po schválení reorganizačního plánu přestal podnikat, ačkoli podle reorganizačního plánu podnikat měl, nebo g/ dlužník po schválení reorganizačního plánu neuhradil pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené jim na roveň podle § 348 odst. 1 písm. e/.

27. Reorganizace či oddlužení patří k tzv. sanačním způsobům řešení dlužníkovy úpadku [srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. 29 NSČR 12/2011, uveřejněného pod č. 110/2011 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. 29 NSČR 53/2012, uveřejněné pod č. 10/2015 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 10/2015“)]. Jejich cílem je náprava nepříznivých finančních poměrů dlužníka do té míry, aby se vyřešil jeho úpadek a zároveň se umožnilo další ekonomické fungování, nebo alespoň dosáhlo vyššího uspokojení věřitelů než v případě řešení úpadku konkursem.

28. Pro oba sanační způsoby řešení úpadku je základním principem poctivost, kterou se do insolvenčního zákona promítá právní zásada *nemo turpitudinem suam allegare potest* (nikdo nemůže těžit ze svého nepoctivého jednání). Sa-

motná poctivost se projevuje především v tom, že osoba, jež prosazuje řešení úpadku tímto způsobem (v případě oddlužení dlužník, v případě reorganizace navrhovatel reorganizace či předkladatel reorganizačního plánu), bude mít snahu vyřešit úpadek způsobem, který zohlední oprávněné zájmy věřitelů, a to zejména co nejrychlejší, nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení jejich pohledávek při dodržení postupů stanovených insolvenčním zákonem. Právní normy obsahující požadavek poctivosti přitom patří k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Závěr, že osoba prosazující řešení úpadku sanačním způsobem sleduje nepoctivý záměr, bude závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. 29 NSČR 8/2012, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2015, pod č. 47, v němž je shrnuta judikatura k nepoctivému záměru dlužníka (při oddlužení)].

29. Reorganizace spočívá většinou v tom, že dlužník-podnikatel jako osoba s plným dispozičním oprávněním vyvine činnost k „přežití“ podniku (obchodního závodu) podle reorganizačního plánu, který má být základem jak pro řešení dlužníkovy úpadku, tak pro další fungování dlužníka v průběhu plnění reorganizačního plánu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1430/2014, uveřejněný pod č. 63/2018 Sb. rozh. obč.).

30. Při řešení úpadku reorganizací požaduje insolvenční zákon poctivý záměr, vždy s ohledem na danou fázi reorganizace. Ve fázi od podání návrhu na povolení reorganizace do rozhodnutí o tomto návrhu brání nepoctivý záměr povolení reorganizace (§ 326 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona). Nepoctivý záměr může být dále (jako v tomto případě) důvodem k tomu, aby insolvenční soud omezil dispoziční oprávnění dlužníka (§ 332 insolvenčního zákona). Od povolení reorganizace do uplynutí lhůty k předložení reorganizačního plánu se pak případná nepoctivost záměru (spočívající v tom, že není řádně pokračováno v sestavování plánu, event. v postupu, který by mohl reorganizaci zmařit) osoby, jež připravuje reorganizační plán, může projevit tak, že insolvenční soud podle § 339 odst. 4 insolvenčního zákona tuto osobu z přípravy reorganizačního plánu vyřadí.

31. V situaci, kdy je reorganizační plán předložen, však musí insolvenční soud o tomto reorganizačním plánu rozhodnout (s výjimkou případu, kdy bude reorganizační plán vzat zpět podle § 350 odst. 2 insolvenčního zákona), a to tak, že reorganizační plán buď schválí, anebo jej zamítne.

32. Podmínkou schválení reorganizačního plánu je přitom kumulativní naplnění všech předpokladů uvedených v § 348 odst. 1 insolvenčního zákona, kdy každý z těchto předpokladů se posuzuje samostatně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sen. zn. 29 NSČR 43/2013, uveřejněné pod č. 23/2016 Sb.

rozh. obč.). Při nesplnění byť jediného předpokladu (s výjimkou uvedenou v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona), musí insolvenční soud reorganizační plán zamítnout.

č. 105

33. Poctivý záměr předkladatele reorganizačního plánu je jedním z předpokladů pro schválení reorganizačního plánu (§ 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Jestliže po předložení reorganizačního plánu insolvenční soud se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládá, že předkladatel sleduje reorganizačním plánem nepoctivý záměr, reorganizační plán zamítne. Zamítnutí reorganizačního plánu může následně vést k přeměně reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona.

34. Ustanovení § 363 odst. 1 insolvenčního zákona patří k normám, které obsahují (jak správně uvedl odvolací soud) taxativní výčet. Taxativnost znamená, že přeměna povolené či schválené reorganizace je možná pouze v případech vyjmenovaných v písmenech a/ až g/, přičemž rozšířit dosah působnosti těchto norem lze pouze za použití analogie. Ta přichází v úvahu, vyskytne-li se v právu situace zákonem neřešená (tzv. mezera v zákoně). A naopak platí, že podle analogie nelze postupovat tehdy, pokud se v právním vztahu vyskytne otázka, u které zákon řešení nabízí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2008, sp. zn. 29 Cdo 866/2007, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2008, pod č. 131, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3790/2011, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012).

35. V posuzované věci odvolací soud dospěl k závěru, že byť § 363 insolvenčního zákona „výslovně neupravuje (...) skutkovou podstatu přeměny reorganizace v konkurs, již bylo dosaženo v důsledku nepoctivého záměru dlužníka“, má „ji zjevně za samozřejmou“. Odvolací soud tedy míní, že bude-li předložen reorganizační plán, avšak osoba, která jej předložila (v tomto případě dlužník), sledovala reorganizačním plánem nepoctivý záměr, je dán důvod pro přeměnu reorganizace v konkurs.

36. Takový důvod pro přeměnu reorganizace v konkurs však zákon výslovně nestanoví (jak ostatně připouští i odvolací soud) a použití analogie při řešení této otázky není namístě, neboť insolvenční zákon postup pro případ nepoctivosti předkladatele reorganizačního plánu upravuje výše popsáním způsobem, tj. zamítnutím reorganizačního plánu. Jinak řečeno, s ohledem na to, že insolvenční zákon s možností nepoctivého záměru předkladatele reorganizačního plánu počítá a upravuje způsob, jak se s tímto zjištěním vypořádat, aby to nepoškodilo ostatní účastníky insolvenčního řízení, není možné postupovat jinak a rozhodnout za použití analogie (jen z tohoto důvodu) o přeměně reorganizace v konkurs.

37. Ještě jinak řečeno, poté, co byl předložen reorganizační plán, nemůže mít nepoctivý záměr předkladatele reorganizačního plánu bez dalšího za následek přeměnu reorganizace v konkurs. Insolvenční soud je vždy povinen vypořádat se (nejdříve) s reorganizačním plánem.

38. Závěr odvolacího soudu, že nepoctivý záměr je samostatným důvodem pro přeměnu reorganizace, však neobstojí ještě z dalšího důvodu.

39. K přeměně reorganizace v konkurs totiž nemůže dojít bez dalšího jen na základě zamítnutí reorganizačního plánu. Z § 363 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona plyne, že přeměnit reorganizaci v konkurs je možné pouze tehdy, jestliže kromě zamítnutí reorganizačního plánu dojde současně k tomu, že oprávněným osobám (marně) uplynula lhůta k předložení (dalšího) reorganizačního plánu.

40. Ačkoliv reorganizace a oddlužení mají některé společné prvky (např. již výše zmíněná poctivost nebo dvoufázovost rozhodování – povolení a následně schválení), je mezi těmito způsoby řešení úpadku také několik odlišností. Základní rozdíl tkví především v tom, že dlužník nemá možnost prosadit reorganizaci (rozhodnutí o povolení reorganizace) proti vůli svých věřitelů, kdežto prosadit oddlužení (rozhodnutí o povolení oddlužení) proti vůli svých věřitelů může. Srov. k tomu § 148 odst. 2, § 149 odst. 1, § 150 a § 152 insolvenčního zákona a závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. 29 NSČR 30/2010, uveřejněném pod č. 96/2011 Sb. rozh. obč., na straně jedné (při reorganizaci) a § 148 odst. 3 a § 397 insolvenčního zákona na straně druhé (při oddlužení). Srov. též R 10/2015.

41. Postavení věřitelů v reorganizaci je tak mnohem silnější než v oddlužení a věřitelé tak mají výsadní „právo“ rozhodnout, zda reorganizace u dlužníka proběhne, či nikoliv. To se projevuje nejen ve fázi před rozhodnutím o povolení reorganizace, ale i ve fázi po tomto rozhodnutí, a to nejen při schvalování reorganizačního plánu. Pouze věřitelé (schůze věřitelů) totiž mohou rozhodovat o tom, kdo je oprávněn sestavit reorganizační plán či zda v případě, kdy byl reorganizační plán zamítnut, bude připravovat reorganizační plán další (jiná) osoba.

42. Insolvenční zákon umožňuje předložit reorganizační plán třem subjektům: 1/ dlužníku, 2/ osobě určené schůzí věřitelů, 3/ přihlášenému věřiteli, který podal návrh na povolení reorganizace. Každému subjektu by přitom měla být dána možnost reorganizační plán předložit; tato možnost může být regulována (omezena) pouze rozhodnutím schůze věřitelů.

43. Přednostní právo k předložení reorganizačního plánu má dlužník. Ten může toto právo pozbýt tím, že oznámí, že reorganizační plán předložit nehodlá – § 339 odst. 2 insolvenčního zákona, nebo rozhodnutím schůze věřitelů – § 339 odst. 3 insolvenčního zákona, anebo rozhodnutím insolvenčního soudu – § 339 odst. 4 insolvenčního zákona, případně tím, že reorganizační plán sice předloží, ale tento nebude schválen a ve stanovené lhůtě nebude dlužníkem předložen ani jiný reorganizační plán – § 351 odst. 3 insolvenčního zákona.

44. Je přitom nutné zdůraznit, že zamítnutí reorganizačního plánu z důvodu nepoctivého záměru vyřazuje původního předkladatele z možnosti předložit další reorganizační plán (být ve lhůtě určené pro předložení reorganizačního plánu),

když osoba vedená nepoctivým záměrem nemůže prosazovat jí koncipovaný způsob sanačního řešení úpadku.

č. 105

45. Jestliže dlužník právo k předložení reorganizačního plánu pozbyl, může schůze věřitelů postupem podle § 339 odst. 6, § 363 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona určit jinou osobu, která bude mít přednostní právo sestavit reorganizační plán. Neurčí-li schůze věřitelů osobu, která má přednostní právo na předložení reorganizačního plánu, přechází právo k předložení reorganizačního plánu na věřitele, kteří podali návrh na povolení reorganizace, nebo se k tomuto návrhu připojili.

46. Teprve poté, co byly všechny zmíněné osoby vyloučeny z práva předložit reorganizační plán nebo měly možnost reorganizační plán předložit, a buď tak neučinily, nebo jejich reorganizační plán nebyl schválen a uplynula lhůta pro jeho předložení, může být v závislosti na tom, zda bylo rozhodováno o předloženém reorganizačním plánu, přeměněna reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona (pokud nebyl předložen reorganizační plán) či podle § 363 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona (pokud reorganizační plán předložen byl a bylo o něm rozhodováno).

47. Přeměna reorganizace v konkurs na základě nepoctivého záměru dlužníka, aniž byl reorganizační plán zamítnut a aniž schůze věřitelů měla možnost určit jinou osobu, jež reorganizační plán sestaví, krátí práva věřitelů v insolvenčním řízení (ti mohou přes nepoctivý záměr dlužníka dále trvat na řešení úpadku reorganizací).

48. Jinak řečeno, přeměnit reorganizaci v konkurs lze po zamítnutí reorganizačního plánu teprve tehdy, jestliže možnost předložit reorganizační plán nevyužily další osoby, které toto právo měly.

49. Rozhodnutí odvolacího soudu tak bylo nesprávné nejen proto, že nebyl dodržen zákonem stanovený postup, který předpokládá při přeměně reorganizace v konkurs pro nepoctivý záměr (v případě, že byl reorganizační plán předložen) nejdříve zamítnutí reorganizačního plánu, ale i předčasné, neboť soud neumožnil schůzi věřitelů vyjádřit se, zda má zájem řešit úpadek dlužníka i nadále reorganizací (a zvolit tak osobu, která má reorganizační plán připravit) či se možností reorganizace již dále nezabývat a přeměnit povolenou reorganizaci v konkurs.

50. Odvolací soud dále uzavřel, že dlužník nehradí své zapodstatované pohledávky a naplňuje tak důvod pro přeměnu reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona. Tento důvod by přitom (pokud by byl naplněn) sám postačoval k rozhodnutí o přeměně reorganizace v konkurs.

51. Podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona insolvenční soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs, jestliže dlužník neplatí řádně a včas úroky podle § 171 odst. 4, nebo v podstatném rozsahu neplní své jiné splatné peněžité závazky

Podle § 229 insolvenčního zákona stanoví zákon v závislosti na průběhu řízení, způsobech řešení úpadku a vlastnictví majetku náležejícího do majetkové podstaty, kdo je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich (odstavec 1). Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními dlužník v době od povolení reorganizace (odstavec 3 písmeno d/). Ustanovením odstavce 3 nejsou dotčena omezení uložená dlužníku s dispozičními oprávněními insolvenčním zákonem nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v průběhu insolvenčního řízení. Má-li dispoziční oprávnění jiná osoba než dlužník, nejsou tím dotčeny povinnosti uložené dlužníku tímto zákonem (odstavec 4).

Podle § 330 odst. 1 insolvenčního zákona právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, ledaže insolvenční soud rozhodne podle § 332 jinak.

Podle § 332 insolvenčního zákona insolvenční soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru anebo i bez návrhu zakázat dlužníku s dispozičními oprávněními nakládání s majetkovou podstatou nebo může jeho oprávnění ve stanoveném rozsahu omezit. Učiní tak v zájmu věřitelů zejména tehdy, vzniknou-li pochybnosti o poctivém jednání nebo odborné způsobilosti dlužníka nebo osob jednajících jeho jménem (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud zakáže dlužníku s dispozičními oprávněními nakládat s majetkovou podstatou nebo jeho oprávnění k tomu omezí, přecházejí tato dispoziční oprávnění na insolvenčního správce (odstavec 3).

Podle § 334 insolvenčního zákona reorganizace se účastní přihlášení věřitelé, jakož i věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a věřitelé jim na roveň postavení.

Podle § 341 odst. 1 písm. f/ insolvenčního zákona lze reorganizaci provést zajištěním financování provozu dlužníkovra podniku nebo jeho části.

Podle § 348 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona insolvenční soud schvává reorganizační plán, jestliže pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené byly uhrazeny nebo mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny ihned poté, co se reorganizační plán stane účinným, ledaže bylo mezi dlužníkem a příslušným věřitelem dohodnuto jinak.

52. Jak plyne ze skutkového stavu zjištěného soudy obou stupňů, i z obsahu spisu, dispoziční oprávnění dlužníka byla omezena usnesením insolvenčního soudu ze dne 21. 10. 2014, č. j. MSPH 79 INS 13739/2014-B-70, a to tak, že dlužník byl zcela zbaven dispozičních oprávnění s majetkovou podstatou.

53. Dlužník tak poté, co byl rozhodnutím soudu omezen nakládat s majetkem nacházejícím se v majetkové podstatě (účinností rozhodnutí zveřejněním v insol-

venčním rejstříku – § 89 odst. 1 insolvenčního zákona), nemohl plnit povinnosti svým věřitelům (a to ani „zapodstatovým“). Dlužníku tak nemohly soudy klást k tíži, že nehradí pohledávky za majetkovou podstatou, byl-li zároveň rozhodnutím insolvenčního soudu z jejich možného plnění vyloučen.

č. 105

54. Za toho stavu bylo podstatné především porovnání výše těchto pohledávek a zůstatku finančních prostředků v majetkové podstatě. Jak plyne ze skutkových zjištění soudů obou stupňů, ke dni rozhodnutí insolvenčního soudu (o přeměně reorganizace v konkurs) umožňoval stav majetkové podstaty plnou úhradu v té době splatných pohledávek za majetkovou podstatou. Jestliže tedy insolvenční soud přeměnil reorganizaci v konkurs (též) z důvodu, že dlužník neplní své jiné splatné peněžité závazky v situaci, kdy dlužník nebyl oprávněn tyto závazky plnit (toto plnění měl při dostatku prostředků poskytovat insolvenční správce), není jeho závěr věcně správný.

55. Konečně nelze opomenout ani předložený reorganizační plán (B-137), podle něhož měly být pohledávky za majetkovou podstatou splněny poté, co se reorganizační plán stane účinným, a to „z prostředků získaných z příplatku mimo základní kapitál“ jako způsobu provádění reorganizace. S takovým postupem přitom počítá i insolvenční zákon, který umožňuje úhradu pohledávek za majetkovou podstatou až poté, co reorganizační plán nabude účinnosti (srov. § 348 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona).

56. Relevantní je pak i námitka dovolatele, že § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona se netýká v budoucnu vznikajících pohledávek. V citovaném ustanovení použil zákonodárce slovo „neplní“ (tj. přítomný čas), nikoliv budoucí čas jako v případě důvodu pro přeměnu reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, jež se však týká až provádění (schváleného) reorganizačního plánu.

57. Naplněn není ani důvod pro přeměnu reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona a napadené rozhodnutí tak nemůže obstát.

58. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

59. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (insolvenční soud) závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 38** Hinsichtlich der Bestimmung des Beginns der Berufungsfrist ist belanglos, dass dem Verteidiger des Angeklagten das Urteil des Berufungsgerichts zweimal in dessen Datenbox zugestellt wurde, wobei es das zweite Mal aufgrund der Forderung des Verteidigers auf wiederholte Zusendung aufgrund der Unmöglichkeit der Durchführung der Konversion des ursprünglich zugeschickten Urteils im Sinne des § 22 von Gesetz Nr.300/2008 Slg., über elektronische Handlungen und die autorisierte Dokumentenkonversion, im Wortlaut späterer Vorschriften, geschah. Ausschlaggebend ist allein die erste Zustellung, sofern ein technisches Problem bei der Zustellung in die Datenbox die Möglichkeit des Adressaten, sich mit dem Inhalt der zugestellten Schriftstücke vertraut zu machen, nicht beeinträchtigt hat.
- Nr. 39** Zur Bestimmung des Beginns des in § 72 Abs. 1 der StPO zitierten dreimonatigen Fristenlaufs ist die Erlangung der sog. absoluten Rechtskraft der vorangegangenen Haftentscheidung entscheidend, d.h. in Beziehung zu allen Personen, die zur Beschwerdeeinlegung berechtigt sind (§ 140, Abs. 1, StPO). Lediglich in völligen Ausnahmefällen, in denen die Vorgehensweise des Gerichts (beispielsweise Verzögerungen bei der Ausfertigung der Haftentscheidung) einen unberechtigten Eingriff in die verfassungsmäßig garantierten Rechte des Angeklagten darstellen, so wie dies in Art. 36, Abs. 1 der MRK und Art. 8, Abs. 2 und 5 der MRK verankert ist, ist von der sog. relativen Rechtskraft der vorangegangenen Haftentscheidung, d.h. in Beziehung zum Beschuldigten auszugehen (siehe Befund des Verfassungsgerichts vom 17. 12. 2014, Akt.-Zchn. IV. ÚS 3028/14).
- Nr. 40** Der in der Berufung aus einem beliebigen Berufsungsgrund gemäß § 265b, Abs. 1 der StPO geltend gemachte Einwand der Befangenheit des Richters darf dann nicht als begründet angesehen werden, wenn er sich gegen den Richter richtet, der in dem Strafverfahren entschieden hat, aus dem das per Berufung angefochtene Urteil hervorgegangen ist.
- Nr. 41** Das gesetzliche Merkmal „der lang andauernden Verfolgung einer anderen Person“ beim Vergehen der gefährlichen Verfolgung gemäß § 354, Abs. 1 des StGB kann auch in einer einmonatigen Verfolgung bestehen, wenn es dabei um eine äußerst intensive Handlung geht, die sich durch Planmäßigkeit, Beharrlichkeit und Hartnäckigkeit auszeichnet und die ihrer Gefährlichkeit wegen beim Geschädigten berechnete Befürchtungen auslöst und ggf. in physischer Gewalt eskaliert, deutlich die Grenzen normaler gesellschaftlicher Beziehungen sprengt, unter Verwendung verschiedener Mittel ausgeübt wird und in einer Kombination der in der zitierten Bestimmung definierten Alternativen beruht.
- Nr. 42** Eine gemäß § 131, Abs. 1 der StPO durchgeführte Berichtigung des Schuldspruchs, die im Weglassen der konkurrierenden Qualifikation einer der Straftaten besteht, derer der Angeklagte für schuldig befunden wurde, begründet im Sinn des § 133 StPO das Recht des Angeklagten, ein solch berichtigtes Urteil per Berufung anzufechten, allerdings lediglich im Umfang derjenigen Aussprüche, die von der Änderung in der Ausfertigung des Urteil betroffen waren.

- Nr. 43** Bei der Straftat der Gläubigerschädigung gemäß § 222, Abs. 1, Buchst. a) des StGB entsteht Schaden am Vermögen des geschädigten Gläubigers, der darin besteht, dass der Gläubiger die Leistung zur Befriedigung seiner Forderung nicht vom Schuldner erhalten hat, d.h. der begründeterweise erwartete Zuwachs am Vermögen des Gläubigers, den er ansonsten hätte erzielen können, hätte der Schuldner nicht auf die in der zitierten Bestimmung beschriebene Weise gehandelt, ist ausgeblieben.
In solch einem Fall wickelt sich die Schadenshöhe vom Wert des zerstörten, beschädigten, verheimlichten, entfremdeten, unbrauchbar gemachten oder beseitigten Vermögens des Schuldners ab, das er ansonsten zur Befriedigung der Forderungen seiner Gläubiger hätte verwenden können, wenn der Schuldner nicht auf eine der in der Bestimmung des § 222, Abs. 1, Buchst. a) des StGB genannten Art und Weisen gehandelt hätte.
Wenn die Schädigung des Gläubigers darin besteht, dass der Schuldner sein zur Befriedigung der Forderung des Gläubigers verwendbares Vermögen verkauft hat und dafür einen Kaufpreis erhalten hat, den er jedoch nicht zur Befriedigung der Forderung seiner Gläubiger verwendet hat, dann kann für den Fall, dass dieser Preis auch die Umsatzsteuer beinhaltet, mit der dieser Verkauf als steuerbare Leistung belastet war und zu deren Entrichtung an das zuständige Finanzamt der Schuldner verpflichtet war, dieser Umsatzsteuerbetrag nicht in die Höhe des dem Gläubiger zugefügten Schadens einbezogen werden. Das gleiche gilt bezüglich der Höhe des eventuell erworbenen Vorteils, wenn die Straftat der Gläubigerschädigung qualifiziertes Tatbestandsmerkmal ist.
- Nr. 44** Bei Bewilligung der Wiederaufnahme des Verfahrens in der Sache des Urteilsspruches gemäß § 284, Abs. 1 der StPO muss immer der gesamte Ausspruch aufgehoben werden, d.h. hinsichtlich aller Arten der auferlegten Strafen. Wenn das Gericht im Widerspruch zu dieser Regel im angefochtenen verurteilenden Urteil einen trennbaren Ausspruch über die Auferlegung einer Straftat aufgehoben und sowohl den Ausspruch über eine andere Straftat, als auch den Schuldspruch als Ganzes unangetastet belassen hat, kann nach Rechtskrafterlangung solch einer Entscheidung über die Wiederaufnahme des Verfahrens die Strafverfolgung wegen eines „Hindernisses einer entschiedenen Sache“ [§ 11 Abs. 1 Buchst. h) StPO] nicht mehr fortgesetzt werden.
- Nr. 45** Die Bestimmung des § 158, Abs. 5, Satz eins der StPO zur Regelung der Rechte von Personen bei Abgabe von Erklärungen auf die Rechtshilfe von Anwälten, knüpft an die Bestimmungen des Art. 37 Abs. 2 der Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten an, die jedem den Anspruch auf Rechtshilfe vor Gerichten, sonstigen staatlichen Behörden oder öffentlichen Verwaltungsbehörden zuspricht und dies vom Verfahrensbeginn an. Diese Bestimmung darf nicht so ausgelegt werden, dass die Rolle des Anwalts nur auf dessen passive Anwesenheit bei der Erklärungsabgabe beschränkt ist. In Zusammenhang mit dem Inhalt der Bevollmächtigung des Anwalts der die Erklärung abgebenden erteilenden Person ist nämlich nicht ausgeschlossen, dass der Anwalt auch zum Einlegen einer Beschwerde gegen einen die Rechte und Pflichten der die Erklärung abgebenden Personen betreffenden Beschluss berechtigt ist und gegen die eine Beschwerde zulässig ist.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 92** Wenn ein Subjekt, von dem ansonsten (auf die in § 11, Gesetz Nr. 91/2012 Slg. beschriebene Verfahrensweise) bei der Klageerhebung die Hinterlegung einer Kaution verlangt werden könnte, erst infolge des Gerichtsbeschlusses über den Antrag des ursprünglichen Klägers gemäß § 107a der ZPO zum „neuen“ Kläger werden soll, kann die Verfahrensweise laut § 11 des zitierten Gesetzes als Voraussetzung angewendet (durchgesetzt) werden, ohne deren Erfüllung (also ohne Hinterlegung einer Kaution) solch eine Person nicht zum „neuen“ Kläger werden kann.
- Nr. 93** Das Recht auf Überprüfung des Europäischen Zahlungsbefehls im Sinne des Art. 20 Abs. 2 der Verordnung des Europäischen Parlaments und des Rates (ES) Nr.1896/2006 vom 12. 12. 2006, durch den das Verfahren über den Europäischen Zahlungsbefehl eingeführt wird, beruht nicht auf dem Umstand, dass die erforderliche Kopie des Antrags auf Erlass des Europäischen Zahlungsbefehls (Art. 12, Abs. 2 dieser Verordnung) nicht in der Sprache verfasst ist, die dem Angeklagten verständlich ist, oder in der Sprache des Empfänger-Mitgliedsstaates und dass der Angeklagte nicht über sein Recht unterrichtet worden ist, die zugestellte Schriftstück zu verweigern oder zurückzuschicken.
- Nr. 94** Verfahren zur Ernennung von Geschäftsführern in Gesellschaften mit beschränkter Haftung gemäß § 198 Abs. 3 des Ges. über Handelskörperschaften ist ein Verfahren in Statusangelegenheiten juristischer Personen im Sinne des § 2, Buchst. e) des Ges. über Sondergerichtsverfahren, das lediglich auf einen Antrag hin eröffnet werden kann; der Teilnehmerkreis wird anhand des § 6, Abs. 1 des Ges. über Sondergerichtsverfahren bestimmt.
Jeder weitere Antrag auf Ernennung eines Geschäftsführers durch Gerichtsbeschluss – der von einer Person eingereicht wird, die nicht identisch mit dem ursprünglichen Antragsteller ist und die gleiche Gesellschaft und den gleichen Sachverhalt betrifft – vor dem rechtskräftigen Abschluss des Verfahrens über den ursprünglichen Antrag, ist als daher als Beitritt zum durch diesen Antrag eröffneten Verfahren anzusehen.
- Nr. 95** Die Wiedereinsetzung in den vorigen Stand (restitutio in integrum) bei der Anfechtung der Vaterschaft gemäß der Bestimmung des § 792 des BGB stellt den Ausnahmefall einer Verfahrensweise dar, durch die in die stabilen Verhältnisse des Kindes eingegriffen wird, die durch die Präklusivfrist zur Anfechtung der Vaterschaft geschützt sind und deren Schutz Ausdruck der vom Gesetzgeber durchgeführten Abwägung der rechtlich relevanten Interessen des Kindes und des juristischen Vaters oder ggf. auch biologischen Vater ist. Diese Verfahrensweise dient ausschließlich dazu, die Berichtigung der Verhältnisse in Fällen zu ermöglichen, in denen der bestehende Zustand Folgen hat, die gesellschaftliche Grundprinzipien in solch einem gravierenden Maße verletzen, dass seine Aufrechterhaltung gesellschaftlich völlig unakzeptabel ist und daher einen Eingriff in die stabilen Verhältnisse des Kindes rechtfertigt.
- Nr. 96** Wenn es zum rechtsgültigen Verkauf von Sachen kommt, die einen Teil des Gemeinschaftsvermögens (Gütergemeinschaft) von Ehepartnern bei andauernder Ehe bilden, ist der aus dem Verkauf erzielte Betrag Gegenstand der Auseinandersetzung des Gemeinschaftsvermögens und mitnichten der zum Erlöschungsdatum des Gemeinschaftsvermögens ermittelte sog. übliche Marktpreis solch einer Sache.
- Nr. 97** Wenn ein Schadensfall vor dem 1. 1. 2014 eingetreten ist, wird die Verjährung des Rechts auf Entschädigung eines erst nach diesem Datum eingetretenen Gesundheitsschadens anhand bisheriger Vorschriften, d.h. gemäß dem zum 31. 12. 2013 wirksamen Gesetz Nr. 40/1964 Slg., des BGB beurteilt.

- Nr. 98** Zu einer Verletzung des in Art. 3 der Europäischen Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten verankerten Verbotes der unmenschlichen oder erniedrigenden Strafe oder Behandlung durch die Verhältnisse in einer Vollzugsanstalt bei Vollstreckung einer Freiheitsstrafe, die in ihrer Gesamtheit geprüft werden müssen, kommt es dann, wenn die Qual oder Erniedrigung über das notwendige, mit der legitimen Vollstreckung der Strafe verbundene Maß der Qual oder Erniedrigung hinausgeht.
Die Tatsache, dass dem Häftling nicht ermöglicht wurde, vor der Gerichtsverhandlung, zu der er vorgeladen ist, warm zu duschen, wird der erforderlichen Intensität dann nicht gerecht, wenn der Häftling Zugang zu kaltem Wasser in seiner Zelle hatte und keine sonstigen Umstände festgestellt wurden, die von einer Verletzung des Art. 3 der Europäischen Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten zeugen würden.
- Nr. 99** Die Beschädigung einer Sache aus Mutwille oder Schadenfreude gemäß § 2969, Abs. 2 des BGB setzt die absichtliche Handlungsweise des Täters voraus. Seine Absicht muss eine erhöhte Intensität aufweisen, die entweder im völlig ungerechtfertigten Eingriff in die Rechte des Geschädigten besteht, in der Regel verbunden mit offenkundigen Befriedigung oder Freude über sein schädliches Verhalten oder mit einer offensichtlichen Missachtung fremder Rechte (Mutwillen) oder Konzentrierung der schädlichen Handlung auf den konkreten Geschädigten, in der Absicht, ihm durch den Angriff auf (dessen) spezifisches Eigentum Schaden zuzufügen, was gewöhnlich mit der Freude des Täters verbunden ist, den konkreten Geschädigten empfindlich getroffen zu haben (Schadenfreude).
- Nr. 100** Der Reisevertrag ist ein Verbrauchervertrag nicht allein in der Beziehung zwischen dem Reisebesteller und dem Reisebüro; der Verbrauchercharakter dokumentiert sich zudem in der Beziehung zwischen dem Reisebüro und den mitreisenden Personen, die laut Reisevertrag Anrecht auf die Leistung in dem im Reisevertrag vereinbarten Umfang haben. Der Umstand, dass die mitreisenden Personen die vereinbarte Leistung entgegengenommen haben, macht sie zu keiner Partei des Reisevertrags und begründet daher auch nicht ihre Pflicht, den Preis der Reise zu erstatten.
- Nr. 101** Die im Verlust der Berechtigung bestehende Sanktion, die mit den Aktien verbundenen Rechte auszuüben, die von den Aktionäre nicht bis zum 30. 6. 2014 zur Kennzeichnung der erforderlichen Angaben oder zum Austausch gegen neue Namensaktien im Sinne des § 3, Abs. 1 von Gesetz Nr. 134/2013 Slg. vorgelegt wurden, treten ohne Rücksicht darauf ein, wann (ggf. ob überhaupt) die Gesellschaft die Aktionäre zur Vorlage ihrer Aktien aufgefordert hat und welche Frist sie ihnen hierzu eingeräumt hat.
- Nr. 102** Der Aufsichtsrat einer Aktiengesellschaft ist gemäß § 182, Abs. 1, Buchst. c) des HGB berechtigt, über die Geltendmachung des Anspruchs auf Schadensersatz bezüglich Schäden zu entscheiden, die der Gesellschaft durch ein Vorstandsmitglied zugefügt wurden und dies ohne Rücksicht darauf, ob sie hierzu von einem qualifizierten Aktionär aufgefordert wurde oder nicht.
- Nr. 103** Die zwischen einer Aktiengesellschaft und einem Vorstandsmitglied vereinbarte Wettbewerbsklausel für den Zeitraum nach Erlöschen der Funktion dieses Vorstandsmitglieds hält sich an die allgemeine Regelung des § 2975 des BGB.
Die Vertragsparteien kommen der Anforderung des § 2975, Abs. 1 des BGB dann nach, wenn aus der Vereinbarung über die Wettbewerbsklausel hervorgeht, welche Tätigkeit und in welchem Umfang die gebundene Partei für den festgelegten Zeitraum nicht ausüben darf.

- Nr. 104** Der Umstand, dass das Schiedsgericht eine vom Schuldner im dem rechtskräftigen Schiedsspruch vorausgehenden Schiedsverfahren geltend gemachte Tatsache sowohl auf rechtlicher, als auch faktischer Ebene irrtümlicherweise als irrelevant ausgewertet hat, einschließlich dessen, dass es sich im Inhalt der Tatsachenbehauptung geirrt hat, die der Schuldner auf diese Weise geltend gemacht hat, berechtigt weder den Insolvenzverwalter, noch den Gläubiger, den selben Umstand als Grund zur Anfechtung der Echtheit oder Höhe der per rechtsgültigem Schiedsbefund zuerkannten vollstreckbaren Forderung geltend zu machen; im Sinne der Bestimmung des § 199, Abs. 2 und § 200, Abs. 6 des Insolvenzgesetzes geht es auch weiterhin um eine Tatsache, die der Schuldner im Schiedsverfahren verwendet hat.
- Nr. 105** Die Reorganisation zum Zeitpunkt der Vorlegung des Reorganisationsplanes zum Konkurs umzuwandeln ist lediglich nach Ablehnung des Reorganisationsplanes und nach vergeblichem Fristenablauf zur Vorlage (eines anderen) Reorganisationsplanes durch die sonstigen berechtigten Personen möglich.
- Wenn ein Schuldner in der Verfügung mit dem in der Vermögensmasse befindlichen Vermögen völlig eingeschränkt ist, ist zur Umwandlung der Reorganisation zum Konkurs aufgrund dessen, dass der Schuldner gemäß § 171, Abs. 4 des Insolvenzgesetzes nicht ordentlich und rechtzeitig Zinsen gezahlt hat, oder seine sonstigen fälligen monetären Verbindlichkeiten (gemäß § 363 Abs. 1 Buchst. e/ des Insolvenzgesetzes) in erheblichem Umfang nicht erfüllt, der Vergleich der Höhe der betroffenen Forderungen und des Restes der Finanzmittel in der Vermögensmasse entscheidend.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 38** As regards the determination of the commencement of the period for the filing of an extraordinary appeal, it is of no relevance that the judgement of the appellate court was delivered twice to the data mailbox of the defence counsel of the accused, whereas the second delivery was effected upon the defence counsel's request for the redelivery thereof due to the impossibility to convert the originally delivered judgement within the meaning of Section 22 of Act No. 300/2008 Coll., on Electronic Acts and Authorised Document Conversion, as amended. Only the first delivery is relevant, unless a technical problem during delivery to the data mailbox affected the recipient's possibility to familiarise with the content of the delivered written document.
- No. 39** For the purpose of determining the commencement of the three-month period laid down in Section 72(1) of the Code of Criminal Procedure, the so-called absolute legal force of the previous decision on custody is decisive, i.e. in relation to all persons authorised to file a complaint (Section 140(1) of the Code of Criminal Procedure). Only in exceptional cases when the procedure of the court (e.g. protraction in the issue of the decision on custody) constitutes unlawful infringement of the constitutionally guaranteed rights of the accused embedded in Article 36(1) of the Charter and Article 8(2) and (5) of the Charter, it is necessary to start from the so-called relative legal force of the previous decision on custody, i.e. in relation to the accused (see finding of the Constitutional Court of 17 December 2014, file No. IV. ÚS 3028/14).
- No. 40** An objection of the judge's bias presented in a extraordinary appeal based on any of the appellate grounds set forth in Section 265b(1) of the Code of Criminal Procedure cannot be found justified when aimed against a judge who decided criminal proceedings other than the proceedings resulting in the decision contested by the extraordinary appeal.
- No. 41** The legal characteristic of "long-term pursuit of another person" of the misdemeanour of stalking pursuant to Section 354(1) of the Penal Code may be also seen in a time period lasting one month if the actions are very intense and are characterised by consistence, persistence, obstinacy and due to their dangerousness, they give rise to the aggrieved party's justified concerns, they may possibly graduate to physical violence, they markedly exceed the bounds of normal social relations, they are carried out by various means and are based on a combination of alternatives defined in the quoted provision.
- No. 42** A correction of the verdict of guilty made in accordance with Section 131(1) of the Code of Criminal Procedure, namely by excluding the concurrent qualification of one of the acts of which the accused was found guilty gives rise, within the meaning of Section 133 of the Code of Criminal Procedure, to the right of the accused to contest the judgement corrected in this manner, however, only in the scope of the verdicts affected by such amended judgement.
- No. 43** The crime of causing damage to a creditor in accordance with Section 222(1)(a) of the Penal Code inflicts damage upon the property of the aggrieved creditor, which

consists in the creditor not receiving fulfilment from the debtor to satisfy their claim, i.e. in the non-existence of the reasonably expected accession to the creditor's property that could have been otherwise achieved had the debtor not acted in the manner defined in the quoted provision.

In such a case, the amount of damage is derived from the value of the destroyed, damaged, concealed, alienated, made unusable or removed property of the debtor, which could have otherwise been used for the satisfaction of claims of the debtor's creditor had the debtor not acted in any of the manners described by the provision of Section 222(1)(a) of the Penal Code.

If damage to the creditor consists in the debtor selling their property, which could have been used to satisfy the creditor's claim, and in receiving the purchase price for the same, which was not used by the debtor to satisfy the creditor's claim, then in the situation when the purchase price also included value added tax, which was imposed upon the sale as taxable supply and which the debtor was obligated to pay (transfer) to the relevant revenue office, the amount of damage inflicted upon the creditor cannot include the amount of value added tax. The same applies to the amount of any conceivably obtained benefit, if the characteristic of the qualified body of the crime constitutes damage caused to the creditor.

No. 44 When permitting the renewal of proceedings in the verdict of punishment pursuant to Section 284(1) of the Code of Criminal Procedure, it is always necessary to cancel the verdict in its entirety, i.e. with respect to all types of imposed punishments. Should the court, in conflict with this rule, cancel a severable verdict on the imposition of one type of punishment in the contested judgement of conviction, leaving unaffected the verdict on another type of punishment, as well as the entire verdict of guilty, following the legal force of such decision on the renewal of proceedings, it is not possible to continue in criminal prosecution due to *res iudicata* [Section 11(1)(h) of the Code of Criminal Procedure].

No. 45 The provision of the first clause of Section 158(5) of the Code of Criminal Procedure conditioning the right of a person providing an explanation to the legal assistance of a lawyer is interlinked with the provision of Section 37(2) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, which guarantees legal assistance to everyone in proceedings before courts, other state bodies or public administrative authorities from the very beginning of such proceedings. This provision cannot be interpreted in a narrower sense as limiting the role of a lawyer to their mere passive presence when such person is providing an explanation. Depending on the content of the authorisation granted to the lawyer by the person providing an explanation, it is not possible to exclude the authorisation of the lawyer to file a complaint against a resolution, which concerns the rights and obligations of the person providing an explanation and against which a complaint is permissible.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 92** If a subject, who could otherwise be required (by proceeding pursuant to Section 11 of Act No. 91/2012 Coll.) to deposit an advance payment upon filing an action, is to become a „new“ plaintiff only in consequence of a decision of the court on the original plaintiff's motion in accordance with Section 107a of the Civil Procedure Code, the procedure pursuant to Section 11 of the stated act may be applied (enforced) as a precondition without the fulfilment of which (i.e. the deposition of security) such person cannot become the „new“ plaintiff.
- No. 93** The right to review a European order for payment within the meaning of Article 20(2) of Regulation (EC) No. 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure is not established by the fact that the required copy of the application for the issue of a European order for payment (Article 12(2) thereof) was not drawn up in a language understandable to the defendant or in the language of the receiving Member State and that the defendant was not advised of their right to refuse or return the served document.
A European order for payment served to the defendant with such defect shall not become enforceable and the time limit stipulated for the submission of a statement of opposition by the defendant shall not commence until such defect is remedied by presenting to the defendant the standard form set out in Annex II of Regulation (EC) No. 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters.
- No. 94** Proceedings concerning the appointment of a company executive of a limited liability company pursuant to Section 198(3) of the Business Corporations Act are proceedings involving status affairs of a legal person within the meaning of Section 2(e) of the Special Judicial Proceedings Act, which may be initiated solely upon a motion, whereas the circle of participants shall be determined according to Section 6(1) of the Special Judicial Proceedings Act.
Another motion for the appointment of a company executive by the court filed by a person differing from the original claimant in relation to the same company and the same facts of the case before the final termination of the proceedings concerning the original motion should be considered as accession to the proceedings initiated by such original motion.
- No. 95** Waiver of the elapsed time limit for paternity denial pursuant to the provision of Section 792 of the Civil Code represents an extraordinary procedure interfering in a child's stable situation, which is protected by a preclusion period for paternity denial and the protection of which is an expression of the legislator's weighing of the legally relevant interests of the child, the legal father and/or the biological father. This procedure mainly serves as a means for remedying the situation in cases where the current state causes consequences, which contravene basic social values to an extent making the maintenance of such a state socially unacceptable and which, therefore, justify interference in the child's stable situation.
- No. 96** If the sale of a thing forming a part of the joint property of spouses is validly effected during the existence of marriage, the subject of settlement of the joint property is the amount obtained by such sale and not the so-called common price ascertained as of the date of the extinction of the joint property.

- No. 97** Where a loss event occurred before 1 January 2014, the forfeiture of the right to the compensation of injury to health inflicted after this date shall be considered in accordance with the currently valid legal regulations, i.e. pursuant to Act No. 40/1964 Coll., the Civil Code, effective until 31 December 2013.
- No. 98** The violation of the prohibition of inhuman or degrading treatment embedded in Article 3 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms by conditions in a prison during the execution of the sentence of imprisonment, which should be examined in aggregate, occurs only in the case if the suffering or degradation of the aggrieved exceed the necessary degree of suffering and degradation associated with the legitimate execution of punishment.
- The impossibility of the prisoner to shower in hot water before a court hearing, which they are to attend, does not reach the indicated intensity in a situation when the prisoner had access to running cold water in their prison cell and other circumstances suggesting the violation of Article 3 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms were not found.
- No. 99** Wilful or mischievous damage to a thing under Section 2969(2) of the Civil Code is based on the intentional conduct of the tortfeasor. Their intent must be of higher intensity manifesting itself either in completely unjustified infringement of the aggrieved party's rights, which is usually associated with pleasure or joy from such detrimental conduct or with apparent disrespect to another person's rights (wilfulness), or by directing the detrimental conduct namely against the aggrieved party with the aim of injuring them by way of an attack on specific property, which is typically associated with the tortfeasor's pleasure from causing an unpleasant feeling to the concrete aggrieved party (mischievousness).
- No. 100** A travel agreement is a consumer contract not only as regards the relationship between the client ordering a trip and the travel bureau; its character is consumer-based also with respect to the relationship between the travel bureau and travelling companions who, under the travel agreement, are entitled to fulfilment in the scope agreed therein. The fact that the travelling companions accepted the agreed fulfilment does not make them a party to the travel agreement and does not establish their obligation to pay the price of the trip.
- No. 101** Sanctions consisting in the loss of authorisation to exercise the rights associated with shares, which the shareholders failed to submit for the registration of necessary data or for exchange for new registered shares by or before 30 June 2014 within the meaning of Section 3(1) of Act No. 134/2013 Coll., shall become effective regardless of when (or whether at all) the company called upon its shareholders to submit their shares and/or what time limit did the company set for the same.
- No. 102** In accordance with Section 182(1)(c) of the Commercial Code, the supervisory board of a joint-stock company is authorised to decide on filing a claim for the compensation of damage inflicted upon the company by a member of the board of directors and to file such claim regardless of whether the supervisory board was requested to do so by a qualified shareholder.
- No. 103** A non-competition clause agreed between a joint-stock company and a member of its board of directors for the period following the end of their office of the member of the board of directors is governed by the general legal regulation set forth in Section 2975 of the Civil Code.
- The contracting parties shall meet the requirement laid down by the provision of Section 2975(1) of the Civil Code if the non-competition clause allows to deduce

what activity and in what scope the party bound by the obligation is not allowed to perform for a specific period of time.

No. 104 The situation when a fact presented by the debtor in arbitration proceedings preceding the issue of a final arbitration award was evaluated incorrectly as irrelevant at the legal or factual level by the arbitration court, including the situation when the arbitration court was also mistaken in terms of the content of the factual allegations presented in this manner by the debtor, do not give rise to the right of the insolvency trustee or the creditor to present the same fact as a reason for the negation of the authenticity or the amount of the enforceable claim recognised by a final arbitration award; within the meaning of the provisions of Section 199(2) and Section 200(6) of the Insolvency Act, it is still a fact presented by the debtor in arbitration proceedings.

No. 105 The transformation of reorganisation into bankruptcy in the period following the submission of a reorganisation plan is only possible after the dismissal of the reorganisation plan and after the futile lapse of the time period for the submission of (another) reorganisation plan by authorised persons.

If the debtor is fully restricted from disposing of the assets included in the bankruptcy estate, for the transformation of reorganisation into bankruptcy based on the reason that the debtor is not paying interest in a due and timely manner in accordance with Section 171(4) of the Insolvency Act, or is not fulfilling other due pecuniary liabilities to a considerable extent (pursuant to Section 363(1)(e) of the Insolvency Act, a comparison of the amount of the subject claims and the balance of the financial means in the bankruptcy estate is of relevance.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk:	Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

